

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ ve BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**İSTANBUL'DAKİ ARAŞTIRMA KÜTÜPHANELERİNDE ELEKTRONİK
BİLGİ HİZMETLERİ:
İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HASAN DİRİARIN

İSTANBUL 2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ ve BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**İSTANBUL'DAKİ ARAŞTIRMA KÜTÜPHANELERİNDE ELEKTRONİK
BİLGİ HİZMETLERİ:
İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HASAN DİRİARIN

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. TÛBA KARATEPE

İSTANBUL 2013

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Hasan DİRİARIN'ın "İstanbul'daki Araştırma Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Hizmetleri: İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Örneği" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Doç.Dr. Remziye Tuba KARATEPE
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç.Dr. Ahmet Oğuz İCİMSOY
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof.Dr. Ahmet KANLIDERE
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..23../12../ 2013 tarih ve 2013/24-b..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Gülşen SEYHAN ALISIK
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VIII
TABLO LİSTESİ	X
ŞEKİL LİSTESİ.....	XII
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM.....	4
ELEKTRONİK BİLGİ HİZMETLERİ	4
1.1. Kütüphane Bilgi Hizmetleri.....	4
1.2. Bilgi Hizmeti Kavramı.....	6
1.3. Elektronik Bilgi Hizmetleri	12
1.3.1. Elektronik Danışma Hizmeti	13
1.3.2. Kütüphanelerarası Ödünç Verme ve Belge Sağlama Hizmeti.....	18
1.3.3. Seçmeli Bilgi Duyurusu Hizmeti.....	20
1.3.4. Dokümantasyon Hizmeti	21
1.3.5. Güncel Duyuru Hizmeti.....	22
1.3.6. Web İletişim Hizmetleri.....	23
1.3.7. E-Rezerv Hizmeti	27
1.3.8. Kütüphane Web Sayfası Hizmeti.....	29
1.3.9. Çevrimiçi Kataloglar (OPAC)	31
1.3.10. Elektronik Kaynaklar	33
1.3.10.1. Elektronik Kitaplar	37
1.3.10.2. Elektronik Dergiler ve Veri Tabanları	40
1.3.10.3. Elektronik Danışma Kaynakları.....	45
1.3.10.4. Elektronik Tezler	46
II. BÖLÜM	49
ÖZEL ARAŞTIRMA KÜTÜPHANELERİ	49
2.1. Tanım ve Tarihçe	49
2.2. Özel Araştırma Kütüphanelerinin Amaçları	54
2.3. Özel Araştırma Kütüphanelerinin Özellikleri.....	55
2.3.1. Bina.....	55
2.3.2. Derme.....	56

2.3.3. Personel.....	57
2.3.4. Kullanıcı.....	59
2.3.5. Bütçe	60
2.3.6. Bilgiye Erişim Hizmetleri	62
2.4. İstanbul'daki Özel Araştırma Kütüphaneleri	63
2.4.1. İstanbul'daki Özel Araştırma Kütüphaneleriyle İlgili Bulgu ve Değerlendirmeler	64
2.4.2. Özel Kütüphanelerin Kuruluş Tarihleri	65
2.4.3. Özel Kütüphanelerin Kuruluş Amaçları	65
2.4.4. Özel Kütüphanelerde Bina.....	66
2.4.5. Özel Kütüphanelerin Örgüt Yapıları.....	67
2.4.6. Özel Kütüphanelerde Kütüphane Yönetmeliği.....	68
2.4.7. Özel Kütüphanelerde Bütçe	69
2.4.8. Özel Kütüphanelerde Personel.....	70
2.4.9. Özel Kütüphanelerde Elektronik Bilgi Hizmetleri	71
2.4.9.1. Web Sayfası Hizmeti	71
2.4.9.2. Güncel Duyuru Hizmeti.....	74
2.4.9.3. Veri Tabanları Hizmeti	75
2.4.10. Değerlendirme	80
III. BÖLÜM.....	83
İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (İSAM) KÜTÜPHANESİ ve ELEKTRONİK BİLGİ HİZMELERİ	83
3.1. İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesi	83
3.1.1. Tarihçe	83
3.1.2. İdari Yapı	84
3.1.3. Bina.....	85
3.1.4. Bütçe	85
3.1.5. Derme.....	86
3.1.6. Personel.....	89
3.1.7. Kullanıcı.....	90
3.2. İSAM Kütüphanesi Birim ve Hizmetleri	90
3.2.1. Müracaat Servisi	90
3.2.2. Sağlama Servisi.....	91
3.2.3. Süreli Yayınlar ve Mübadele Servisi	92
3.2.4. Teknik Hizmetler Servisi.....	92
3.2.5. Dokümantasyon Servisi	93
3.2.6. Arşiv Servisi	95
3.2.7. Cilt Atölyesi.....	97
3.2.8. Fotokopi Servisi.....	97
3.3. İSAM Kütüphanesi Elektronik Bilgi Hizmetleri ve Uygulamaları	98
3.3.1. Web Sayfası Hizmeti	98
3.3.2. Veri Tabanları Hizmeti	99
3.3.2.1. Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı.....	100
3.3.2.2. Dokümantasyon Veri Tabanı	101
3.3.2.3. Makaleler Veri Tabanı.....	101
3.3.2.4. Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı.....	102
3.3.2.5. Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı.....	102
3.3.2.6. Osmanlı Salnameleri Veri Tabanı.....	102
3.3.2.7. Tezler Veri Tabanı	103

3.3.2.8. İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu Veri Tabanı.....	103
3.3.2.9. İlahiyat Makaleleri Veri Tabanı.....	103
3.3.2.10. Index Islamicus	104
3.3.2.11. Arapça Makaleler Veri Tabanı	105
3.3.2.12. Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı Veri Tabanı.....	106
3.3.2.13. Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı Veri Tabanı.....	106
3.3.2.14. Muhammed b. Tâvî et-Tancî Evrakı Veri Tabanı	107
3.3.2.15. Kemal Batanay Müzik Arşivi Veri Tabanı	108
3.3.2.16. Kadı Sicilleri Kataloğu Veri Tabanı	108
3.3.2.17. İslâm Ansiklopedisi Veritabanı	109
3.3.3. Belge ve Doküman Sağlama	109
3.3.4. İnternet Hizmeti	110
3.3.5. Web Ortamında Yayın Seçimi	110
3.3.6. Güncel Duyuru Hizmeti.....	111
3.3.7. Kullanıcı Yayın İstekleri.....	112
3.4. İSAM Kütüphanesiyle İlgili Değerlendirme.....	112
3.4.1. Kullanım	112
3.4.2. Elektronik Bilgi Hizmetleri	113
3.4.3. İSAM Kütüphanesi'nin Özel Kütüphaneler İçindeki Yeri	124
SONUÇ	126
KAYNAKÇA.....	133
EKLER	144
Ek-1: İstanbul'daki Özel Araştırma Kütüphanelerindeki Elektronik Bilgi Hizmetlerini Belirlemeye Yönelik Hazırlanan Anket Soruları.....	144
Ek-2: Anket Uygulaması Yapılan Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezleri.....	147
Ek-3: İstanbul'da Yer Alan Özel Araştırma Kütüphaneler/Bilgi-Belge Merkezleri ve İletişim Adresleri.....	148
Ek-4:İSAM Kütüphanesi Veri Tabanları Kullanım istatistiği (2013 Ocak-Ekim)157	

ÖNSÖZ

İstanbul, Türkiye'nin tarih, kültür, eğitim, ticaret ve sağlık merkezi olması sebebiyle birçok özel ve resmi kurumun yer aldığı önemli bir merkezdir. Bu kurumlar hem kendi çalışmalarını ve çalışanlarını desteklemek hem de kamu yararına hizmet etmek adına, özel kütüphaneler oluşturmuşlardır.

Özel kütüphaneleri diğer kütüphanelerden ayıran özelliklerin başında dermeleri gelir. Özel kütüphanelerde, kuruluş amaçlarına uygun bilgi kaynakların sağlanması kadar, gelişen bilgi teknolojilerinin sunduğu imkânlarla bu kaynakların hedef kitleye sunulması da son derece önemlidir.

Bazı kütüphaneler bu kaynak ve hizmetleri kendileri oluşturmaya çalışırken, bazıları ise bu kaynakları yayınevleri/sağlayıcılar aracılığıyla temin etme yolunu tercih etmişlerdir. Her kütüphane elindeki imkânlar doğrultusunda bu kaynak ve hizmetlerden bir şekilde yararlanma çabası içine girmiştir. Bu çalışmaların odak noktasında kurum menfaatlerinin sağlanmasının yanında kullanıcılarına daha iyi hizmet edebilme düşüncesi ve kullanıcı eğilimlerinin karşılanma isteğinin de yer aldığını söyleyebiliriz.

Bu çalışma İstanbul'da yer alan özel araştırma kütüphanelerinin elektronik kaynak ve hizmetlerden ne derece etkilendiklerini belirleyebilmek, elektronik ortam aracılığıyla hangi hizmetlerden yararlandıkları ve bunların kullanıma sunulmasında izledikleri yöntem ve uygulamaları ortaya koyabilmek amacıyla yapılmıştır. Aynı amaç doğrultusunda İSAM Kütüphanesi'nde elektronik ortam aracılığıyla verilmekte olan hizmet ve uygulamalar ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde genel olarak özel kütüphanelerin yönetim, bütçe ve teknolojik faktörlerden kaynaklanan kısıtlamalardan dolayı bu kaynak ve hizmetlerden tam manasıyla yararlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında başta bilgi, görüş ve önerilerinden yararlandığım tez danışmanım Doç. Dr. Tûba Çavdar Karatepe'ye çok teşekkür ederim.

Çalışmanın oluşturulmasında yaptıkları eleştiri ve yorumlarla katkı sağlayan Cemil Cahit Can ve Selahattin Öztürk'e, İSAM Kütüphanesiyle ilgili bilgi ve verilerin sağlanmasında yardımlarını esirgemeyen yöneticilerim Mustafa Birol Ülker, Recep Yılmaz'a ve Bilal Çavuşoğlu'na, yüksek lisansa başlamamda teşvikleriyle yardımcı olan hocam Doç. Dr. Bilgin Aydın'a, tezin yazım sürecinde verdikleri moral ve destekten dolayı Dr. Abdurrahman Kaya, Cevat Kara, Hüseyin Karaer ve Abdurrahman M. Hacıismailoğlu'na, tezin şeklen düzenlemesinde yardımlarını esirgemeyen Ender Boztürk'e, tezimle ilgili yeni çıkan yayınların duyurulmasındaki yardımlarından dolayı Ekrem Arslan'a, grafiklerin oluşturulmasındaki yardımlarından dolayı Coşkun Yıldırım Türk'e, burada ismini sayamadığım İSAM Kütüphanesi'ndeki tüm mesai arkadaşlarıma, tez çalışmam boyunca yardımcı olmaya çalışan Dr. Refik Bürüngüz'e ve anket verilerinin sağlanmasında verdikleri bilgilerle yardımcı olan kütüphane yönetici ve çalışanlarına tek tek şükranlarımı sunarım.

Son olarak dua ve desteklerini her zaman yanımda hissettiğim aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Hasan DİRİARIN
Beylerbeyi, Kasım 2013

ÖZET

2000’li yıllarla beraber bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerden özel kütüphanelerde etkilenmiş, hizmetlerini basılı kaynakların yanında elektronik ortam üzerinden de sunmaya başlamışlardır. Özel kütüphanelerin bu düşüncelerinin ardında güncel bilgiye sahip olabilme, kullanıcılarına daha iyi hizmet edebilme anlayışının yanında kullanıcı isteklerini karşılayabilme çabalarının da payı büyüktür.

Bu çalışmada elektronik bilgi hizmetleri ve özel kütüphane kavramlarından, elektronik hizmetlerin özel kütüphanelerde veriliş şekillerinden bahsedilmiş, genelde İstanbul’da yer alan özel kütüphaneler, özelde ise İSAM Kütüphanesi’nde elektronik hizmet ve kaynaklara dayalı olarak verilmekte olan hizmet ve uygulamalar ortaya konmuştur.

İstanbul’da yer alan özel kütüphanelerin elektronik ortamdaki kaynak ve hizmetlerden ne derece etkilendiklerini belirlemek üzere bir anket çalışması düzenlenmiştir. Bu anket ve yapılan gözlemler neticesinde özel kütüphanelerin birçoğunun yönetim, bütçe ve teknolojik sınırlandırmalardan dolayı bu hizmet ve kaynaklardan tam manasıyla yararlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tezin sonuç bölümünde ise araştırma sonucu ortaya çıkan bulgulardan bahsedilmiştir.

Anahtar kelimeler: Elektronik Bilgi Hizmetleri, Elektronik Bilgi Kaynakları, Özel Kütüphaneler, İstanbul’daki Özel Kütüphaneler, İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesi.

ABSTRACT

The 2000s, together with developments in information technology has also affected special libraries; services via electronic media besides print resources have started offering. Behind these thoughts of special libraries, the willingness of having to-date information, and of giving better service to their audience with an understanding and desire of meeting user requests also have a large share of their efforts.

In this study, electronic information services and special library concept with reference to the way and the methods of the electronic information supplied by these libraries have been examined, and offered services and applications based on the services and resources by special libraries located in Istanbul in general, and by the Islamic Research Center (ISAM) Library in particular have been revealed.

In order to determine to what extent the resource and services provided in the electronic environment has shaped the special libraries located in Istanbul and what extend they are affected, a survey was organized. As a result of this survey and the observations made on many of these special libraries, due to administrative, budgetary and technological limitations, the full extent of the services and resources cannot be supplied to the audience has been concluded. In the conclusion section of the thesis, the recommendations as to the use of electronic resources and services in an efficient and in an accordant manner with the aim and objectives of the institutions in their establishment are available.

Key words: Electronic Information Services, Electronic Resources, Special Libraries, Special Libraries in Istanbul, the Islamic Research Center (ISAM) Library

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e: Adı geçen eser

A.B.D: Amerika Birleşik Devletleri

ADT: Australasian Digital Theses

ALA: American Library Association

ANKOS: Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu

ASLIB: Association of Special Libraries and Information Bureaux

BBY: Bilgi ve Belge Yönetimi

bs. : Basım

bkz. : Bakınız

c. : Cilt

CAS: Current Awareness Service

CD-ROM: Compact Disc Ready Only Memory

CDRS: Collaborative Dijital Reference Service

çev. : Çeviren

DİA: Diyanet İslâm Ansiklopedisi

DVD: Digital Versatile Disc

ed. : Editör

FTE: Full Time Equivalent

GDH: Güncel Duyuru Hizmeti

HTML: Hyper Text Markup Language

IP: Internet Protocol

ILL: Inter Library Loan

IRCICA: Research Center for Islamic History, Art and Culture

İSAM: İslâm Araştırmaları Merkezi

İTO: İstanbul Ticaret Odası

LC: Library of Congress

MAD: Maliyeden Müdevver Defterler

MARC: Machine Readable Cataloging
M.Ö. : Milattan Önce
M.S. : Milattan Sonra
NDLTD: Networked Dijital Library of Theses and Dissertations
NISO: The National Information Standards Organization
OCLC: Online Computer Library Center
ODLIS: Online Dictionary for Library and Information Science
OPAC: Online Public Access Catalog
PDA: Personal Digital Assistant
PDF: Portable Document Format
POD: Print on Demand
RSS: Rich Site Summary
s. : Sayfa
SDI: Selective Dissemination of Information
SLA: Special Libraries Association
TDV: Türkiye Diyanet Vakfı
TIFF: Tagged Image File Format
TKD: Türk Kütüphaneciler Derneği
TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOJDE: Turkish Online Journal of Distance Education
TUS: Tıpta Uzmanlık Sınavı
UMI: University Microfilms International
URL: Uniform Resource Locator
vb. : ve benzeri
vd. : ve diğerleri
VEKAM: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi
vol. : Volume
www: World Wide Web
XML: Extensible Markup Language
yay. haz. : Yayına Hazırlayan(lar)
YGD: Yeni Gelen Dergiler ve İçindekiler

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. Kütüphaneler tarafından web iletişim araçlarının kullanımı	26
Tablo 2.1. Özel kütüphanelerin kuruluş tarihleri.....	65
Tablo 2.2. Özel kütüphanelerde personel sayıları	71
Tablo 2.3. Özel kütüphanelerin web sayfası üzerinden verilen hizmetler.....	73
Tablo 2.4. Web sayfası güncelleme sıklığı.....	73
Tablo 2.5. Özel kütüphanelerde verilen güncel duyuru hizmeti kanalları.....	75
Tablo 3.1. İSAM Teşkilat Şeması	85
Tablo 3.2. İSAM Kütüphanesi yıllık harcama miktarları	86
Tablo 3.3. İSAM Kütüphane dermesinin konusal dağılımı	88
Tablo 3.4. İSAM Kütüphanesi materyal türü ve derme sayısı	88
Tablo 3.5. İSAM Kütüphanesi özel koleksiyonlar ve derme sayıları.....	89
Tablo 3.6. İSAM Kütüphanesi personel eğitim durumları	89
Tablo 3.7. İSAM Kütüphanesi yıllık kullanıcı sayıları.....	90
Tablo 3.8. Dokümantasyon servisinde yer alan dokümanların konusal dağılımı	94
Tablo 3.9. İSAM Kütüphanesi arşiv koleksiyonları	95
Tablo 3.10. İSAM Kütüphanesi mahkeme kayıtları ve defter adetleri.....	97
Tablo 3.11. Index Islamicus veri tabanı kullanım istatistiği	105
Tablo 3.12. Arapça makaleler kullanım istatistiği.....	105
Tablo 3.13. Kadı sicilleri kataloğu veri tabanında yer alan defter serileri ve adetleri.....	109
Tablo 3.14. İSAM Kütüphanesinden yapılan bağışlar	111
Tablo 3.15. Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	115
Tablo 3.16. Dokümantasyon Veri Tabanı kullanım İstatistiği	115
Tablo 3.17. Makaleler Veri Tabanı kullanım istatistiği	116
Tablo 3.18. Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı kullanım istatistiği	116
Tablo 3.19. Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı kullanım istatistiği	116

Tablo 3.20. Osmanlı Salnâmeleri Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	117
Tablo 3.21. Tezler Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	117
Tablo 3.22. İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	117
Tablo 3.23. İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	118
Tablo 3.24. İslâm Ansiklopedisi Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	118
Tablo 3.25. Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	118
Tablo 3.26. Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	119
Tablo 3.27. Muhammed Tâvî et-Tancî Evrakı Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	119
Tablo 3.28. Kemal Batanay Arşivi Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	119
Tablo 3.29. Kadı Sicilleri Veri Tabanı kullanım istatistiği.....	120
Tablo 3.30. İSAM Kütüphanesi Kataloğu kullanım istatistiği.....	120

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1. Özel kütüphanelerde bina durumu.....	67
Şekil 2.2. Özel kütüphanelerin kuruldukları örgüt yapıları.....	67
Şekil 2.3. Özel kütüphanelerde kütüphane yönetmeliği.....	68
Şekil 2.4. Özel kütüphanelerde kütüphane yönetmeliği güncelliği	69
Şekil 2.5. Özel kütüphanelerin bütçe sahiplik oranları.....	69
Şekil 2.6. Özel kütüphanelerin web sayfası sahiplik oranları.....	72
Şekil 2.7. Özel kütüphanelerde güncel duyuru hizmeti (G.D.H.).....	74
Şekil 2.8. Özel Kütüphanelerde veri tabanı hizmeti yüzdeleri	75
Şekil 2.9. Özel kütüphanelerde veri tabanları aboneliği kararının kim tarafından verildiği.....	76
Şekil 2.10. Özel kütüphanelerin veri tabanlarını sağlama yolları.....	77
Şekil 2.11. Özel kütüphanelerde veri tabanlarından yararlanılma.....	77
Şekil 2.12. Özel kütüphanelerde veri tabanı kullanıcı eğitimi.....	78
Şekil 2.13. Özel Kütüphanelerde veri tabanı kullanım istatistikleri.....	79
Şekil 3.1. İSAM Kütüphanesi eserlerin yerini gösteren uygulama	122

GİRİŞ

Özel kütüphaneler kuruluş amaçları, yönetimleri ve sınırlı kullanıcıları göz önüne alındığında, özellikle kamu kütüphanelerinden daha önce ve bir bakıma zorunlu olarak bilgi teknolojilerinin kullanıldığı merkezler olmuşlardır. Bu düşüncenin arkasında, kullanıcı isteklerine göre hizmetlerini tasarlama, kullanıcılarının ihtiyaç duydukları bilgileri kısa sürede sağlayabilme kısacası kullanıcı memnuniyeti yer almaktadır.¹ Özel kütüphaneler aynı zamanda belirli bir konu/alanda derinlemesine araştırma yapan ve bu alanda başka bir merkezde ulaşılamayacak yayınları sağlaması açısından da önemli merkezlerdir.

Bilgisayar teknolojilerinin kütüphanelerde kullanımı, hem iletişim hem de kütüphane hizmetlerinin yerine getirilmesi açısından kütüphanecilere birçok kolaylık sağlamıştır. Türkiye’de araştırmacılar özellikle 2000’li yıllardan itibaren başlamak üzere bilgi ve iletişim teknolojisindeki ilerleme ile beraber bilginin kayıt altına alınması, transfer edilmesi, sunulması, çoğaltılması anlamında iletişim alanında hızlı gelişmelere tanık olmuştur. Bu gelişimle beraber rakamlar, metinler, sesler ve imajlar dijital şekilde sunulabilir hale gelmiştir. Başka bir ifadeyle bilgi elektronik bir formda üretilebilir, kullanılabilir ve sunulabilir hale gelmiştir. Günümüzde internetin yaygın olarak kullanılmasıyla beraber, birçok kütüphane elektronik bilgi hizmetlerini ve onların ürünleri olan elektronik kaynakları yoğun bir şekilde kullanılmaya başlamıştır.

Bu çalışmaya, üniversite kütüphanelerinde yoğun olarak kullanılmakta olan elektronik kaynak ve hizmetlerin, özel kütüphanelerdeki durumu nedir ? sorusuna cevap bulabilmek amacıyla başladım. Bu kararın alınmasında bu alana duyduğum ilginin yanında, özel araştırma kütüphanesi olan İSAM Kütüphanesi’nde çalışıyor olmamın da

¹ Fred Lerner, *Yazının İcadından Bilgisayar Çağına Kütüphanelerin Hikâyesi*, çev. Dilek Çenkkiler, Bileşim Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 296-298.

etkisi büyüktür. Bu çalışma sayesinde bir kurumda çalışırken, o kurumla ilgili içeriden eleştiride bulunmanın ne kadar zor bir davranış olduğunu tecrübe etmiş oldum.

Çalışmayla ilgili yapılan kaynak taramaları sırasında özel kütüphanelerle ilgili yapılmış olan çalışmaların çok az olduğu görülmüştür. Bu alandaki çalışmaların sadece İstanbul ve Ankara’da yer alan kütüphaneleri içermesi, Türkiye genelini kapsayan bir çalışmanın olmaması nedeniyle araştırma, İstanbul’daki özel kütüphanelerle sınırlandırılmıştır. İstanbul’daki özel kütüphanelerin belirlenmesi esnasında bu alandaki eser sayısının az olması sebebiyle yaşadığım zorluğun, başka araştırmacılar tarafından da yaşanmaması amacıyla tezin sonuna bu kurumların iletişim bilgilerini de eklemeyi uygun gördüm. (bkz. ek-3) İstanbul’da erişebildiğim 104 kütüphane/bilgi-belge merkezlerinin e-mail adresleri ve bazısının posta adreslerine anket soruları yollanmış fakat geri dönüşlerin az olması sebebiyle kurumlara bizzat gidilip veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu yollarla toplam 40 kuruma ulaşılabilmiş ve değerlendirmeler bu kurumlar üzerinden yapılmıştır. Bütün bu gelişmeler, çalışmanın planlanan zamandan biraz daha geç bitirilmesine sebep olmuştur.

Bu çalışmanın amacı, genelde İstanbul’daki araştırma kütüphanelerinde elektronik bilgi kaynak ve hizmetleri üzerinden durum değerlendirmesi yaparak, verilen hizmetlerin bu gelişmelerden nasıl etkilendiğini, özelde ise İSAM Kütüphanesi’nin bu gelişmeler karşısındaki uygulamalarını ortaya koymaktır.

Araştırmanın hipotezi: İstanbul’da yer alan özel araştırma kütüphaneleri; ekonomik, yönetsel ve teknolojik sınırlandırmalardan dolayı elektronik kaynak ve hizmetlerden tam manasıyla yararlanamamaktadır.

Araştırmada; belgesel literatür taraması ve betimleme yönteminden, kurumlardan veri toplama aşamasında ise anket, gözlem ve mülakat tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde elektronik bilgi hizmeti kavramı ve onun ürünleri olan elektronik kaynaklardan bahsedilmiş, daha sonra bu hizmet ve kavramların kütüphanelerde nasıl sunulduklarıyla ilgili bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümünde özel kütüphane kavramından, özelliklerinden ve tarih içinde nasıl gelişim gösterdikleri hakkında bilgiler verilmiş, ayrıca İstanbul’da yer alan özel kütüphanelerdeki elektronik hizmet ve kaynaklarla ilgili yapılan anketten ortaya çıkan bulgular değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde ise İSAM Kütüphanesi hakkında genel bir bilgi verildikten sonra burada yer alan elektronik kaynak ve hizmetleriyle ilgili bilgi ve uygulamalar paylaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmayla ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılmış olan kaynakların tespiti amacıyla aşağıdaki basılı ve elektronik kaynaklar taranmıştır.

Basılı Yayınlar

Türkiye Bibliyografyası (1928-)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-)

Türk Kütüphaneciliği Dergisi (1952-)

Bilgi Dünyası Dergisi (2000-)

Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi [İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Dergisi] (1987- 2008)

Türk Kütüphaneciliği Dizini (1952-1992, 1993-2000)

Anahtar: Kütüphanecilik, Arşivcilik ve Dokümantasyon-Enformasyon

Alanlarında Yayınlanan Toplantı, Anı, Armağan ve Derleme Kitaplar Dizini (I-II)

Çevrimiçi Kataloglar

İSAM Kütüphanesi

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi

Marmara Üniversitesi Kütüphanesi

Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi

Koç Üniversitesi Kütüphanesi

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi

YÖK Ulusal Tez Merkezi Kataloğu

Yararlanılan Açık Erişim Kaynakları

e-Lis: e-prints library and information science (<http://eprints.rclis.org/>)

DOAJ : Directory of Open Access Journals (<http://www.doaj.org/>)

D-Lib Magazine (The Magazine of Dijital Library Research)

(<http://www.dlib.org/>)

Veri Tabanları

Library, Information Science and Technology Abstracts (LISTA)

Proquest Dissertations and Theses

EBSCOHOST

I. BÖLÜM

ELEKTRONİK BİLGİ HİZMETLERİ

1.1. Kütüphane Bilgi Hizmetleri

20. yüzyıl sonunda “Bilgi Devrimi” ile birlikte yaşanan gelişmelerden hizmet kavramı da nasibini almıştır. Daha önceden hizmet kavramı, üretim terimleri içinde yer alırken, artık insanların gereksinimlerini karşılayan belirli bir bedel karşılığında satışa sunulan bir mal ya da üretim değil, yarar ve kullanıcı tatmini sağlayan sosyal ve kültürel faaliyetlerin tamamı olarak tanımı da şekil değiştirmiştir. Dolayısıyla hizmet; “müşteriye yarar sağlamak amacıyla çoğunlukla soyut olan ve mülkiyet transferi ile sonuçlanmayan, insan davranışlarına yönelik bir süreç”² olarak yeniden tanımlanmıştır. II. Dünya savaşıdan sonra, özellikle 1970’lerde üretimde otomasyon sisteminin kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber “emek yoğun” dönemden “bilgi yoğun”³ döneme geçilmiştir. Artık çok çalışan değil çok okuyan, araştıran, bilgiye sahip olan ve bilgi hizmetlerine yatırım yapan toplumların üstünlük sağladığı bir dönemde yaşamaktayız. Bu anlamda bilgi-belge merkezleri ve kütüphanelere büyük sorumluluklar düşmektedir.

Kütüphaneler, hizmet üreten bir tür bilgi işletmesi olarak nitelendirilebilir. Bilgi işletmelerinin amacı bilgiye ihtiyaç duyan kişilerin bu ihtiyaçlarını karşılayabilmektir. Bu sebeple bilginin üretiminden kullanıcıya ulaşımına kadar geçen, bilginin seçimi, sağlanması, işlenmesi (kataloglama, sınıflandırma, indeksleme), depolanması ve erişimini (ödünç verme, danışma hizmeti ve diğer bilgi hizmetleri) sağlamak amacıyla çeşitli bilgi ürünleri ve hizmetleri sağlamakla yükümlüdürler.⁴

² Yazbahar Tabak, *Bilgi ve Belge Merkezlerinde Hizmet Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Bir Uygulama: Marmara Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, s. 1-2.

³ Özgür Kültü, “Toplumsal ve Ekonomik Değişim Sürecinde Bilgi ve Bilgi Hizmetleri”, *Türk Kütüphaneciliği*, 15(1), 2001, s. 5-6.

⁴ Bengü Çapar, “Bilgi İşletmelerinin Yönetiminde Sistem Yaklaşımı ve Sistem Analizi,” *Jale Baysal’ a Armağan*, yay. haz. Hasan S. Keseroğlu, Yapı Tasarım Üretim, İstanbul ,1993, s. 55.

Kütüphane, her türlü bilginin denetim altına alınması, toplanması, düzenlenmesi ve bilgi kullanımına hızlı ve doğru bir biçimde ulaştırılmasını amaçlayan bir kurumdur. Bu amacı gerçekleştirmek için kütüphane, bir dizi teknik hizmetler gerçekleştirir ve kullanıcılarına çeşitli kütüphane hizmetleri ya da “bilgi hizmetleri” sunar.⁵

Temel amacı kullanıcılarına bilgi hizmeti sunmak olan ve bilgi-belge merkezi olarak adlandırılan çeşitli kurumlar vardır. Bunlar; milli kütüphaneler, üniversite kütüphaneleri, araştırma kütüphaneleri, halk kütüphaneleri, özel araştırma kütüphaneleri, okul kütüphaneleri, arşivler, dokümantasyon ve enformasyon merkezleridir. Adları farklı olsa da verdikleri hizmetin amacı; bilgi gereksinimi duyan kullanıcıya çeşitli yollarla bilgi hizmeti sağlamaktır.⁶ Hizmet sektörünün eğitim ve kültür odaklı temel kurumlarından biri olan bilgi-belge merkezlerinde, diğer sektör işletmelerinde olduğu gibi, “kullanıcı (müşteri) memnuniyeti” kavramı önemli bir yere sahiptir. Sunulan bilgi hizmetlerinin genelinde kullanıcılara en iyi hizmetin sunulması hedeflenir. Bu hedefe ulaşabilmenin ilk adımı ise, öncelikle düşünsel anlamda kütüphane ve bilgi hizmetlerinin odak noktasında kullanıcının olduğunun benimsenmesidir.⁷ Bilgi-belge merkezlerinde verilen hizmetlerde; kaynak ve hizmetlerde güncellik, kullanıcı beklentilerinin karşılanabilmesi, yeni hizmetlerin örgütlenebilmesi ve kuruma yansıtılabilmesi önemle üzerinde durulması gereken konulardır. Günümüzde özellikle özel kurumlarda kullanıcı isteklerinin gerçekleştirilmesi bilgi-belge merkezleri açısından öncelik verilmesi gereken bir yönetim politikası olarak görülmeye başlanmıştır.

Tezin bu bölümünde bilgi hizmeti kavramının ne anlama geldiği, gelişimi ve değişiminden, elektronik bilgi hizmeti kavramından, kütüphanelerde verilen bilgi hizmeti türlerinden ve veriliş şekillerinden bahsedilecektir. Aynı zamanda bu çalışmada ele alınan “bilgi hizmeti” kavramından, bilgi-belge merkezlerinde verilen kullanıcı hizmetlerinin tümü anlaşılmalıdır.

⁵ “Türkiye’de Kütüphanecilik Alanında Bilgisayar Uygulamaları I. Sempozyumu Sonuç Raporu”, *Kütüphanecilik Dergisi: Belge Bilgi Kütüphane Araştırmaları*, 1(1987), s. 228.

⁶ Malik Yılmaz, “Bilgi Merkezleri ve Toplam Kalite Yönetimi İlişkisi: Bir Uygulama”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4,2 (2003), s. 260-261.

⁷ Erol Yılmaz, “Etkin Kütüphane Kullanımı Önünde Büyük Bir Engel Olarak Kütüphane Kaygısı: Genel Bir Değerlendirme”, *Türk Kütüphaneciliği*, 25, 3(2011), s. 373.

1.2. Bilgi Hizmeti Kavramı

Bilgi hizmeti için dilimizde “müracaat”, “başvuru”, “referans”, “danışma” ve “enformasyon” hizmeti kavramları yaygın olarak kullanıldığından, bu terimler üzerinden bilgi hizmeti açıklanmaya çalışılmıştır. Bilgi hizmeti kavramı ülkemizde; 1970’li yıllarda müracaat ve başvurma/başvuru hizmeti, 1980’lerde danışma ve enformasyon hizmeti, 1990’lı yıllardan itibaren danışma, enformasyon hizmeti, referans hizmeti kavramları ile birlikte kullanılmış, günümüzde ise bu hizmet için daha çok danışma hizmeti, referans hizmeti ve bilgi hizmeti kavramları beraber kullanılmaktadır. Bilgi teknolojilerinin gelişmesi bilgi hizmetlerinin sayısal ortamda da verilmeye başlanmasından sonra ise yeni bir kavram olan “elektronik bilgi hizmeti” ortaya çıkmıştır. Bu kavramların tanımlarına göz attığımızda, bilgi hizmeti kavramıyla aynı anlamlar taşıdığı, sadece zaman ve teknolojik yeniliklerin etkisiyle isim değişikliğine uğramış olduklarını söyleyebiliriz.

Ülkemizde müracaat terimini ilk kullanan kişi Adnan Ötüken’ dir. “Bibliyotekçinin El Kitabı” adlı eserinde “müracaat kitapları”, “müracaat bibliyoteği” kavramlarını kullanmış ve bu hizmetin uzman kişiler tarafından, okuma salonunda verilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁸ Bengi Üçok’ un 1972 yılında yayınladığı “Üniversite Kütüphaneleri ve Müracaat Hizmeti” adlı makalesinde de müracaat hizmeti kavramını şöyle tanımlamıştır;

“Müracaat hizmeti, bir kütüphanede herhangi bir sebepten dolayı bilgi arayan kimselere özel olarak yetişmiş personel tarafından, kütüphane içi ve dışı kaynaklardan faydalanarak, doğrudan doğruya ve kişisel yardımı, aynı zamanda bu bilginin en çabuk ve kolay şekilde sağlanabilmesi için yapılan diğer bütün dolaylı çalışmaları kapsar.”⁹ Müracaat hizmetleri kütüphanenin vizyonunu oluşturduğu, diğer kütüphane hizmetlerinde yapılan çalışmaların burada verilen hizmetle anlam kazanabileceği, bu hizmetin kütüphaneyi ve kaynaklarını iyi tanıyan, bilgi uzmanı kütüphaneciler tarafından verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda hizmetin veriliş şeklinin kullanıcı türü ve kütüphane türlerine göre farklılık gösterebileceğini belirtmiştir.¹⁰

⁸ Adnan Ötüken, *Bibliyotekçinin El Kitabı: Bibliyotek Bilgisi-Enstrüksiyon Denemesi-Bibliyografya ve Denemeleri*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1948, 2. c., s.278-279.

⁹ Bengü Üçok, “Üniversite Kütüphaneleri ve Müracaat Hizmeti”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 21(1), 1972, s.31.

¹⁰ Bengi Üçok, *a.g.e.*, s. 31.

Başvuru kavramı sözlükte iki anlamda kullanılmış; ilk anlamı “başvurma işi, müracaat etme”, ikinci anlam olarak da “bilgi sahibi olmak için bir kaynağı kullanma, bilgiye yönelme”¹¹ olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan yola çıkarak başvuru/başvurma hizmetini; “bilgiyi talep eden (bilgi ihtiyacını karşılamak üzere başvuru yapan) kullanıcıların ihtiyacını karşılamak üzere verilen hizmetlerin tümü” olarak tanımlayabiliriz. Meral Alpay, başvurma sözcüğüyle ilgili; danışma eyleminden geldiğini, bilgi/yardım istemek anlamında kullanıldığını¹² belirtmiştir. Geleneksel kütüphane hizmetlerinde bilgi hizmetleri, “başvuru kaynakları” ve “başvuru eserleri” (ansiklopediler, sözlükler, kataloglar, bibliyografyalar vs.) diye adlandırılan temel danışma kaynakları üzerinden verildiğinden bu hizmetin “başvuru/başvurma hizmeti” olarak kullanılmasına zemin hazırladığı görüşüne varabiliriz.

İngilizcede bilgi hizmeti karşılığında “reference services”, “information services” ve “reference and information services” kavramları kullanılmaktadır. “Reference” terimi sözlükte “müracaat, müracaat yeri, tavsiye eden kimse, referans”¹³, “serve” terimi için “hizmet etmek, yardım etmek, servis yapmak”,¹⁴ “information” terimi içinse “malumat, bilgi, haber”¹⁵ kavramları uygun görülmüştür. Bütün bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere söz edilen kavramların kelime ve anlam olarak “bilgi hizmeti” ve “danışma hizmeti” olarak kullanılması doğru bir kullanım şeklidir.

Referans hizmeti; “kullanıcıların bilgi ihtiyacını karşılamak üzere kütüphane referans bölümünde çalışan eğitimli kütüphaneciler (bilgi profesyonelleri) tarafından yüz yüze, telefonla ya da elektronik ortamda verilen hizmetlerdir. Sadece kullanıcıların sorularını yanıtlamakla kalmayıp, kütüphane ve kaynaklarının kullanımı, bilgi yönlendirmeleri, kaynak önerisi sunma, kütüphane dışındaki kaynaklardan kullanıcıları haberdar etmek, kütüphane yöneticilerinin kütüphaneye ilgili değerlendirme yapabilmelerini sağlamak için kullanıcı profili hazırlama, istatistik kayıtlarının tutulması, referans kaynaklarının gelişmesine katkıda bulunmak gibi hizmetlerde referans kütüphanecisinin görevleri arasındadır.”¹⁶

¹¹ İlhan Ayverdi, *Misalli büyük Türkçe sözlük = Kubbealtı lügatı: A-G*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2005, 1. c., s. 302.

¹² Meral Alpay, *Kütüphanecilik Terimleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul, 1973, s. 19.

¹³ Robert Avery, *İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü = The Redhouse English-Turkish Dictionary*, 37. bs., Redhouse Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 813.

¹⁴ Robert Avery, *a.g.e.*, s. 883.

¹⁵ Robert Avery, *a.g.e.*, s. 504.

¹⁶ Joan M. Reitz, “Reference Services” *ODLIS: Online Dictionary for Library and Information Science* (çevrimiçi, 21.04.2012 tarihinde http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_r.aspx adresinden erişildi.)

Başka bir tanımda referans hizmeti; bilgi arayan kullanıcılara, kütüphane içi ve dışı kaynakları kullanarak güncel bilgiyi en kısa zamanda sunma hizmetidir. Bu hizmet kapsamında bilgi ihtiyacına göre kullanıcı ilgili kaynaklara yönlendirilir ve doğrudan bilgi ya da bilgi kaynağının kendisi kullanıcıya ulaştırılır.¹⁷ şeklinde açıklama yapılmıştır. Ülkemizde genellikle üniversite kütüphaneleri tarafından “referans bölümü”, “referans hizmeti”, “referans eserler”, “referans kütüphanecisi” gibi kavramların yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

Nazan Uçak, bilgi hizmeti yerine “danışma hizmeti” kavramını kullanmayı tercih etmiş ve bu hizmeti şöyle tanımlamıştır:

Hizmetin temel felsefesi, kullanıcının bilgi ihtiyacını karşılamak, bilgi arama/kullanma becerilerini geliştirmek ve danışmanlık hizmeti vermektir. Kütüphanenin türü ne olursa olsun danışma hizmeti kullanıcıların bilgiye erişiminde yardım isteğini karşılamaya yöneliktir. Koleksiyondaki herhangi bir kaynağın bulunmasından, karmaşık araştırma sorularının yanıtlanmasına kadar her tür sorunun yanıtlanması danışma bölümünün görevidir. Bu görevler yerine getirilirken doğruluk, tamlık, güvenilirlik, soruları zamanında yanıtlama, eğitim, erişim ve bireysellik gibi bazı temel değerler esas alınmalıdır.¹⁸

Önceleri “kullanıcıya yardım”, daha sonra “danışma hizmeti” olarak adlandırılan bu hizmetin fikir babası olarak kabul edilen Samuel Sweet Green, hizmetin amacını dört temel ilkeye dayandırmıştır. Bunlar;

- Kullanıcı sorularının yanıtlanması,
- Kullanıcıya bilgi kaynağı seçiminde yardımcı olunması,
- Kullanıcının eğitilmesi,
- Kütüphane ve kaynaklarının topluma tanıtılmasıdır.¹⁹

Danışma hizmeti kavramı, Green tarafından ilk kez 1876 yılında ALA (American Library Association)’nın toplantısında dile getirilmiştir. O dönemlerde sorun olarak görülen, günümüzde de genelde halk kütüphanelerinin sorunu olduğunu

¹⁷ “Referans hizmeti” (çevrimiçi, 27.04. 2012 tarihinde <http://kutuphane.ieu.edu.tr/index.php/hizmetlerimiz/referans-hizmeti> adresinden erişildi.)

¹⁸ Nazan Uçak, “Elektronik Danışma Hizmetleri”, *Bilgi Dünyası*, 4(2), 2003, s. 104.

¹⁹ Nazan Uçak, “Değişen Bilgi Ortamının Danışma Hizmetine Etkisi”, *Türk Kütüphaneciliği*, 18(4), 2004, s. 408.

düşündüğüm, kütüphanelerde halkla ilişkilerin eksikliği ve kütüphanelerin topluma tanıtımının (reklamının) gerekliliği o tarihlerde alınan kararlarda vurgulanmıştır.

Enformasyon kelime anlamı olarak; “danışma”, “müracaat” ve “haberleşme”²⁰ karşılığında kullanılmaktadır. Türkçe’ de “information” kelimesinin karşılığı olarak da “bilgi” kavramı genel olarak kullanılmaktadır. Türk Bilim Politikası 1983-2003 adlı çalışmada “enformasyon” teriminin kullanımıyla ilgili bazı tespitlerde bulunulmuştur;

"Enformasyon" alt başlığında da şu açıklama notu verilmiştir: Türkçe’de “enformasyon” kelimesine karşılık “bilgi” kelimesi kullanılmaktadır; ancak bu kelime yabancı dildeki anlamı nesne ve eylem olarak karşılamamaktadır. Bu kavramla beraber bilgi aktarma, bilgi yayma, bilgi verme gibi tamlamalar kullanılması gerektirmektedir. Enformasyon hizmeti, amaca yönelik biçimde bilginin toplanması, düzenlenmesi ve kullanıma aktarılmasına ilişkin işlemlerle birlikte "teknik yazışma, öz hazırlama, seçmeli bilgi yayımı (SDI), kullanıcı araştırması, okuma listeleri ve duyuru bültenleri hazırlama" gibi işlemleri kapsayan bir hizmettir.²¹

Enformasyon kavramının bilgi-belge merkezlerinde yaygın olarak kullanılmasıyla “enformasyon merkezi”, “enformasyon hizmeti”, “enformasyon uzmanı”, “enformasyon teknolojisi”, “enformasyon okur-yazarlığı” ve “enformasyon toplumu” gibi yeni kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu kavramların ortaya çıkışında teknolojik gelişmelere bağlı olarak iletişim araçların yaygın olarak kullanımının da etkisinin olduğunu söyleyebiliriz.

Aysel Yontar 1991 yılında kütüphane haftasında yaptığı bir konuşmada bilgi hizmeti yerine “enformasyon hizmeti” terimini kullanmayı tercih etmiş, bu hizmetin kütüphanelerde yararlandırma hizmeti içinde yer aldığını belirttikten sonra, adının müracaat, başvurma, danışma veya enformasyon olarak değişim gösterdiğini ifade etmiştir. Ayrıca danışma, başvurma ve müracaat adları altındaki hizmetlerin tamamının, enformasyon hizmetinin kapsamına girdiğini belirtmiştir. Enformasyon hizmetini “...hem kullanıcılara kütüphane ve kütüphane kaynaklarından yararlanmayı öğretme, hem de onların en basit veya karmaşık bilgi gerektiren sorularına cevap bulmaya çalışmayı içine alır” şeklinde tanımlamıştır.²²

²⁰ İlhan Ayverdi, Ahmet Topaloğlu, *Türkçe Sözlük: Kubbealtı Lugatı*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2007, s. 323.

²¹ Oya Gürdal, “Enformasyon: Terminolojik Yaklaşım”, *Türk Kütüphaneciliği*, 3(1991), s. 118-119.

²² Bülent Ergen, *Bilgi Hizmetlerinin Değerlendirilmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s. 8.

Bilgi hizmetine ilişkin ilk tanım 1891 yılında Columbia Üniversitesi bilgi hizmeti uzmanı tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre bilgi hizmeti, bilgi uzmanı tarafından verilen katalog kullanımında okura yardımcı olmaktan, gelebilecek her türlü soruları yanıtlamaya kadar kütüphane kaynaklarından yararlandırmayı kolaylaştıran her şeyi kapsamaktadır.²³

Aysel Yontar ise 1993 yılında bilgi hizmetiyle ilgili yazdığı bir makalede bu kavramı şöyle açıklamıştır; Bilgi hizmeti kavramı kütüphanecilik bakış açısıyla özellikle 20. yüzyıl başlarından itibaren yaygınlaşan ve daha çok bilimsel ve teknik bilgi hizmetlerini çağrıştıran bir anlamda kullanılmaktadır. Bu kavram A.B.D’ de ortaya çıkan çağdaş danışma hizmetini de kapsayan, ancak 20. yüzyıl başlarından bu yana özel kütüphaneler ile çeşitli türde bilgi merkezleri tarafından verilen ve bilgisayar desteğiyle de geliştirilen hizmetler anlamına da gelmektedir.²⁴

Thomas Galvin’e göre kütüphanelerin genel olarak üç temel fonksiyonu sağlama, sınıflama ve bilginin dağıtımı ise, o zaman bilgi hizmeti doğrudan bilginin dağıtımı etkinliği içinde yer alır. Bilgi hizmetinin sunulma düzeyi kütüphaneler arasında çeşit ve kapsam bakımından önemli derecede farklılık içerir. Kullanıcıya en basit yardım düzeyinden, bilginin kendisinin kullanıcıya iletilmesine kadar olan gelişmiş düzeyi kapsayabilir.²⁵

Bilgi hizmetleriyle ilgili yukarıda açıklamaya çalıştığımız kavramlar arasında tanımlardan da anlaşılacağı üzere pek fark yoktur. İşin temel felsefesi kullanıcının bilgi ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Kütüphanelerin kuruluşundan itibaren bu hizmetin var olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Kütüphanelerde yararlandırma hizmetleri içerisinde yer alan bilgi hizmetlerinin yerine getirdiği faaliyetler şu başlıklar altında toplanabilir:

- Derme geliştirme
- Temel bilgi kaynakları

²³ Mehmet Ali Akkaya, *Endüstriyel Örgütlerde Bilgi Hizmetleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s. 64.

²⁴ Aysel Yontar, “Bilgi Çağı ve Türkiye’ de Bilgi Hizmetlerinin Planlanması: Kavramsal Bir Yaklaşım,” *Jale Baysal’a Armağan*, yay. haz. Hasan S. Keseroğlu, Yapı Tasarım Üretim, İstanbul ,1993, s. 138.

²⁵ Bülent Ergen, *a.g.e.*, s. 27.

- Genel derme
- Özel dermeler ve hizmetler
 - Ödünç verme
 - Resmi yayınlar
 - Mikroformlar, mikrofişler, vb.
- Kullanıcı eğitimi
 - Bire bir eğitim
 - Grup eğitimi
 - Çevrimiçi eğitim
- Bilgi hizmetleri
 - Kullanıcı sorunlarını yanıtlama
 - Çevrimiçi tarama, CD-ROM tarama, elektronik veri tabanları, İnternet hizmeti
 - Telefon / e-posta hizmeti²⁶

Bilgi hizmetleri, yukarıda yer alan faaliyetlerin yanı sıra, kullanıcılar için yayın taraması yapma ve temel bilgilerin bulunabileceği bibliyografyaları derleme, kütüphane/bilgi-belge merkezini kullanmada yol gösterecek rehber ve yardımcı kitapçıklar hazırlama, çeviri hizmeti verme, öz hazırlama, seçmeli bilgi yayımı duyurusu hazırlama, kütüphane/bilgi-belge merkezleri arası ödünç verme, belirli konularda indeks ve özel dosyalar hazırlama, gibi doğrudan ve dolaylı birçok işi de kapsamaktadır.²⁷

2000’li yılların başından itibaren günümüze kadar olan süreçte kütüphane ve bilgi hizmetlerinde bazı değişimler yaşanmıştır. Bu değişimleri şöyle sıralayabiliriz;

- Kullanıcılar artık fiziksel olarak yayın sağlamak yerine, elektronik ortamda sunulan yayınları kullanmayı tercih etmeye başlamıştır.
- Kullanıcılar artık kütüphane kaynak veya hizmetlerini bireysel bir hizmet (self servis) olarak sunulmasını istemektedirler.
- Uzaktan erişim araçlarıyla, bilgi merkezleri ve kütüphanelerde elektronik ortamda bilgi hizmetleri verilmeye başlanmıştır. Hatta bazı durumlarda kullanıcının bilgi merkezine gitmesine dahi gerek kalmamıştır.

²⁶ Bülent Ergen, *a.g.e.*, s. 19.

²⁷ Mehmet Ali Akkaya, *a.g.e.*, s. 68.

- Kullanıcıların elektronik bilgi kaynaklarını kullanmalarına yardımcı olabilmek için personelin eğitilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.
- Basılı ve elektronik kaynakların entegrasyonunu sağlama ve gerekli veritabanlarının kullanıcı hizmetine sunulması önemli bir hal almıştır.
- Veritabanlarına eklenecek materyallerin oluşturulmasında kullanıcı profili/ istekleri/çalışma alanları ön planda tutulmaya başlanmıştır.²⁸
- Bilgi ağları, İnternet ve elektronik ortamda ulaşılabilen kütüphane katalogları sayesinde mekândan bağımsız kaynaklara erişim söz konusudur.

Bilgi hizmetinin üç temel unsur olan “bilgi”, “kullanıcı” ve “danışma kütüphanecisi” zamanla biçim değişirse de her durumda varlığını korumaya devam edecektir. Bilgi hizmetlerinin rehberlik, danışma, yayın tarama, yararlandırma gibi hizmetlerinin yanına, teknolojik gelişmelere paralel olarak elektronik bilgi hizmeti, sanal bilgi hizmeti, elektronik ortama dayalı yararlandırma, uzaktan erişim, uzaktan eğitim, elektronik danışma gibi yeni hizmetlerin de eklendiğini söyleyebiliriz. Teknoloji değişmeğe devam ettikçe bu hizmetlerinde çeşitlenerek artacağı kaçınılmaz bir gerçektir.

1.3. Elektronik Bilgi Hizmetleri

Teknolojinin getirdiği toplumsal değişimlerle oluşan bilgi toplumu sayesinde her alanda olduğu gibi kütüphanecilik alanında da hızlı değişimler yaşanmıştır. Yaşanan bu değişimler neticesinde üretilen bilgiler artık mekân sınırı tanımaksızın elektronik ortamda kullanıcılara sunulmaya başlanmıştır. Günümüzde artık üretilen bilgilerin önemli bir kısmı elektronik ortamlara taşınmış olup yine elektronik ortamlarda saklanmakta ve paylaşımına sunulmaktadır.

Kütüphaneler artık kullanıcıların değişen bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için, kataloglarını, veri tabanlarını, eğitim materyallerini, kaynaklarını, bilgileri ve linkleri kullanıcıya yararlı olabilecek şekilde elektronik ortamda hizmete sunmaya

²⁸ Özgür Külcü, *a.g.e.*, s. 13-14.

başlamışlardır. Bu anlayış yaşanan teknolojik gelişmelerin ve kullanıcı taleplerinin doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm hizmetler elektronik ortamda verilmesi de basılı kaynaklara dayalı bilgi hizmetleriyle beraber elektronik bilgi hizmetleri de kütüphanelerde yaygın olarak ve gittikçe artan oranlarda kullanılmaktadır.

1.3.1. Elektronik Danışma Hizmeti

Elektronik danışma hizmeti en basit ifadeyle, geleneksel bilgi hizmetinin sayısal ortam aracılığıyla verilen şeklidir. Bu hizmet genellikle İnternet ortamında e-posta, chat ya da web tabanlı başvuru formları aracılığıyla talep edilen bilgilerin danışma kütüphanecileri tarafından yine elektronik ortamda karşılanması olarak açıklanabilir.²⁹ Elektronik bilgi hizmeti kavramı, İngilizcede “e-reference (e-danışma)”, “online reference (çevrimiçi başvuru)”, “virtual reference (sanal bilgi hizmeti)” ve “dijital reference (elektronik bilgi hizmeti)” terimleriyle de literatürde yer almaktadır.³⁰ Terimler farklılık göstermesine rağmen amaçları aynıdır. Bu hizmet türünün yeni olmasına bağlı olarak kavramların daha oturmadığı, birbirleri yerine kullanıldığını ya da kütüphaneler tarafından keyfi bir kullanımın da söz konusu olduğunu söyleyebiliriz.

Nazan Uçak, özellikle “elektronik bilgi hizmeti” kavramıyla “sanal bilgi hizmeti” kavramlarının genellikle birbirlerinin yerine kullanıldığını belirtmiş, iki kavramın aynı anlama gelmediğini vurgulamıştır. Bu farkı ise şöyle açıklamıştır; sanal bilgi hizmetinde, kullanıcı merak ettiği sorunun cevabını anında alabiliyorken, elektronik bilgi hizmetinde kullanıcılar e-posta yoluyla veya web üzerinden doldurulan başvuru formu üzerinden belli bir zaman sonra istenilen bilgiye ulaşabilmektedir. Yani “eş-zamanlı iletişim kurma” faktörünün, bu iki kavramın ayrılmasında önemli rol oynadığını belirtmiştir.³¹

Elektronik bilgi hizmetini, Amerikan Kütüphaneler Derneği (ALA)’nin bir alt kolu olan Danışma ve Kullanıcı Hizmetleri Bölümü (Reference and User Services Association) şöyle tarif etmiştir;

“Kullanıcıların, danışma hizmetlerine elektronik ortamda ve genellikle gerçek zamanlı olarak web teknolojileri aracılığıyla iletişim kurarak fiziksel olarak kütüphaneye gelmeden de erişebildiği hizmetlerdir. Bu iletişimin sağlanması için

²⁹ Mine Tarlan, *Türkiye’de Akademik Tıp Kütüphanelerinde Kullanılan Elektronik Kaynakların Analizi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005, s. 60.

³⁰ Joan M. Reitz, “Dijital Reference ”*ODLIS: Online Dictionary for Library and Information Science*, (çevrimiçi, 21.05.2012 tarihinde http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_d.aspx#digitalref adresinden erişildi.)

³¹ Nazan Uçak (2003), *a.g.e.*, s. 107.

genellikle sohbet, video konferans, IP (Internet Protocol) üzerinden ses iletimi, e-posta ve anlık ileti yöntemleri kullanılmaktadır.³²

The National Information Standards Organization (NISO) ‘nün yaptığı tanıma göre; elektronik danışma hizmeti, e-posta ve/veya chat aracılığıyla kullanıcı sorularının gerçek zamanlı olarak yanıtlandığı elektronik ortamdır. Amerikan Halk Kütüphaneleri Derneği ise bu hizmeti; “kullanıcılara çevrimiçi olanaklarla yardım etmek” olarak tanımlamıştır. Ayrıca bu hizmetin nasıl verilmesi gerektiğini de belirtmiştir. Buna göre kütüphane Web sayfasına sıkça sorulan sorular linkinin konulması, seçilmiş danışma kaynaklarına kullanıcıların Web’ den erişiminin sağlanması, kullanıcıların kütüphanecilere sorularını iletebilecekleri e-posta adresinin veya Web formunun sağlanması ile sohbet ya da anlık mesaj yazılımları ile kullanıcıya gerçek zamanlı bilgi hizmetlerinin sağlanması şeklinde verilebileceğini belirtmiştir.³³

Elektronik danışma hizmeti elemanlarını şöyle sıralayabiliriz;

- Kullanıcı (iç ve dış)
- İletişim kanalı (sosyal medya, Web formu, e-posta, chat, video konferans vb.)
- Kütüphane kaynakları (Elektronik ya da basılı)
- Danışma kütüphanecisi (Bilgi uzmanı)

Elektronik danışma hizmetinin amaçları;

- Daha hızlı bireysel eğitim ve hizmet sağlayabilmek (kullanıcı memnuniyeti sağlamak)
- Kullanıcıların en etkili bir biçimde kaynak ve hizmetlere ulaşabilmesini sağlamak
- Kütüphane hizmet ve kaynaklarını daha iyi pazarlayıp/reklamını yapmak yeni hizmetlerin duyurusunu yapabilmek
- Bir işletme türü olarak halkla ilişkiler hizmetini yerine getirebilmek
- Daha çok kullanıcıya ulaşabilmek

³² Çiğdem Özbağ Ören, *Elektronik Danışma Hizmetleri: ODTÜ Kütüphanesi Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s. 1-3.

³³ Abdullah Üstüner, *Kurum Kütüphanelerinde Elektronik Danışma Hizmetleri: DSİ Kütüphanesi Örneğinin Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009, s. 37-38.

- Kullanıcıları bilgi okuryazarlığı, bilgi ve araştırma teknikleri konusunda eğitebilmek, alternatif bilgi kaynaklarına yönlendirmelerde bulunmak. Bunları yaparken Web'in sağladığı hizmet ve olanaklardan yararlanabilmek.³⁴

Elektronik danışma hizmetlerinin veriliş şekillerini şu şekilde sıralayabiliriz;

- a. E-posta tabanlı; ilk ve en yaygın olarak kullanılmaya başlanan bu hizmette kullanıcı soruları e-mail yoluyla danışma kütüphanecisine iletilir. Danışma kütüphanecisi kullanıcılara e-mail, telefon, faks ya da mektup aracılığıyla geri dönüş yapabilir. Kullanım açısından sağladığı kolaylıklar sebebiyle kütüphaneci ve kullanıcılar tarafından yoğun olarak tercih edilmektedir. Bunların başında iletişim sağlamada farklı bir teknoloji gerektirmemesi, maliyetinin neredeyse olmaması, genellikle personel tarafından kullanımının kolay olmasını sayabiliriz. Kullanıcılar da kütüphaneye gitmeye gerek kalmadan kütüphane hizmet ve kaynaklarıyla ilgili bilgi alma, hatta bilginin kendisine ulaşabilme imkânına kavuşabilirler.
- b. Web formları; kullanıcılar kütüphane web sitelerinde yer alan formlar aracılığıyla sorularını danışma kütüphanecisine iletir. Danışma kütüphanecisi de e-mail yoluyla kullanıcı sorularını cevaplandırır. Elektronik posta hizmeti üzerinden verilen danışma hizmeti web formlarına göre daha kolaydır. Ancak web formları aracılığıyla kullanıcıların ihtiyacına yönelik ayrıntılı bilgiler sağlanabilir (tarih sınırlaması, araştırmanın amacı, daha önce yararlanılan kaynaklar vs.) bu da hizmetin daha etkili bir şekilde verilmesini sağlar. Web formları sayesinde kütüphaneciler; hizmetin amacını açıklamak, ortalama cevap süreleri ve hizmet politikaları ile ilgili kullanıcılara bilgi verme imkânı sağlayabilirler.³⁵
- c. “A’ ya Sor” (Ask A), “Ask A Librarian” ve “Ask A Questions”; olarak da verilen hizmette, kullanıcıların e-mail yoluyla online olarak referans

³⁴ Bulu Maharana, K. C. Panda, “Virtual Reference Service in Academic Libraries: a Case Study of the Libraries of IIMs and IITs in India”, (çevrimiçi 27.01.2013 tarihinde http://eprints.relis.org/9314/1/virtual_reference_service.pdf adresinden erişildi.)

³⁵ Abdullah Üstüner, *a.g.e.*, s. 41-44.

kütüphanecileriyle iletişim kurmasına imkân veren bir hizmettir.³⁶ Kullanıcının tam olarak elde etmek istediği bilgi ya da kaynağı, çevrimiçi istek formları aracılığıyla danışma kütüphanecisine iletebilir ve karşılığında daha kesin cevaplar alabilir. İyi verildiği takdirde kullanıcı memnuniyeti açısından olumlu sonuçlar veren bir hizmettir.

- d. Sohbetler, özel metin tabanlı yazılımlar sayesinde internet üzerinden yazılı olarak iletişime imkân tanıyan bir sistemdir. Metin tabanlı sohbet uygulamalarında bir tarafın klavye kullanarak yazdığı yazılar, bağlantı kurduğu diğer kullanıcı tarafından bilgisayar ekranlarında anında görülebilmektedir. Sesli sohbette ise kişiler birbirleri ile konuşarak, yazışarak ya da her ikisini aynı anda yaparak iletişimde bulunabilirler. Bu danışma hizmetine sosyal medya aracılığıyla günümüzde iletişim ve haber amaçlı yoğun olarak kullanılan twitter, facebook gibi sosyal paylaşım ağlarını da gösterebiliriz.

Sohbet yöntemiyle verilen danışma hizmetinin avantajlarını şöyle sıralayabiliriz;

- Kullanıcılara kütüphaneye bağlı kalmaksızın gerçek zamanlı hizmet verilebilir.
- Uzaktan eğitim uygulamalarında kullanıcılara yarar sağlar.
- E-posta hizmetine göre daha kolay verilen bir hizmettir.
- Kişiyi özel hizmette bulunma ve kişisel bilgilerin gizli tutulmasına olanak sağlar.
- Bu hizmet etkili bir şekilde verildiği takdirde kütüphanenin toplumda farkındalık ve saygınlığı artmış olur.

Sohbet yöntemi ile verilen danışma hizmetinin dezavantajları ise;

³⁶ Yaşar Tonta, "Dijital hizmetlere ve kaynaklara erişim" (bildiri). *PULMAN-XT Türkiye Ulusal Toplantısı, 16-19 Kasım 2002*, Milli Kütüphane, Ankara, (çevrimiçi, 06.06.2012 tarihinde <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/pulman-dijital-hizmetler.pdf> adresinden erişildi.)

- Kütüphaneler tarafından bu iş için ayrı bir kişi tahsis edilmediği takdirde diğer personel üzerindeki iş yükünü arttırır. Yetki karmaşası doğurur, sorumluluk ve varsa yoğun kullanım dolayısıyla kimse işi üzerine almak istemez.
 - Daha çok konu uzmanlığı gerektirmektedir,
 - Yüz yüze veya telefonla yapılan danışma hizmetine göre daha az etkileşim sağlanır,
 - Klavyede yazmak konuşmaya göre daha fazla zaman almaktadır,
 - Bazı sabırsız kullanıcılar sorular henüz yanıtlanırken sistemden çıkabilmektedirler.
 - Eğer bağlantı hızı yavaşsa kullanıcılar hizmete bağlanmaktan vazgeçebilirler.³⁷
- e. Video konferans ya da web kamera; bu başvuru hizmetinde kullanıcılar hem yazılı hem de kamera yardımıyla yüz yüze görüşme yapabilirler. Video konferans yöntemi ile internet üzerinden görüntü ve ses eş zamanlı olarak bir yerden bir başka yere iletilebilmektedir. Bu işlem karşılıklı IP'ler üzerinden verilmektedir. Video konferans olarak görüntü ve sesin karşılıklı olarak iletilebilmesi için her iki tarafın da sahip olması gereken bazı donanımlar vardır. Bunlar; bilgisayar, ağ bağlantısı, dijital kamera, mikrofon ve video konferansa olanak sağlayan CUseeME ya da Microsoft Net Meeting gibi yazılımlardır.³⁸ Metin tabanlı danışma hizmetlerde iletişimin kaynaklanabilecek sorunlara karşı görsel iletişimin kullanılması hizmetin daha verimli bir şekilde işleyebilmesine imkân sağlamaktadır.
- f. Dijital referans robotları; elektronik ortamda oluşturulan yapay robotlar sayesinde soruların cevaplandığı bir sistemdir. İnternet üzerinden verilen bu hizmete en iyi örnek Ask Jeeves' dir.³⁹

Yukarıda saydığımız hizmetlerin yanında işbirliği ile oluşturulan e-danışma hizmeti de mevcuttur. Bu hizmet, farklı alanlarda uzmanlaşmış birden fazla kütüphanenin kullanıcı isteklerine daha iyi cevap verebilmek adına yaptıkları işbirliğine dayanır. Kullanıcı, üye olduğu kütüphaneden istekte bulunduğu daha iyi hizmet

³⁷ Abdullah Üstüner, *a.g.e.*, s. 50-52.

³⁸ Abdullah Üstüner, *a.g.e.*, s. 56.

³⁹ Abdulkadir Wan Dollah, Diljit Singh, "Dijital Reference Services in Academic Libraries", (çevrimiçi, 28.01.2013 tarihinde <http://www.lib.usm.my/elmuequip/conference/Documents/ICOL%202005%20Paper%207%20Wan%20Abdul%20Kadir%20&%20Diljit%20Singh.pdf> adresinden erişildi.)

alabileceği kütüphaneye yönlendirilir. Bu sayede hem kullanıcılara daha iyi hizmet verilir hem de kütüphaneler maliyet ve zamandan tasarruf etmiş olurlar. Bu işbirliğine örnek olarak, 2002 yılında Library of Congress (LC) ve Online Computer Library Center (OCLC)' in Collaborative Dijital Reference Service (CDRS) adıyla ortaklaşa oluşturdukları e-danışma hizmetini gösterebiliriz. Bu işbirliğinin temel amacı, dünyadaki kütüphanelerin ve kütüphanecilerin kullanabileceği bir iletişim ağı oluşturmaktır.⁴⁰

Elektronik danışma hizmetini web üzerinden veren birçok sağlayıcı vardır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

- Library of Congress. Global Reference Net Work. [Çevrim içi], Elektronik adres: <http://www.loc.gov/rr/digiref/>
- Question Point. [çevrim içi], Elektronik adres: <http://QuestionPoint.org/>
- The Virtual Reference Desk. [çevrim içi], Elektronik adres: <http://www.vrd.org/>
- Ask A Librarian. [çevrim içi], Elektronik adres: <http://www.earl.org.uk/ask/>
- Automatic Reference Librarians for the World Wide Web. [çevrim içi], Elektronik adres: www.fastlane.nsf.gov/servlet/showaward?award=98747559
- Webhelp. [çevrim içi], Elektronik adres: <http://www.webhelp.com>
- About.com. [çevrim içi], Elektronik adres: <http://www.about.com>
- Ask ERIC. [çevrim içi], Elektronik adres: <http://askeric.org>

1.3.2. Kütüphanelerarası Ödünç Verme ve Belge Sağlama Hizmeti

Bilgisayar teknolojilerinin kütüphanelerde yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla kütüphaneler kataloglarını, veri tabanlarını, bilgi kaynaklarını internet üzerinden kullanıma sunmaya başlamışlardır. Kütüphaneler daha önceleri sadece iç kullanıcılarına hizmet veriyorken, internetle beraber dış kullanıcılara (kütüphaneye gelemeyen/gelemeyecek olan –engelli, yaşlı, uzak mesafede olan vb.) da hizmet vermeye başlamışlardır. Kütüphanelerdeki kullanıcı yelpazesinin genişlemesiyle beraber istek ve taleplerde de yaşanan artışlar karşısında kütüphanelerarası işbirliği

⁴⁰ Malik Yılmaz, “Danışma Hizmetlerinin Değişen Yüzü: Geleneksel Danışma Hizmetlerinden Dijital Danışma Hizmetlerine”, *Prof. Dr. K. Gülbün Baydur’a Armağan*, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, 2012, s. 224.

yapılması zorunlu bir hal almıştır.⁴¹ Çünkü kütüphane ya da bilgi merkezinin tek başına bütün bilgi kaynaklarını toplaması ya da bu kaynaklara erişimi olanaksızdır. Kütüphanelerarası işbirliğini hazırlayan gelişmeleri şöyle sıralayabiliriz:

- Yayın sayısı ve maliyetlerdeki anormal artışlar
- Yaşanan bu artışların sonucu olarak kütüphanelerde bütçe kısıtlamalarının artmaya başlaması
- Kütüphaneler talep edilen bilgi kaynaklarını satın alma yoluyla tek başlarına karşılayamamaları
- Kullanıcıların niteliğinde ve bilgi talebinde meydana gelen değişimler
- Bilgi teknolojilerinin ortaya koyduğu hıza bağlı olarak zamanın değerinin de artması
- Kullanıcılara daha iyi hizmet verebilme isteği
- Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin işbirliği alanında yeni imkânlar sağlamasıdır.⁴²

Kütüphanelerarası işbirliğinin temelinde kullanıcılara daha hızlı, daha ekonomik ve daha iyi hizmet edebilme anlayışı yatmaktadır. Aynı zamanda kullanıcılara daha geniş bir yararlandırma ortamı sunabilmek bu hizmetin temel amaçlarından. Gerek elektronik ortamdaki bilgi kaynaklarının ve hizmetlerinin giderek artması gerekse iletişim teknolojilerinin kütüphaneler tarafından da yoğun olarak kullanımı elektronik bilgi kaynaklarının paylaşımını kolaylaştırmıştır.⁴³ Kütüphanelerarası işbirliği yapılan alanlara örnek olarak; personel değişimi ve eğitimi, konsorsiyum oluşturma, kataloglama, derme geliştirme, konu başlıkları listesi oluşturma, toplu katalog hazırlama, ödünç verme ve belge sağlama hizmetlerini sayabiliriz.

Kütüphanelerarası ödünç verme ve belge sağlama bu işbirliğinin en yaygın örnekleridir. Kütüphanelerarası ödünç verme hizmeti (Interlibrary Loan, ILL) kütüphanelerde farklı isimler altında kullanılabilmektedir. Bunlar arasında

⁴¹ Halime Atıl Yörü, “Türkiye’de Kütüphanelerarası İşbirliğinin Kısa Tarihçesi ve Günümüz Uygulamaları”, *Türk Kütüphaneciliği*, 26, 1(2012), s. 155.

⁴² Mehmet Toplu, “Belge Sağlama Hizmetlerinin Gelişimi ve Türkiye Perspektifi”, *Türk Kütüphaneciliği*, 23 1(2009), s. 85.

⁴³ Tonta Yaşar, “Kütüphanelerarası işbirliğinin neresindeyiz ?”, *Bilginin Serüveni: Dünü, Bugünü, Yarını... Türk Kütüphaneciler Derneğinin Kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, 17-21 Kasım 1999., TKD, Ankara, 1999. (çevrimiçi 08.07.2012 tarihinde <http://yunus.hun.edu.tr/~tonta/yayinlar/isbirligi-50.htm> adresinden erişildi.)

kütüphanelerarası ödünç verme (Interlibrary Lending), kütüphanelerarası ödünç alma (Interlibrary Borrowing), kütüphanelerarası hizmetler (Interlibrary Services), belge sağlama (Document Delivery) ve kaynak paylaşımı (Resource Sharing) gibi kavramlar yer almaktadır. Kütüphanelerarası işbirliğinin bir parçası olan kütüphanelerarası ödünç verme ve belge sağlama hizmetleri; kullanıcıların istekleri doğrultusunda, kütüphane dermelerinde yer almayan bilgi kaynaklarının yurt içi veya yurt dışındaki bilgi merkezlerinden ödünç alma, fotokopi veya elektronik ortamda sağlanması olarak tanımlanabilir.⁴⁴

Teknolojik gelişmelerle beraber “işbirliği” kavramında gerek tanım, gerekse kapsam olarak değişiklikler yaşanmıştır. Basılı ortamda ancak ödünç verme ya da fotokopi yoluyla belge sağlanması şeklinde gerçekleşen işbirliği, günümüzde artık elektronik belgelere erişim sağlanması biçiminde kendisini göstermektedir. Gerek metin türü gerekse grafik, resim, ses vb. öğeler içeren çoklu ortam (multimedia) türü elektronik bilgi ve belgeler internet gibi ağlar aracılığıyla kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır.⁴⁵ Bu hizmetin gerçekleştirilebilmesi için kütüphaneler arasında belli anlaşma ve kurallar düzeni oluşturulması gerekmektedir. Ödünç kapsamına giren yayınların neler olduğu, ödünç verme süreleri, kullanılacak olan formlar, postalama ve ücretlerin ödenmesi ile ilgili konular önceden belirlenmelidir. Sistemin işleyebilmesi için önceleri toplu kataloglardan yararlanılmıştır. Günümüzde ise kütüphane kataloglarına elektronik ortamda ulaşılabilmesi, e-posta ve kütüphanelerin web sayfalarında yer alan ödünç istek formlarının yer alması hizmetin işleyişini kolaylaştırmıştır.⁴⁶

1.3.3. Seçmeli Bilgi Duyurusu Hizmeti

“Seçmeli bilgi duyurusu” veya “seçmeli bilgi yayımı” (Selective Dissemination of Information - SDI) olarak da kullanılan bu kavram; kütüphanelerin kullanıcının ilgi/çalışma alanına giren yayınlar üzerinden belirli aralıklarla verilen bir tür güncel

⁴⁴ Havva Alkış, Bülent Yılmaz. “Kütüphanelerarası Ödünç Verme Hizmeti: Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi Örneği”. *Balkan Ülkeleri Kütüphanelerarası Bilgi ve Belge Yönetimi ve İşbirliği 2008=Information-Documentation Management and Cooperation among the Libraries in the Balkan Countries Symposium Papers, Edirne (Turkey), 5-7 June 2008*, Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, Edirne, 2008, s. 208-209.

⁴⁵ Yaşar Tonta, "Kütüphanelerarası işbirliği ve bilgi kaynaklarının etkin kullanımı = Interlibrary cooperation and the effective use of information sources". *Kütüphanecilik Bölümü 25. Yıl'a Armağan*. ed. Bülent Yılmaz. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü, 1997. s. 100-108. (çevrimiçi, 08.07.2012 tarihinde <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/isbirligi.pdf> adresinden erişildi.)

⁴⁶ Bülent Ergen, *a.g.e.*, s. 58.

duyuru hizmetidir. Bilginin üretimindeki artış, bilgisayar kullanımı ve veri tabanlarında yaşanan gelişmeler bu hizmet türünün ortaya çıkıp gelişmesine zemin hazırlamıştır.⁴⁷ Amacı güncel bilginin en kısa sürede kullanıcıya ulaştırılmasıdır. Akademik ve özel kütüphaneler tarafından yoğun olarak kullanılmakta olan bir bilgi hizmetidir.

Genelde bu hizmet türü şu şekilde işlemektedir; Araştırmacılar ilgilendiği alanlardaki bilgileri kütüphaneciye sunar, kütüphanecilerde bu bilgilere bağlı olarak belli bir kullanıcı profili oluştururlar. SDI hizmeti tek bir kullanıcıya (kişi profili) veya aynı ilgi alanına sahip bir grup kullanıcıya (grup profili) yönelik olabilir. Kullanıcı profili oluşturma işlemi kullanıcının seçmeli bilgi hizmetinden düzenli olarak faydalanmak istediğini gösterir. Bilgi uzmanları tarafından kullanıcının amaçlarına uygun olan bilgiler tanımlanır.⁴⁸ Daha sonra yapılan kaynak taramalarına (makale, rapor, abstraklar, index) uygun yayınlar analiz edilerek özet ve özler halinde kullanıcılara bu bilgiler sunulur.

Hizmetin başarısını, hazırlanan özlerin niteliği ve kullanıcı profilinin doğru olarak belirlenmiş olması etkilemektedir. Manuel olarak da hazırlanabilen SDI hizmeti günümüzde veri tabanlarının yoğun olarak kullanılmasıyla bilgisayar ortamında anahtar sözcüklerden yararlanılarak hazırlanmaktadır. Kullanıcılar veri tabanlarından e-posta aracılığıyla artık kendi başlarına da bu hizmetleri kullanabilmektedirler.

1.3.4. Dokümantasyon Hizmeti

Dokümantasyon, belgelerin ve verilerin bilgi sağlamak amacıyla analiz edilmesi, içeriklerinin belirlenmesi, sınıflandırılması, korunması ve yararlandırılması gibi işlemleri kapsayan bir bilgi hizmetidir.⁴⁹ “Belge bilim”, “bilgi bilim”, “yayın bilim”, “belge işlem” olarak da kullanılmaktadır.

Dokümantasyon merkezleri/kütüphaneler araştırmacılarına kendi alanlarında daha önce hangi çalışmaların yapıldığını göstermek, ilgili konulara göndermelerde bulunarak bilgisini arttırmak, olabilecek tekrarları önleyerek zaman kazandırabilmek amacıyla yayın tarama işlemleri gerçekleştirirler. Bu yayın tarama sonucunda

⁴⁷ Cennet Akış, “*Seçmeli Bilgi Yayını*”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2000, s. 81-82.

⁴⁸ Claire Guinchat, Michel Menou, “*Bilgi ve Dokümantasyon Çalışma Tekniklerine Giriş*”, çev. Sönmez Taner, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1990, s. 196, 228.

⁴⁹ Bekir Kemal Ataman, “*Arşivcilik Terimleri Sözlüğü: Almanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Hollandaca, Rusça ve İspanyolca Karşılıklarıyla=Dictionary of Archival Terminology: With Equivalents in German, English, French, Italian, Dutch, Russian and Spanish*”, Librairie de Pera, İstanbul, 1995, s. 28.

oluşturdukları bilgileri bibliyografyalar, duyuru bültenleri, yayın listeleri, öz ve dizinler hazırlama, bilgi verici kartlar ve veri tabanları aracılığıyla kullanıcılarına duyururlar.⁵⁰

Bunların yanında bir de öz dergileri mevcuttur. Bunlar belirli bir araştırma alanında özetleri yayınlamakta uzmanlaşmış süreli yayınlardır. Kütüphanecilik ve ilgili disiplinler alanında "Library Information Science and Tecnology Abstracts", kimya alanında "Chemical Abstracts", psikoloji alanındaki özler için "Psychological Abstracts" örnek olarak gösterilebilir. Öz dizinleri araştırmacıların ilgi alanlarındaki en son çalışmaları taramalarına olanak sağlar ve bir bibliyografik bilgi arşivi olarak hizmet ederler. Günümüzde klasik yöntemin yanında elektronik ortamda veri tabanları aracılığıyla bu hizmetlere farklı arama seçenekleri sayesinde hızlı erişim mümkündür.

1.3.5. Güncel Duyuru Hizmeti

Güncel duyuru hizmeti (Current Awareness Service-CAS), 1947 yılında üniversite kütüphanecisi olan Fleming'in, "sürekli bibliyografya hizmeti" ile okuyucuların ilgi alanına giren yayınların duyurulması şeklinde başlamıştır.⁵¹ Kullanıcılara ilgi duydukları alanlarda en yeni bilgileri duyurmak için verilen bir hizmettir. Özellikle kütüphaneye gelen yeni kaynakların belirli periyotlarda kullanıcılara duyurulması şeklinde yapılır. Kullanıcılar bu sayede kendi alanlarındaki gelişmeleri izleyebilme ve yeni çıkan bilgi kaynaklardan haberdar olabilme imkânına sahip olabilirler.

Güncel duyuru hizmeti kullanıcıların bilimsel, teknik ve yönetsel bilgi ve becerilerini güncelleştirme bakımından önemli bir rol oynar.⁵² Bu hizmet, belirli bir kişi veya grubun ilgi alanına uyacak şekilde verilebilir. Her kütüphanede farklı şekillerde verilmekte olup basılı veya elektronik ortamda hizmete sunulabilmektedir. İçindekiler sayfası bülteni hazırlama, seçmeli bilgi duyurusu hizmeti, aksesyon listeleri hazırlama (yeni gelen dergi, kitap, deneme veri tabanları), kütüphane bültenleri, indeks hazırlama gibi hizmetler güncel duyuru hizmeti kapsamında yer alan bilgi yayım araçlarıdır.

Elektronik ortamdaki GDH (Güncel Duyuru Hizmeti)'nin amacı bireysel bilgi ihtiyacına uygun, güncel bilgiyi hızlı bir şekilde kullanıcılara sunabilmektir. Elektronik

⁵⁰ Mukaddes Ar, *Dokümantasyon Nedir? Arşivcilik ve Kütüphanecilikle İlişkisi ve Türkiye'de Uygulamaları*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2003, s. 7-9.

⁵¹ Cennet Akış, *a.g.e.*, s. 52.

⁵² Claire Guinchat, Michel Menou, *a.g.e.*, s.225.

ortamda oluşturulacak olan başarılı bir GDH için yapılması gerekenleri şöyle sıralayabiliriz:

- Kütüphanenin hizmet alanı içerisine giren, maliyeti uygun veri tabanları kullanılmalı,
- Düzenli aralıklarla güncellenebilen, kullanımı kolay bir yazılım tercih edilmelidir,
- Bireysel hizmete cevap verebilecek şekilde tasarlanabilmeli,
- Hızlı doküman teslimini sağlayabilmelidir.

Başarılı uygulanan elektronik GDH' nin kütüphanelere sağlayacağı avantajlar şöyle sıralayabiliriz;

- Kullanıcılar kendi ilgi alanlarında daha iyi bilgi sahibi olmaları,
- Güncel, anlaşılır, gerekli ve özgün bilgiyi içeren veri tabanlarına ulaşmaları,
- Yayın arama işlemlerinin makine tarafından yapılabilmesi, kullanıcıların zamandan, emek ve paradan tasarruf etmesini sağlar.⁵³

Elektronik ortamda verilen GDH' ne örnek olarak Reed Elsevier yayınevinin kullanıcılarına sunduğu hizmeti gösterebiliriz. Yayınevi yayınladığı dergilerden kullanıcılarının ilgi alanına girenlerin içindekiler sayfasını, e-posta aracılığıyla ücretsiz olarak göndermektedir. Bu sayede yayınevi hem dergilerinin görünürlüğünü artırmayı başarmış, hem de ücretli olan elektronik belge sağlama ve tam metin makalelere erişim hizmeti adına kullanıcı taleplerini arttırmıştır.⁵⁴

GDH günümüzde kütüphaneler tarafından web sayfaları, web iletişim elemanları (sosyal medya, RSS, bloglar), e-mail ve kütüphane bültenleri aracılığıyla yoğun olarak kullanılmaktadır.

1.3.6. Web İletişim Hizmetleri

Kütüphaneler günümüzde sadece fiziksel mekânlarda hizmet veren kuruluşlar olmaktan çıkmış, hizmetlerini artık web siteleri ve sosyal ağlar aracılığıyla da sunmaya

⁵³ Cennet Akış, *a.g.e.*, s. 63-64.

⁵⁴ Yaşar Tonta, "Elektronik Yayıncılıkta Son Gelişmeler", *Bilgi Dünyası*, 2000, 1 (1), s. 110.

başlamışlardır. Günümüzde Web teknolojilerinde geldiğimiz nokta Web 2.0 olarak adlandırılmaktadır.

Web 2.0 kavramı ilk kez 2004 yılında Tim O'Reilly tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Basit bir ifadeyle Web 2.0, daha çok kullanıcı beklentilerinin göz önünde bulundurulduğu bir yapıyı içeren ve Web 1.0 teknolojilerinin bir uzantısı olan bir iletişim aracı olarak tanımlanabilir. Bu sistemin en önemli parçasını sosyal ağlar ve Web 2.0 araçlarını yoğun olarak kullanan dijital yerliler oluşturmaktadır⁵⁵. O'Reilly Web 2.0'ın özelliklerini; ortam olarak Web'i kullanma, açık ve özgür olma, kullanıcıların katılımı ile ortak zekadan yararlanma, dinamik veri kaynakları oluşturma, zengin kullanıcı deneyimi yaratma olarak sıralamıştır. Tonta, kütüphaneler ve sosyal ağların ilişkisini makalesinde şöyle dile getirmiştir;

“Bilgi hizmetleri açısından incelendiğinde günümüzde kullanıcıların sosyal ağ ortamında, kataloglama ve sınıflama işlemlerini kendilerince gerçekleştirmeleri; web içeriklerine yönelik anahtar sözcükler yardımıyla folksonomiler geliştirmeleri; istedikleri kitapların elektronik kopyalarını alışveriş siteleri ya da çevrimiçi yayınevlerinden temin edebilmeleri; kütüphane danışma hizmetleri yerine Wiki'leri kullanmaları; güncel gelişmelerden birbirlerini haberdar etme veya belli konularda görüş paylaşmak için günlükleri (blogs), mikro-günlükleri ya da sohbet odalarını kullanmaları; bilgi kaynakları ve hizmetleri konusunda kütüphanecilerden yardım almak yerine diğer kullanıcıların değerlendirmelerine göre hareket etmeleri olanaklıdır.”⁵⁶

Web 2.0'ın araçlarının öğeleri olarak şunları sıralayabiliriz:

- Ortaklaşa belge ya da ansiklopedi geliştirmeye yarayan Wikiler; Web terminolojisinde ise “içeriğin hızlı bir şekilde, kullanıcılar tarafından ekleme ya da çıkarma yapılabilen etkileşimli bir web içeriği olarak açıklanmıştır.”⁵⁷ Bilgi güvenilirliği bakımından hala tartışmalar yaşansa da başvuru kaynağı olarak yoğun bir biçimde kullanılmaktadır. Bu içeriğe en iyi örnek Wikipedia Ansiklopedisidir. Birçok kullanıcı artık cilt cilt ansiklopedi karıştırmak yerine aradığı bilgileri ilk olarak Wikipedia ve v.b. kaynaklar üzerinden sağlamaya çalışmaktadır.

⁵⁵ Nazan Uçak, Tolga Çakmak, “Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Öğrencilerinin Web 2.0 Araçlarını Kullanım Özellikleri”, Serap Kurbanoglu, v.d., *Bilgi Yönetiminde Teknolojik Yakınsama ve Sosyal Ağlar. 2. Uluslararası Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu, 22-24 Eylül 2010*, Ankara, 2010, s. 44-46.

⁵⁶ Yaşar Tonta, "Dijital Yerliler, Sosyal Ağlar ve Kütüphanelerin Geleceği", *Türk Kütüphaneciliği*, (2009), 23 (4), s. 744, 751.

⁵⁷ Mustafa Sağsan (çev.), “Web 2.0. Örgütlerde Etkili Bir Şekilde Kullanılabilir mi? / Can Web 2.0 be Used Effectively Inside Organisations?”, *Bilgi Dünyası*, 2007, 8(1), s. 143.

- Web içerik paylaşımlarının özetlenmiş bir biçimde ve güncel olarak kullanıcıya ulaştırılması amacını taşıyan RSS (Really Simple Syndication/ Rich Site Summary); RSS, bloglar ve diğer kaynaklar tarafından XML (Extensible Markup Language-Genişletilebilir İşaretleme Dili) tabanlı bir iletişim aracıdır.⁵⁸ Kütüphane Web sitesinin RSS hizmetine abone olan bir kullanıcı maili üzerinden yeni gelişmelerden anında haberdar olabilmektedir. Kütüphaneler yeni hizmetlerini/kaynaklarını (özellikle yeni veri tabanlarını) duyurmak, kütüphanecilik alanındaki son haberleri/gelişmeleri kullanıcılarına güncel olarak haberdar edebilmek amacıyla bu iletişim araçlarını kullanmaya başlamışlardır. Bununla beraber kütüphaneye kaynak temini aşamasında diğer kütüphanelerle konsorsiyum oluşturabilme, yayıncılarla pazarlık yapabilme imkânı sağlayarak daha ucuz kaynak temin edebilmek için de kullanılabilir. ⁵⁹
- Web Günlükleri/Bloglar (Blogs); Weblog kelimesinin kısa şekline blog denilmektedir. Çevrimiçi günlüklerin veya sıklıkla güncellenen kişisel web sayfalarının yer aldığı bir web iletişim aracıdır. En çok tercih edilen web araçlarından. Sebebi ise web sayfası içeriğinin kolayca değiştirilebilir ve ekleme yapılabilir olmasıdır. Yorumlar, blog kültürünün en önemli kaynaklarıdır. Çünkü bu sayede blogda yazanlar ile okuyucular arasında etkileşimli bir iletişim sağlanmaktadır.⁶⁰
- Folksonomy/Tagging (Etiketleme); kullanıcıların oluşturduğu anahtar sözcük ve konu başlıklarından oluşan etiketler, Web’de çevrimiçi yer alan katılımcıların aynı anda ya da farklı zamanlarda ekledikleri veriyi (fotoğraf, ses kaydı, video vs.) çeşitli notlarla sınıflandırmasına imkân tanımaktadır. İletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla beraber Web 2.0 uygulamalarına ait web sitelerine erişimin daha kolay sağlanabilmesi açısından yoğun olarak kullanılmaktadır. Etiketleme sayesinde, web içeriklerinde yer alan bilgiye ulaşım kolaylaşmıştır. Etiketleme uygulamalarına örnek olarak Delicious,

⁵⁸ Fatih Süküt, *İçerik Yönetim Sistemleri ve Sanal Kütüphanelerde Bilgi Hizmetleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011, s. 58.

⁵⁹ Zeki Çelikbaş, “What is RSS and How can it serve libraries?”, *In First International Conference on Innovations in Learning for the Future: e-Learning, Istanbul (Turkey), 26-27 October 2004.*, Istanbul University. [Yayınlanmış Konferans Metni], (çevrimiçi, 09.12.2012 tarihinde http://eprints.relis.org/bitstream/10760/5617/1/RSS_and_libraries_EN3.pdf adresinden erişildi.)

⁶⁰ Gürtekin Gürdal, Uğur Bulgan, “Kullanıcı Merkezli Kütüphane Web Siteleri ve Yeni Teknolojiler”, (çevrimiçi 26.11.2012 tarihinde <http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak06/u06-7.pdf> adresinden erişildi.)

CiteUlike, Flickr, LibraryThing, TagCloud gibi sosyal etiketleme sitelerini örnek gösterebiliriz.⁶¹

- Sosyal Ağlar; Kütüphaneler günümüzde sadece fiziksel mekânlarda hizmet veren yerler olmaktan çıkmış kullanıcıların çalışma ortamlarına kadar giren ve sosyal ağlara dayalı bilgi hizmetleri sunan sanal merkezlere dönüşmüştür. Bu değişimin oluşmasında kullanıcı eğilimleri önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal ağlar kullanıcılara iletişim sağlama, paylaşımda bulunma ve içerik geliştirme imkânı sağlamaktadır. Milyonlarca üyeye sahip olan Tweeter, Facebook gibi sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla kullanıcılar arasında yoğun bir bilgi alış verişi yaşanmaktadır. Bu ağlar aracılığıyla kütüphaneler kaynak ve hizmetlerini daha geniş kitlelere ulaştırabilir, sosyal ağların sağladığı avantajlardan yararlanabilirler. Son yıllarda özellikle üniversite kütüphaneleri tarafından sosyal ağlar yoğun olarak kullanılmaktadır.

Web 2,0 uygulamalarının kütüphanelerde kullanımı Kütüphane 2.0 olarak adlandırılmaktadır. Kütüphane 2.0, kütüphane hizmetlerinin tasarlanmasında ve geliştirilmesinde kullanıcıların geri bildiriminden yararlanılarak çift yönlü bir hizmet sunmaktadır. Bu hizmetler özellikle üniversite kütüphaneleri tarafından kullanıcı hizmetlerine getirdiği kolaylıklar nedeniyle yoğun bir şekilde tercih edilmekte ve kullanılmaktadır.⁶² Aşağıda kütüphane hizmetlerinde yaşanan değişim tablo şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 1.1. Kütüphaneler tarafından web iletişim araçlarının kullanımı⁶³

Geleneksel Kütüphane	Web 2.0 Dünyası	Library 2.0 Dünyası
Kataloglama	Otomatik metedata	Metadata
Sınıflama	Etiketleme ve anlamsal Web	Yerel olarak sağlanan ve ilgili etiketlemeler
Sağlama	e-bay, PayPal, Amazon, Abebooks	E-arşivler, veri tabanları
Referans	Yahoo Answers, Wikipedia	Güvenli kaynaklara kütüphane markasıyla bağlantılar
Koruma	Dijital arşivler	Kurumsal arşiv
Kullanıcı eğitimi	Sohbet odaları	Moderatörlü sohbet odaları

⁶¹ Demet Işık, "Üniversite Kütüphanelerinde Web 2.0 Teknolojilerinin Kullanımı ve Web Tabanlı Kullanıcı Eğitimi İçin Öneriler", *Türk Kütüphaneciliği*, 2013, 27(1), s. 104.

⁶² Yaşar Tonta (2009), *a.g.e.* s. 749-750.

⁶³ Law Derek, "Academic Dijital Libraries of the Future: an Environment Scan", *New Review of Academic Librarianship*, 2009, 1(1), s. 61.

Çalışma mekânı	Yatak odasında ve cafelerden bağlantı	Kablolu kampus ve 24 saat açık çalışma alanları
Dermeler	YouTube, Kurumsal Arşivler, Açık erişim	Diğer kütüphanelerle birlikte tekil içeriğin toplulaştırılması
Profesyonel karar	Kalabalıkların akli	Erişim becerilerinin öğretilmesi

Web 2.0'ın yanı sıra şu anda her alanda kullanılmayan, Web' in bir üst sürümü olarak nitelendirebileceğimiz Web 3.0 (Semantik Web/ Anlamlandırılmış Web), günümüzdeki Web'in daha geliştirilmiş şeklidir. Amacı büyük bir derya olarak nitelendirilen Web teki bilgilerin tek bir platformda kullanıcılara sunulmasıdır. Hangi bilginin anlamının ne olduğunun bilgisayarlar tarafından daha iyi anlaşıldığı, anahtar kelimelerle aranılan bilgiye kısa zamanda ulaşılabilme imkânı sunan bir Web hizmeti olarak gelecek on sene içerisinde hayatımızın her alanında kullanılacağı uzmanlar tarafından öngörülmektedir.

1.3.7. E-Rezerv Hizmeti

Rezerv hizmeti; eğitim programları dâhilinde kütüphane kaynaklarının veya kendilerine ait materyaller arasından öğretim üyelerince seçilen kaynakların sınırlı süreler (saatlik, günlük vb.) dâhilinde öğrencilere ödünç verilmek suretiyle verdikleri bir hizmettir. Açık ve kapalı olmak üzere, iki türlü rezerv hizmeti verilmektedir. Kapalı rezervde, kullanım genellikle kütüphane içerisinde ve kısa süreli ödünç hizmeti verilerek yapılırken, açık rezerv hizmetinde ise zaman ve mekân sınırlaması yoktur. Rezerv hizmeti, genellikle danışma kütüphanecileri tarafından yararlandırmaya sunulmaktadır.⁶⁴

Üniversite kütüphaneleri tarafından yoğun olarak kullanılmakta olan e-rezerv hizmeti, öğrencilere 7 gün 24 saat kampus içinde veya dışında ders kaynaklarına erişimi sağlamayı amaç edinen, geleneksel kütüphane rezerv hizmetinin elektronik ortamda verilen şeklidir.

Kütüphane tarafından satın alınan e-kitaplar, e-dergiler ve veri tabanındaki makaleler telif hakları göz önünde bulundurularak, istekte bulunan kullanıcılar adına rezerv edilebilmektedir.⁶⁵ Telif sorunu olmayan basılı kaynaklar da taranıp e-rezerv kaynakları arasına alınabilmektedir. Kütüphaneler sahip olduğu veri tabanlarından da

⁶⁴ Joan M. Reitz, "Reserves", *ODLIS: Online Dictionary for Library and Information Science*, (çevrimiçi 08.01.2013 tarihinde http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_r.aspx adresinden erişildi.)

⁶⁵ Sami Çukadar, Sönmez Çelik, "İnternete Dayalı Uzaktan Öğretim ve Üniversite Kütüphaneleri", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 2003, 4(1), s. 39.

rezerv amaçlı seçilen kaynaklar ilgili linkler aracılığıyla hizmete sunulabilmektedir. Aynı zamanda internet üzerinden ücretsiz olarak ulaşılabilen kaynaklar rezerv koleksiyonuna izin almadan eklenebilir. Rezerv koleksiyonunda bulunan kaynaklar kataloglar aracılığıyla kütüphane iç ve dış kullanıcıların erişebileceği bir şekilde hizmete sunulmalıdır. Bu kaynaklara dersin adı kodu veya öğretim görevlisinin adı, soyadı bilgisinden ulaşılabilir.

Kütüphaneler veya şahısların (öğretim görevlileri) rezerv ettikleri materyallere sahip olmaları, telif açısından oluşabilecek sıkıntıları giderir. Kütüphanelerin e-rezerv koleksiyonlarındaki kaynaklarla ilgili dikkat etmesi gerekenler aşağıdaki gibidir:

E- rezerv koleksiyonuna dâhil edilmeden önce telif hakkı alınması gerekmeyen kaynaklar:

- Hükümet yayınları
- Bir kitabın bir bölümü
- Belli bir sayıdaki dergiden makale
- Bir kitaptan, dergi ya da gazeteden şema, grafik, diyagram, çizim, ya da resim
- Öğretmenin ders notları, örnek test ve materyaller

E- rezerv koleksiyonuna dâhil edilebilmesi için telif hakkı alınması gereken kaynaklar:

- Bir kitabın tümü (Baskısı süren ya da baskısı tükenmiş)
- Ders paketinin tamamı
- Bir kitaptan birden fazla bölüm
- Bir derginin aynı sayısından birden fazla makale⁶⁶

E-danışma hizmetleri altında verilmekte olan bu hizmetin kullanım olarak başta üniversite kütüphaneleri olmak üzere, bazı okul ve özel kütüphaneler tarafından verilmekte olduğunu söyleyebiliriz. Kullanıcıların kütüphaneye gelmeden uzaktan da yararlanabildikleri bu hizmetten genellikle kullanıcılar kendi şifre veya okul numaralarıyla yararlanabileceği bir sistem mevcuttur. Kullanıcıların karşılaşılabileceği sorunlara yönelik bu işten sorumlu danışma kütüphanecisinin online olarak kullanıcılar tarafından gelebilecek sorulara cevap verilebilmesi sistemin hızlı ve sorunsuz işleyişi açısından kolaylık sağlayacaktır. Danışma kütüphanecilerinin yükünü azaltabilmek adına belirli bir denetim dâhilinde kullanıcı ve eğitimcilerinde bu veri havuzuna kaynak aktarımını sağlayacak bir sistem oluşturulması hem kütüphane hem de kullanıcılar açısından fayda sağlayacaktır.

⁶⁶ Koç Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi Rezerv Koleksiyon Politika ve uygulamalarından alınmıştır.

1.3.8. Kütüphane Web Sayfası Hizmeti

Kütüphaneciliğin temel felsefesi kütüphane kaynaklarıyla kullanıcıları buluşturabilmektir. Kütüphanelerin verdikleri tüm hizmetler, kullanıcıların kütüphane derme ve hizmetlerinden faydalanmalarını sağlamaya yöneliktir. Gelişen bilgi teknolojileriyle beraber artık kütüphanelerin derme ve hizmetlerine 7 gün 24 saat web sayfaları aracılığıyla ulaşılabilir. Elektronik kaynakların sayıca artması, web üzerinden bilgiye erişim yollarını arttırmıştır. İnternet sayesinde kütüphaneler sadece bulundukları fiziksel mekân içerisinde hizmet veren yerler olmaktan çıkmış, duvarsız bilgi hizmeti veren kuruluşlar haline dönüşmüştür. Web sitelerini, kütüphanelerin elektronik ortamda dış dünyaya açılan bir penceresi olarak görebiliriz. Web sayfası aynı zamanda kütüphane ile kullanıcı arasında önemli bir iletişim aracıdır.

İnternet üzerinden HTML (Hyper Text Markup Language) bir dil kullanılarak oluşturulan web sayfaları, içerisinde metin, statik görüntü ve ses objelerinin bulunabileceği tarayıcı yardımıyla görüntülenebilen dosyalardır. Web sayfası adı verilen dokümanlar Web'i oluşturur. Bir kişiye ya da bir kuruma ait olan Web sayfasına Web sitesi adı verilir. Bir Web sitesi statik veya dinamik olabilir. Statik bir Web sayfası, genelde aynı kalır buna karşın dinamik bir Web sayfası her kullanıcı için özel olarak tasarlanabilmektedir.⁶⁷

Kütüphane web sayfasını kendi başına bir bilgi kaynağı olarak nitelendirebiliriz. Oluşturulan kataloglarla kütüphane kaynaklarının künye bilgilerine ulaşılabilir, veri tabanları üzerinden de kaynakların kendilerine erişim sağlanabilmektedir. Aynı zamanda kütüphaneye gitmeden kaynak uzatma/ayırtma (rezerv), tarama yapılan kaynaklarla ilgili listeler oluşturma, referans kaynaklarından ve elektronik kitapların içinden tarama yapabilme olanağı sağlamaktadır.⁶⁸

Web siteleri, kütüphanelerin hizmetlerinin tanıtılmasında son derece etkilidir. İyi bir web sitesi, kullanıcıların hizmetlerden etkili bir biçimde yararlanmasını sağlayacağı

⁶⁷ Umut Zan, *Derleme Olgusu ve Elektronik Yayınlar*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s. 35-36.

⁶⁸ Hatice Yenikurtuluş, *Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Kaynaklarına Dayalı Yararlandırma Hizmeti: İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Uygulama Örneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s. 63.

gibi kurum hakkında da bir izlenim edinilmesine katkı sağlar.⁶⁹ Web sitelerinin oluşturulmasındaki temel amaç sahip olunan bilgi kaynaklarının kullanıcılara etkili bir şekilde iletilmesini sağlayarak, onların bilgi gereksinimlerini karşılamaktır. Genellikle kütüphanelerin web siteleri aracılığıyla kullanıcılarına sundukları hizmetler şunlardır:

- Kütüphane dermesinin çevrimiçi katalog aracılığıyla taranabilmesi
- Kütüphaneye yeni gelen yayınların, veri tabanlarının duyurulması
- Kütüphanelerin kullandıkları veri tabanlarının kullanımlarını sağlamak
- Kütüphaneye ilgili yeni gelişmelerin duyurularını web üzerinden yapma
- Kütüphane kullanıcılarının kütüphaneye ilgili ihtiyaçlarının web üzerinden elektronik istek formuyla alınması
- Kütüphane hizmetlerinin beğeni ve şikâyetlerin web üzerinden almak
- Kütüphane ve hizmetlere ilişkin bilgiler
- Kullanıcı eğitimi hizmeti
- E-danışma hizmeti
- Kütüphane hakkında bilgi, kütüphane kuralları
- Linkler aracılığıyla diğer bilgi kaynaklara erişim
- Kütüphane iletişim bilgileri
- Ziyaretçi sayacı
- Yıllık kütüphane etkinlik raporları

Web sayfası aracılığıyla katalog taraması yapılabilir, kütüphane çalışma saatleri duyurusu, kütüphane kaynaklarına çevrimiçi erişim sağlanabilir. Kütüphaneci ile çevrimiçi diyalog kurma (e-danışma hizmeti), RSS bildirimleri ile (anlık bilgi akışı), güncel duyuru hizmeti, web sayfasında yorum yazabilme (kaynak önerme), forumlar ile konu tartışabilme, sosyal ağlar yoluyla etiketleme yapabilme, daha önemlisi güncel duyuru hizmetini bu alanda verebilme ve katalog taraması çubuğunu sosyal paylaşım sitesine koyarak kütüphaneyi daha fazla katılımcıya ulaştırabilme, bu sayede ücretsiz reklam yapabilme, sosyal paylaşım sitelerinde çeşitli konularla (eğitim, spor, sağlık,

⁶⁹ Faik Keskin, “Hizmetlerin tanıtılması ve pazarlanması açısından üniversite kütüphanelerinin web sitelerinin değerlendirilmesi”, (çevrimiçi 08.10. 2012 tarihinde http://www.ilipg.org/sites/ilipg.org/files/itu_poster_ozet.pdf adresinden erişildi.)

kültür, sanat vs.) ilgili oluşturulmuş gruplara özel hizmet verebilme (seçmeli bilgi yayımı) gibi amaçlar için kullanılabilir.⁷⁰

Web sayfalarının biçim ve işlevlerine yönelik yapılan incelemelerde 5 temel noktaya dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bunlar doğruluk, yetkinlik, yansızlık, içerik ve güncelliktir. Web sitelerinde yer alan bilginin kullanıcı beklenti ve özelliklerine göre tasarlanarak sunulması bu bilginin etkin kullanımı açısından önemlidir. Kütüphanelerin, kullanıcılarına iyi düzenlenmiş, mantıklı yapılandırılmış ve renk düzeni iyi olan bir web sitesi hazırlamaları, kullanıcıların sonraki dönemlerde aynı siteyi kullanma amacı için bir motivasyon kaynağı oluşturduğu yapılan araştırmalar sonucu ortaya konmuştur.⁷¹

Kütüphane Web siteleri görselliklerinin yanında bağlantı hızlarının iyi olması, 7-24 ulaşılabilirliğin sağlanabilmesi, arıza giderilme hızı, sayfalar arası geçişlerde takılmaların olmaması gibi teknik faktörlerin de kullanımı etkileyeceği unutulmamalıdır. Kullanıcı memnuniyeti adına web sayfası kullanımıyla ilgili anketler düzenlenmeli, bu anketlerde ortaya çıkan verilere göre gerekli müdahaleler yapılmalıdır.

Kütüphaneler web sayfalarını oluştururken, yüksek meblağlar ödeyerek bu siteleri dışarıdan sağlama yerine kurum içerisinden hem kütüphanecilik hem de bilgisayar/bilgi teknolojileri alanında bilgisi olan yetişmiş personel bulunması kurumlar adına avantajlar sağlayacaktır. Bu alandaki personellerin yetiştirilmesinde kurumların sağlayacağı destek kadar, bilgi ve belge yönetimi bölümlerinde verilecek olan eğitimlerin de öneminin büyük olduğu unutulmamalıdır.

1.3.9. Çevrimiçi Kataloglar (OPAC)

OPAC (Online Public Access Catalog), kütüphane kaynaklarına farklı erişimler (yazar adı, kitap adı, konu, anahtar sözcük vs.) aracılığıyla çevrimiçi bilgi sağlamayı amaç edinen bilgisayara dayalı bir katalogdur. İlk olarak 1970'lerde kullanılmaya başlayan OPAC'lar, MARC (Machine Readable Cataloging) formatı kullanılarak katalog kayıtlarına bilgisayarlar aracılığıyla erişim olanağı sağlanmıştır. Birinci nesil olarak adlandırılan bu kataloglar daha sonra boolean operatörleri [AND (ve), OR (veya), NOT (değil) ve NAND (not AND)] ve anahtar sözcüklerin kullanılmasına

⁷⁰ Fatih Süküt, *a.g.e.*, s. 74.

⁷¹ Mesut Kurulgan, Fatih Bayram, "Üniversite Kütüphaneleri Web Sitelerinin Biçim ve İçerik Analizi: Türkiye'deki Uygulamaya İlişkin Bir Araştırma", *Türk Kütüphaneciliği*, 2006, 20(2), s. 143-145.

imkân veren bir katalog halini almıştır. Bu sayede kullanıcılara bilgiye daha hızlı erişme adına birçok kolaylıklar sağlamıştır. 1990’lardan itibaren de web temelli ikinci nesil kataloglar oluşturulmuştur. Bu kataloglarda arama, erişme ve keşfetme seçeneklerinin bir önceki kataloglardan daha fazla yer aldığı işlevsel bir yapıda katalog oluşturulmuştur.

Kütüphane katalogları, kütüphanede bulunan her türlü bilgi kaynağının (kitap, e-kitap, dergi, e-dergi, ses kaseti, videokaset, CD-ROM, makale, harita vb.) belli standartlar kurallar doğrultusunda bibliyografik bilgilerinin bir veri tabanında toplanmasıdır. Bu veri tabanları kütüphane kaynakları hakkında kullanıcıya bilgi verir.⁷² Kütüphane katalogları bilgi kaynağının kütüphanede olup-olmadığı, kütüphanede var ise hangi koleksiyonda, hangi formatta, yerini (hangi rafta olduğu), ödünç alınıp-alınamayacağı vb. konularda kullanıcılara bilgi verir. Bilgi ağları aracılığıyla erişilebilen çevrimiçi kataloglar kütüphaneler arası işbirliğinin artmasına yardımcı olmaktadır. Bunların yanında yayınların özet bilgisine veya içindekiler sayfasına ulaşabilmeyi, yayın elektronik ortamda ise bir URL (Uniform Resource Locator: Tekbiçim Kaynak Buldurucu) linki vasıtasıyla tam metnine ulaşabilmeyi de sağlar.⁷³

Günümüzde ise sosyal ağ uygulamalarının özellikle üniversite kütüphanelerin de yoğun olarak kullanılmakta olduğu yeni nesil kataloglar mevcuttur. Yeni nesil OPAC’lar; “ayarlanabilen ilgililik sıralaması”, “konu etiket haritaları”, “arama sonuçlarının genişletilmesi için kümeleme”, “ödünç verme verileri”, “diğer kataloglar ve veri tabanları gibi farklı kaynaklardan gelen verileri indeksleme”, “yetkeli konu başlıklarıyla ek arama tavsiyelerinde bulunma”, “kullanıcı görüşü/etiketleri” ve “doğru hecelenişleri verme” gibi özellikleri bünyesinde bulundurmaktadır. Bu özelliklere sahip yeni nesil OPAC’lar, web ortamındaki kullanıcıların beklentilerini karşılaması, kullanıcı katılımını öngörmesi, bilgi kaynaklarını keşfetmeyi daha kolay hale getirmesi ve kullanım kolaylıkları sağlaması nedeniyle kütüphane kataloglarının değerini ve işlevlerini oldukça artırmaktadır.⁷⁴

⁷² Sönmez Çelik, Sami Çukadar, “Araştırmacıların Bilgiye Erişimde Kullandıkları Araçlar: Online Kütüphane Katalogları, Veri Tabanı Arayüzleri ve Arama Motorları”, *VIII. Türkiye’de İnternet” Konferansı 19-21 Aralık 2002 İstanbul* (çevrimiçi, 10.01.2013 tarihinde <http://earsiv.dogus.edu.tr:8080/jspui/handle/1/22> adresinden erişildi.)

⁷³ Sami Çukadar, Sönmez Çelik, *a.g.e.*, s. 37.

⁷⁴ Nevzat Özel, Tolga Çakmak, “Çevrimiçi Kütüphane Kataloglarına Yönelik Kullanıcı Beklentileri: Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri Örneği”, *Bilgi Dünyası*, 2011, 12(1), s. 31-33.

1.3.10. Elektronik Kaynaklar

Elektronik kaynaklar, güncel bilgiye erişim olanağı sağlaması, depolama, yer ve maliyet sorunlarının azaltılması, erişimde fiziksel olarak kütüphaneye gelme zorunluluğunu ortadan kaldırması, birden fazla kullanıcının eş zamanlı olarak aynı kaynağı kullanabilmesine imkân sağlayabilmesi gibi avantajları sebebiyle kütüphane ve kullanıcılar tarafından yoğun olarak tercih edilmektedir.

Yalvaç'ın tanımına göre elektronik kaynak; elektronik ortamda oluşturulmuş ya da elektronik ortama sonradan aktarılmış, elektronik ortamda saklanan ve kullanıma sunulan dijital kaynak ya da bilgilerdir.⁷⁵ Elektronik ortamda üretilen bilginin dijital, optik ve manyetik ortamlarda kullanılabilir ve saklanabilir hale gelmesi, geçmişe ait kayıtların da elektronik ortama aktarılmasını desteklemektedir. Elektronik ortamda üretilmeyen ancak basılı olarak kaydı bulunan yayınların elektronik ortama aktarılması ve elektronik ortamda kullanılabilirliğinin sağlanması, bu yayınları da elektronik yayın kapsamı içine almaktadır.⁷⁶

Tonta ise elektronik kaynağı; belgelerin elektronik ortamda ve ağlar aracılığıyla dağıtımı, arşivlenmesi ve bu belgelere erişilmesi olarak tanımlanmıştır.⁷⁷

Erol Olcay elektronik bilgi kaynaklarıyla ilgili olarak;

“Temel bir ticari ürün olan elektronik bilgi elle tutulabilen bir şey değildir. Ancak birçok elektronik bilgi ürünü hem basılı hem de elektronik halde bulunabilir. Bu elektronik bilgi kaynaklarının bir özelliğidir. Elektronik bilgi kaynakları; “CD-ROM’lar, bölgesel ağlar, bilgisayar donanımları, çevrimiçi erişilebilen kaynakları, İnternet, diğer uzaktan erişilebilen veritabanları ve kütüphanecilerin kendi kullanıcıları için sağlamış oldukları diğer veri tabanlarını kapsamaktadır. Kütüphane dermelerinin son yıllarda büyük değişiklikler gösterdiğini, eskiden elle tutulabilir somut bilgi kaynakları varken şimdi yalnızca bilgisayar ekranlarından izleyebildiğimiz ama elle tutamadığımız bilgi kaynaklarının olduğu ve kullanımının da hızla yaygınlaşmakta olduğunu belirtmiştir”. Kütüphane dermelerini de yaşanan değişime paralel olarak iki gruba ayırmıştır;

⁷⁵ Mesut Yalvaç, “Elektronik Yayıncılıkta Güvenlik”, *Aysel Yontar Armağanı*, yay. haz. Bekir Kemal Ataman, Mesut Yalvaç, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul, 2004, s. 74.

⁷⁶ Umut Zan, *a.g.e.*, s. 26.

⁷⁷ Yaşar Tonta, (2000), *a.g.e.*, s. 89.

1. Elle tutulabilir (*tangible*) bilgi kaynakları: (monograflar, ses bantları, görüntü bantları, mikroformlar vb.) Bu tür kaynaklar kütüphanenin sahibi olduğu ve kütüphanenin içinde yer alan kaynaklardır.
2. Elle tutulamayan (*intangible*) ama bilgi kaynağı olarak bilgisayar ekranında izlenebilen elektronik bilgi kaynakları: (CD-ROM'lar, kütüphanenin bilgisayarına yüklenmiş veritabanları). Bu tür bilgi kaynakları kütüphane bilgisayar sistemine bağlı bir uç ile kullanıcıların çoğu zaman hiçbir ücret ödemeksizin elde edebildiği elektronik bilgi kaynaklarıdır.⁷⁸

Elektronik bilgi kaynakları; CD-ROM veri tabanları, çevrim içi erişilebilen kaynaklar, internet ortamından erişilebilen bilgi kaynakları, uzaktan erişilebilen veri tabanları ve kütüphanelerin kullanıcıları için sağlamış olduğu diğer veri tabanlarını kapsar.⁷⁹ Elektronik bilgi kaynakları arasına CD-ROM'lar, e-kitaplar, e-dergiler, basılı dergilerin elektronik sürümleri, bibliyografik veri tabanları da girmektedir.

Elektronik kaynakların kütüphanelerde yoğun olarak kullanılmasını gerektiren avantajlarını şöyle sıralayabiliriz:

- Düşük maliyetle, yaygın ve anlık iletişime imkân vermesi
- Elektronik kaynaklar kolayca çoğaltılabilir ve paylaşılabilir bir yapıya sahiptir
- Diğer bilgi kaynaklarına linkler yardımıyla bağlantı olanağı sağlaması
- Basılı kaynaklara göre yer tutma oranının az olması ve kolay saklama imkânı olması
- Zaman ve mekân sınırlamasını ortadan kaldırması
- Elektronik yayınlar baskı maliyetlerinin olmaması basılı yayınlara oranla daha ucuz temin edilebilme imkânı sağlamakta
- Bazı elektronik dergi ve kitaplara basılı nüshalarından önce erişilebilmesi
- Kaynakların içerisinden arama yapılabilme olanağının olması
- Basılı kaynakların dijital ortama aktarılarak kullanıma sunulması bu kaynakların yıpranmasını önler. Dijitalleştirme koruma yöntemi olarak özellikle eski eserlerin korunmasına yardımcı olmaktadır.

⁷⁸ Erol Olcay, “Elektronik Bilgi Kaynakları ve Derme Geliştirme Politikaları”, (çevrimiçi 20.02.2013 tarihinde <http://inet-tr.org.tr/inetconf3/bildiriler/kutuphan.htm> adresinden erişildi.)

⁷⁹ Zeynep Haggüder, *Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Kaynaklarının Sağlanması Konsorsiyumlarının Rolü: ANKOS Örneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s. 3-4.

Elektronik yayınların avantajlarının yanında olumsuz yönleri de bulunmaktadır bunlar;

- Elektronik yayınların benimsenmesiyle ilgili sorunlar; elektronik kaynakların kullanılmaya başlandığı 90'lı yılların başında yazarlar, yayıncılar, akademisyenler arasında elektronik kaynakların kullanımıyla ilgili ön yargı vardı. Bu ön yargının sebeplerini şöyle açıklayabiliriz;
 1. Elektronik ortamı ve yayınları yeterince güvenilir bulmamak,
 2. Eski alışkanlıkları değiştirememek, yeniliğe kapalı olma ve bilgisayar teknolojilerini yeterince kullanamamak,
 3. Bu kaynakların akademik çalışmalarda kullanımıyla ilgili tereddütler.⁸⁰

Elektronik kaynakların günümüzdeki kullanım oranlarına baktığımızda yukarıda saydığımız çekingenliklerin azaldığı, giderek her türlü kullanıcı kesimi tarafından yoğun olarak kullanıldığını görmekteyiz.

- Ekonomik sorunlar; özellikle e-dergi ve kitapların aboneliklerinde kullanıma yönelik halen piyasanın oturmamış olması kütüphaneler adına ekonomik sıkıntılar oluşturmaktadır. Konsorsiyumlar aracılığıyla kütüphanelerin yayıncılarla pazarlık yapabilme imkânının sağlaması bu sorununun bir nebze de azaltılmasına yardımcı olmuştur.⁸¹
- Teknolojik sorunlar; yayıncılık teknolojisiyle ilgili birden fazla format ve standardın olması kullanımda bir takım sorunlara neden olmaktadır. Kütüphaneler elektronik kaynakları kullanıma açmadan önce ilgili deneme ve alt yapı çalışmalarını tamamlamış olması gerekmektedir. Hangi dosya formatının kullanımda daha iyi yarar sağlayacağı konusunda karar verilip standart bir formatta bu hizmetler sunulmalıdır. Standartlaşmaya gidilmesi gereken başka bir alanda internet ortamındaki belgelerin bibliyografik tanımlamasıdır.
- Saklama ve koruma; elektronik ortamdaki bilgilerin korunması kütüphaneler açısından sorun teşkil etmektedir. Çünkü elektronik kaynak verilerini depolamak

⁸⁰ Mesut Yalvaç, *a.g.e.*, s. 76.

⁸¹ Aysun Erol, *Dünyada ve Türkiye'de Elektronik Yayıncılık*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2009, s. 22-27.

için büyük veri ambarlarına, yüksek bant genişliğine sahip bilgisayarlara ve yedekleme ünitelerine ihtiyaç vardır. Aynı zamanda sadece içeriğin değil bu içeriğe erişmek için kullanılan teknolojinin de korunması ya da yeni teknolojilere dönüştürülmesi gerekmektedir⁸². Ayrıca arşivlemeyle ilgili sorumluluğun kimde olacağı, hangi formatta saklama işlemlerinin yapılacağı, format değişikliklerinde nasıl bir yol izleneceği halen kütüphanelerin yaşadığı sorunlar arasında gösterilebilir.

- Ekrandan okuma ve donanım gerektirme; elektronik kaynakların bilgisayar ya da farklı elektronik okuyucular yardımıyla okuma zorunluluğunun olması uzun süre okumayı güçleştirmektedir. Elektronik kaynakların kullanılabilmesi için belli bir yazılım, donanımı barındıran cihazların bulundurulması zorunluluğu vardır.
- Bağlantı ömürlerinin kısa olması; basılı kaynaklarda alıntı yapıldığında o kaynağa daha sonra erişmek mümkün olabiliyorken, elektronik kaynaklarda böyle bir şansınız olmayabilir. Elektronik ortamda ortalama bir belgenin ömrünün 45 gün olduğu düşünülürse bilimsel çalışmalarda alıntıya ulaşmakta zaman içerisinde sorunlarla karşılaşılması kaçınılmazdır.
- Telif hakkı; elektronik kaynakların yayıncısı ya da yazarı bilgisi dışında değiştirilebilme, kopyalama, farklı formatlara çevirebilme işlemlerinin yoğun olarak yaşandığı günümüzde telif hakları açısından sorunlara neden olabilmektedir.⁸³
- Güvenilirlik; elektronik kaynakların kolayca değiştirilebilir olması, kullanıma açılan verilerin aslına uygunluğu veya veri güncelliğinin sağlanabilmesi gibi önemli bir takım sorunları bulunmaktadır. Ayrıca elektronik ortamdaki verilerin bir kaç saniyede imha edilebileceği veya kaybolabileceği gerçeği de çözümlenmesi gereken diğer bir sorundur.⁸⁴

Elektronik yayın/kaynak elektronik ortamda oluşturulmuş veya elektronik ortama sonradan aktarılmış, kullanıcısı tarafından elektronik ortamda kullanılmasını gerektiren, dijital yayın/kaynak ya da bilgidir. Elektronik kaynakların yaygın örneklerini, e-kitaplar, e-dergiler, kütüphanelerin abonelik yoluyla sağladıkları veya

⁸² Yaşar Tonta, (2000), *a.g.e.*, s. 95.

⁸³ Doğan Atılğan, Yusuf Yalçın, “Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi”, *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 2009, s. 776.

⁸⁴ Hüseyin Odabaş, “Teknolojik Gelişmelerin Bilgi Merkezlerine Etkisi ve Elektronik Yayınlar” (çevrimiçi 22.02.2013 tarihinde <http://odabashuseyin.files.wordpress.com/2011/04/teknolojik-gelic59fmelerin-bilgi-merkezlerine-etkisi-ve-elektronik-yayc4b1nlar.pdf> adresinden erişildi.)

kendilerinin oluşturdıkları veri tabanları, e-tezler ve e-referans kaynakları oluşturmaktadır.

1.3.10.1. Elektronik Kitaplar

E-kitap; basılı kitabın sayısallaştırılmasıyla elde edilen ya da tamamen elektronik ortamda üretilen bir içeriğin, bilgisayar ya da elektronik kitap okuyucuları yardımıyla görüntülenebilir, erişilebilir, yayınlanabilir şekilde kullanılmasına imkân veren bir yayın türüdür. Aynı zamanda yazılımla sağlanan zengin metin özellikleri ile (kitap ayraç ekleme, metin işaretleme, not alma gibi) geleneksel okuma sırasında yapılan işlevlerin de gerçekleştirilebildiği elektronik bir kaynaktır.⁸⁵ Elektronik kitaplar içerik ve erişim özellikleri bakımından 4 gruba ayrılır;

a. İndirilebilir e-kitaplar: Kitap içeriklerinin internet üzerinden indirilmesi şeklinde işleyen bu sistemde kitapların okunabilmesi/görüntülenebilmesi veya basılabilmesi için Adobe Reader, Microsoft Reader gibi yazılımlara ihtiyaç vardır. Amazon ve ya Barnes and Nobles üzerinden temin edilen elektronik kitaplar bunlara örnektir. Bu tür e-kitapların yanında, PDF veya HTML olarak da okunabilecek e-kitaplar bulunmaktadır. Bunlar özel bir donanım gerektirmeyen, ücretsiz erişilebilen, çoklu kullanıma izin veren kopyalanabilir ve basılabilir özelliktedir.

b. Elektronik kitap araçlarına yüklenebilen e-kitaplar: Bağlantı kabloları yardımıyla bilgisayarlardan özel tasarlanmış okuyuculara yüklenebilen e-kitaplardır. Özellikle kütüphanelerde, satın alınan REB1100, ebookman ya da PDA (Personal Digital Assistant) türü araçlara kütüphanelerin lisanslı e-kitapları yüklenir ve kitap okuma aracı ile beraber kullanıcılara ödünç verilir. Bilgisayarlara ihtiyaç duyulmadan internet erişimi sağlayan ve direkt olarak e-kitap yayıncısı üzerinden kitap indirmeye imkân veren e-kitap okuyucular da mevcuttur.

c. Web erişimli e-kitaplar: Sağlayıcının Web sitesinde yayınladığı ve ücret karşılığı erişilen e-kitaplardır. Bu modelde okuyucu, süresiz erişim isterse e-kitabı satın alabilir. Ebrary, Questia, NetLibrary gibi firmalar bireylere ve/veya kütüphanelere bu

⁸⁵ Işık Önder, *Elektronik Kitap Olgusu ve Türkiye’de Durum*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 33.

hizmeti sunmaktadırlar. Kütüphaneler basılı kitaplarda olduğu gibi e-kitapları da satın alıp internet aracılığıyla kullanıcılarının hizmetine sunarlar.

d. İsteğe bağlı yazdırılan (Print on Demand –POD) e-kitaplar: Kitap içeriklerinin PDF, Postscript, ya da Tiff dosyası olarak depolandığı, yüksek hızlı ve yüksek kaliteli sayısal yazıcılara bağlı bir sistemden istek üzerine tek ya da çok sayıda basılabildiği kitaplardır. Kitap içeriklerine bölüm bölüm ulaşılabilir. Replica Books ve Ingram Lightning Source bu sistemi uygulamaktadırlar.⁸⁶

Sağlama: Elektronik kaynakların sağlanmasında standart bir uygulama olmayıp, yayınevleri kullanıcı talepleri ve kendi politikalarına göre farklı modeller ortaya koyabilmektedirler. Dünyada ve Türkiye’de e-kitap sağlama yollarıyla ilgili 3 türlü yöntem bulunmaktadır. Bunlar;

1. Abonelik Modelleri

- FTE (Full Time Equivalent= Tam zamanlı çalışan sayısı)
- Belirli kullanıcı sayısı
- Yayının fiyatı + erişim ücreti
- Yayının fiyatı + erişim ücreti (ilk yıl) / 2. yıl sadece erişim ücreti
- Seçerek koleksiyon oluşturma - konusal ve belirli eserler

2. Satın Alma Modelleri

- FTE
- Yayının fiyatı + elektronik erişim ücreti (%)
- Yayının fiyatı + veritabanı erişim ücreti (%)
- Seçerek koleksiyon oluşturma – konu veya belirli eserler
- Kullanıcı sayısı + teknoloji + bakım ücreti
- Kullanıcı yönlendirmeli
- Ortak koleksiyon oluşturma / Grup olarak satın alınan yayınların paylaşımı

3. Sınırlı Süreli Kullanım Modeli

- Yılda bir yayının belirli sayıda kullanımı + platform ücreti + yıllık bakım ücreti
- Kullandıkça öde modeli – kitabın belirli bir süre tek bir kullanıcı tarafından kullanılması
- Rezerv koleksiyon için yayın kullanımı⁸⁷

⁸⁶ Tuba Akbaytürk, “E-Kitaplar ve Kütüphaneler”, (çevrimiçi 22.02.2013 tarihinde <http://eprints.relis.org/8455/1/ekitap-Tuba.pdf> adresinden erişildi.)

⁸⁷ Asuman Akyüz, Tuba Akbaytürk, “Konsorsiyumlarda Elektronik Kitap Sağlama Modelleri ve Türkiye Örneği: eBrary”, *İnet-tr’ 06 –XI. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri 21-23 Aralık 2006*, TOBB Ekonomi ve

Yukarıda saydığımız sağlama modelleri her kütüphane için farklılık gösterebilmektedir. Her bir model kurumların beklenti ve istekleri doğrultusunda şekillenmiştir. Kütüphaneler kendi politikalarına uygun sağlama modelleri seçmeli ve e-kitap temin etme aşamasında şu kriterlere dikkat etmelidir;

- Kullanıcı profiline uygun kaynakların seçilmesi
- Deneme erişiminin abonelik yapılmadan test amaçlı kullanıma sunulması
- E-kitap temini aşamasında sağlayıcılarla yapılan sözleşmelere satış sonrası hizmetlerinden yararlanabilme maddesinin eklenmesi (erişim sorunları, arşivleme, kullanıcı ara yüzleri sağlama, güncelleme, kullanım istatistikleri sunma, eğitim vs.)
- Kütüphanelerin tek tek sözleşme yapması yerine konsorsiyum oluşturarak sağlayıcılar karşısında pazarlık yapabilme imkânının sağlanabilmesi
- Kütüphanelerarası işbirliği alanlarına e-kitap kullanımının da eklenmesi, aynı tür kütüphanelerin e-kitap temininde ortak kullanım oluşturarak kaynak israfı önlenabilir.
- E-kitap sağlayıcıları kütüphanecilere web üzerinden e-kitap teknolojileriyle ilgili eğitimler vermeli ve yeni gelişmelerden de haberdar etmelidir.

Yararlandırma: Kütüphanelerde e-kitap yararlandırma biçimleri genellikle iki türdür;

1. Kütüphaneler, kullanıcılarına verdikleri kullanıcı adı ve şifreyle e-kaynaklara web üzerinden erişimlerinin sağlanması. Aynı anda birden fazla kullanıcının yararlanabilmesi, yer ve zaman sınırlandırılması olmadan erişim imkânı sağlanması, kütüphane hizmetlerine (kataloglama, sınıflama, arşivleme v.b.) getirdiği kolaylıklar sebebiyle kütüphane ve kullanıcılar tarafından tercih edilmektedir.

2. E-kitapların okuyucu donanımlarına yüklenip kullanıcılara ödünç verilmesi şeklindedir. Bu hizmetin depolama gerektirmemesi ve 24 saat hizmet sağlama gibi avantajları vardır. Ayrıca kütüphanenin yeni teknolojilere ve araçlara hizmetlerinde yer

veriyor olması kuruma saygınlık kazandırır. Bunların yanında e-kitapların kullanımı, donanım gerektirdiği ve bu araçların pahalı olması sebebiyle kütüphanelere ek maliyetler yükleyebilmektedir. Her e-kitabın ve donanımının kataloglanma gerekliliği ve okuyucu yüklemelerinde sürelerin uzamasını e-kitapların dezavantajı olarak sayabiliriz.⁸⁸

Günümüzde e-kitaplar özellikle eğitim alanında taşıma, paylaşım ve kullanımda sağladığı kolaylıklar sebebiyle üniversite ve okul kütüphaneleri tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Hatta araştırmacılar kendi çalışmalarında bir şekilde sağladıkları bu materyalleri telif haklarını gözetmeksizin başka kişilerinde yararlanabilmesi için internet ortamında paylaşım açmaya başlamış, bunlarla ilgili siteler bile oluşturulmuştur. Bu gelişmelerin tam manasıyla çözülemediği telif hakları sorunu ve e-kitapların kullanım ve yararlandırımlarıyla ilgili standart bir uygulamanın olmamasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bunların yanında günümüzde telif hakları olmayan, ücretsiz erişilebilen (genellikle klasik kitaplar) e-kitapların internet ortamında kütüphanelerde dâhil olmak üzere yoğun bir şekilde kullanıldığını söyleyebiliriz.

1.3.10.2. Elektronik Dergiler ve Veri Tabanları

Elektronik yayıncılığın en önemli ürünleri arasında elektronik dergiler ve veri tabanları yer almaktadır. 1980' lerde, basılı dergilerdeki makalelerin önce künye bilgileri, daha sonra tam metin bilgilerinin girilmesiyle veri tabanları oluşturulmaya başlanmış ve CD-ROM'lar aracılığıyla da kullanıma sunulmuştur. 1990'lı yıllarda internet teknolojilerinin gelişmesiyle beraber bu veri tabanlarına web üzerinden de erişim sağlanmıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde, CD-ROM'lar güncelleme sorunları sebebiyle ortadan kalkmış ve makaleler, gelişen bilgi teknolojileriyle beraber "HTML", "XML", "PDF" vb. formatlarda internet üzerinden erişilebilir bir hal almıştır. Elektronik veritabanları özellikle ağlar üzerinden erişilebilir olduktan sonra kullanıcıların hizmetine daha hızlı, zaman ve mekân sınırı olmadan sunulabilmektedir.⁸⁹

⁸⁸ Akbaytürk, *a.g.e.*, s. 6-7.

⁸⁹ Hatice Yenikurtuluş, *a.g.e.*, s. 21.

Elektronik dergiler için “e-dergi” (e-journal), “çevrimiçi dergi” (online journal), “elektronik süreli yayınlar” (electronic periodicals) gibi farklı terimler kullanılmaktadır. Elektronik dergiler basılı dergilerin hemen hemen tüm özelliklerini taşımaktadır. En önemli farkları elektronik sürüm şeklinde yayımlanması ve ağlar aracılığıyla ulaşılabilir olmasıdır. Elektronik dergiler, indeksleme ve öz hazırlama hizmetleriyle ile oluşturulan, CD-ROM, İnternet gibi elektronik ortamlar üzerinden kullanıma sunulan süreli yayınlardır.⁹⁰

Elektronik dergiyi, Kayaoğlu şöyle tanımlamıştır; belirli sürelerde çıkan, kalite kontrolünden geçmiş yazılardan oluşan ve elektronik iletişim kanalları kullanılarak üretilip, erişilebilen yayınlardır. Elektronik dergileri üretim ve yararlandırma biçimlerine göre 4 gruba ayırabiliriz;⁹¹

- a. Basılı ve elektronik dergiler; Basılı formda üretilen aynı zamanda elektronik olarak da erişimi sağlanabilen dergiler. Bu dergiler basılı olarak üretiliyorken yaygınlaşan internet teknolojileriyle beraber elektronik ortamda da yayımlanmaya başlanmıştır. Örnek; *Bilgi Dünyası, Türk Kütüphaneciliği*.
- b. Hem basılı, hem elektronik dergiler; bu dergiler basılı ve elektronik olarak üretilip yayınlanan dergilerdir. Bu hizmetin bir diğer adı paralel yayıncılıktır. Bu dergilere örnek olarak *The American Chemical Society'nin Organic Letters* adlı dergisini gösterebiliriz.
- c. Elektronik ve basılı dergiler; elektronik ortamda üretilen aynı zamanda az miktarda da olsa basılı olarak dağıtımı yapılan dergilerdir. Örnek; *The Journal of Electronic Artificial Intelligence Research* dergisi.
- d. Elektronik dergiler; yalnızca elektronik ortamda üretilen ve dağıtılan dergilerdir. Bu dergilere örnek olarak *Turkish Online Journal of Distance Education (TOJDE)*, *The Journal of Electronic Publishing*, *The Online Journal of Current Clinical Trials* gibi dergileri gösterebiliriz.

Elektronik dergilerin kütüphaneler ve kullanıcılar tarafından yoğun olarak kullanımını gerektiren avantajlarını şöyle sıralayabiliriz;

⁹⁰ Doğan Atılğan, Yusuf Yalçın, *a.g.e.*, s. 772, 774.

⁹¹ Hülya Dilek Kayaoğlu. “Bilimsel İletişim Sürecinde Basılı Dergiden Elektronik Dergiye Geçiş”, *Aysel Yontar Armağanı*, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul, 2004, s. 50-51.

- Elektronik dergilere zaman ve mekân sınırlanması olmaksızın erişim imkânı sağlanabilmesi
- Aynı anda birden çok kullanıcıya hizmet verebilmesi
- Elektronik dergilerin içerisinde tam ve özet metin arama yapılabilmesi
- Elektronik dergilere, basılı dergilere oranla daha önceden erişilebilmesi
- Yayıncılar yapılan aramalardan, kullanıcıların ilgi alanları tespit edip yeni yayınlar çıktığında mail yoluyla haber verebilmektedir. Güncel bilgi veren RSS hizmeti elektronik yayıncılıkta sıklıkla kullanılmaktadır.
- Elektronik dergiler multi-medya (çoklu ortam) olanaklarının kullanımına imkân verir
- Basılı dergilerdeki gibi kataloglama, raf ve depo işlemleri, ciltleme gibi zaman ve maliyet gerektiren faaliyetlere gerek yoktur. Derginin yıpranma ve kaybolma sorunu yoktur. Sağlama işlemlerinde elektronik ortamdan siparişin verilmesi, faturanın ve derginin gelip gelmeme riskini ortadan kaldırması, posta ücretlerinin olmaması gibi avantajları bulunmaktadır.
- Elektronik dergilerin daha çok kişi tarafından erişilebilir olması atıf oranlarının basılı dergilere oranla yüksek olmasını sağlamıştır.

Yukarıda saydığımız avantajlarının yanında elektronik dergilerin kullanımında ortaya çıkan aynı zamanda bulunduğu ortam itibariyle yaşanan bazı dezavantajları vardır;

- Kullanılabilmesi için teknik donanım ihtiyacı duyulması
- Bilgisayar ekrandan okumanın zorluğu
- Bağlantı ömürlerinin kısa olması
- Arşivlenecek malzemenin/okuyucunun nasıl saklanacağı, hangi formatta olacağı, bu işin kim tarafından yapılacağı
- Çözülmemiş telif hakları sorunu
- Aboneliklerde standart uygulamaların olmayışı

Veri tabanları içerdikleri kaynakların kullanım biçimlerine göre; tam metin, bibliyografik, rehber türü ve sayısal bilgi veren veri tabanları olmak üzere dört alt başlıkta gruplandırılabilirler. Tam metin veri tabanlarında metnin tamamına ulaşım sağlanabilmektedir. Bibliyografik veri tabanları kaynakların künye bilgileri ile birlikte

özlerini de içerebilir. Veri tabanlarında belirli bir konudaki istatistik, anket sonuçları gibi sayısal bilgi veren veri tabanlarının yanında adres ve numaraları içeren rehber türü veri tabanlarında mevcuttur.

Kütüphane web sitelerinden erişilebilen veri tabanlarını iki grup altında değerlendirmek mümkündür. İlk grupta ücretsiz olarak herkesin erişebildiği veri tabanları, ikinci grupta ise Elsevier, Academic Press gibi yayınevleri ya da Ebsco, Swets, Blackwells gibi toplayıcı şirketler ya da IEEE, ACM gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşlar aracılığıyla erişime açılan ücretli veri tabanları yer almaktadır.⁹²

İlk gruptaki dergilere açık erişim mantığıyla erişilebilmektedir. Açık erişim kavramının ortaya çıkmasının temel nedeni bilimsel bilgiye erişimde yaşanan engellerdir. Bilimsel bilginin paylaşımında en yaygın yöntem olan dergilerin ticari firmaların tekelinde olması ve çok yüksek fiyatla bu dergileri satmaları, olayın muhataplarını (bilim adamları, kütüphaneciler, araştırma kurumları, dernekler, vb.) harekete geçirmiştir. Çünkü bilimsel araştırmaların çoğu kamu kaynakları ile üretilmekte ve denetlenmekte iken, bu çalışmaların sonuçlarının yine kamu kaynakları kullanılarak yüksek ücretlerle geri alınması, bilimsel iletişimin beklenen düzeyde gerçekleşmesini engellemektedir. İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler bu engelin aşılması için bir fırsat olarak görülmüş, açık erişim dergileri ve açık erişim arşivleri ortaya çıkmıştır.⁹³ Ülkemizde ANKOS tarafından “Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler” başlığı altında bu hizmet verilmekte ve çalışmalar desteklenmektedir. Birçok üniversite kütüphanesi kendi bünyelerinde oluşturdukları yayınları açık erişim mantığıyla ücretsiz olarak herkesin istifadesine sunmuşlardır.

İkinci grupta yer alan veri tabanlara ise kütüphanelerin belli ücretler ödeyerek hizmete sunmaktadırlar. Bu veritabanları belli başlı dört farklı yolla sağlanabilmektedir;

1. Kurumsal abonelikler; kütüphaneler kendi ihtiyaçları ve kullanıcı taleplerine göre elektronik dergilere tek başlarına abone olabilirler. Bu uygulama

⁹² Tonta, Yaşar. “Elektronik Yayıncılık ve Elektronik Bilgi Kaynakları”, (çevrimiçi 11.03.2013 tarihinde <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/fall2002/kut655/02-e-yayincilik-e-bilgi-kaynaklari.pdf> adresinden erişildi.)

⁹³ Hasan Diriarın, “Türkiye’de Elektronik Yayıncılık Üzerine Bir İnceleme: Marmara Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği”, *EXLibris BBY*, 1(2011), s. 37.

genelde abone olunacak derginin veri tabanı içerisinde olmadığı ya da yayıncılar tarafından tek başına yayınlanan dergiler için söz konusudur. Bazı yayınevlerinin abonelik işlemlerinde derginin hem basılı hem de elektronik formatına abone olma zorunluluğu getirmesi, kütüphaneler açısından sıkıntılara sebep olmakta ve maliyet açısından da ek yükler getirmektedir. Bu nedenden dolayı kurumsal aboneliklerin diğer anlaşmalara türlerine göre daha pahalı bir sağlama yöntemi olduğu söylenebilir.

2. Yayınevleri ve sağlayıcılar aracılığıyla yapılan abonelikler; kütüphaneler kurum politikaları, bütçe olanakları, kullanıcı istekleri ve abone oldukları dergi sayılarına göre farklı abonelik modelleri tercih etmektedirler. Yayınevlerinin sağladığı elektronik dergi paketleri sayesinde, kütüphaneler daha ucuza kaynak temin edebilirler. Bu paketlerin fiyatları tek dergi başına yapılan abonelikten daha azdır. Yayınevleri ayrıca kütüphanelerin istediği dergileri bir pakette sunma olanağı da sağlayabilirler. Fakat o zaman paket fiyatları biraz daha artmış olacaktır.⁹⁴
3. Konsorsiyumlar; temel amacı elektronik kaynakların daha ucuza temin edilmesi, yayıncılarla pazarlık yapabilme imkânı sağlanabilmesidir. Konsorsiyum fikrinin oluşmasında elektronik kaynak fiyatlarının artması önemli rol oynamıştır. Kütüphaneler başlangıçta elektronik dergilere tek başlarına abonelik yapmaktayken, elektronik dergilerin fiyatlarında yaşanan artışlar ve yayınevlerinin tekel oluşturma faaliyetleri kütüphanelerin konsorsiyum oluşturma çalışmalarını hızlandırmıştır. Avrupa’da 1990’larda başlayan konsorsiyum çalışmaları, ülkemizde 2000 yılında ANKOS’ un kurulmasıyla faaliyete geçmiştir. Kurulan bu konsorsiyumlar sayesinde veri tabanları abonelik fiyatlarında önemli düşüşler yaşandığı görülmüştür.
4. Kullandığın kadar öde; Kütüphaneler kısıtlı bütçeler karşısında elektronik kaynakları satın almak yerine yayınevlerinin “gördüğün kadar öde” (pay-per-view) modeliyle ilgilenmektedir. Böylece kütüphaneler az kullanılan

⁹⁴ Doğan Atılğan, Yusuf Yalçın, a.g.e., s. 777-780.

dergilere abone olmak yerine yayınevlerinin ya da ticari elektronik belge sağlama şirketlerinin hizmetlerinden yararlanmaktadırlar.⁹⁵

Ülkemizdeki kütüphanelerin çoğunun abone olduğu derleme bir veri tabanı olan EbscoHost, yayınevlerine ait binlerce elektronik dergiyi çeşitli paketler halinde sunmaktadır. EbscoHost veri tabanı tam metin içerikli yayınların yanında bibliyografik kayıt veya öz bilgileri de içermektedir. Birçok kütüphane Academic Search, Business Source, MasterFile, Health Source, Current Citations gibi veritabanlarına Ebsco aracılığıyla abonedir. Yaklaşık 375 veri tabanı, 300,000'den fazla e-kitap sağlayıcısıdır. Kütüphanelerin yanında hastane ve diğer sağlık kuruluşlarına da hizmet vermektedir.⁹⁶

Sürelî yayınların bir diğer türü olan gazeteler de ister yurt içinde, ister yurt dışında olsun gelişen internet teknolojileri aracılığıyla elektronik ortamlarda kullanıma sunulur hale gelmiştir. Bazı gazetelere elektronik ortamdan ulaşabilmek için abonelik şartı gerekmektedir. Bunların yanında makale ve raporların yer aldığı ayrı basımlara da elektronik ortamda erişilebilmektedir. Araştırmacılar oluşturdukları makale ve raporlarını web üzerinden kullanıma sunabilmektedirler. Bunların bir kısmı bilimsel bir dergide yayınlanmak üzere hakem denetiminden geçtikten sonra, bir kısmı da direkt olarak kullanıma açılabilir.

1.3.10.3. Elektronik Danışma Kaynakları

Elektronik ortamlar birçok kaynağın web üzerinden erişilebilirliğini sağlamış ve kullanıcıların hizmetine sunmuştur. Elektronik danışma kaynakları da bu kaynaklar arasında yer almaktadır. Elektronik danışma kaynaklarını; basılı ortamda ulaşılabilen sözlük, ansiklopedi, katalog v.b. başvuru kaynaklarının elektronik ortam üzerinden ulaşılabilmesi olarak basitçe tanımlayabiliriz. E-danışma kaynaklarının avantajı güncellenebilir olması, taramaların daha geniş alanlarda ve hızlı bir şekilde yapılabilmesi, yer sıkıntılarını ortadan kaldırması ve hacimli kaynaklar olduğundan taşıma ve kullanım kolaylığı sağlaması olarak sayabiliriz.

⁹⁵ Mehdi Afzali, *Elektronik Bilgi Kaynaklarının Üniversite Kütüphanelerine Ekonomik Etkisi: İran Temel Bilimler İleri Araştırmalar Enstitüsü Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2003, s. 42.

⁹⁶ Ebscohost, (çevrimiçi 13.03.2013 tarihinde <http://www.ebscohost.com/about-us> adresinden erişildi.)

Bu kaynaklara en iyi örnek olarak yakın bir zamana kadar basılı halde ulaşabilen fakat İnternetin kullanımının yaygınlaşmasıyla basılı olarak üretimini durdurup, dijital ortamda yayın hayatına devam etme kararı alan *Britannica Ansiklopedisi*' ni gösterebiliriz. İlk olarak İskoçya'nın başkenti Edinburg'da 1768 yılında basılmaya başlayan ansiklopedi, stokların tüketilmesinden sonra basılı olarak yayın yapmama kararı almıştır. Merkezi ABD'nin Chicago kentinde bulunan yayın şirketinin başkanı Jorge Cauz, bu kararın alınmasında dijital ortamda yayınlanan ansiklopedinin daha çok kişiye ulaşması ve kullanılmasını göstermiştir.⁹⁷

Elektronik danışma kaynaklarını şöyle sıralayabiliriz; ansiklopediler (*Encyclopedia of Islam Online*), sözlükler (*Oxford English Dictionary*), bibliyografyalar (*EndNote*), kataloglar, dizin ve özler, biyografya (*Oxford Dictionary of National Biography*), patentler (*Derwent Innovations Index*), istatistikler (*OECD iLibrary*), yıllıklar, standartlar (*IHS Standarts Expert*), rehberler, harita ve atlaslar (*Credo Reference*).

1.3.10.4. Elektronik Tezler

Elektronik ortamda üretilen ya da sonradan elektronik ortama aktarılan, yine elektronik ortamlarda arşivlenen ve erişime sunulan, akademik yükselmelerde kullanılmak üzere hazırlanmış bilimsel çalışmalara elektronik tez adı verilmektedir. Hacettepe Üniversitesi tarafından “Elektronik Tez Projesi” başlıklı çalışmada elektronik tezlerin amacı şöyle açıklanmıştır;

“Öğrencilerin ve akademisyenlerin lisansüstü öğrenimleri sırasında elektronik yayıncılık ve dijital kütüphane teknolojileriyle tanışmalarını sağlayarak yüksek öğrenimi geliştirmek; tezlerin hazırlanması, çoğaltılması, dağıtımı, kataloglanması, ciltlenmesi, rafa çıkarılması, depolanması ve kullanıma sunulması sırasında gerek öğrenciler gerekse üniversite kütüphaneleri tarafından yapılan masrafları azaltmak ve öğrenci araştırmalarının tam metinlerini internet aracılığıyla daha fazla kullanıcının hizmetine sunmaktır.”⁹⁸

Dünyadaki elektronik tezlerle ilgili yapılan çalışmalara bakacak olursak;

⁹⁷ “Britannica artık basılmayacak”, *Sabah Gazetesi*, (çevrimiçi 13.03.2013 tarihinde <http://www.usasabah.com/KulturSanat/2012/03/14/britannica-artik-basilmayacak> adresinden erişildi.)

⁹⁸ Yaşar Tonta, *Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesi: Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlilik Tezlerinin Dijitalleştirilmesi ve Tam Metinlerinin İnternet Aracılığıyla Erişime Açılması (Proje)*. Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, 2006, s. 1, (çevrimiçi 13.03. 2013 tarihinde <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/eng/02G064.pdf> adresinden erişildi.)

NDLTD (Networked Dijital Library of Theses and Dissertations): 1997 yılında ABD’ de Virginia Teknik Üniversitesine ait 1450 tezin elektronik ortama aktarılmasıyla çalışmalarına başlamıştır. ABD’de ve diğer ülkelerde yapılan çalışmaları da arşivine katmayı amaçlamıştır. Elektronik tezler konusunda diğer ülkelere örnek olması bakımından önemli bir rol oynayan NDLTD, aynı zamanda e-tezler konusunda standartların oluşmasında da önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir.

ADT (Australasian Digital Theses): Avustralya üniversitelerinde yapılan lisansüstü çalışmaları toplamak ve kamu yararına sunmak amacıyla 1997 yılında kurulmuştur. Bu proje Virginia Politeknik Enstitüsü, ABD’deki devlet üniversitelerinin katılımı ve UMI ile NDLTD örnek alınarak yapılmıştır. 2000’li yıllarda Avustralya Sayısal Tez Programı adı altında Avustralya üniversitelerinin hizmetine sunulmuştur.⁹⁹

UMI (University Microfilms International): Dissertation Abstracts International adlı kaynak, ABD üniversitelerinde yapılan yaklaşık 1,5 milyon tezle ilgili künye bilgisi ve tez özetlerini veren önemli bir kaynaktır. Önceleri University Microfilms International (UMI) şirketi tarafından yayımlanan bu kaynak daha sonra veritabanı sağlayıcısı ProQuest tarafından satın alınmıştır. ProQuest’ in web sayfasından ProQuest Dissertation Express hizmeti aracılığıyla değişik formatlarda (pdf, mikrofilm, mikrofiş, hardcover, softcover, ciltsiz) ücretli olarak çevrimiçi tez siparişi yapılabilir. ¹⁰⁰

Ülkemizde de 2007 yılında “Elektronik Tez Arşiv Projesi” ile Ulusal Tez Merkezi’nde bulunan basılı tezler, internet üzerinden tam metin (pdf) olarak araştırmacıların hizmetine açılmıştır. 1967 yılından günümüze yaklaşık 322.000 yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlilik tezlerine Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Kataloğu adresinden <http://tez2.yok.gov.tr/> künye bilgisine, yazarlarının izin verdiği tezlere de tam metin olarak ulaşılabilir. Tezlerin, internet üzerinden erişime açılmasında;

- Tezlere serbest, kolay ve hızlı erişimin sağlanması,
- Bilimsel bilginin etkin bir biçimde yayımı,
- Bilimsel araştırmalarda tekrarların önlenmesi,

⁹⁹ Mehmet Boz, *Internet Üzerinden Tezlere Tam Metin Erişim: Türk Üniversiteleri İçin Kavramsal Bir Model*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, , Ankara, 2001 s. 25-26, 28.

¹⁰⁰ Yaşar Tonta, “Elektronik Yayıncılık ve Elektronik Bilgi Kaynakları”, (çevrimiçi 13.03. 2013 tarihinde <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/fall2002/kut655/02-e-yayincilik-e-bilgi-kaynaklari.pdf> adresinden erişildi.)

- İntihal olaylarının engellenmesi ve denetlenmesi amaçlanmıştır.

“Yükseköğretim Kurumlarında Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin İnternet Üzerinden Derlenmesi”yle ilgili yayınladığı kılavuzda tezlerin erişime açılmasıyla ilgili olarak şu açıklama yapılmıştır;

“Tezlerin yazılma amacının, araştırma çalışmasının sonuçlarının bilim ve araştırma çevrelerinin yararına sunulması olduğundan hareketle, Yükseköğretim Kurulu’nun kabul ettiği ilke, tüm tezlerin makul gerekçeler dışında hiçbir kısıtlama olmaksızın tüm araştırmacıların erişimine açık olmasıdır. Dolayısıyla bir teze erişimin ancak tezin bir yayınevi tarafından yayınlanma sürecinde olması veya tezle ilişkili patent başvurusu gibi gerekçelerle, süreli olarak en fazla 3 (üç) yıl olmak üzere ertelenmesi kabul edilebilir. Tezin kopyalanması endişesi, tezin erişime açılmasının engellenmesi için kabul edilebilir bir gerekçe değildir”¹⁰¹

Ülkemizde birçok üniversite kütüphane telif haklarını göz önünde bulundurarak kendi bünyelerinde yapılan tezleri ve üniversite yayınlarını ücretsiz olarak kampüs içinden erişilebilecek şekilde kullanıma sunmaya başlamıştır.

Tezin bundan sonraki bölümünde özel araştırma kütüphane kavramından bahsedilecek, özellikleri ve tarihçesiyle ilgili bilgiler verilecektir. İstanbul’da bulunan araştırma kütüphaneler hakkında bilgi verildikten sonra bu kütüphanelerde verilen elektronik bilgi hizmetleri belirlemek adına yapılan anket sonuçlarından ortaya çıkan bulgular değerlendirilmeye çalışılacaktır.

¹⁰¹ Çevrimiçi 14.03.2013 tarihinde <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.

II. BÖLÜM

ÖZEL ARAŞTIRMA KÜTÜPHANELERİ

2.1. Tanım ve Tarihçe

Kütüphaneler, koleksiyonları ve hizmet ettikleri kullanıcı özelliklerine göre farklılık göstermektedirler. Diğer kütüphane türlerine oranla daha az tanınan, ancak sayı bakımından kalabalık bir grubu oluşturan özel araştırma kütüphaneleri, toplumsal açıdan oldukça önemli kuruluşlardır.

“Özel kütüphane” kavramı 20. yüzyılın başlarında, halk ve akademik kütüphanelerden ayrı bir tür olduğunun anlaşılması amacıyla kullanılmaya başlanmıştır.¹⁰²

İngilizce’de “special library”, Fransızca’da “bibliotheque speciliasee”, Almanca’da “spezialbibliothek” olarak isimlendirilen özel kütüphane terimi, Türkçe’de “ihtisas kütüphanesi”¹⁰³, “özel araştırma kütüphanesi” olarak da kullanılmaktadır. Kütüphanecilik literatüründe özel kütüphaneler olarak adlandırılan kütüphaneler, çeşitli nitelikteki kuruluşların bünyesinde yer aldıkları için bu kütüphanelerle ilgili genel bir tanım yapılamamıştır. Aralarında çok büyük farklar olmasa da aşağıdaki tanımlar özel kütüphane kavramını açıklamaktadırlar.

- İhtisas kütüphaneleri, bir başka deyişle özel araştırma kütüphaneleri adından da anlaşılacağı üzere özel kütüphanelerdir. Bu kütüphaneler herkesin bilgi ihtiyaçlarını karşılamazlar; fakat hizmet alanına giren araştırmacıların başka

¹⁰² Fred Lerner, *a.g.e.*, s. 274.

¹⁰³ Henri Lemaitre, Anthony Thompson, Leman Şenalp, *Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü (Vocabularium Bibliothecarii)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1959, s.152-153.

yerlerde kolay kolay bulamayacağı kaynakları rahatlıkla bulabilecekleri, bu kaynakları kullanabilecekleri yerlerdir.¹⁰⁴

- İhtisas kütüphaneleri, bir örgüt, hükümet birimi, meclis, araştırma kurumları, eğitim toplulukları, mesleki dernekler, müzeler veya işletmelerce yönetilen kütüphanelerdir. Belli bir konu veya konu gruplarında uzmanlaşarak kullanıcılarından gelen talepler doğrultusunda istenen bilgileri sağlamakla yükümlüdürler.¹⁰⁵
- Genelde belirli bir alanda veya konuda derinlemesine araştırma hizmeti veren kurumlardır. Kütüphane dermesini oluştururken öncelikle kendi alanlarına yönelik kaynaklara ve kullanıcı taleplerine öncelik verirler.¹⁰⁶
- Belirli bir alan, akademik bir disiplin ya da ciddi araştırmacıların bilgi ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan birincil ve ikincil kaynakları da dâhil olmak üzere kapsamlı bir koleksiyona sahip kütüphane türüdür.¹⁰⁷

İrfan Çakın, özel kütüphanelerle ilgili yazdığı makalede literatürde yapılmış olan tanımları incelemiş ve bu tanımlar üzerinden genel bir değerlendirilme yaparak bu tanımları, vurguladıkları başlıca unsurlar itibarıyla dört genel grupta toplamıştır:

a. Kullanıcıları temel alan tanımlar;

Bu grup tanımlarda, özel kütüphaneyi belirleyen en önemli niteliğin kütüphaneyi kullananların yansıttıkları özellikler olduğu vurgulanmaktadır. Özel kütüphane, "belirli bir grup kullanıcısının gereksinimlerini karşılamak üzere bir araya getirilmiş kütüphane materyallerinden oluşan bir koleksiyondur".

b. Hizmetin niteliğini temel alan tanımlar;

Bu grupta yer alan tanımların ortak yanı, özel kütüphanelerde verilmekte olan hizmetlerin niteliğine ağırlık vermiş olmalarıdır.

¹⁰⁴ Kasım Çelik, "İhtisas Kütüphaneleri ve Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi", 43. *Kütüphane Haftası VEKAM İhtisas Kütüphaneleri Paneli: 29 Mart 2007 Bildiriler*, yay. haz. Esin Sultan Oğuz, edit. Zeynep Önen, Mehtap Türkyılmaz, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara, 2008, s. 59.

¹⁰⁵ Kasım Çelik, *a.g.e.*, s. 47.

¹⁰⁶ Heartsill Young, *ALA Glossary of Library and Information Science*, IL: American Library Association, Chicago, 1983.

¹⁰⁷ Joan M. Reitz, "Special Library", Online Dictionary for Library and Information Science, (çevrimiçi 03.03.2012 tarihinde http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_r.aspx adresinden erişildi.)

c. Bilgi Kaynaklarının Niteliğini Temel Alan Tanımlar;

Bu tanımlar özel kütüphanelerdeki koleksiyonun niteliğini, bu kütüphanelerin en belirgin özelliği olduğu varsayımına dayanırlar.

d. Bilgi Kaynaklarının Biçimini Temel Alan Tanımlar;

Amerikan Kütüphane Derneği'nin "Glossary of Library Terms" adlı yapıtında yer alan tanım, bu grup tanımlara, örnek olarak verilebilir. Buna göre özel kütüphane, "bazı nedenlerden ötürü, belirli bir zaman aralığında, belirli bir konuda ve belirli bir biçimdeki bilgi kaynaklarından oluşan koleksiyondur". Tanımda yer alan "belirli bir biçimdeki bilgi kaynakları" ifadesi, her ne kadar mikrofilm, harita vb. kaynaklardan oluşan kütüphaneler için geçerli olabilirse de, genelde özel kütüphanelerin niteliklerini belirtmekten uzaktır.¹⁰⁸

İrfan Çakın, özel kütüphane kavramıyla ilgili olarak şu tanımı ortaya koymuştur; "Özel kütüphane mesleki, ticari, endüstriyel, yönetsel veya kültürel amaçlar güden herhangi bir kuruluşun ilgilendiği konu veya konularda kurum amaçlarının gerçekleştirilmesi yolunda katkısı olan, kurum tarafından desteklenen ve öncelikle kurum mensuplarına özelde enformasyon ve dokümantasyon hizmeti, genelde kütüphane hizmeti vermekle yükümlü bir birimdir."¹⁰⁹ Bu tanımın yukarıdaki tüm tanımları içine alan genel bir tanım olarak kabul edebiliriz.

Çeşitli tarihsel, toplumsal, düşünsel olaylar, teknolojik ve bilimsel gelişmeler, farklı kütüphane türlerinin doğmasında etkili olmuşlardır. Ulus kavramının, Fransız Devrimi ile ortaya çıkması ve gelişmesi ulusal kütüphane düşüncesini, Anglo-Amerikan demokrasi anlayışı ise halk kütüphanelerinin doğuşunu desteklemiş, "kişiyi tek ders kitabından ya da hocanın notlarından kurtararak çeşitli bilgi kaynaklarına yöneltmek" diye özetlediğimiz ileri eğitim anlayışı okul kütüphanelerini ortaya çıkarmıştır. Sayı ve içerik açısından zenginleşen bilimsel araştırmalar, teknolojinin gelişmesi, bilim kollarında uzmanlaşma, çok sayıda özel kütüphanenin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştı. Bu gelişmeler kütüphanecilerin de onayladığı, görev alanları, hizmet

¹⁰⁸ İrfan Çakın, "Özel Kütüphaneler: Tanım Boşluğu", *Türk Kütüphaneciliği*, 5, 2(1991), s. 50-51.

¹⁰⁹ Emine Nergiz, *Özel Kütüphanelerde Bütçe Yönetimi Sorunları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993, s. 4.

ilkeleri ve çalışma yöntemleri belirlenmiş değişik kütüphane türlerini ortaya çıkmiştir.¹¹⁰

Özel kütüphanelerin ilk örnekleri Antik ve Ortaçağa dayanmaktadır. Kütüphanecilik tarihini inceleyen tarihçiler ilk özel kütüphanenin M. Ö. 685-625 yılları arasında yaşayan Asur Kralı Asurbanipal'ın emriyle kurulan ve 20.000 kil tabletten ve 1500 belgeden oluşan Ninovah Kütüphanesi olduğunu yazmakta, iki bin yıl aradan sonra özel kütüphanelerin Ortaçağ Manastırlarında dinî metinlerin korunması amaçlı ortaya çıktığını ifade etmektedirler.¹¹¹

İslâm dünyasındaki kütüphanelerin ilk örnekleri cami ve medreselerde kurulmuş olan kütüphaneler olarak karşımıza çıkmaktadır. 7-8. yüzyıllarda İslâm dünyasında daha çok Beytü'l-Hikme veya Darü'l-Hikme diye adlandırılan araştırma kurumlarında yer aldığını görmekteyiz. Bu kurumlar 10. asrın ortalarına kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Daha sonra yerlerini Darü'l-İlimlere bırakmışlardır.¹¹²

Osmanlı Devleti'nde ise yaygın olarak kurulmuş cami ve medrese (vakıf kütüphaneleri) kütüphanelerinin yanında III. Murat döneminde var oldukları tespit edilen iki ihtisas kütüphanesinden söz edilebilir. Topkapı Sarayı Arşivi'nde bulunan bir belgede, Hekimbaşı Molla Kasım'a 1575-1576 yılında teslim edilen tıpla ilgili kitapların listesi verilmektedir. Bu listeden anlaşıldığına göre saraydaki tabiplerin yararlanması için kurulmuş olan küçük bir kütüphane bulunmaktaydı. Buradaki eserler hekimbaşılar tarafından muhafaza edilmekteydi. Diğer kütüphane ise İstanbul'da bir rasathane kuran Takiyüddin'in (1525-1585) müneccimbaşılığı sırasında rasathanede astronomiyle ilgili eserlerden oluşturduğu kütüphanedir.¹¹³

Genel nitelikleri, topladıkları yayınlar ve yönetimleri bakımından çok sayıda kütüphane, 18. yy.' a kadar kütüphaneden çok müzeyi andırıyordu.¹¹⁴ 19. yy. gelindiğinde iş çevrelerinde büyük değişiklikler olmuş, küçük kuruluşlar büyük şirketler haline dönüşmüş, özel kuruluş/işletmelerin sayısı hızla artmış, bu hızlı artışla beraber araştırma faaliyetlerine önem verilmeye başlanmıştır. Daha önceleri kitap ve dergi

¹¹⁰ Jale Baysal, *Kütüphanecilik Alanında Yeni Kavramlar Araçlar Yöntemler*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1987, s. 11.

¹¹¹ 43. Kütüphane Haftası..., *a.g.e.*, s. 4.

¹¹² İsmail E. Erünsal, *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri: Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2008, s. 38,50,73.

¹¹³ İsmail E. Erünsal, *a.g.e.*, s. 156-157.

¹¹⁴ Jale Baysal, *Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş*, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, İstanbul, 1996, s. 46.

olarak çıkan yayınların yanında; istatistik, raporlar, standartlar, resmi karar ve kanunlar, görsel işitsel materyaller gibi farklı yayın türleri de yaygınlaşmaya başlamıştır.¹¹⁵ 19. yüzyılın ortalarında Avrupa'daki özel kütüphane sayısı 1000'e yaklaşmıştı.

Özel kütüphanelerin yaygın olarak ortaya çıkışı 20. yy.ın başında olmuştur. Özel kütüphanelerin organize olmaları ve aralarında işbirliği kurulması amacıyla 19-20 Mart 1909 tarihinde Atlantic City'de, Amerikan Kütüphane Derneği (ALA) tarafından yapılan toplantıda Özel Kütüphaneler Derneği (Special Library Association, SLA)'nin kurulması kararlaştırılmıştır. Hareketin önderliğini yapan John Cotton Dana bir New York Halk Kütüphanesi uzmanı ve aynı zamanda da Amerikan Kütüphane Derneği (ALA) üst düzey yöneticisidir.¹¹⁶ İlk kurulduğu zaman 56 kurucu üye tarafından kurulan dernek, 1990 yılında yaklaşık 13.000 üye sayısına ulaşmıştır.¹¹⁷

O tarihlerde Özel Kütüphaneler Derneği (SLA) üyeleri aynı zamanda ALA üyeleri olduklarından, 1912 yılında yapılan bu toplantıda özel kütüphanenin ne olduğunu tanımlamaya çalışmışlardır. Toplantıda üzerinde anlaşılan tanım şöyledir: "Özel kütüphane genel kütüphaneye kıyasla dokümantasyonu daha fazla kullanmalıdır." Dokümantasyon kelimesi ilk kez 1903 yılında Paul Otlet tarafından kullanılmış ve kelimenin alanı genişletilmiştir. Bu hareket sonucu 1938 yılında ABD'de Amerikan Dokümantasyon Enstitüsü (American Documentation Institute, ADI) kurulmuştur. Böylece genel kütüphaneler bile yeni teknolojilere ve gelenek dışı materyallere kütüphanelerinde yer vermeye başlamışlardır.¹¹⁸

20. yy.ın ilk yarısında özel kütüphanelerin Avrupa'daki gelişimine bakıldığında Almanya, Fransa ve İngiltere gibi sanayileşmiş ülkelerde özel kütüphanelerin gelişimi daha hızlı yaşanmıştır.¹¹⁹ Bu gelişmelere paralel olarak 1924 yılında İngiltere'de Özel Kütüphaneler ve Enformasyon Büroları Derneği (Association of Special Libraries and Information Bureaux, ASLIB) kurulmuştur. Bu iki dernekle birlikte (ASLIB ve SLA) özel kütüphaneler arasında konu başlıkları oluşturma, süreli yayın listeleri hazırlama, kurumlar arasında iletişim teknolojilerinin gerçekleştirilmesi gibi bilgiyi sunmaya

¹¹⁵ Nesrin İnce, *Özel Kütüphanelerde Kullanıcı Eğitimi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1989, s. 9.

¹¹⁶ 43. Kütüphane Haftası..., *a.g.e.*, s. 1.

¹¹⁷ Wayne A. Wiegand, Donald G. Davis, *Library Encyclopedia of Library History*, Garland Publishing, New York, 1994, s. 598.

¹¹⁸ 43. Kütüphane Haftası..., *a.g.e.*, s. 1.

¹¹⁹ Nesrin İnce, *a.g.e.*, s. 9.

yönelik hizmetler geliştirilmeye başlanmıştır. En önemlisi de özel kütüphaneler arasındaki kişisel ve kurumsal bağların kuvvetlenmesine, bilgiyi paylaşabilme, daha iyi organize olabilmelerine imkân ve zemin hazırlamıştır.¹²⁰

Kütüphanelerde bilgisayar kullanımı 1960'lı yıllarda A.B.D.'deki birkaç kütüphanede başlamıştır. İlk olarak veri depolama ve kataloglama işlemlerinde kullanılan bilgisayarlar, büyük hacimli ve yüksek fiyatlı olması sebebiyle çok az kütüphane tarafından kullanılabilmekteydi. Genellikle bir bilgisayar sistemi birkaç kurum tarafından ortaklaşa kullanılıyordu. 1970'li yıllardan itibaren bilgisayar fiyatlarının düşmesi ve hacim olarak küçülmesiyle beraber kullanımı da yaygınlaşmaya başlamıştır. Artık kütüphanelerde kataloglama, sınıflama, yayın siparişi, süreli yayın takibi, ödünç verme, danışma hizmetleri, kütüphaneler arası ödünç verme, bilgiye erişim, dizin ve öz hazırlama gibi birçok bilgi hizmetinde bilgisayarlar kullanılmaktaydı.¹²¹ 1980'li yıllarda CD-ROM'a dayalı uygulamaların yaygın bir şekilde kütüphanelerde kullanıldığını görmekteyiz. 1990'larda ise www (World Wide Web)' in ortaya çıkmasıyla beraber kütüphaneler arasında iletişim ve işbirliği yapabilme adına büyük yararlar sağlamıştır.

Günümüzde özel kütüphanelerin birçok farklı kurum tarafından oluşturulmuş olduklarını görmekteyiz. Genel olarak; Tıp fakülteleri, araştırma hastaneleri, bankalar, sigorta şirketleri, ticari kurumlar, mühendislik ve yapı şirketleri, tarih ve dil kurumları, hukuk fakülteleri, barolar, dinî okullar /kuruluşlar, yabancı ülkelere ait enstitüler, müzeler, gazeteler, bilim dernekleri, kültür ve sanat kurumları gibi kurumlarda hizmet vermektedirler.

2.2. Özel Araştırma Kütüphanelerinin Amaçları

Özel kütüphanelerin temel amacı, içinde bulundukları kurum/kuruluşa ve okuyucularına/çalışanlarına hizmet etmektir. Bu sebeple, bu tür kütüphanelerin amaçlarını şöyle sıralayabiliriz:

¹²⁰ Wayne A. Wiegeand, Donald G. Davis, *a.g.e.*, s. 598-599.

¹²¹ Berrin Küçükcan (Balkaş), *Bilgisayara Dayalı Kütüphane Ağları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993, s. 7-8.

- Kurum çalışanlarının ilgi alanları dahilindeki gelişmelerden haberdar olmalarına imkân tanıyan bilgi hizmetlerini sağlamak,
- Bilgi kullanıcılarının aradıkları konudan en üst düzeyde yarar sağlamaları için dengeli koleksiyon oluşturmak,
- Kullanıcıların ilgi ve fikirlerini geliştirmeleri yönünde hizmet üretmek,¹²²
- Parçası bulunduğu kurumun mensuplarına yapacakları çalışmalarda zaman kazandırabilmenin yanında, kurumun hedeflerine ulaşması ve misyonunu geliştirmesi amacıyla yapılacak her türlü araştırmaya ve çalışmaya katkıda bulunmak,
- Nitelik ve örgütlenme bakımından bilimsel araştırmayı desteklemek ve gerçekleştirmek¹²³
- Hem kurum hem de kullanıcı menfaatleri adına dermenin güncel tutulmasını sağlamak
- Kütüphanecinin kullanıcı gereksinimini karşılayabilmek adına kendi koleksiyonu ile yetinmeyip, gelişmiş teknoloji ürünlerine dayalı sistemlerden ve diğer kütüphanelerin kaynaklarından yararlanmaktır.

2.3. Özel Araştırma Kütüphanelerinin Özellikleri

Özel araştırma kütüphanelerini diğer kütüphane türlerinden ayıran belli başlı özellikler vardır. Bu özellikleri şöyle sıralayabiliriz;

2.3.1. Bina

Kendisini oluşturan ve destekleyen kuruluşun amaçları doğrultusunda hizmet veren bu kütüphanelere özellikle kamu ya da özel sektöre bağlı çeşitli sanayi, ticari, iş, kültürel amaçlı kuruluşların yanı sıra mesleki kuruluş ve derneklerin bünyesinde rastlanır. Kurulmuş oldukları yerlerin çeşitliliği, özel kütüphanelerin sayı olarak en kalabalık kütüphane grubunu oluşturmasının başlıca nedenidir. Ayrıca merkezi ve mahalli yönetimin çeşitli kademelerinde, ticari kazanç gütmeyen müze ve hastanelerde de oluşturulmuşlardır. Hizmet verdikleri yerler dikkate alındığında, bu kütüphanelerin, genelde, temel amacı öğretim olmayan kuruluşların birimleri oldukları göze çarpar. Bu kütüphaneler, parçası bulundukları ana kuruluşların

¹²² Kasım Çelik, *a.g.e.*, s. 48.

¹²³ Meral Alpay (1973), *a.g.e.*, s.11.

beklentileri çerçevesinde faaliyet gösterirler. Oluşumları ve gelişimleri bu ana kuruluşun amaçlarının gerçekleşmesine sağladıkları katkıyla doğru orantılıdır.

Diğer kütüphane türlerine oranla daha küçük yapılarda veya ait olduğu kurumun bünyesinden ayrı bir mekânda hizmet veren bir kütüphane türüdür. Özel kütüphaneler genelde bir halk ya da üniversite kütüphanesi gibi büyük değildir. Bu konuda yapılmış olan alan çalışmaları, özel kütüphanelerin gerek kapsadıkları yer, gerek personel gerekse koleksiyonlarının hacmi itibarıyla diğer kütüphanelerden çok daha sınırlı boyutlarda oluşturulduğunu ortaya koymuştur.¹²⁴

Özel kütüphaneler, genellikle bağlı oldukları kurumlar içerisindeki küçük yapılarda hizmet vermekle beraber kurumlardan ayrı olarak büyük yapılarda oluşturulmuş olan kütüphaneler de mevcuttur. Bu yapıların büyüklüğü; kütüphanelerin kullanıcı türü (sadece kurum içi/herkese açık), sahip olunan yer, derme miktarı ve yararlandırma (açık/kapalı raf) biçimlerine göre değişebildiğini söyleyebiliriz.

2.3.2. Derme

Özel kütüphaneler, koleksiyonlarını oluştururken hizmet ettikleri kuruluşun ilgilendiği konu ya da alanla ilgili yayınları toplamayı amaç edinirler. Aynı konudaki özel kütüphanelerin bile, araştırmaların çeşidi ve araştırmacıların isteklerine göre koleksiyonları farklılıklar gösterebilmektedir.¹²⁵ Bu sebeple tüm konu alanlarını ilgilendiren bilgi kaynaklarını dermelerinde bulundurmaları gerekmez. Bulundurulacak kaynakların "çok gerekli" özelliğini taşıması yanı sıra ilgili konuda güncel bilgiyi içermeleri aranılır. Belirli bir konuda güncel bilgi olayı, özel kütüphaneyi kullanacak olanların ilgili konu dışında ya da güncelliğini yitirmiş bilgilere gereksinim duymayacakları anlamına gelmez. Böyle durumlarda özel kütüphanelerin çevrelerindeki kütüphanelerden yararlandıklarına sıklıkla rastlanır.¹²⁶ Kütüphaneler aralarında kuracakları işbirliğiyle kendi bilgi sistemlerinden ya da elektronik bilgi sistemlerinden

¹²⁴ İrfan Çakın, *a.g.e.*, s. 53.

¹²⁵ Emine Nergiz, *a.g.e.*, s. 12.

¹²⁶ İrfan Çakın, *a.g.e.*, s. 52.

yararlanarak kullanıcı istekleri doğrultusunda konusal tarama yapma, kapsamlı bilgi toplama ve hizmete sunma yoluyla hizmet verebilmelidir.¹²⁷

Özel kütüphaneler, kitapların ve dergilerin yanı sıra farklı türden materyalleri toplamakla yükümlüdür. “Gri yayın” olarak nitelendirilen bu kaynaklar arasında araştırma raporları, patentler, standartlar, toplantı tutanakları, ticaret katalogları, teknik raporlar, tercümelemler ve tezler yer almaktadır.¹²⁸ Özel kütüphanelerin bilgi kaynakları ile ilgili diğer bir farklı durumda bu kaynakların bazılarının herkese açık olmayışıdır. Bu tarz kaynaklar sadece kurumun yöneticileri tarafından kullanılabilir. Bu özellik, genelde askeri ve ticari kurumlarda görülmektedir.¹²⁹

Özel kütüphanelerde artık kullanılmayan yayınların ayıklanarak dermeden çıkarılması, dermenin güncel tutulabilmesi açısından önemlidir. Özellikle hızlı değişim yaşanan tıp ve mühendislik alanlarında hizmet veren özel kütüphanelerin dermelerinin güncelliğini sağlayabilmek adına veri tabanlarından yararlanması bu alanlardaki yayınların takibi adına kolaylık sağlayacaktır. Bunların yanında özel kütüphanelerin kendi alanlarına uygun elektronik kaynak ve hizmetleri kullanmasının da hem kullanıcı hem de kurum menfaatleri açısından faydalar sağlayacağını söyleyebiliriz.

2.3.3. Personel

Özel kütüphanelerde görevli “uzman kütüphaneci”, “dokümantalist”, “enformasyon görevlisi”, “bilgi uzmanı” vb. adlarla anılan kütüphaneciler bir bakıma araştırmacı niteliği taşır.¹³⁰ Bilimsel yayınları toplamak, muhafaza etmek, tanımlamak ve kullanıma sunmak araştırma kütüphanecisinin her zaman temel sorumluluğu olmuştur.

Özel kütüphanelerin sağladığı hizmetlerin etkinliğinde en önemli faktör kuşkusuz personelin niteliğidir. Özel kütüphanelerde, en az bir kişi profesyonel kütüphanecide olması gereken özelliklere sahip olması gerekmekte ve aynı zamanda kütüphanedeki toplam personel sayısı kütüphane hizmetlerini karşılayabilecek yeterlilikte olmalıdır. Her kütüphanede eleman sayısı dermenin büyüklüğüne ve verilecek hizmetin özelliğine göre farklılık gösterebilmektedir. Personelin yeterli olup

¹²⁷ Marianne Schwarzer, Paul Kaegbein, “Özel Kütüphanecilerin Meslek Özellikleri”, çev. Meral Alpay, *Türk Kütüphaneciliği*, 7, 1(1993), s. 55.

¹²⁸ Fred Lerner, *a.g.e.*, s. 292

¹²⁹ Abdullah Üstüner, *a.g.e.*, s. 15-16.

¹³⁰ Emine Nergiz, *a.g.e.*, s. 11.

olmadığını denetlemenin en iyi yolu düzenli istatistik kayıtlarının tutulmasıyla gerçekleştirilebilir. Tutulan bu kayıtlar düzenli olarak kütüphane yöneticilerine sunulması gerekmektedir. Kütüphanede yönetimle ilgili ve mesleki nitelikteki tüm çalışmalardan kütüphane yöneticisi sorumludur. Kütüphane yöneticisinin görevleri arasında; kütüphanede yapılacak/yapılması gereken işlerin planlanması ve yönetimi, materyallerin seçimi ve düzenlenmesi, personelin denetlenmesi, gereken personele hizmet içi eğitimlerinin verilmesi gibi işlemler yer almaktadır. Kütüphane yöneticisinin, hem belli bir konu alanında resmi bir öğretimden geçmesi, hem de kütüphanecilik alanında eğitim görmüş kişiler tarafından oluşturulmasına dikkat edilmelidir.¹³¹

Bu kütüphaneciler; alanlarıyla ilgili dünyadaki bilgi sistemlerini takip ederek nereden, nasıl, hangi koşullar altında, ne düzeyde, hangi konularda bilgi ve yayın sağlandığını araştırırlar ve ona uygun kaynakları bulup kullanmaya çalışırlar. Bu çalışmaların sonucunda araştırmacılara yararlanabilecekleri liste ve bültenler hazırlarlar. Kütüphaneciler istenilen alanlarda SDI (Selective Dissemination of Information, Seçmeli Bilgi Sağlama) bültenleri hazırlama hizmeti de verebilmelidir.¹³² SDI, araştırma sonuçlarının en kısa zamanda yayınlanması ve konu ile ilgili olanlara dağıtımı işlemidir.¹³³ Bu hizmet verilirken araştırmacıların ilgi alanları önceden belirlenerek bunlar için bilgi kayıtları oluşturulur ve kullanıcılar konusyla ilgili yayınlardan haberdar edilir. Böylece kullanıcıya kısa ve hızlı enformasyon hizmeti verilmiş olur.¹³⁴

Araştırma kütüphanelerinde görev alacak kütüphanecilerin, kütüphanecilik alanındaki gelişmeleri izleyen, hem geleneksel hem de modern kütüphane hizmetlerini iyi bir şekilde kullanıcılarına sunabilen, bu hizmetlerin yanında kullanıcılarına zaman kazandıracak olan; öz çıkarma, yayın taraması yapabilme, seçmeli bilgi sağlama gibi kütüphanecilik tekniklerini kullanabilen ve kişiler arasında iyi ilişkiler kurabilme yeteneklerine sahip olan kişilerden seçilmiş olması gerekmektedir.¹³⁵ Aynı zamanda her özel kütüphaneci kendi konularında sürekli yenilenme ihtiyacı yanında, kütüphane, bilgi ve belge alanlarındaki toplantı ve seminerlere de katılmalıdırlar. Böylece yeni gelişmeleri ve yeni bilgilendirme tekniklerini de günü gününe öğrenip, bunların kendi

¹³¹ F.N. Withers, *Kütüphane Hizmeti Standartları: Milletlerarası Bir İnceleme*, çev. Sönmez Taner, Aysel San, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1988, s. 111, 119, 122-123.

¹³² Emine Nergiz, a.g.e., s. 11.

¹³³ Metin İskeçeli, "Seçme Bilgi Yayımları" *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 19, 3(1970), s.196.

¹³⁴ Nesrin İnce, a.g.e., s.16

¹³⁵ Emine Nergiz, a.g.e., s. 12.

kurumlarındaki planlamada dikkate alınmasını ve yerleştirilebilmesini sağlamış olurlar.¹³⁶

Özel kütüphaneler genellikle kurumlar içerisindeki küçük mekanlarda hizmet verdiklerinden çoğunluğunun personel sayıları 1-5 arasında değişebilmektedir. Kütüphanecilik eğitimi almamış fakat kütüphanenin hizmet verdiği konu alan/alanlarda uzmanlaşmış olan personel tarafından da hizmet veren özel kütüphaneler mevcuttur. Özel kütüphanelerin çoğunda elektronik kaynak ve hizmetler alanında yetişmiş personel sıkıntısı bulunmaktadır. Bu hizmetleri veren özel kütüphanelerde elektronik hizmet ve kaynaklardan sorumlu en az bir personel bulundurulmalıdır. Bu personelin, yeni teknolojilerin kurumda uygulanması ve sistemin sorunsuz bir şekilde işleyebilmesi adına faydalı olabileceğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

2.3.4. Kullanıcı

Özel kütüphaneler genellikle halk kütüphaneleri gibi herkese açık kütüphaneler değildir. Yapıları gereği sınırlı sayıda, iyi tanımlanmış kullanıcı grubuna hizmet verirler.¹³⁷ Dolayısıyla bu kütüphanelerin okuyucuları da koleksiyonları gibi özeldir. Bazı özel kütüphanelerin kullanıcıları sadece ana kuruluş ile sınırlı olabilmektedir.¹³⁸ Gerek kurumun gerekse kütüphanenin, tanımlanmış belirli bir amaca ilişkin olarak oluşturulmuş olması, kütüphane kullanıcılarının da bir takım özel niteliklere sahip olduğu anlamına gelmektedir.¹³⁹

Ortaya çıkan kullanıcı isteklerini olabildiğince çabuk yerine getirmek, özel kütüphanenin verimliliğinin en önemli ölçütüdür. Kütüphanenin burada kanıtladığı hizmet becerisi, onun yararlı olup olmadığının ölçüsü olur. Böylece kütüphanenin personel, araç ve gereç giderleri bakımından desteklenmesine o zaman karar verilir. Bunun için özel kütüphanenin kaderi her şeyden önce özel sektörde sadece onu kuran kuruma bağlı kalmaz, aksine o kuruluş içinde, sürekli yeniden yenilenerek ispatlanması gereken yararlılığının kabul edilmesine bağlı olur. Özel kütüphanenin kendini kabul ettireceği yer kullanıcılarıdır. Kullanıcılar kütüphanenin hizmet düzeyi hakkındaki görüşlerini dile getirerek kütüphane kurucularını sağlama ve bilgilendirme politikaları

¹³⁶ Marianne Schwarzer, Paul Kaegbein, *a.g.e.*, s. 57.

¹³⁷ Nesrin İnce, *a.g.e.*, s. 13.

¹³⁸ Nesrin İnce, *a.g.e.*, s. 14.

¹³⁹ İrfan Çakın, *a.g.e.*, s. 53.

konusunda olduğu gibi personel politikasında da etkilerler.¹⁴⁰ Özel kütüphane okuyucuları, yayının kendisinden çok direkt olarak aranılan bilginin kendilerine verilmesini isterler. Bu da okuyuculara verilen hizmetlerde diğer kütüphanelerden farklı olarak uzmanlık isteyen bir kütüphanecinin bulundurulmasını zorunlu kılar.¹⁴¹

Özellikle bilgi hizmetlerinin elektronik ortamda da hizmete sunulmasıyla beraber bu kaynaklar avantajları sebebiyle kullanıcılar tarafından yoğun olarak kullanılmaya başlamıştır. Kullanıcıların elektronik bilgi hizmetlerden etkili bir şekilde yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla sorumlu personel tarafından bu kaynakların kullanımına yönelik kullanıcı eğitimi verilmelidir. Kullanıcı memnuniyetlerini ölçebilmek adına basılı ya da web sayfaları üzerinden anketler düzenlenmeli, bu kaynak ve hizmetlerin kullanıcılar tarafından ne kadar benimsendiği, kullanım oranları ölçülmeli, çıkan sonuçlar doğrultusunda ilgili politika ve uygulamalar ortaya konulmalıdır.

2.3.5. Bütçe

Özel kütüphaneler, bağlı bulundukları kurumun misyonu, amaç ve hedeflerini gerçekleştirmek, kullanıcı ve personelin bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına faaliyet gösteren bilgi merkezlerdir. Bu merkezler, tüm işletmelerde olduğu üzere hizmetlerini yerine getirirken ortaya çıkan masrafların karşılanabilmesi için belli bir mali desteğe ihtiyaç duyarlar. Bütçe, kurumlar açısından belirli bir süre dâhilinde planlanan gider ve gelirlerin özetini teşkil eden önemli bir yönetim aracıdır.¹⁴² Bir kütüphanenin gelir ve gider kaynaklarının neler olduğuna şöyle bir bakarsak;

Kütüphane gelirleri:

- Bağlı bulunulan kurumdan sağlanan kaynaklar,
- Kütüphanede sunulan hizmetler, cezalar, fotokopi, kitap/dergi satışı
- Bağışlar (kişi ya da kurumlar tarafından sağlanmakla beraber devamlılığı sürekli olmayabilir.)

Kütüphane giderleri:

- Derme; kitap, dergi, CD-DVD, Veri tabanları vs. temininde yapılan harcamalar,
- Demirbaş malzeme; raf, dolap, masa, sandalye, bilgisayar, fotokopi makinesi vs.

¹⁴⁰ Marianne Schwarzer, Paul Kaegbein, *a.g.e.*, s. 54.

¹⁴¹ Emine Nergiz, *a.g.e.*, s. 12.

¹⁴² Madeline J. Daubert, "Bütçe Sürecini Anlamak", çev. Mesut Yalvaç, *Türk Kütüphaneciliği*, 14(1), 2000, s. 83.

- Kırtasiye; kâğıt, kalem, defterler, telefon ve posta masrafları vs.
- Hizmet; kütüphanelerarası ödünç alış-verişi, makale, fotokopi sağlama vs.
- Personel; maaş, yeme-içme, sosyal hizmetler, ulaşım vs.
- Genel masraflar; kira, elektrik, su, ısıtma/soğutma, temizlik hizmetlerine yapılan harcamalar.

Yukarıda saydığımız gelir-gider kalemleri kurumun bağlı olduğu organizasyona yapısına göre farklılık veya benzerlik gösterebilmektedir. Özel kütüphanelerin bütçelerinde en fazla kaynak ayırımını genellikle dermeyi geliştirmek için yapılan harcamalar oluşturmaktadır. Giderek artan fiyatları karşısında bütçenin büyük bir kısmının veri tabanı ve dergilere ayrıldığı gerçeği göz önünde bulundurulsa aynı konu alanında hizmet veren kütüphaneler arasında kurulacak olan işbirlikleri sayesinde sınırlı bütçelerin daha verimli kullanılması sağlanabilir.

Özel kütüphanelerde kütüphanenin bağlı olduğu organizasyonun yapısı, amacı, personelin özellikleri, kullanıcı istekleri, politik, hukuki, ekonomik, sosyal ve teknolojik sınırlamalar bütçenin şekillenmesinde belirleyici olan faktörler olarak sayılabilir. Kâr amaçlı işletmelere ait kütüphanelerde genellikle kurumun menfaatleri doğrultusunda kazançların arttırılmasına yönelik çalışmaları beklendiğinden kurum bütçesinden ayrılan miktarlar, kâr amacı gütmeyen hizmet odaklı çalışan kütüphanelere oranla daha fazla olabilmektedir.¹⁴³ Ayrıca özel kütüphanelerde bütçe için ayrılan miktarlar, kurumun başında yer alan yöneticinin araştırmaya verdiği öneme göre de değişiklik gösterebilmektedir.

Özel kütüphanelerin bütçesi genellikle bağlı bulunan kurumun bütçesinden karşılanmaktadır. Birçok kütüphane bütçesinin, kurum bütçesi oranları bilinmemektedir. Dosset'in özel kütüphanelerde bütçe ve finansal yönetim başlıklı makalesinde özel kütüphane harcamalarının gelirlerine oranlarının % 0,5-5 arasında değişebildiğini, özel hukuk firmalarının malzeme için harcanan bütçesi ise genel bütçenin %1'ne denk olduğunu belirtmektedir.

¹⁴³ Kamil Yeşiltaş, "Kütüphanelerde Bütçe Yönetimi" (çevrimiçi 17 Ağustos 2013 tarihinde <http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak02/u02-16.pdf> adresinden erişildi.)

Bütçenin ne şekilde hangi kaynaklara kullanılacağı, bütçe planlamaları, genellikle kütüphane yöneticisi tarafından belirlenir. Kütüphane müdürünün bütçeleme sürecinde şu sorulara cevap araması gerektiğini belirtmiştir;

1. Kütüphanenin toplam bütçesi nedir?
2. Kütüphanenin bağlı olduğu örgütün bütçesi nedir?
3. Kütüphane giderleri kuruluşun toplam bütçesinin kaçta kaçtır?

İkinci ve üçüncü soruların yanıtlarının bulunmasının zor olduğunu fakat iyi bir yöneticinin bu soruların cevaplarını bulup gerekli olan bütçenin kesintiye uğramadan kütüphaneye kazandırabilmesi gerektiğini ifade etmektedir.¹⁴⁴

Yapılacak olan bütçe planlaması esnek, uygulanabilir ve kütüphane amaç ve ihtiyaçlarını kapsayacak şekilde hazırlanmalıdır. Bütçe planlamalarına yukarıdan aşağıya tüm personelin hazırlayacakları raporlarla katılım sağlamaları hedeflerin gerçekleştirilebilmesinde önemli katkılar sağlayacaktır.

2.3.6. Bilgiye Erişim Hizmetleri

Diğer kütüphane türlerinde amaç çoğu kez öğretime yardımcı olma, okuma alışkanlığını geliştirme, boş zamanları değerlendirme ya da araştırmacılara yardımcı olma şeklinde tanımlanır. Özel kütüphanelerin geleneksel amacı ise, artık özel kütüphaneciliğin sloganı haline dönüşmüş olan, "bilgiyi çalışmaya uygulamaktır". Özel kütüphaneciden beklenen, gereksinim duyulan bilginin yer aldığı kaynağı talepte bulunana ulaştırmaktan çok, bilginin bizzat kendisinin sağlanarak iletilmesidir. Böylelikle kurumda çalışan uzman personelin zamanı, kurumun amaçları çerçevesinde daha verimli bir şekilde değerlendirilmeye çalışılmaktadır.¹⁴⁵

Özel kütüphanecilerinin verdikleri hizmetler arasında; danışma hizmeti verme, güncel duyuru hizmeti, gerektiğinde yayın özetlerinin hazırlanarak ilgililere ulaştırılması, literatür taramayı gerektiren bibliyografya, indeks ve veri tabanları hazırlanması, diğer kütüphanelerle işbirliği içerisinde bilgi ve belge alış-verişi

¹⁴⁴ Judith C. Dossett, "Budgets and Financial Management in Special Libraries", (çevrimiçi 17 Ağustos 2013 tarihinde=<http://faculty.libsci.sc.edu/bob/class/clis724/SpecialLibrariesHandbook/Budgets%20and%20Financial%20Management.htm> adresinden erişildi.)

¹⁴⁵ İrfan Çakın, *a.g.e.*, s. 54.

yapılması, ödünç verme, kullanıcı profili hazırlama ve kullanıcı eğitimi gibi hizmetler sayılabilir.¹⁴⁶

Bazen özel kütüphaneciler belirli bir konuda literatür taraması yapmakla da kalmayıp, talepte bulunanın (çoğu kez kurumun üst düzey yöneticileri) beklentisi çerçevesinde bulgularını belirli bir düzen içinde rapor etme durumunda da kalmaktadırlar.¹⁴⁷ Özel kütüphanelerin hizmetlerinde önem verdiği bir nokta da konusuna uygun, güncel süreli yayınların takibinin sağlanması ve kullanıcılarının hizmetine sunulmasıdır. Kütüphaneler tüm kullanıcılarına, kütüphanedeki mevcut kaynakların kullanımından ve aynı zaman da yeni gelen yayınların da varlığından haberdar etme noktasında bilgi vermekle yükümlüdürler.¹⁴⁸

Veri tabanları ve elektronik hizmetler aracılığıyla yukarıda saydığımız hizmetlerin artık daha hızlı, ayrıntılı şekilde aranabilir/taranabilir, 7/24 ulaşım ve erişim açısından kütüphane gitme zorunluluğunu ortadan kaldırması gibi avantajlarla kullanıcılara birçok kolaylık sağlamıştır.

2.4. İstanbul'daki Özel Araştırma Kütüphaneleri

İstanbul, Türkiye'nin ticaret, tarih, kültür, eğitim ve sağlık merkezi olması sebebiyle birçok özel ve resmi kurumun yer aldığı önemli bir merkezdir. Bu kurumlar hem kendi kurum ve çalışanları hem de kamu yararına yararlı hizmetler vermek adına, değişik konu ve alanlarda kütüphaneler oluşturmuşlardır. Her kurumun hizmet ettiği alanlara göre oluşturulan bu kütüphane dermeleri diğer kütüphane türlerine göre farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca bu kütüphaneler diğer kütüphane türlerinin uzmanlık sahasına girmeyen alanlardaki başka yerde bulunamayacak olan kaynakların karşılanmasında da önemli bir rol üstlenmişlerdir.

İstanbul'da yabancı kültür merkezleri, enstitüler, bankalar, dernek ve vakıflar, bilgi ve belge merkezlerinin yoğun olarak yer alması özel kütüphanelerin sayısını da etkilemiştir. Günümüzde İstanbul'da ulaşabildiğim kadarıyla 104 adet özel araştırma kütüphanesi (bkz. Ek-3) yer almakta ve her geçen yıl da sayıları artacağı kaçınılmaz bir

¹⁴⁶ Nesrin İnce, *a.g.e.*, s. 15-17.

¹⁴⁷ İrfan Çakın, *a.g.e.*, s. 54.

¹⁴⁸ F. N. Withers, *a.g.e.*, s. 124.

gerçektir. Bu özellikleriyle özel araştırma kütüphanelerini diğer kütüphane türleri arasında artış hızı en fazla olan kütüphane türü olarak nitelendirebiliriz.

Özel kütüphanelerin kurulmuş oldukları yerlere baktığımızda İstanbul'un farklı semtlerinde bulunmakla beraber yarısına yakını Beyoğlu ve Fatih (eski Eminönü) bölgelerinde kurulmuş oldukları görülmektedir. Bunun sebebi olarak Beyoğlu'nda yabancı ülkelere ait konsolosluklar, enstitüler, bunların yanı sıra kültür-sanat merkezlerinin yer alması, Fatih bölgesinde ise tarih ve ticaretle ilgili kurumların sayıca fazla olmasını gösterebiliriz.

2.4.1. İstanbul'daki Özel Araştırma Kütüphaneleriyle İlgili Bulgu ve Değerlendirmeler

İstanbul'daki özel kütüphanelerin elektronik kaynak ve bilgi hizmetlerinden ne kadar etkilendikleri, derme ve hizmetlerinde bu kaynaklara ne kadar yer verdiklerini belirleyebilmek aynı zamanda özel araştırma kütüphanelerinin yapılarıyla ilgili bilgi sahibi olabilmek adına 24 sorudan oluşan bir anket çalışması gerçekleştirdik. (anket soruları için bkz. Ek-1)

Bu anket çalışmasında hangi kütüphanelerin araştırma kapsamına alınacağı ve anket uygulaması yapılacağına kütüphanelerin web siteleri üzerinden, TKD İstanbul Şubesi ve İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti'nin hazırladığı "İstanbul Kütüphaneleri" portalındaki kütüphane listesinden, Ümit Konya'nın hazırladığı "*İstanbul'un 100 Kütüphanesi*", Hülya Dilek Kayaoğlu'nun hazırladığı "*İstanbul Kütüphaneleri*" ve İTO tarafından hazırlanmış olan "*İş Dünyasına Yönelik Bilgi Merkezleri: Kütüphaneler, Dokümantasyon ve Özel Araştırma Merkezleri*", Hasan Keseroğlu, Tuba Çavdar ve çev. Hakan Turgun tarafından hazırlanan "*Fotoğraflarla İstanbul kütüphaneleri: Değişik Kesitlerden Örnekler*" adlı eserlerden yararlanılmıştır.

Anket verileri öncelikli olarak kurumlara e-mail yoluyla gönderilmek suretiyle bilgi toplanmaya başlanmış, geri dönüşlerin az olması sebebiyle kurumlar ziyaret edilip birebir kütüphane yöneticileriyle görüşmek suretiyle bilgiler elde edilmiştir. Bilgilerin elde edilmesinde anket verilerinin yanı sıra gözlem tekniğinden de yararlanılmıştır. Toplam 40 kurumdan (anket uygulanan kütüphane/bilgi-belge

merkezleri için bkz. Ek-2) elde edilen bilgiler çerçevesinde İstanbul’da yer alan özel araştırma kütüphaneleriyle ilgili bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

2.4.2. Özel Kütüphanelerin Kuruluş Tarihleri

Özel kütüphane/bilgi merkezlerinin kuruluş yıllarına baktığımızda 1929-2012 yılları arasında değişen tarihlerde kurulmuş oldukları görülmektedir. Özellikle bu kütüphanelerin 2000’li yıllardan sonra sayılarının daha çok arttığını görmekteyiz. (bkz. Tablo 2.1.) Bu artışın sebepleri olarak; bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle beraber farklı alanlardaki uzmanlaşmaların çoğalması, araştırmalara verilen önemin artması gibi faktörleri gösterebiliriz. Bunların yanında bir kütüphaneye sahip olmanın kurumun prestijini arttırabileceği, kurum personeline yatırım yapmanın kuruma yatırım olacağı düşüncesinin de etkili olduğunu söyleyebiliriz. Anket uygulaması yapılan özel kütüphanelerin kuruluş tarihi aşağıdaki gibidir;

Tablo 2.1. Özel kütüphanelerin kuruluş tarihleri

Kuruluş Tarihi	Kütüphane Sayısı	%
1920-1930	1	2,5
1930-1940	1	2,5
1940-1950	2	5
1950-1960	4	10
1960-1970	5	12,5
1970-1980	4	10
1980-1990	4	10
1990-2000	3	7,5
2000 sonrası	16	40
Toplam	40	%100

2.4.3. Özel Kütüphanelerin Kuruluş Amaçları

Bu kütüphane/bilgi-belge merkezlerinin büyük çoğunluğu özelde bağlı olduğu kurumun amaçlarına hizmet etmek, genelde ise sahip olduğu konu alanında araştırma yapan kullanıcıların çalışmalarına katkıda bulunmak için kurulmuş olan yerlerdir. Bu sebeple öncelikli olarak kendi kurum çalışanlarına daha sonra ise kütüphanenin

uzmanlaşmış olduğu alan/alanlarda araştırma yapan araştırmacılara hizmet vermektedirler. Sadece kurum çalışanlarının yararlanabildiği dış kullanıcılara kapalı olan özel kütüphaneler olduğu gibi, tüm kullanıcılara hizmet veren kütüphaneler de mevcuttur.

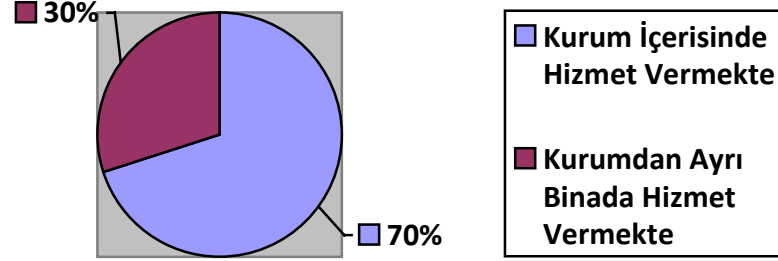
Gerçekleştirdiğimiz anket çalışmasında, “kurumunuz hangi amaçla kurulmuştur?” sorusuna; %80’i (32 adet) kurum öncelikli olarak bağlı olduğu kurumun amaçlarına hizmet etmek için kurulduklarını belirtmiştir. Bu kurumlar genellikle özel ve vakıf kurumlarına bağlı hizmet vermektedirler. Geriye kalan %20 (8 adet) kurum ise kamu yararına hizmet edebilmek amacıyla kurulmuş olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar doğrultusunda özel kütüphanelerin çoğunluğunun öncelikli olarak kendi kurum menfaatleri doğrultusunda çalışma yaptıkları bu sebeple hizmet ettikleri kullanıcı sayısı da diğer özel kütüphanelere oranla sayıca az olduğu görülmüştür.

2.4.4. Özel Kütüphanelerde Bina

Özel kütüphaneler genelde bağlı bulundukları kurumların içerisinde kurulan bina olarak küçük merkezler olmakla beraber sadece kütüphane için tahsis edilmiş kurumdan bağımsız olarak hizmet veren büyük binalara sahip kütüphaneler de mevcuttur. Kütüphane binalarının büyüklüğünü; yer, bütçe ve derme miktarı, kullanımın nasıl olacağı (açık raf mı? kapalı raf mı?), kimlere hizmet verileceği, kullanıcı türü ve sayısı etkileyebilmektedir.

Toplam 40 kütüphanenin %70’i (28 adet) bir kurum içerisinde küçük binalarda oluşturulmuş iken, %30’u (12 adet) kütüphane ise orta ve büyük yapılarıdaki binalarda oluşturulmuş olan ayrı yerlerde hizmet vermektedirler. Bu verilerden özel araştırma kütüphanelerinin genellikle yapı olarak küçük binalarda, sınırlı sayıda kullanıcıya hizmet verdiğini ve yer sorunundan dolayı randevu ile hizmet verdiklerini söyleyebiliriz.

Şekil 2.1. Özel kütüphanelerde bina durumu

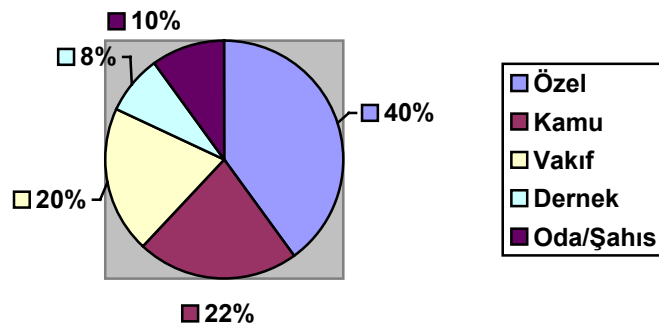

2.4.5. Özel Kütüphanelerin Örgüt Yapıları

Özel kütüphaneler, farklı örgüt yapılarına sahip kurumlar tarafından oluşturulmuş olan merkezlerdir. Bunların içerisinde ilk sırayı özel kurumlar tarafından oluşturulmuş olan kütüphaneler, ikinci sırayı kamu kuruluşları, üçüncü sırayı vakıflar, dördüncü sırayı odalar ve şahıslar, son sırayı ise dernekler tarafından oluşturulmuş kütüphane/bilgi merkezleri oluşturmaktadır. Bu kuruluşların yüzdelik dilimleri ve adetlerini şöyle sıralayabiliriz;

1. % 40'i Özel (16 adet)
2. % 22'u Kamu (9 adet)
3. % 20'i Vakıf (8 adet)
4. % 10'u Odalar ve Şahıslar (4 adet)
5. % 8'i Dernek (3 adet)

Şekil 2.2. Özel kütüphanelerin kuruldukları örgüt yapıları

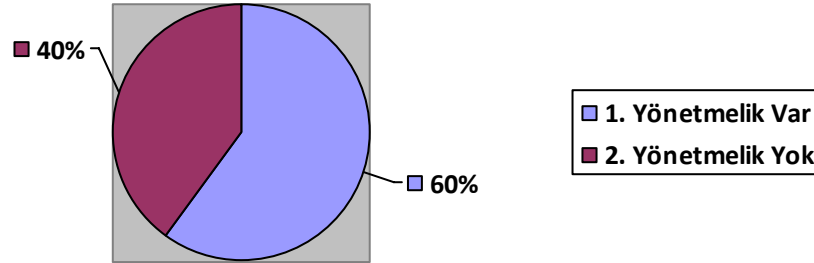

2.4.6. Özel Kütüphanelerde Kütüphane Yönetmeliği

Yönetmelikler, kütüphanelerin görev, yetki ve sorumluluklarının, çalışma esaslarının, kullanıcıların kütüphanelerden yararlanma koşulları ve kütüphane kurallarının yer aldığı önemli bir yönetim aracıdır. Bu sebeple her kütüphanenin kütüphane yönetici ve personelinin beraber oluşturdukları yazılı bir yönetmelik kütüphane işleyişinin aksamaması için gereklidir.

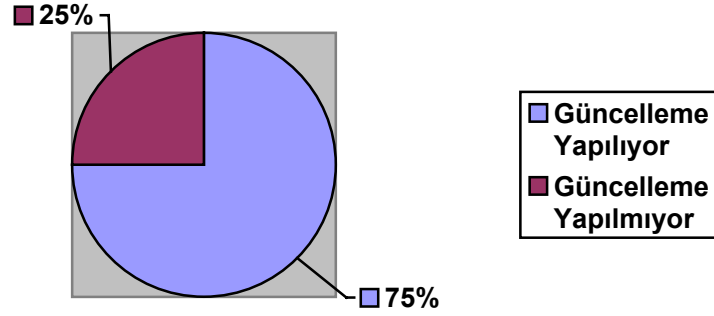
Anket yapılan kurumlardan % 60'ının (24 adet) genelde kütüphane müdürü/yöneticisi tarafından bazı kurumlarda ise kurumun yöneticisi ve kütüphane müdürü/yöneticisiyle beraber oluşturdukları yönetmelik bulunmaktadır. Yönetmeliklerde belli bir tarih aralığı olmamakla beraber ihtiyaca göre güncellenme yapılmaktadır. Bu kurumların %40'ında (16 adet) ise yazılı bir yönetmelik bulunmamaktadır. Kurum yöneticisi tarafından ortaya konmuş olan geleneksel yöntemlerle kütüphane işleyişi sağlanmaktadır.

Şekil 2.3. Özel kütüphanelerde kütüphane yönetmeliği

Yönetmeliği mevcut olan 24 adet kütüphaneden %75'i (18 adet) belirli aralıklarla ihtiyaç gerektiğinde güncelleme yapmakta, %25'i (6 adet) ise mevcut olan yönetmelikler üzerinden değişiklik yapmadan kütüphane hizmetlerini sürdürmektedirler. Kütüphanelerin belirli aralıklarla, yeni hizmet ve uygulamaların (örn. elektronik kaynaklar) yönetmeliklerde güncellenmesine dikkat etmesi kurumlarda uygulanacak olan keyfi uygulamaların önüne geçilerek standartlaşma anlamında etkili olacaktır.

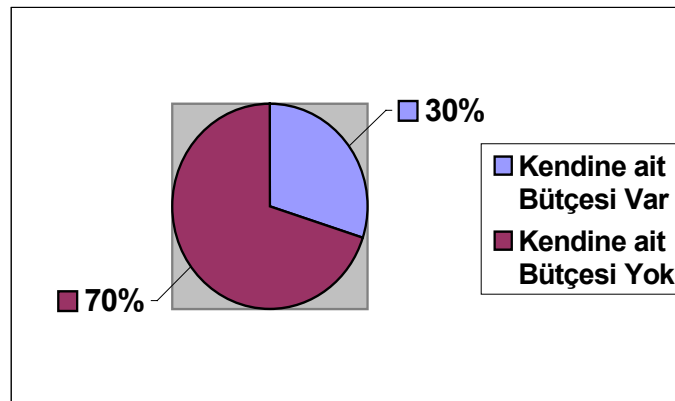
Şekil 2.4. Özel kütüphanelerde kütüphane yönetmeliği güncelliği

2.4.7. Özel Kütüphanelerde Bütçe

Özel kütüphanelerin bağlı bulundukları kurumlar veya şahıslar tarafından karşılanmakta olan belirli bir bütçeleri mevcut. Bu kütüphanelerin %70 'i nin (28 adet) kendine ait bir bütçesi bulunmamakla beraber talepleri kurum bütçesinden, ihtiyaçlar doğrultusunda karşılanmaktadır. Kütüphanelerin %30'u nun (12 adet) ise kendi harcamalarını yapabileceği bir bütçesi mevcut. Bu kurumlar bütçelerini isteği gibi istediği kalemlere kullanabilmekte. Bazı kurumlar kütüphaneleri için bol miktarda bütçe sağlarken, bazıları da kütüphanelerin talep ettikleri miktarlar üzerinden kesinti yapabilmektedir. Bu durum kurumun başındaki yöneticinin kütüphaneye bakış açısına göre değişebilmektedir. Kütüphanelerde bütçe için ayrılan kaynakların büyük çoğunluğunu kitap-dergi temini, veri tabanları aboneliğine yapılan harcamalar oluşturmaktadır. Bu miktar kütüphane bütçesinin %65-%80'i arasında değişen miktarları kapsayabilmektedir.

Şekil 2.5. Özel kütüphanelerin bütçe sahiplik oranları

2.4.8. Özel Kütüphanelerde Personel

Kuruluşların bina durumu, sahip oldukları derme miktarı, kullanıcı sayısı/türü ve kullanım sıklığı gibi faktörler çalışan personel sayısını etkileyebilmektedir.

Özel kütüphanelerdeki personel durumuna bakacak olursak; çoğunluğunda kütüphanecilik alanında eğitim almış ya da yüksek lisans yapmış olan en az bir personel bulunmaktadır. Sadece kendi personeline kurumun hizmet verdiği sektörde uzmanlaşmış en az bir kişi tarafından hizmet veren kütüphaneler olduğu gibi, kütüphanecisi olmayan konu uzmanları tarafından yönetilen kütüphane/bilgi merkezleri de mevcuttur. Bunların yanında kullanıcı yelpazesi geniş kalabalık personel grubuna sahip kütüphaneler de bulunmaktadır.

Anket yaptığımız özel kütüphanelerin sayı olarak 1-20 arasında değişen miktarlarda personele sahip olduğunu söyleyebiliriz. Toplam 40 kurumda 124 personel bulunmaktadır. Bunların 53'ü şimdiki ismiyle kütüphanecilik/bilgi ve belge yönetimi mezunu veya o alanda yüksek lisans yapmış kişilerden, 71'i ise kütüphanecilik/bilgi ve belge yönetimi alanında eğitim almamış kişilerden oluşmaktadır. (bkz. Tablo 2.2.) Elde ettiğimiz verilere göre özel kütüphanelerde istihdam edilen kütüphaneci personel sayılarının düşük olduğu görülmüştür. Bu veriler ışığında özel kütüphanelerin personel seçimlerini kütüphanecilik/bilgi ve belge yönetimi alanından mezun kişilerden yapması kurumlar adına avantaj sağlayacağını söyleyebiliriz. Mümkünse bir yasayla özel kütüphanelerde en az bir personel kütüphanecilik/bilgi ve belge yönetimi alanlarından mezun kişiler tarafından istihdam edilmesi sağlanmalıdır.

Tablo 2.2. Özel kütüphanelerde personel sayıları

Personel Sayısı	Kütüphane Sayısı	Toplam Personel	BBY Eğitimi Alan Personel	BBY Eğitimi Almayan Personel
1	14	14	8	6
2	13	26	17	9
3	4	12	4	8
4	3	12	1	11
5	1	5	2	3
6	1	6	2	4
9	1	9	3	6
10	2	20	3	17
20	1	20	13	7
Toplam	40	124	53	71

*BBY-Bilgi ve Belge Yönetimi

2.4.9. Özel Kütüphanelerde Elektronik Bilgi Hizmetleri

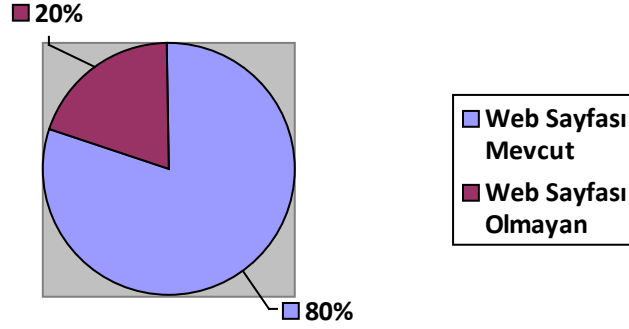
Bu başlıkta ankette sorduğumuz sorular çerçevesinde Web sayfası, güncel duyuru hizmeti ve veri tabanları üzerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

2.4.9.1. Web Sayfası Hizmeti

Gelişen teknolojiyle beraber artık birçok kütüphane hizmetinin web sayfaları aracılığıyla kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır. Web sayfalarını kütüphanelerin dış dünyaya açılan bir penceresi olarak nitelendirebiliriz.

Özel kütüphanelerin web sitesine sahip olma ve hizmetlerini bu yollardan sağlama yüzdelerine baktığımızda; % 80'inin (32 adet) web sayfaları üzerinden hizmet verdikleri bir web sayfası mevcut iken % 20'sinde (8 adet) ise web sayfası mevcut olmadığını görmekteyiz. Web sayfası mevcut olmayan özel kütüphanelerde en azından OPAC'lar aracılığıyla dermelerinin taranabilme imkânı sağlanmalıdır.

Şekil 2.6. Özel kütüphanelerin web sayfası sahiplik oranları

Yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda web sayfası olmayan kütüphanelerin aşağıdaki sebeplerden dolayı web sayfası kullanmadığını söyleyebiliriz;

- Bu kütüphanelerin sadece kurumun amaçlarına/çalışanlarına yönelik hizmet vermeleri, dış kullanıcılara kapalı olması
- Kütüphanenin fazla reklam olmasını istemeyen yöneticiler. “Bizi bilen gelsin” mantığıyla hizmet etme anlayışı
- Teknolojiden uzak durma, geleneksel yöntemlerle hizmet verme isteği
- Gerek duymama; derme sayısının az olması
- Zaten az olan kütüphane bütçelerinin web sayfası hazırlama, güncelleme, yıllık bakım masrafları, bu işler için ayrı bir personel bulundurma/kiralama gibi bütçelere ek maliyetler yükleyecek masraflardan kaçınma düşüncesi

Özel kütüphanelerin genellikle web sayfaları üzerinden verdikleri hizmetler arasında; katalog taraması, veri tabanlarından yararlanılma, duyuru ve iletişim hizmetleri, kullanıcı eğitimi, danışma ve rezerv hizmetleri yer almaktadır. Web sayfası mevcut olan kütüphanelerin tamamı katalog tarama hizmeti de vermektedir. Bu kütüphanelerin büyük çoğunluğu web sayfalarını kütüphaneye ilgili iletişim, etkinlik, yeni hizmetlerin duyurulması gibi amaçlarla kullanmaktadırlar. Veri tabanı, e-rezerv, e-danışma, kullanıcı eğitimi hizmetlerin ise web sayfası üzerinden verilme oranları düşüktür. Web sayfası mevcut olan 32 adet kütüphanede bu hizmetlerden hangilerinin verildiğiyle ilgili değerlere baktığımızda karşımıza aşağıdaki veriler çıkmaktadır;

Tablo 2.3. Özel kütüphanelerin web sayfası üzerinden verilen hizmetler

Web hizmetleri	Kütüphane Sayısı	%
Katalog tarama	32	100
Duyuru hizmetleri	28	87,5
Veri tabanı	10	31,25
E-danışma	4	12,5
Kullanıcı eğitimi	4	12,5
Rezerv hizmeti	4	12,5

Kütüphane web sayfalarının ne kadar sıklıkla güncellendiğiyle ilgili sorduğumuz soru karşısında aldığımız cevaplar aşağıdaki gibidir;

Tablo 2.4. Web sayfası güncelleme sıklığı

Güncelleme Sıklığı	Kütüphane Sayısı	%
Aylık	6 adet	18,75
1-3 Ay	10 adet	31,25
3-6 Ay	12 adet	37,5
6-12 Ay	4 adet	12,5
Toplam	32 adet	100

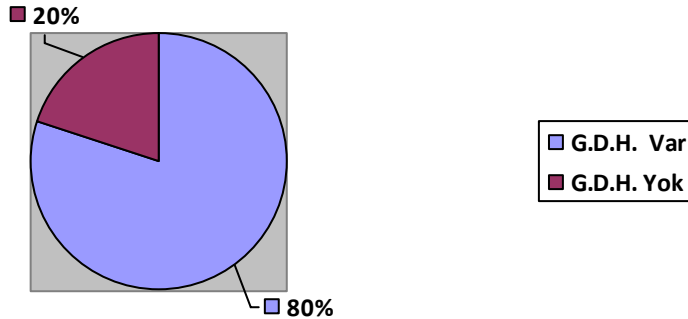
Kütüphane web sayfalarının güncel olması kurumun kullanıcılarına ve siteye verdiği önemi gösterir. İyi düzenlenmiş, kullanışlı, göze hoş gelen web sayfaları daha çok kullanıcı tarafından kullanıldığı yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur. Bunun yanında sitede son güncelleme tarihinin yer alması ise bilgilerin yeniliğinin gösterilebilmesi açısından önemlidir. Yukarıdaki verilere göre bir değerlendirme yaptığımızda özel kütüphanelerin yarısının 1 ila 3 ay arasında güncelleme yaptığı, diğer yarısının ise 3-12 ay arasında değişen sürelerde güncelleme yaptığını görmekteyiz. Bu verilere dayanarak kütüphane web sayfalarının yarısının güncel, diğer yarısının ise güncel olmadığını söyleyebiliriz.

2.4.9.2. Güncel Duyuru Hizmeti

Özel kütüphanelerin en önemli özelliği her alanda yayın toplamak yerine, kendi konu alanlarına giren sınırlı alanlarda yayınların takip edilerek dermenin güncel tutulması ve ilgili kullanıcıları yeni gelen yayın ve bilgilerden, kütüphane hizmetlerinden haberdar etmektir. Güncel duyuru hizmeti her kütüphanede farklı yollardan veriliyor olsa da amaç kullanıcıların bilgilendirilmesini sağlamaktır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin bu alanda kullanılması kütüphanelere hem hızlılık hem de daha çok kişiye ulaşma açısından avantaj sağlayacaktır.

Anket yapılan toplam 40 kurumdan %80'i (32 kurum) güncel duyuru hizmeti verirken, %20'si (8 kurum) bu hizmeti vermemektedir. Bu verilere göre özel kütüphanelerin çoğunluğunun güncel duyuru hizmeti vermeye çalıştıklarını bu hizmeti verirken daha çok sağladığı avantajlar nedeniyle elektronik ortamı tercih ettikleri görülmüştür.

Şekil 2.7. Özel kütüphanelerde güncel duyuru hizmeti (G.D.H.)

Kurumlar güncel duyuru hizmeti verirken birden fazla yol kullanabilmektedir. Güncel duyuru hizmeti veren 32 kütüphanenin bu hizmeti verirken kullandıkları iletişim kanallarını şöyle sıralayabiliriz;

1. Web sayfası aracılığıyla; 24 kurum %75
2. Mail yoluyla; 16 kurum %50
3. Kütüphane bültenleri; 12 kurum %37,5
4. Sosyal medya; 4 kurum % 12,5
5. Posta yoluyla; 2 kurum % 6,25

Tablo 2.5. Özel kütüphanelerde verilen güncel duyuru hizmeti kanalları

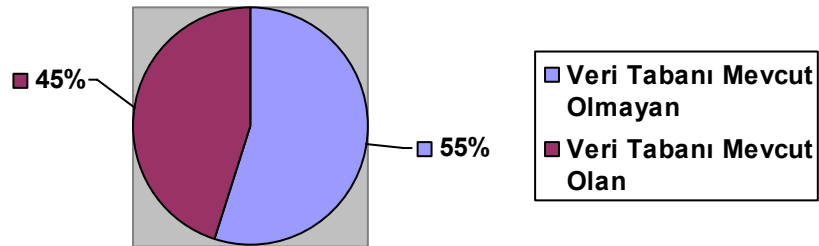
G.D.H.	Kütüphane Sayısı	%
Web sayfası	24 adet	75
Mail yoluyla	16 adet	50
Kütüphane bültenleri	12 adet	37,5
Sosyal medya	4 adet	12,5
Posta yoluyla	2 adet	6,25

Yukarıda paylaştığımız verilere baktığımızda güncel duyuru hizmeti alanında farklı iletişim kanallarının yoğun olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Daha önce genellikle basılı olarak posta yoluyla verilmekte olan bu hizmetin şu anda oran olarak en düşük yüzdeyle veriliyor olması hizmetin veriliş şeklinin elektronik ortama kaydığının göstergesidir. Yukarıdaki oranların gün geçtikçe daha çok kullanıcının iletişim ve hizmetler alanında elektronik ortamı tercih etmesiyle daha da artacağını rahatlıkla söyleyebiliriz.

2.4.9.3. Veri Tabanları Hizmeti

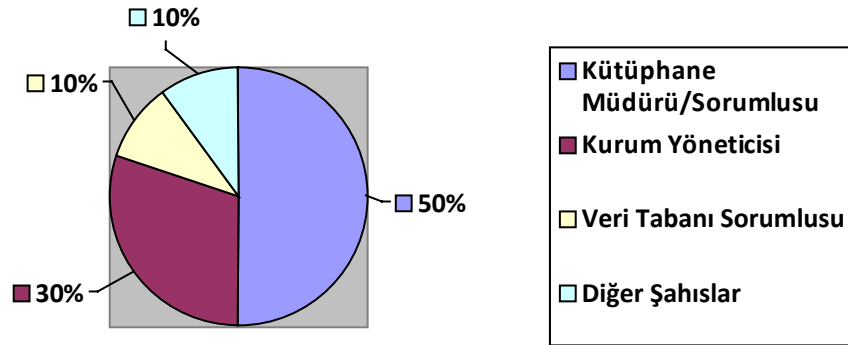
Kurumların veri tabanı sahip olma yüzdelerine baktığımızda; %45'inin (18 adet) sahip olduğu bir veri tabanı mevcut iken %55'inin (22 adet) ise veri tabanı bulunmamaktadır. Özel kütüphanelerin tümünü bu işin içine katarsak % 10' luk farkın %15-%20 arasında değişebileceği tahmininde bulunabiliriz. Bu veriler ışığında özel kütüphanelerde veri tabanı hizmetinin henüz tam manasıyla yaygınlaşmadığını söyleyebiliriz.

Şekil 2.8. Özel Kütüphanelerde veri tabanı hizmeti yüzdeleri

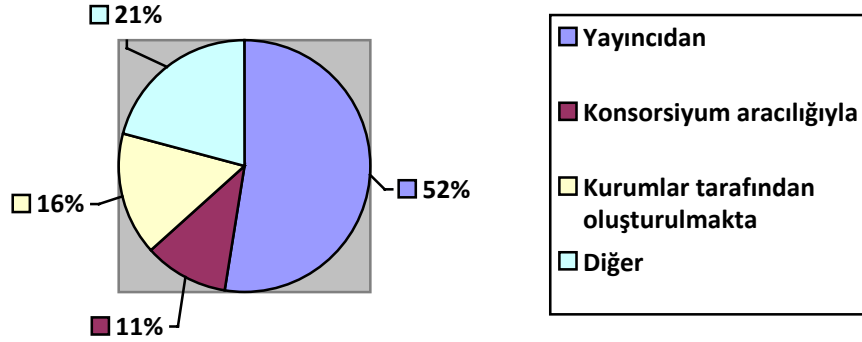
Veri tabanı mevcut olan kütüphanelere sorduğumuz “Hangi veri tabanlarına abone olunacağına kim tarafından karar verilmektedir?” sorusuna cevap olarak ilk sırayı %50 yüzdeyle kütüphane müdürü/sorumlusu, ikinci sırayı %30’luk yüzdeyle kurum müdürü, üçüncü sırada ise %10’luk yüzdeyle veri tabanı sorumlusu, dördüncü sırada ise %10’luk yüzdeyle diğer şahıslar (kütüphaneci, konu uzmanı) cevabını aldık.

Şekil 2.9. Özel kütüphanelerde veri tabanları aboneliği kararının kim tarafından verildiği

Özel kütüphanelerde veri tabanlarının sağlama yollarıyla ilgili topladığımız verilere bakacak olursak; % 52’si yayıncısından satın alma/kiralama, %21’i diğer yollarla (özellikle yabancı enstitü kurumlara ait veri tabanları kendi ülkeleri üzerinden bağlı bulundukları kurum tarafından karşılanmakta), %16’sı veri tabanlarını kendileri oluşturmakta, % 11’ i ise konsorsiyum aracılığıyla (bu kütüphaneler genellikle üniversite kurumlarına bağlı olanları kapsamakta) veri tabanlarını sağlamaktadır. Bir kurum iki farklı yollardan da veri tabanı sağlayabilmektedir. Veri tabanı sağlama yollarını gösteren yüzdeler şekil aşağıdaki gibidir.

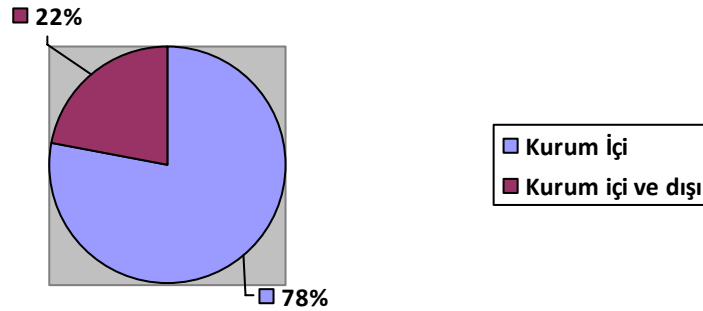
Şekil 2.10. Özel kütüphanelerin veri tabanlarını sağlama yolları

Veri tabanı mevcut olan 18 kütüphanenin yararlanma şekillerine bakacak olursak;

- % 78'i (14 adet) yalnız kurum içinden yararlanma yapmakta uzaktan erişim imkânı olmamakla sadece personel ve iç kullanıcılara açık hizmet verilmekte
- % 22'i (4 adet) ise genelde kurum personeli, kütüphane üye/bursiyerlerine verilen kullanıcı adı ve şifreler aracılığıyla kütüphane dışından da erişim sağlanabilmektedir.

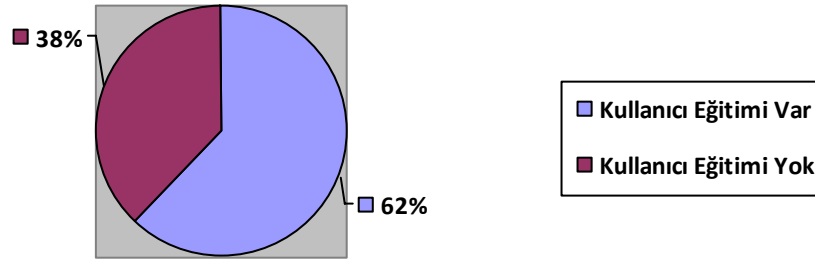
Şekil 2.11. Özel kütüphanelerde veri tabanlarından yararlanma

Veri tabanlarının kullanımıyla ilgili kullanıcılarınıza eğitim veriyor musunuz? sorusuna % 62' si evet, %38'si ise hayır cevabını vermiştir. Kullanıcı eğitimi hizmeti genellikle kütüphaneciler tarafından, kütüphaneci yoksa konu uzmanları tarafından kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda verilmektedir. Özel kütüphanelerde bu iş için ayrı tahsis edilmiş veri tabanlarından sorumlu personel bulunmamaktadır. Kütüphaneciler iş yoğunluğu ve personel durumlarına göre birden fazla işi üstlenebilmektedirler. Bazı

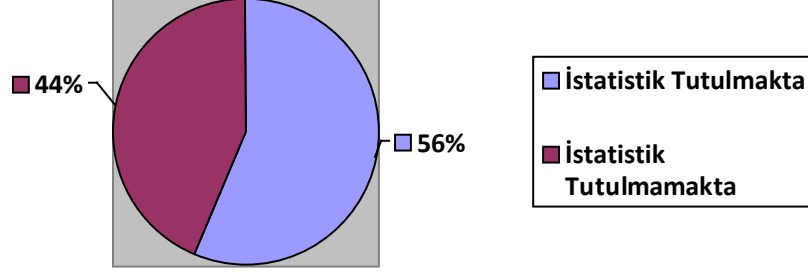
kütüphanelerde veri tabanlarının kullanımıyla ilgili kütüphane web sayfası üzerinden ulaşılabilen ya da bilgisayarların yakınında bir yere bilgi notu olarak hazırlanmış olan broşürler aracılığıyla kullanıcı eğitimi verilmektedir. Kullanıcı eğitimi genellikle karşılaşılan bir sorunu çözmeye yönelik verilmektedir. Yeni kullanıcıların bu kaynak ve hizmetlerden yararlandırılmasına yönelik eğitim veren kütüphane sayısı çok azdır.

Şekil 2.12. Özel kütüphanelerde veri tabanı kullanıcı eğitimi

Özel kütüphanelerin veri tabanlarıyla ilgili kullanım istatistikleri tutuyor musunuz? sorusuna cevap olarak %56' sı evet cevabı verirken, %44'ü ise belli bir kullanım istatistiği tutulmadığı cevabını vermiştir. Özel kütüphanelerin bu veriler ışığında kullanım istatistiği tutulma oranının düşük olduğu, ihtiyaç olduğu zaman kullanım istatistiklerine başvurulduğunu, maliyet-yarar açısından değerlendirmelerin yapıldığını söyleyebiliriz.

Şekil 2.13. Özel Kütüphanelerde veri tabanı kullanım istatistikleri

Kütüphane bütçelerinin önemli bir kısmının veri tabanlarına ayrıldığı günümüzde maliyet/yarar analizlerinin yapılabilmesi ancak sağlıklı kullanım istatistiklerinin tutulmasıyla gerçekleştirilebilmektedir. Kullanım istatistikleri kurumlara kaynakların birim maliyet üzerinden hesaplama yapabilmesine imkân tanır. Bu sayede kütüphaneler veri tabanında yer alan kaynakları kurum için gerekli olup olmadığıyla ilgili bilgi sahibi olabilmektedirler. Bir kütüphanede düzenli tutulacak kullanım istatistikleri kütüphanelerde aşağıda belirtilen soruların cevaplandırılmasına yardımcı olacaktır.

Bütçe yapma

- Ödenen paranın karşılığını alma ve kütüphane harcamalarını ayarlama açısından kullanım istatistikleri ne göstermektedir?
- Farklı konu alanlarında harcama ve kullanım dengesi nedir?

Yenileme kararları

- Kaynak ne kadar kullanılmıştır?
- İstek başına toplam ve ortalama maliyet nedir?
- Anlaşma içindeki hangi kaynaklar düşük kullanıma sahiptir?
- Ortalama maliyet, toplam maliyet ve kullanım biçimleri diğer anlaşmalarla karşılaştırıldığında nasıldır?

Kütüphane tanıtımı

- Belirli bir zaman aralığında belirli bir grup kaynak için ne kadar istek yapıldı?
- Zaman içinde kullanımda ne oranda artış oldu?

Kullanıcı desteği

- Beklenildiği kadar kullanılmayan kaynaklar var mı?
- Tanıtıma daha fazla önem verilmesi gerekiyor mu?

Kıyaslama yapma

İstek sayısı ve istek başına maliyet açısından kütüphane kendini aynı tür veya büyüklükteki diğer kütüphanelerle nasıl karşılaştırıyor?¹⁴⁹

2.4.10. Değerlendirme

Yaptığımız anket sonucunda ortaya çıkan veriler doğrultusunda özel kütüphanelerde verilmekte olan elektronik hizmet ve kaynaklarla ilgili şöyle bir değerlendirme yapabiliriz;

Veri tabanları; sağlayıcı yayınevleri tarafından güncellenebilmesi, kaynaklara ulaşım açısından basılı ortama göre daha hızlı erişim sağlanabilmesi, yer sorunu olmaması, kolay paylaşım imkânı, kütüphaneye gitme zorunluluğunu ortadan kaldırması gibi avantajları sebebiyle özel kütüphaneler tarafından tercih edilmektedir. Veri tabanlarının yukarıda saydığımız avantajlarının yanında özel kütüphanelerde aşağıdaki nedenlerden dolayı kullanıma gidildiğini söyleyebiliriz:

- Personel/kullanıcı taleplerinin karşılanma/iyi hizmet edebilme isteği
- Kurumun menfaatleri açısından yarar sağlama
- Güncel bilgiye sahip olma ve bu bilgiyi kurum amaçları için kullanabilme
- Teknolojiye ayak uydurma, teknolojinin getirdiği kolaylıklardan yararlanabilmek.

Kurumların veri tabanlarına yer vermeme sebeplerini şöyle sıralayabiliriz;

- Kurum yöneticileri tarafından gereksiz bulunmaları

¹⁴⁹ Diriarın, Hasan., *a.g.e.*, s. 43-44.

- Veri tabanlarının sağlanması, yararlandırılması ve saklanması ek maliyetler gerektirmesi (Bütçe sıkıntısı)
- Kullanımın-fayda oranının düşüklüğü (deneme veri tabanlarından bu bilgiye ulaşılabilmekte)
- Teknolojiye ayak uydurma sorunu, teknolojiyi kullanmama isteği
- Veri tabanlarının fiyatlarının yüksek olması
- Bulundukları ortam gereği bilgisayar ortamlarından okuma zorunluluğu, basılı yayınlar gibi elde tutulamaması
- Muhasebe/masraf kayıtları açısından gider olarak gösterilememe, demirbaş verilememe sıkıntısının olması. Özellikle bu durum özellikle kamu kütüphanelerinde sıkıntı yaratabilmektedir.

Özel kütüphaneler veri tabanlarını sağlarken her kurum kendi kütüphane alanına uygun veri tabanlarını tercih etmektedir. Bu sebepten geniş konu alanlarını içeren veri tabanı paketleri almak yerine kurumlar, uzmanlaşmış oldukları alan/alanlarda seçerek alım yapılmaktadır. Bu uygulamanın kütüphane bütçelerini fazla sarsmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Yabancı ülke konsoloslukları, kültür merkezleri ve enstitülere bağlı olarak kurulmuş olan kütüphaneler ise veri tabanlarını kendi ülkeleri üzerinden bağlı bulundukları kurum (genellikle dışişleri bakanlığı, kültür bakanlıkları) tarafından sağlanmaktadır.

Veri tabanları hizmetlerinde özel kütüphanelerde elektronik hizmetler için ayrı bir kişi tahsis etme durumu söz konusu değildir. Bu işler genellikle kütüphane personeli tarafından gerçekleştirilmekte olup, teknik konularda kurumların bilgi işlem birimleriyle birlikte hareket ettiği görülmüştür. Özel kütüphanelerde elektronik kaynak ve bilgi hizmetleri alanında en az bir personel istihdam edilmeli, bu personelin şu özelliklere sahip olmasına dikkat edilmelidir; Özel kütüphanelerde teknolojik gelişmeleri takip eden, kurumun ihtiyaç duyduğu alan/alanlardaki hizmet ve kaynakları tespit ederek bunların kurum yararına uygulanabilmesini sağlayabilen, anket ve kullanım istatistikleriyle bu kaynakların verimliliğini test eden, bu kaynakların daha verimli kullanılması adına kullanıcı eğitimi verebilen, anketlerle kullanıcı sıkıntı ve taleplerini

öğrenip hizmetleri ona göre tasarlayabilen bilgi teknolojileri alanında okur-yazar bir personele ihtiyaç vardır.

Veri tabanlarından yararlanımda genellikle kurum içinden yararlanılma söz konusu olmakla beraber, bazı kurum kütüphanelerinde sadece personel/üyelerin kullanıcı adı ve şifre yardımıyla yararlanabileceği kütüphane dışından da erişime imkân veren sistem mevcuttur.

Özel kütüphanelerin çoğunun yönetmeliklerinde elektronik kaynak ve hizmetlerle ilgili kural ve uygulamalar yer almamaktadır. Bu hizmetlerle belirli standartların oluşturulabilmesi için bu konuyla ilgili yönetmeliklerin çıkarılması kurumlar adına avantaj sağlayacaktır.

Özel kütüphanelerin elektronik hizmetler adı altında web sayfaları üzerinden katalog tarama, duyuru hizmetlerini yoğun olarak kullanırken; veri tabanları, e-danışma, kullanıcı eğitimi ve rezerv hizmetlerinin kullanımının daha henüz tam manasıyla yaygınlaşmadığını söyleyebiliriz.

Tezin bundan sonraki bölümünde İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesi hakkında genel bilgiler verildikten sonra, elektronik kaynak ve hizmetlerle ilgili bilgi ve uygulamalar paylaşılacaktır.

III. BÖLÜM

İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (İSAM)

KÜTÜPHANESİ ve ELEKTRONİK BİLGİ HİZMELERİ

3.1. İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesi

İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi sosyal bilimler alanında hizmet veren bir araştırma kütüphanesidir. Yüksek lisans, doktora öğrencileri, akademisyenler ve yazarlar üyelik şartıyla kütüphaneden yararlanabilmektedir. Ayrıca 2010-2011 öğretim yılından itibaren kampüs inşaatları bitene kadar Türkiye Diyanet Vakfı tarafından kurulan İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi öğretim elemanları ve öğrencilerine de hizmet vermektedir. İSAM personeli, tam zamanlı çalışan araştırmacılar ve İSAM bursiyerleri haricinde yayınların ödünç verilmediği kütüphanede hızlı bir fotokopi hizmeti mevcuttur. Dinî bayramlar hariç haftanın 7 günü, 09.⁰⁰-23.⁰⁰ saatleri arasında açık bulunan kütüphane, 2007 ve 2011 yıllarında iki kez Hürriyet gazetesinin belirlediği jüri tarafından Türkiye'nin en iyi on kütüphanesi arasında ikinci seçilmiştir. Özellikle sosyal bilimler alanında araştırma yapan akademisyen, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin yoğun olarak yararlandıkları ve çalışmalarını gerçekleştirdikleri kütüphanede günlük kullanıcı sayısı ortalama 450-500 civarında olup, eğitim-öğretim sezonunda bu sayı 600'e kadar çıkabilmektedir.

3.1.1. Tarihçe

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hizmetlerini desteklemek amacıyla 1975 yılında kurulan Türkiye Diyanet Vakfı (TDV), uluslararası geçerliliği olan telif bir İslâm Ansiklopedisi (DİA) hazırlamak için 1983 yılında İstanbul'da TDV İslâm Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü'nü kurdu. Vakıf, ansiklopedi çalışmalarının yanında yüksek lisans ve doktora öğrencilerine burs vererek desteklediği araştırmacılardan daha verimli bir şekilde faydalanabilmek adına İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM)'ı kurmayı

kararlaştırmış ve bu merkez 1988 yılında İslâm Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü binasında faaliyetlerine başlamıştır.¹⁵⁰ *İslâm Ansiklopedisi*’nin ilk cildi de yine bu tarihte yayımlanmaya başlanmıştır.

Türkiye Diyanet Vakfı 19 Mart 1993 tarihinde aldığı bir kararla 1 Nisan 1993 tarihinden itibaren TDV İslâm Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü ile birleştirilerek Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (TDV İSAM) olarak çalışmaların sürdürülmesi sağlanmıştır.

İSAM’ın kuruluş amacı çalışma talimatının beşinci maddesinde “ilmî araştırmalar yapmak, özellikle İslâmî ilimler ve şarkiyat alanlarında ilmî eserler ortaya koymak, yurt içinde ve dışında ilmi toplantılar düzenlemek, araştırmacılar yetiştirmek, araştırma kütüphanesi ve dokümantasyon ünitesi kurmak” olarak ifade edilmiştir.¹⁵¹

İSAM günümüzde Türk ve İslâm dünyasının tarihsel ve kültürel yönlerini araştırarak Müslüman coğrafyalardaki dinî, toplumsal, kültürel değişim ve gelişmeleri akademik yayınlar ve bilimsel toplantılar aracılığıyla araştırmacıların hizmetine sunmaktadır. Bunun yanında nitelikli çalışmalar yürütmek amacıyla Türkiye içindeki ve dışındaki bilimsel ve akademik kurumlarla işbirliği içerisinde çalışmalarını sürdürmektedir.¹⁵²

3.1.2. İdari Yapı

İSAM; “İslâm Ansiklopedisi Birimi”, “Kütüphane ve Dokümantasyon Birimi”, “Araştırma Birimi” olmak üzere üç ana bölümde hizmet vermektedir. Başkan ve yönetim kurulu tarafından idare edilmekte olan kurumun bünyesinde araştırmaları koordine etmek üzere araştırmacılar kurulu, ansiklopedi çalışmalarını düzenlemek üzere de inceleme kurulu bulunmaktadır. İdari birimler ise genel sekreterliğe bağlı olarak şube müdürlükleri düzeyinde organize edilmiştir. Kurumun idari teşkilat şeması aşağıdaki gibidir.

¹⁵⁰ Mustafa Birol Ülker. “Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi ve Kütüphanesi”, *Yavuz Argıt Armağanı*, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2. bs., Kocaeli, 2012, s. 286.

¹⁵¹ Tayyar Altıkulaç, “İslâm Araştırmaları Merkezi”, *İslâm Ansiklopedisi*, XXIII, 2001, s. 45.

¹⁵² Çevrimiçi, 28.04.2013 tarihinde http://www.isam.org.tr/index.cfm?fuseaction=objects2.detail_content&cid=4&cat_id=1&chid=11 adresinden erişildi.

Tablo 3.1. İSAM Teşkilat Şeması

3.1.3. Bina

1984 yılında eski binasında hizmet vermeye başlayan İSAM, 1997 yılından günümüze Üsküdar'ın Bağlarbaşı semtindeki binasında faaliyetlerini sürdürmektedir. 4 bloktan oluşan bu yapı, Selçuklu mimarisi esas alınarak yapılmıştır.

İSAM Kütüphanesi 388 kişilik oturma kapasitesine sahip olmakla beraber, bir katı 1200 m² olan 5 katlı müstakil bir yapıda hizmet vermektedir. İlk üç katında kullanıcılarına hizmet vermekte, zemin katta teknik hizmetler, sağlama, süreli yayınlar ve arşiv servisleri ile kütüphane materyalinin cilt ve restorasyonu için kurulmuş olan cilt atölyesi bulunmaktadır. Zemin katın altında ise kütüphanenin deposu bulunmakta, burada bulunan yayınlar kullanım yoğunluğu ile yapısal özelliklerinden dolayı açık rafta bulundurulamayan dergi ve kitaplar kapalı raf sistemiyle kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır.

3.1.4. Bütçe

Kütüphane bütçesi Türkiye Diyanet Vakfı tarafından karşılanmakta olup ihtiyaca göre kullanım yapılmakta ve sınırlama söz konusu olmamaktadır. Kütüphane bütçesinin

büyük çoğunluğu yerli/yabancı kitap ve süreli yayınların (abonelik) alımı için kullanılmaktadır.

Kütüphane adına yapılacak olan harcamaların bir kısmı avans sistemiyle sağlama servisi tarafından yapılmakta ve muhasebe müdürlüğü ile birlikte hesapları tutulmaktadır. Avans miktarını aşan ödemeler ile yurt dışı ödemeleri ise muhasebe müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Kütüphanenin son dört yılda sadece yayın alımı için yaptığı harcamalar aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.2. İSAM Kütüphanesi yıllık harcama miktarları

Yıl	Yapılan Harcamalar
2010	110.839 TL
2011	95.433 TL
2012	216.049 TL
2013 (Ocak-Ekim)	322.912 TL
Toplam	745.233 TL

3.1.5. Derme

Kütüphane, ilk kurulduğu yıllarda *İslâm Ansiklopedisi* çalışmalarında kullanılmak üzere sağlanan ve genellikle İslâm ilimleriyle ilgili yayınlardan oluşmaktaydı. Yayın ve kullanıcı sayılarının giderek artmasıyla beraber ve kullanıcı profili de değişmeye başlamış bu da dermenin konusal olarak gelişmesine imkân sağlamıştır. Kütüphane kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına değişik konu ve alanlarda yayınlar toplamaya başlamış ve sosyal bilimler alanında hizmet veren bir araştırma kütüphanesine dönüşmüştür. Dermenin bugünkü duruma gelmesinde bağış koleksiyonlarında önemli bir katkısı olmuştur. İSAM kütüphanesinde bağış koleksiyonları bulunan kişiler arasında; Orhan Şaik Gökyay, Prof. Dr. Nejat Göyünç, Yavuz Argıt, A. Ragıp Akyavaş, Erzurumlu Rasim Efendi (Erverdi), Köksal Koç, Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Prof. Dr. Zeynep Kerman, Prof. Dr. İnci Enginün, Dr. Hidayet Nuhoglu, Kasım Küfrevi, Prof. Dr. Kemal Beydilli, Prof. Dr. İlber Ortaylı, Kathleen R.

F. Burrill, Dr. Tayyar Altıkulaç, Vahdettin Karaçorlu, Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Dr. Asım Taşer, İlhan Bardakçı, Prof. Dr. Mustafa Koçak, Prof. Dr. Ahmet Topaloğlu, Ömer Şengüler, İsmail Otar, Dr. Muhammed Munire eş-Şüveyki, Dr. Numan Külekçi, Şahin Sezgin, Prof. Dr. Suphi Saatçi, Fethi Gemuhluoğlu, Prof. Dr. Salim Öğüt, Prof. Dr. Baykan Sezer ve Murat Bardakçı gibi önemli şahsiyetler yer almaktadır.

Satınalma yoluyla temin edilen koleksiyonlar ise; Ziyad Ebüzziya, Prof. Dr. Tahsin Yazıcı, Hilmi Ofraz, Prof. Dr. Nihat M. Çetin, Prof. Dr. Günay Tümer, H. Fahrettin Başaran, Albert Hourani, Timuçin Tanaslan, Jacques Waardenburg ve Turgut Akpınar'a aittir.

Dermede bulunan kaynaklar Dewey Onlu Sınıflama Sistemi'ne göre sınıflandırılmakta ve açık raf sistemiyle hizmet verilmektedir. Nadir eserler (özellikle fiziksel durumu iyi olmayan) koruma amaçlı kapalı raf sistemiyle kullanıcılara sunulmaktadır.

Kütüphane dermesi yerleşim olarak katlara göre şöyle konumlandırılmıştır;

I. katta; Referans eserler (ansiklopedi, katalog, sözlük vs.), süreli yayınlar koleksiyonu (büyük çoğunluğu) ve güncel olarak takip edilen dergilerin son sayılarının yer aldığı teşhir bölümü,

II. katta; Genel konulu eserler, felsefe ve psikoloji, din bilimleri, toplum bilimleri, dil bilimleri, fen bilimleri ve güzel sanatlar alanına dair eserler,

III. katta; Edebiyat, coğrafya, biyografi, tarih alanlarıyla ilgili yayınlar, tezler ve özel koleksiyonlar yer almaktadır. (Orhan Şaik Gökyay, Yavuz Argıt, Kasım Küfrevi ve Hidayet Nuhoglu bölümleri)

Depo; Osmanlıca gazete ve dergiler, kullanımı az olan yayınlar ve fiziki durumu iyi olmayan yayınlar koruma amaçlı depolanarak hizmete sunulmaktadır.

Dermenin konusal olarak dağılımını şöyle sıralayabiliriz;

Tablo 3.3. İSAM Kütüphane dermesinin konusal dağılımı

Konu	Sayı
İslâm Dinî	53.873
Tarih ve Biyografi	63.596
Toplum Bilimleri	42.024
Edebiyat	29.433
Coğrafya	5.035
Dil Bilim	10.390
Felsefe	12.510
Güzel Sanat	9.136
Din Bilimleri	11.382
Fen Bilimleri	8.983
Toplam	246.362

Tablo 3.4. İSAM Kütüphanesi materyal türü ve derme sayısı

Materyal Türü	Sayı
Kitap	246.362
Dergi	3.910 kalem (165.897 sayı)
Tez	11.135
CD	1.165
Ayrı Basım	5.326
E-Kitap	14.355
E-Dergi	33

İSAM kütüphanesinde yer alan özel koleksiyon ve bunların derme sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.5. İSAM Kütüphanesi özel koleksiyonlar ve derme sayıları

Özel Koleksiyonlar	Kitap Sayısı	Dergi Sayısı
Yavuz Argıt	24.742	128 kalem (yaklaşık 5.000 sayı)
Orhan Şaik Gökyay	9.872	257 kalem (8.649 sayı)
Hidayet Nuhoğlu	5.052 (80 adeti yazma)	73 kalem (1.310 sayı)
Kasım Küfrevi	3.533 (146 adeti yazma)	Mevcut değil
Toplam	43.199	458 kalem (14.959 sayı)

3.1.6. Personel

İSAM Kütüphanesi Prof. Dr. İsmail E. Erünsal'ın danışmanlığında (Yönetim Kurulu Üyesi), bir müdürü ve iki müdür yardımcısı olmak üzere toplam 3 idareci tarafından yönetilmektedir. Kütüphanede hizmetlerinin gerçekleştirildiği sekiz adet birim bulunmaktadır. Her birimin başında bir uzman personel olmak koşuluyla 31'i tam, 14'ü yarı zamanlı olmak üzere 45 personel hizmet vermektedir. Tam zamanlı çalışan personelden 18'i Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü mezunu, bu personelin 6'sının yüksek lisans, 2'sinin ise doktora dereceleri bulunmaktadır. Yarı zamanlı çalışanlar ise Marmara ve İstanbul Üniversitelerinin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde eğitim gören/mezun elemanlardan oluşmaktadır. Kuruma alınacak olan personelin özellikle Bilgi ve Belge Yönetimi alanından mezun/okuyan olan kişiler tarafından oluşturulmasına dikkat edilmektedir. İSAM Kütüphanesi personel eğitim durumu ve sayısını gösteren tablo aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.6. İSAM Kütüphanesi personel eğitim durumları

Eğitim Durumu	Personel Sayısı
Doktora	2
Yüksek Lisans	6
Üniversite	13
Üniversite Öğrencisi/Part-time	14
Yüksek Okul	1
İlköğretim-Lise	9
TOPLAM	45

3.1.7. Kullanıcı

Araştırma kütüphanesi olması sebebiyle kullanıcı profilini çoğunluğunu yüksek lisans, doktora öğrencileri ve akademisyenler oluşturmaktadır. Bunların yanında yazar ve editörler, gazeteciler, kısa süreli kullanım dâhilinde izin verilen üniversite mezun ve son sınıf öğrencileri, Tıp doktorları (TUS sınavına hazırlık için bir dönemlik) kütüphaneden yararlanabilmektedir. Yaklaşık 18.000 üyesi olan İSAM Kütüphanesinin 2010-2013(ilk 10 ay) yılları arası okuyucu istatistik sayıları aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.7. İSAM Kütüphanesi yıllık kullanıcı sayıları

Yıl	Kütüphanenin Açık Olduğu Gün	Günlük Okuyucu Ortalama	Toplam Kullanıcı
2010	357	345	123.014
2011	358	344	123.116
2012	359	401	143.939
2013 (ilk 10 ay)	296	480	142.230

3.2. İSAM Kütüphanesi Birim ve Hizmetleri

Kütüphanede gelişmiş, hızlı ve kullanıcı memnuniyetinin ön planda tutulduğu profesyonel kütüphane hizmetleri gerçekleştirilmektedir. Toplam sekiz servisin bulunduğu kütüphanede her birim bir uzman personel tarafından koordine edilmektedir. Aşağıda bu servisler açıklanmaya çalışılmıştır.

3.2.1. Müracaat Servisi

Ansiklopedi ve ilmi çalışmalarda kullanılmak üzere gerekli olan eserlerin ödünç verilmek suretiyle madde yazarlarına ulaştırılmasını sağlamak, kullanıcıların her türlü sorularına cevap vermek ve yönlendirmelerde bulunmak, kütüphane ve kaynaklarının kullanımıyla ilgili araştırmacıları bilgilendirmek, kullanıcı üye bilgi kayıtlarının tutulması ve üyelik kartlarının hazırlanması işlemlerini yapmak, günlük kullanılan kitap ve dergilerin yerlerine yerleştirme işlemleri, rafların düzgün tutulması ve yanlış yerleşen yayınlara yönelik periyodik kontrollerinin yapılması servisin temel işlerindendir. Haftanın 7 günü 09.⁰⁰-23.⁰⁰ saatleri arasında açık olan kütüphanede müracaat hizmeti kesintisiz verilmeye devam edilmektedir.

Kütüphane katalog ve veri tabanlarının kullanımıyla ilgili araştırmacılara bilgiler vermek, internet kullanımıyla ilgili kullanıcı kayıt işlemlerinin yapılması, kullanıcı

kartlarının çıkarılması, bilgisayar ve internetle ilgili çıkabilecek teknik sorunların giderilmesiyle ilgili bilgi-işlem servisiyle beraber çalışmak da müracaat servisinin görevleri arasındadır.

Yüz yüze ve telefonla görüşme yapmak suretiyle geleneksel danışma hizmetlerinin verildiği kütüphanede kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına diğer servislerle arasında sıkı bir işbirliği vardır. Ayrıca kütüphanede yer almayan kaynaklarla ilgili diğer kütüphanelere yönlendirmek suretiyle kullanıcılara yardımcı olunmaktadır. Kütüphanenin üç katında verilen danışma hizmetinde, her kattan sorumlu bir personel bulunmakta ve bu personel de kullanıcıların kullandıkları yayınların yerlerine yerleştirilmesi ve yerinde bulunamayan yayınlarla ilgili kullanıcılara yardımcı olmaktadır.

3.2.2. Sağlama Servisi

Kütüphaneye satın alma, bağış ve mübadele olmak üzere üç yolla yayın temini yapılmaktadır. Sağlama servisi bunlardan satın alma ve bağış yoluyla yayın temin etme kısmıyla ilgilenmektedir. Mübadele kısmıyla ise süreli yayınlar servisi ilgilenmektedir.

Sağlama servisinin işleri arasında kütüphane koleksiyonunu geliştirmek, dermenin güncelliğini sağlamak amacıyla yeni çıkan yerli ve yabancı yayınların tespiti ve teminini gerçekleştirmek, yurt içi ve yurt dışı kitap fuarlarına katılmak suretiyle dermenin zenginleşmesini sağlamak yer alır. Bu işlemleri gerçekleştirirken yayınevi katalogları, web sayfaları ve kitap satış siteleri düzenli olarak takip edilmektedir. Bunların yanında ansiklopedi çalışmalarında kullanılmak ve kütüphane üyelerinin akademik çalışmalarını desteklemek adına talep edilen yayınların temin edilmesi de bu servisin görevleri arasındadır.

Çoğunlukla bağış olarak kütüphaneye gelen fakat koleksiyona konulması uygun görülmeyen ve mükerrer olan yayınların kayıt altına alınıp istekte bulunan kütüphanelere gönderilmesi de sağlama servisinin görevleri arasındadır. Bu hizmetlerin verilış şekliyle ilgili bilgi elektronik bilgi hizmetleri başlığı altında açıklanacaktır.

Sağlama servisinin yerine getirdiği başka bir hizmeti de güncel yayın duyurusu hizmetidir. Bu hizmet İSAM bünyesindeki araştırmacılara konu alanları dâhilinde kütüphaneye yeni gelen yayınların e-mail yoluyla bildirilmesi şeklinde yapılmaktadır.

Web sayfası üzerinden yayın istekleri alınması bunların temin edilmesi ve kayıt işlemlerinin ardından okuyuculara e-mail yoluyla bilgilendirilme yapılması da sağlama servisinin görevlerindendir.

3.2.3. Süreli Yayınlar ve Mübadele Servisi

Kütüphanenin dergi koleksiyonunu geliştirmek, yeni çıkan dergi sayılarını takip etmek, aboneliklerini yapmak, kütüphanenin ilgi sahasına giren yerli-yabancı dergileri tespit ve temin etmek süreli yayınlar servisinin temel görevleri arasındadır. Bunların yanında yurt içi ve yurt dışında anlaşmalı olduğu 120 adet kurum, üniversite ve enstitü ile mübadele yapmak suretiyle kütüphane koleksiyonunun geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Dergilerin son sayılarının teşhir rafında sergilenmesi, kontrollerinin yapılması ve düzenlenmesi süreli yayınların sorumluluğu altındadır. Bununla beraber 1994 yılından bu yana 4 ayda bir yayınlanan, önceleri basılı olan 2012 yılından itibaren de dijital olarak kullanıma sunulan ve günümüze kadar 66 sayı çıkmış olan “Yeni Gelen Dergiler ve İçindekiler (YGD)” adlı derginin hazırlanması süreli yayınlar servisinin görevleri arasında yer almaktadır. YGD, İSAM Kütüphanesi tarafından sürekli olarak takip edilen yabancı dergilerin içindekiler sayfalarının dijital ortamda taranıp bir araya getirilmesiyle oluşturulmaktadır. 63. sayıdan itibaren internet ortamında yayınlanmakta olan derginin tüm sayılarına internet üzerinden “http://www.isam.org.tr/index.cfm?fuseaction=objects2.detail_content&cid=66&cat_id=4&chid=4” adlı adresten PDF formatında ulaşılabilir. Araştırmacılar aynı zamanda YGD’ de yer alan makalelerden fotokopi talebinde bulunabilmektedir.

İSAM Bülteninin hazırlanmasına yardımcı olmak, dergi ve kitaplarda yer alan makalelerin ilgili veri tabanlarına künyelerinin girilmesi işlemi de süreli yayın servisinin görevlerindendir. Servisin işleri arasında dergilerin daha kullanışlı ve korunaklı kullanılmasına yardımcı olmak amacıyla cilde hazırlık işlemleri de vardır.

3.2.4. Teknik Hizmetler Servisi

Değişik yollarla kütüphaneye temin edilen yayınların Türkçe, Batı dilleri ve Arap harfli eserler ayrımı yapılmak suretiyle uzman kütüphaneciler tarafından kataloglama ve tasnif işlemlerinin yapıldığı birimdir. Yayınların künye girişleri,

kataloglama, tasnif ve konu başlığı verme işlemleri bilgisayar ortamında File Maker programı aracılığıyla yapılmaktadır. Kataloglamada Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları 2, sınıflamada ise Dewey Onlu Tasnif Sistemi kullanılmaktadır.

3.2.5. Dokümantasyon Servisi

İslâm ansiklopedisinde yer alan maddelerin yazılmasına yardımcı olmak, araştırmacılara bibliyografik künye bilgisi sağlama amaçlı oluşturulan dokümantasyon servisinde 19.787 doküman dosyası bulunmaktadır. Kütüphaneye gelen her yeni kitap ve derginin incelenerek, bibliyografik künyeleri ilgili doküman dosyalarına yerleştirilmektedir. Doküman dosyaları yaklaşık 129 bin kitap ve 2.127 derginin (62.219 sayı) kütüphane ilmi danışmanı Prof. Dr. İsmail E. Erünsal tarafından incelenmesiyle oluşturulmuştur. Ayrıca İslâm bilimleri alanında önemli bir yere sahip olan *Index Islamicus*da yer alan bibliyografik künyeler de ilgili doküman dosyalarına yerleştirilmektedir. Böylece doküman dosyalarının güncel tutulması sağlanmış olmaktadır. Oluşturulan bu dosyalar yalnızca kurum çalışmalarına hizmet etmemekte aynı zamanda kütüphaneye gelen araştırmacılarda hangi konuda ne gibi çalışmalar yapıldığını öğrenmek için bu kaynaklardan yararlanabilmektedir. Doküman dosyaları 2010 yılından itibaren dijital ortama aktarılmaya başlanarak dokümantasyon veri tabanı oluşturulmuş ve yayınların künye bilgileri <http://ktp.isam.org.tr/?url=dokuman/findrecords.php> adlı adresten PDF formatında kullanıcıların istifadesine sunulmuştur.

Dokümantasyon servisinin görevleri arasında kurumlar arası ödünç yayın alıp verme işlemi de bulunmaktadır. Bu kapsamda IRCICA, Boğaziçi ve Marmara İlahiyat kütüphaneleriyle karşılıklı yayın ödünç alıp verme işlemleri uygulanmaktadır.

Dokümantasyon servisinin bir başka hizmeti de İstanbul dışında bulunan araştırmacılara doküman sağlama hizmetidir. Akademik destek amaçlı yapılan bu hizmette; kullanıcı talepleri e-mail yoluyla Kütüphane Müdürlüğüne gelmekte, dokümantasyon servisine havale edilerek bu işlerden sorumlu personel tarafından istenilen yayınların kütüphanede olup olmadığı kontrol edilmekte, olan yayınların isteğe göre fotokopisi hazırlanıp araştırmacıya fotokopi sayfa başı ücreti ile ücretlendirilip kargoyla gönderilmektedir.

Doküman dosyalarının konusal dağılımı şu şekildedir;

Tablo 3.8. Dokümantasyon servisinde yer alan dokümanların konusal dağılımı¹⁵³

KONU	SAYI
Arap Edebiyatı	916
Coğrafya	457
Dinler Tarihi	440
Fars Edebiyatı	356
Fıkıh	2080
Hat (İslâm Sanatları)	182
Hadis	1267
İslâm Düşüncesi ve Ahlak	812
İlimler Tarihi	408
İslâm Tarihi	2764
Kelam	1319
Mimari	700
Müsteşrik	169
Musiki	217
Müteferrik	98
Türk Edebiyatı	847
Tefsir	632
Tasavvuf	1069
Türk Tarihi ve Medeniyeti	2155
Yeni Türk Edebiyatı	270
Diğer Dosyalar	2815*
Toplam	19.061**

* Muhtelif zamanlarda yapılan kaynak taramalarından elde edilen ve ansiklopedide madde olarak yer almayan dokümanları içermektedir.

** Ansiklopedinin zeyl cilt dosyaları dâhildir.

¹⁵³ Mustafa Birol Ülker, *a.g.e.*, s. 310-311.

3.2.6. Arşiv Servisi

Arşiv biriminde tarih, edebiyat, müzik, din bilimleri alanında çalışmalar yapmış önemli şahsiyetlere ait belge ve dokümanlar mevcuttur. Bu belge ve dokümanların büyük çoğunluğu bağış koleksiyonlarla birlikte İSAM’a intikal etmiştir. Bu koleksiyonların bazılarının tasnif çalışmaları tamamlanmış olup, bazıları üzerinde tasnif çalışmaları devam etmektedir. Arşiv servisinde bulunan koleksiyonlarla ilgili bilgiler şu şekildedir;

Tablo 3.9. İSAM Kütüphanesi arşiv koleksiyonları¹⁵⁴

Koleksiyon Adı	Malzeme Türü ve İçeriği	Tasnif Durumu
Ziyad Ebüzziya	Gazete, kupür, mektup, defter, araştırma dosyaları notlar, şahsi dokümanlar vb.	Tasnifi ve tanımlama işlemleri yapılmakta
Kâzım Karabekir Evrakı	Yazışmalar, vesika fotokopileri	Tasnif ve tanımlaması yapılacak
Mehmed Safâyihi	Notlar, şahsi ve resmi dokümanlar	Tasnifi yapılmakta
Orhan Ş. Gökyay	Yazışma, mektup, notlar, ayrı basım, resmi yazı	Tasnifi yapılmakta
Günay Tümer	Şahsi dokümanlar, resmi yazışmalar, kupür, mektup, broşür	Tasnif beklemekte
Nihat M. Çetin	Notlar, resmi yazışmalar, defterler, muhtelif fotokopiler, öğrencilerle ilgili dokümanlar	Tasnif beklemekte
Muhammed Tanci	Bilgi fişleri, mikrofilmler, ayrı basımlar	Tasnifi yapıldı. http://ktp.isam.org.tr/ adresinden kataloga ulaşılabilir.
Yusuf İzzeddin Efendi Evrakı	Yusuf İzzeddin Efendi’nin hanımları ve çocuklarının şahsi belgeleri, mektuplar vb.	Tasnif ve tanımlaması yapıldı. Tashihleri yapılıyor.
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	II. Abdülhamid dönemi belgeleri, mektup ve kupür	Tasnif ve tanımlaması yapıldı. Tashihleri yapılıyor.
Hilmi Oflaz	Şiir defterleri, notlar ve muhtelif evraklar	Tasnif ve tanımlama işlemleri devam ediyor.
Kemal Batanay	Nota ve müzikle ilgili dokümanlar	Tasnif ve tanımlaması yapıldı. http://ktp.isam.org.tr/ adresinden kataloga ulaşılabilir.

¹⁵⁴ Mustafa Birol Ülker, “İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Arşiv-Dokümantasyon Koleksiyonu ve Veri Tabanları”, *Arşiv Emektarlarına Armağan*, yay. haz. Nizamettin Oğuz, İshak Keskin, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013, s. 434-435.

Mehmet Kaplan	Çalışma notları ve muhtelif evraklar	Tasnif ve tanımlaması yapılacak
Dr. Abdülvahap ve Seyyide Oktay ailesine ait evrak	Türkistan tarihi, Türkistanlılar'a ait dergi, doküman, muhtelif yazılar	Tasnif ve tanımlaması yapılacak
Veysel Paşa ve oğlu Ali Rıza Paşa'ya ait evrak	Veysel ve Ali Rıza Paşalara ait Balkanlarla ilgili evraklar	Tasnif ve tanımlaması yapıldı. Tashihleri yapılmakta
İtalyan Konsolosluğu Takrir defterleri	İtalyan tüccarlarla ilgili ihtilaflı ticari konulara dair defterler	Kullanıma sunuldu.
İtalyan Konsolosluğu evrakı	İtalyan konsolosluğunda görülen dava kayıtlarını ihtiva eden belgeler.	Tasnif ve tanımlaması yapılacak
İsmail Otur	Gazete kupürü, çalışma dosyaları, muhtelif dokümanlar	Tasnif ve tanımlaması yapılacak
Sabahattin Zaim	İktisat üzerine sempozyum, konferans, kongre bildirileri	Tasnif ve tanımlaması yapılacak
Maarif Nezareti ile ilgili evrak	Mektep müfredatına dair evrak	Tasnif ve tanımlama işlemine devam edilmekte
Vahdettin Karaçorlu	Gazete kupürü, siyasete dair dokümanlar	Tasnif ve tanımlaması yapılacak
Turgut Kut	Osmanlı vakıf kütüphaneleriyle ilgili evraklar	Kitap listeleri, tanımlama ve tasnif yapıldı, tashihleri yapılacak.
Pertevniyal Valide Sultan evrakı	Pertevniyal Valide Sultan'ın vakıfları ve kütüphanelerde bulunan vakıf kitaplarla ilgili belgeler	Tasnif ve tanımlaması yapılacak
Cüneyd Kosal Arşivi ve Kitaplığı	Notalar ve müzikle ilgili dokümanlar	Tasnif ve tanımlaması yapıldı.
Arşiv malzemesi	Tasavvuf, kelam, hadis, İslâm tarihi ilgili defterler	Tasnif ve tanımlaması yapılacak
Arşiv malzemesi	XVII-XVIII. yüzyıl Osmanlı-Batı Afrika ilişkilerine dair belgeler	Tasnif ve tanımlaması yapılacak

Arşiv servisine bağlı olarak hizmete sunulmakta olan kadı sicilleri, Osmanlı mahkeme kayıtlarının ve tutanakların yer aldığı adli belgeler olup oluşturulduğu zamanın sosyal-kültürel hayatıyla ilgili önemli bilgiler içermektedir. İSAM' ın kadı sicilleri koleksiyonunda; İstanbul Müftülüğü'ndeki 27 mahkemenin kadı sicilleri, Rumeli ve Anadolu kazaskerliği rûznâmçeleri, nakîbüleşraf defterleri, kadı mühürleri ve Anadolu vilayetlerine ait defterlerin mikrofilmleri yer almaktadır. Bu koleksiyona ilave olarak Makedonya'nın Manastır bölgesi kadı sicilleri, Saraybosna Şarkiyat Enstitüsü Arşivi, Mostar/Hersek arşivi, Saraybosna tarih arşivi, Gazi Hüsrev Bey

Kütüphanesi'nde yer alan Livno, Mostar, Priyedor, Saraybosna, Temeşvar ve Visko bölgelerine ait kadı sicillerinin mikrofilmleri ile Kırım kadı sicillerinin dijital kopyaları eklenmiştir. İSAM kütüphanesinde yer alan kadı sicilleri ve defter adetleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.10. İSAM Kütüphanesi mahkeme kayıtları ve defter adetleri

Kadı Sicilleri	Defter Adetleri
İstanbul mahkemelerine ait şerhiye sicilleri [Ruznamçe, nakibüleşraf vb. defterleri dahil]	10.474
Anadolu mahkemelerine ait şerhiye sicilleri [Milli Kütüphane'de yer alan mikrofilmler, Osmanlı Arşivi'nde orijinal yazmaları bulunan defterler]	8.580
Türkiye dışındaki bölgelere ait şerhiye sicilleri [Kırım, Manastır, Halep, Şam, Bosna vb.]	1.433
Muhtelif defterler [Mühimme, nikah, tarik, tekke ve zaviye defterleri]	177
Toplam	20.664

Kadı sicilleri mikrofilm okuyucu makinelerle ve bilgisayarlar aracılığıyla dijital ortamından okunabilmekte, kurallar gereği fotokopi olarak da çıktı hizmeti sunulmaktadır.

3.2.7. Cilt Atölyesi

2005 yılında kitapların onarımı ve dergilerin ciltlenmesi için kütüphane içerisine bir cilt atölyesi kurulmuştur. Cilt atölyesinin görevi cildi bozulan yayınları daha dayanaklı hale getirmek, koruma gerektiren eski yayınları restore etmek ve yayınların kullanım ömürlerinin uzamasını sağlamaktır. Biri usta, ikisi kalfa ciltçi olmak üzere toplam üç kişinin çalıştığı cilt atölyesinde ayda ortalama 100-150 arasında kitap ve dergi ciltlenmektedir. Normal bir cilt atölyesinde olması gereken malzemelerin yer aldığı atölyede profesyonel bir şekilde ciltleme işlemleri gerçekleştirilmektedir.

3.2.8. Fotokopi Servisi

Ansiklopedi çalışmaları , İSAM'da yer alan birimlerin faaliyetlerinde ve kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş, telif haklarına riayet edilmek

suretiyle verilmekte olan gelişmiş bir fotokopi hizmeti mevcuttur. Biri renkli toplam altı dijital tarama özellikleri bulunan fotokopi makineleri sayesinde kaliteli ve hızlı bir hizmet sunan bu servis veri tabanlarının hazırlanmasında da büyük katkılar sağlamıştır. Fotokopi servisi arşiv ve dokümantasyon servisleriyle beraber çalışmak suretiyle kaynak ihtiyacı olan araştırmacıların ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Kütüphane kullanıcılarının e-mail yoluyla da çıkış alabildikleri, fotokopi servisi haftanın 7 günü 09.⁰⁰-19.⁰⁰ saatleri arasında hizmet vermektedir.

3.3. İSAM Kütüphanesi Elektronik Bilgi Hizmetleri ve Uygulamaları

İlk olarak üniversite kütüphanelerinde yaygın olarak kullanılmaya başlayan daha sonraları diğer kütüphane türleri de derme ve hizmetlerinde yer vermeye başladığı elektronik hizmetler günümüzde tüm kütüphane türlerinde yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bunda hiç kuşkusuz bilgisayar teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin katkısı büyüktür. Bu gelişmelerden diğer kütüphane türlerinde olduğu gibi araştırma kütüphaneleri de etkilenmiştir.

Teknolojik gelişmelere ve yeniliklere açık olan bir kurum olan İSAM Kütüphanesi özellikle 2000’li yıllardan sonra elektronik ortamda sağlanan hizmet ve kaynaklara önem vermeye başlamıştır. Öncelikli hedef olarak kendi kurum çalışmalarında kullanmak üzere oluşturmaya başladıkları bu derme ve hizmetler gerekli alt yapı çalışmalarının oluşturulmasıyla tüm kullanıcıların yararlanabileceği şekilde kullanıma sunulmuştur. Aşağıda bu hizmetlerle ilgili bilgi ve uygulamalar açıklanmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Web Sayfası Hizmeti

İSAM’ın kurum olarak hizmet ve duyurularının yaptığı kapsamlı bir web sayfası mevcuttur. Bu web sayfasında kurum (tarihçe, misyon, idari yapı ve birimler) ve kütüphaneyle ilgili bilgiler, yapılan ve yapılması planlanan program ve projeler, *İslâm Ansiklopedisi* ve İSAM yayınlarının tanıtılması, İSAM’ da gerçekleşmiş olan seminer, konferans ve sempozyumlarla ilgili bilgiler, kurum adres ve iletişim bilgileri yer almaktadır.

Kütüphanenin kendine ait bir web sayfası olmamakla beraber İSAM sayfası üzerinden hizmet verilmektedir. Web sayfası aracılığıyla katalog ve veri tabanlarından

tarama yapılabilir, dış kullanıcılara açık olan veri tabanlarındaki (Osmanlıca makaleler, Osmanlıca salnameler, Osmanlıca risaleler, ilahiyat makaleleri, dokümantasyon) bilgilere PDF formatında erişilebilmektedir. Katalog taramalarından daha iyi verim alabilmek üzere hazırlanmış olan arama ipuçları sayesinde kullanıcıların kaynaklara daha hızlı ulaşması amaçlanmıştır. Web sayfasında kütüphane hakkında bilgiler ve kullanım kuralları da yer almaktadır. Kullanıcılar web sayfası aracılığıyla kendi çalışmalarında yararlanabilecekleri yayın, doküman ve fotokopi talebinde bulunulabilmektedirler. Ayrıca web sayfasıyla ilgili kullanıcı memnuniyetinin ölçüldüğü bir ankette mevcuttur. Bu ankette web sayfasının bağlantı hızı, erişim, karşılaşılan problemler, kullanımıyla ilgili yorum ve düşüncelerin tespitiyle ilgili sorular yer almaktadır.

3.3.2. Veri Tabanları Hizmeti

İSAM Kütüphanesinin İslam Ansiklopedisi çalışmalarında kullanmak üzere oluşturduğu verilerin kullanıcıların da yararlanabilmesi amacıyla hizmete sunduğu veri tabanları günümüzde yoğun olarak kullanılmaktadır.

İSAM kütüphanesinde iki türlü oluşturulmuş olan veri tabanı hizmeti mevcuttur. Birincisi, kurumun kendi bünyesinde oluşturduğu veri tabanları (15 adet). Veri tabanların oluşturulmasında proje sorumlusu, proje yöneticisi veri tabanı yöneticisi, danışman, veri girişi, inceleme ve hazırlık ve dijitale aktarma gibi görevleri üstlenen uzman bir personel grubu yer almaktadır. Bu veri tabanları ardında kütüphanenin kurulmasından günümüze kadar olan süreçte elde edilen kaynak ve bilgi birikimi yer almaktadır. İkincisi ise Brill, Edinburg University, Oxford University ve Cambridge University yayınevleri üzerinden sağlanan, Index Islamicus veri tabanı adıyla kullanıma sunulan ücretli veri tabanıdır. Bu veri tabanlarına sadece kütüphane içinden erişim imkânı mevcuttur. Aşağıda bu veri tabanları ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Veri tabanlarına bilgi girişleri FileMaker 10 programı üzerinden yapılmaktadır. Güncelleme işlemleri ise yine aynı program üzerinde yapılmakta ve Web ara yüzüyle anlık güncelleştirilmektedir. Veri tabanlarının yedeklenmesi işlemi bilgi-işlem birimi tarafından yapılmaktadır. Her gün 23.⁰⁰'da sistem kendini otomatik olarak yedeklemektedir. Yedekleme üniteleri iki ayrı mekanda tutulmaktadır. Ayrıca veri

tabanındaki bilgilerin 15 günde bir ayrı bir hard disk ve DVD ortamında da kopyaları tutulmaktadır.

Veri tabanları ve kütüphane tarama işlemlerinde kullanıcılara hem sorunsuz veri erişimi sağlamak hem de yoğunluktan kaynaklanabilecek yavaşlamaları önlemek adına iki ayrı sunucu üzerinden hizmet verilmektedir. Sunucuların biri kurum içerisinde diğeri de kurum dışında yer almaktadır. İç kullanıcıların yapmış oldukları arama ve küçük boyutlu dosyalar iç sunuculara, internet üzerinden ve yüksek boyutlu kullanımlarda ise veri yolu daha geniş olan dış sunuculara yönlendirilmektedir. Arama ve dosya indirme yollarının ikiye ayrılması veri tabanlarına hızlı ve sorunsuz bir erişim sağlanmaktadır. Veri tabanlarında sistemde yaşanabilecek arızalar IP kontrollü olarak uzak masaüstü (uzaktan erişim) yoluyla yetkili personel tarafından müdahale edilebilmektedir.

3.3.2.1. Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı

Kütüphanenin kuruluşuyla beraber oluşturulmaya başlanan bu veri tabanı, 120 kütüphaneye ait yaklaşık 710 bin eserin bibliyografik kayıtlarının İSAM personeli tarafından girişlerinin yapılmasıyla oluşturulmuştur. Veri tabanı, kütüphane hizmetlerinde ve ansiklopedi çalışmalarına künye ve yayın temini aşamasında oluşturulmuş ve daha sonraları kullanıcıların da hizmetine sunulmuş bir toplu katalog şeklindedir.

Veri tabanında ağırlıklı olarak yazma eser kütüphanelerine ait yazma kayıtları ve Osmanlıca eserler yer almaktadır. Bu kaynakların hangi kütüphanelerde bulunduğu bilgisini kullanıcılara sunması açısından önemli bir kaynaktır. Veri tabanında yer alan 120 kütüphaneden, Kültür Bakanlığı'na bağlı 66 kütüphanenin katalog bilgilerinin kullanımı için Kültür Bakanlığı ile İSAM Kütüphanesi arasında anlaşma imzalanmıştır.¹⁵⁵ Bu veri tabanında yer alan bazı kütüphanelerin katalogları İSAM personeli tarafından fotokopi edilmek suretiyle veri tabanına aktarılmıştır. Bu veri tabanı personelin büyük gayretleriyle oluşturulmuştur. Günümüzde kütüphanelerde dahil olmak üzere bir çok kullanıcı tarafından kullanılmaktadır.

¹⁵⁵ Mustafa Birol Ülker, *a.g.e.*, s. 303.

Web sayfası üzerinden <http://ktp.isam.org.tr/> adlı adresten basit sorgulama alanlarının yanında kütüphane adı ve bulunduğu bölüm üzerinden de ayrıntılı arama yapmak mümkündür.

3.3.2.2. Dokümantasyon Veri Tabanı

Bu veri tabanı, dokümantasyon servisinde yer alan doküman dosyalarının servis çalışanları tarafından dijital ortama aktarılması suretiyle oluşturulmuştur. Amaç, İslâm Ansiklopedisinde yer alan maddelerin yazımında kullanılan kaynaklara ait bibliyografik kayıtların yer aldığı doküman dosyalarını araştırmacıların istifadesine sunmaktır. A-Z harflerindeki 12.900 dosyanın içinde yer alan kaynakların ilk sayfalarının PDF görüntüsüne ulaşmak mümkündür. Tamamlandığında ansiklopedide yer alan 15.225 madde başına ait doküman dosyasına erişilebilir hale gelmesi planlanmaktadır. Kullanıcılar bu veri tabanında yer alan madde başlıklarına ait bibliyografik bilgilere bir arada ulaşabilmektedir. Ayrıca burada tespit ettiği kaynaklardan kütüphaneye gelmeden e-mail yoluyla talepte bulunabilmektedir.

3.3.2.3. Makaleler Veri Tabanı

Bu veri tabanı başlangıçta Türkiye makaleler bibliyografyasında bulunan kayıtların ve İSAM Kütüphane programında yer alan kongre, konferans, sempozyum ve editörlü kitaplarda yer alan makalelerin bu veri tabanına aktarılması suretiyle oluşturulmuştur. Günümüzde ilahiyat fakülteleri dergileri, sosyal bilimler enstitüsü dergileri, İSAM'ın takip ettiği Türkçe dergiler ile sempozyum, kongre, konferans ve armağan türü kitaplarda yer alan makalelerin de ilgili personel tarafından yapılan veri girişleriyle beraber yaklaşık 843.000 makale künyesinin yer aldığı büyük bir veri tabanı haline gelmiştir. Yeni gelen yayınlarla da veri tabanı sürekli güncel tutulmaya çalışılmaktadır. Sadece iç kullanıcılara açık olan bu veri tabanından, kütüphaneye gelmeye imkânı bulunmayan kullanıcılar mail yoluyla makalelerden talepte bulunabilmektedir.

3.3.2.4. Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı

Bu veri tabanı, Osmanlıca dergilerde yer alan makalelerin yer aldığı bir veri tabanıdır. Kurum çalışanları tarafından oluşturulan bu veri tabanında, künye bilgileri veri tabanına işlenip, dijital ortamda PDF formatında hizmete sunulmaktadır. 29 farklı dergiye ait yaklaşık olarak 8200'den fazla makalenin bibliyografik künyesi ile tam metinlerinin (PDF olarak) yer aldığı veri tabanına yeni makaleler eklenmeye devam edilmektedir. İnternet üzerinden <http://ktp.isam.org.tr/?url=risaleosm> adlı adresten kullanıma sunulan bu veri tabanına dergi, makale ve yazar adlarından, cilt, sayı, yayın tarihi gibi alanlardan arama yapmak da mümkündür.

Günümüzde birçok kütüphane tarafından yapılmakta olan dijitalleştirme çalışmalarında metnin kendisine ulaşma amaç edilirken, İSAM Kütüphanesi bu veri tabanıyla Osmanlıca dergilerin içeriğine erişim imkânı sağlamıştır. Bu hizmetin kullanıcıların bilgiye daha hızlı ulaşmasında büyük yararlar sağladığını söyleyebiliriz.

3.3.2.5. Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı

Bu veri tabanı da kurumun kendisi tarafından oluşturduğu, genellikle İslâmi ilimler, tarih ve edebiyat alanlarındaki Osmanlıca risalelerin yer aldığı bir veri tabanıdır. Veri tabanına sürekli veri girişleri yapılmakla beraber şu ana kadar yaklaşık 2500 risale kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Bu veri tabanın oluşturulmasında M. Şevket Eygi elinde bulunan yayınlarla katkıda bulunmuştur. Her kütüphanede erişilmesi mümkün olmayan yayınları barındırması açısından önemli bir veri tabanıdır. Veri tabanında yer alan risalelerin bibliyografik kayıtlarına ve tam metinlerine <http://ktp.isam.org.tr/> adlı adresten ulaşmak mümkündür.

3.3.2.6. Osmanlı Salnameleri Veri Tabanı

Türkçe yıllık anlamına gelen salnameler, Osmanlı zamanındaki sosyal ve kültürel olayların tarih sırasına göre kayıtlarının yer aldığı yıllıklardır. Salname veri tabanında toplam 523 adet devlet, vilayet salnamesi ile nevsaller yer almaktadır. Dijital ortama aktarılacak suretiyle oluşturulan bu veri tabanındaki eserlere <http://ktp.isam.org.tr/> adlı adresten PDF formatında tam metin olarak ulaşmak

mümkündür. Veri tabanında yer almayan salnamelerin de eksiklerinin giderilip hizmete sunulma çalışmaları devam etmektedir.

3.3.2.7. Tezler Veri Tabanı

TDV İslâm Ansiklopedisi'nin hazırlık ve yayın faaliyetlerinde kullanılmak, sosyal bilimler alanında tez hazırlamakta olan araştırmacıların konusunda daha önce yapılmış olan tezleri belirleyerek yapılacak olan tekrarları önlemek ve tezlerle ilgili bibliyografik kontrolü sağlamak amacıyla tezler veri tabanı oluşturulmuştur.¹⁵⁶ Bu veri tabanı yaklaşık olarak 260.000 tez künyesini içermektedir. Veri tabanının güncelliğini sağlamak amacıyla yeni yapılan tezler düzenli olarak veri tabanına işlenmektedir. Bu veri tabanında yararlanılma iç kullanıcılara yerel ağlarla sağlanmaktadır.

Bu veri tabanında YÖK Tez kataloğunda yer almayan eski tarihli (1940-1950) tezlere ait bibliyografik künyelere erişmek mümkündür. YÖK Tez kataloğu faaliyete geçmeden önce yoğun olarak kullanılmakta olan bu veri tabanı, tez künyelerinin YÖK'ten de erişilebilir olmasıyla kullanım oranları düşmüştür.

3.3.2.8. İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu Veri Tabanı

Bu veri tabanı “İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu (1953-2010)” kitabında yer alan tez künyeleriyle İlahiyat Fakültelerinde devam etmekte olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin veri tabanına girişlerinin yapılmasıyla gerçekleştirilmiştir. 1953-2013 yılları arasındaki tezlerin künyelerinin yer aldığı bu veri tabanındaki 14.352 adet tez künyesinin 10.873'ü tamamlanmıştır. Veri tabanının güncelliğini sağlayabilmek adına veri tabanında yer almayan ve yeni başlanmış tez kayıtlarının hazırlayanlar tarafından veri girişlerinin yapılabileceği alanlar oluşturulmuştur. Veri tabanına www.isam.org.tr adresinden erişilebilmektedir.

3.3.2.9. İlahiyat Makaleleri Veri Tabanı

İlahiyat alanında çalışmalarını sürdüren araştırmacı ve akademisyenlerin çalışmalarına yardımcı olmak, kaynaklara daha hızlı ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla ilahiyat makaleleri veri tabanı oluşturulmuştur. Bu veri tabanı ilahiyat

¹⁵⁶ İsmail Erünsal, Mustafa Birol Ülker, Fatih Çardaklı, “İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu (1953-2010)”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), İstanbul, 2012, s. 9-10.

fakültelerinin yayınladığı dergiler başta olmak üzere, yayınevi ve kurumlar tarafından çıkarılan ilahiyat alanıyla ilgili makale, sempozyum ve kongrelerde sunulan tebliğleri kapsamaktadır. Bu makalelerin dijital kopyalarının ücretsiz olarak hizmete sunulabilmesi için ilâhiyat fakültelerinin dekanlıklarından, yayıncılardan ve müelliflerinden gerekli izinler alınmıştır. İnternet üzerinden (www.isam.org.tr) 26.600 bibliyografik künyenin yer aldığı veri tabanında yaklaşık 25.000 makaleye ait tam metne PDF formatında erişilebilmektedir.

3.3.2.10. Index Islamicus

Veri tabanı sayesinde İslâm dünyası ile ilgili tüm konu alanlarını kapsayan yayınların uluslararası sınıflandırılmış bibliyografik bilgilerine, farklı Avrupa dillerinde erişim sağlanmaktadır. 1905’den günümüze, 377,000 den fazla kayda ve 3000’den fazla dergiye erişim bulunmaktadır. Bu veri tabanının yanında önemli bir olan referans kaynağı *Encyclopedia of the Qu’ran*’a da erişim sağlanmaktadır.

İSAM Kütüphanesinin ücretli aboneliği bulunduğu tek veri tabanıdır. *Index Islamicus* dergisinin basılı olarak da aboneliğinin yer aldığı kütüphanede Mart 2013 tarihinden itibaren elektronik ortamda da erişime sunulmaya başlanmıştır. Bu veri tabanı başlığı altında kütüphanenin basılı olarak abone olduğu E. J. Brill, Edinburg, Cambridge, Oxford gibi yayınevlerine ait dergilere de online olarak erişilebilmektedir. Yalnızca iç kullanıcılar tarafından ulaşılabilen bu veri tabanında kullanıcılar kurumun kendilerine verdikleri e-mail adresleri ve şifre ile kaynaklara ulaşabilmektedir. Erişim adresleri şu şekildedir;

Index Islamicus (Bibliyografik künye)

<http://bibliographies.brillonline.com/browse/index-İslâmicus>

Encyclopedia of the Qu’ran

<http://referenceworks.brillonline.com/browse/encyclopaedia-of-the-quran>

Journal of Qur’anic Studies

<http://www.euppublishing.com/journal/jqs>

Arabica : Journal of Arabic and Islamic Studies (2005-2013)

Dead Sea Discoveries (2008-2013)

Die Welt des Islams (2005-2013)

Islamic Law and Society (2005-2013)

Journal of Arabic Literature (2005-2013)
Journal of Islamic Manuscripts (2010-2013)
Journal of Jewish Thought and Philosophy (2008-2013)
Journal of the Economic and Social History of the Orient (2005-2013)
Medieval Encounters (2005-2013)
Method & Theory in the Study of Religion (2008-2013)
Religion and Human Rights (2008-2013)
<http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals>

Tablo 3.11. Index Islamicus veri tabanı kullanım istatistiği

Dönem	Hizmet Ortamı	Kullanım
Mart-Ekim 2013	İntranet (Yerel Ağ)	1243

Bu veri tabanının kullanım oranlarına baktığımızda sayıların düşük olduğu görülmektedir. Bunun sebepleri olarak *Index Islamicus* dergisinin basılı olarak da kütüphanede mevcut olması, veri tabanında yer alan dergilerin tüm sayılarına elektronik ortamdan ulaşılamaması ve kullanıcıların elektronik ortam yerine basılıyı tercih etmesini gösterebiliriz.

3.3.2.11. Arapça Makaleler Veri Tabanı

Merkezi Riyad'da bulunan Daru'l-Manzume tarafından İslâmicinfo adıyla hazırlanmış olan bu veri tabanı, 1924'ten günümüze farklı İslâm ülkelerinde İslâm ilimleriyle alakalı yayınlanmakta olan 343 ilmi dergi ve 252 ilmi toplantı yayını içermektedir. Veri tabanında yer alan yaklaşık 150.000 makalenin yarısına yakını PDF formatında sadece iç kullanıcılar tarafından tam metin olarak erişim sağlanabilmektedir. 2013 Temmuz ayında kullanıma sunulan veri tabanından daha çok İslâm ilimleri alanında araştırma yapan kullanıcılar ve İSAM personeli tarafından kullanılmakta olan bu veri tabanının 4 aylık kullanım istatistiği aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.12. Arapça makaleler kullanım istatistiği

Dönem	Hizmet Ortamı	Kullanım	Makale indirme
Temmuz-Ekim 2013	İntranet (Yerel Ağ)	1288	455

Yukarıdaki veriler ışığında Arapça makaleler veri tabanının kullanım oranlarının düşük olduğu gözükmemektedir. Bunun sebepleri arasında veri tabanının yeni oluşturulmuş olması, makalelere sadece Arapça olarak erişim sağlanabilmesi ve bu veri tabanından genellikle ilahiyat alanındaki araştırmacıların yararlanmasının kullanımı etkilediğini söyleyebiliriz.

Aşağıda açıklayacağımız veri tabanları satınalma ve bağış yoluyla arşiv servisine intikal eden bilgi ve belgelerin değişik erişim araçlarıyla kullanıcıların hizmetine sunmalarıyla oluşturulmuştur. Veri tabanlarının oluşturma amacı kullanıcıların bilgiye daha hızlı erişilebilirliklerini sağlamaktır. Bu veri tabanlarını içerdikleri bilgi ve belgelerle arşiv koleksiyonları veri tabanı olarak adlandırabiliriz.

3.3.2.12. Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı Veri Tabanı

II. Abdülhamit döneminde Rumeli genel müfettişliği ve sadrazamlık yapmış olan Hüseyin Hilmi Paşaya ait resmi evrak ve kayıtların yer aldığı bu veri tabanında 1714 gömlek içerisinde bulunan yaklaşık 3000 belgenin özet bilgileri yer almaktadır. Tarihçiler açısından önemli bilgi ve belgelerin yer aldığı bu veri tabanında bulunan kayıtlara ait belgeler dijital ortama aktarılmış olup arşiv servisi tarafından kullanıma sunulmaktadır. İSAM'ın web sayfası üzerinden katalog taramasının yapılabildiği bu veri tabanına belge türü, dili, tarihi ve belgede geçen kişi ve yer adlarına göre tarama yapılabilmektedir. İslâm Araştırmaları Merkezi tarafından veri tabanında yer alan belgeler, 2006 yılında *Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı Kataloğu*¹⁵⁷ adıyla kitap olarak yayımlanmıştır.

3.3.2.13. Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı Veri Tabanı

1856-1916 yılları arasında yaşayan Yusuf İzzeddin Efendi, Sultan Abdülaziz'in oğludur. Osmanlı devletinde askeri ve diplomatik görevlerde bulunmuştur. Veliht Yusuf İzzeddin Efendi'nin vefatından sonra bıraktığı mirasın idaresini Osmanlının son dönemlerinde nazırlık ve valilik görevlerinde bulunmuş olan Mehmed Tevfik (Biren) Bey üstlenmiştir. Gelirlerin aile bireyleri arasında paylaşımı, harcamalar ve malların idaresi gibi konular yer aldığı evraklar Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi evraklarının

¹⁵⁷ *Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı Kataloğu*, proje yöneticisi Mustafa Birol Ülker, yay. haz. Ömer Faruk Bahadır, v.d., Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), İstanbul, 2006.

içeriğini oluşturmuştur. Tarih alanında çalışan araştırmacıların yararlanabileceği bir veri tabanıdır.

1916-1968 yıllarını kapsayan ve 4.048 belgeden oluşan koleksiyon mektuplar, Hanedan'a ait belgeler ve makbuzlar olmak üzere üç grupta tasnif edilmiştir.

Mektup ve diğer evraklar: Bu grupta yer alan evraklar aile mensupları, aileye bağlı olarak hizmet görenler, aileyle ilişkisi olanlar, Tevfik Bey ve eşi Naciye Neyyal Hanım arasında karşılıklı olarak yapılmış yazışmalardan oluşmaktadır.

Hanedanlıkla ilgili belgeler: Hilâfet'in kaldırılması ve hanedan üyelerinin Memâlik-i Osmâniye hâricine çıkarılması kanunu öncesi ve sonrasında yaşanan olayların bir yönüne ışık tutmaktadır. Yurt dışındaki, özellikle Pertevniyal Valide Sultan'dan miras kalan Yunanistan'daki emlak ile ilgili belgeler ise ayrı bir öneme sahiptir.

Makbuzlar: Bu grupta aileye bağlı olarak çalışanların maaş ödemeleri, yurt dışında bulunan çocuklara gönderilen ve İstanbul'da bulunan hanımlara verilen paralar için tutulmuş muhasebe tutanakları, yapılan gıda, tamirat ve diğer muhtelif harcamalar için kesilmiş makbuzlar yer almaktadır.¹⁵⁸

Veri tabanındaki künyeler web sayfası üzerinden taranabilmekte beraber belgelerin kendisine arşiv servisinden erişilebilmektedir.

3.3.2.14. Muhammed b. Tâvî et-Tancî Evrakı Veri Tabanı

1918-1974 yıllarında yaşamış olan, hocalığı ve ilmi çalışmalarıyla tanınan Muhammed b. Tavit et-Tanci koleksiyonunun en önemli özelliği farklı konu alanlardaki ilmi malzemeyi içermesidir. 768 kayıttan oluşan bu koleksiyon, defterler, müteferrik evrak ve fişler olmak üzere üç bölümde kategorilere ayrılmıştır.

Defterler: Koleksiyonun 550 adeti oluşturan bu grupta, tarih, edebiyat, felsefe, hadis, astronomi gibi ilim alanlarındaki muhtelif çalışmalar yer almaktadır. Bunların yanında M. Tanci'nın fihrist çalışmaları, istinsah edilmiş eserleri ve bitirilmemiş çalışmaları da bu koleksiyonda bulunmaktadır. Bitirilmemiş çalışmalar arasında İbn Haldun'un *Mukaddime*'si, İbn Nedim'in *Fihrist*'i, Hutaye'nin *Divan*'ı, Gazali'nin muhtelif risaleleri yer almaktadır.

¹⁵⁸ Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı, (çevrimiçi 05.06.2013 tarihinde <http://ktp.isam.org.tr/> adresinden erişildi.)

Müteferrik Evrak: Çoğunluğu M. Tancî'nin akademik çalışmalarıyla ilgili olmak üzere toplam 189 adet özel ve resmi yazışmaları içeren mektup yer almaktadır.

Fişler: Koleksiyonun önemli bir kısmını da yukarıda sayılan konulara dair çok miktarda bibliyografik fişler oluşturmaktadır.¹⁵⁹

Koleksiyonda bulunan verilere İSAM web sayfası üzerinden, belgelerin kendisine ise arşiv servisinden erişmek mümkündür.

3.3.2.15. Kemal Batanay Müzik Arşivi Veri Tabanı

1893-1981 yılları arasında yaşamış olan Türk musiki bestekârı ve hattat Kemal Batanay'a ait yaklaşık 5.000 evrakın yer aldığı bir koleksiyondur. Koleksiyonun içeriğinde musiki ustalarının meydana getirdiği eserler, 1.342 'si Batanay'ın el yazısı ile yazdığı, 789 adet matbu ve 860 adet fotokopi nota kâğıdından, 55 adet defter ve bazıları ciltli olan 396 adet mecmuadan oluşmaktadır. Bunların yanında koleksiyonda 167 adet muhtelif konularda olmak üzere belgeler de mevcuttur. Belgelerin özet bilgilerinin yer aldığı veri tabanında musiki alanında çalışan araştırmacıların yararlanabileceği bir veri tabanıdır.¹⁶⁰ Veri tabanına www.isam.org.tr adresinden erişim mümkündür.

3.3.2.16. Kadı Sicilleri Kataloğu Veri Tabanı

21.045 adet mahkeme sicili ve muhtelif defterlere ait künye bilgilerinin yer aldığı veri tabanıdır. Defterler İSAM Kütüphanesi'nde dijital olarak incelenebilmekte ve fotokopi olarak da çıkış alınabilmektedir. Defter türü, şehir adlarına, belge numarası ve tarihe göre arama imkânının bulunduğu kataloğa İSAM web sayfası üzerinden <http://ktp.isam.org.tr/?url=kaynaksicil/> adlı adresten ulaşılabilir. Veri tabanında yer alan defter ve adetlerini içeren tablo aşağıdaki gibidir;¹⁶¹

¹⁵⁹ Muhammed b. Tâvî et-Tancî Evrakı, (çevrimiçi 05.06.2013 tarihinde <http://ktp.isam.org.tr/> adresinden erişildi.)

¹⁶⁰ Kemal Batanay Müzik Arşivi, (çevrimiçi 05.06.2013 tarihinde <http://ktp.isam.org.tr/> adresinden erişildi.)

¹⁶¹ Kadı Sicilleri Kataloğu Veri Tabanları, (çevrimiçi 05.06.2013 tarihinde <http://ktp.isam.org.tr/?url=kaynaksicil/> adresinden erişildi.)

Tablo 3.13.Kadı sicilleri kataloğu veri tabanında yer alan defter serileri ve adetleri

Defter Türü	Adet	İçerikleri
Kadı Sicilleri	20.391	İstanbul, Anadolu-Trakya ve Türkiye harici olmak üzere üç grupta tasnif edilmiştir.
Ruznamçeler	429	Anadolu ve Rumeli Kazasker ruznamçeleri
Meşihat Defterleri	127	Nakibüleşraf, tarik, mühür tatbik vd.
Mühimme Defterleri	59	Başbakanlık Arşivi'nden
Nikah ve Talak Defterleri	12	Mısır Eyaletine aittir.
Tahrir Defterleri	10	Rumeli bölgesiyle ilgili defterler. (Asıl nüshalar Saraybosna Şarkiyat Enstitüsü ve Bulgaristan Milli Kütüphanesi'ndedir.)
Konsolosluk Defterleri	6	İtalyan Konsolosluğu'na ait tahrir defterleri (Asıl nüshalar İSAM Kütüphanesi'ndedir)
Müteferrik Defterleri	6	Farklı içerikli defterler
Maliye Defterleri	3	Başbakanlık Arşivi MAD (Maliyeden Müdevver Defterler) ve Büyük ruznamçeler
Ahkam Defterleri	2	Başbakanlık Arşivi Kamil Kepeci tasnifi defterleri

3.3.2.17. İslâm Ansiklopedisi Veritabanı

Kurum tarafından çıkarılmakta olan İslâm Ansiklopedisinin maddelerinin metin olarak görüntülenebildiği veri tabanıdır. Ansiklopedi maddelerinin veri tabanına aktarılması suretiyle oluşturulmuş olan bu veri tabanından madde adı, yazar, bibliyografya gibi alanlarda tarama yapılabilmektedir. Yerel ağda sadece iç kullanıcılara hizmet verilmekte olan bu veri tabanından özellikle ilahiyat alanındaki araştırmacılar tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır.

3.3.3. Belge ve Doküman Sağlama

Dokümantasyon servisi tarafından kütüphaneye gelme imkânı bulamayan ve İstanbul dışında bulunan araştırmacıların kaynak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik verilen bir hizmettir. Bu hizmetin aşamaları şu şekildedir;

1. Araştırmacılar e-mail yoluyla kutuphane@isam.org.tr adresinden istedikleri yayınlarla ilgili talepte bulunması,

2. Alınan isteklerin bu işten sorumlu personel tarafından kütüphanede olup olmadığının kontrol edilmesi,

3. Bulunan yayınların istenilen sayfa aralıkları fotokopi veya PDF formatında hazırlanması,

4. Kullanıcıya ödemeyle miktarı ve hesap bilgilerinin yer aldığı e-mailin yollanması,

5. Ödemesi yapılan yayınların kargo veya e-mail yoluyla gönderilmesiyle işlem tamamlanmaktadır.

Telif haklarının göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmekte olan bu hizmette 2012 yılında 1.983 araştırmacıya 7.609 adet doküman fotokopisi gönderilmiştir.

3.3.4. İnternet Hizmeti

İSAM Kütüphanesinde tüm kullanıcıların kendi bilgisayarlarıyla bağlanabildikleri gelişmiş bir kablosuz internet ağı mevcuttur. Bu ağlar aracılığıyla kütüphane katalogu ve veri tabanlarından tarama yapılabilmekte bazı veri tabanlarına tam metin olarak erişim imkânı sağlanabilmektedir. Katalog tarama için 11 adet masa üstü bilgisayarın bulunduğu kütüphanede günlük okuyucu miktarı düşünüldüğünde bu bilgisayarların yetersizliği kullanıcıların kendi bilgisayarlarından bağlanabildiği internet ağları sayesinde giderilebilmektedir. Kullanıcılar müracaat biriminden kayıt yaptırmak suretiyle alabildikleri kullanıcı adı (e-mail adresi) ve şifreyle (soyadı) internet hizmetinden yararlanabilmektedirler.

3.3.5. Web Ortamında Yayın Seçimi

Bu hizmet, İSAM kütüphanesine bağış yoluyla gelen yayınlardan yapılan kontroller sonucunda mükerrer olanların istekte bulunan kütüphanelere yollanmak üzere kayıt altına alınmasıyla gerçekleştirilmektedir. Kayıt altına alınan kitap ve dergiler mükerrer yayın deposunda, her kitaba bir depo numarası verilmek suretiyle raflara yerleştirilmektedir. Yayın talebinde bulunan kütüphaneler kendilerine verilen kullanıcı adı ve şifrelerle web ortamında İSAM'ın deposunda yer alan yayınları görebilmekte ve kendi ihtiyaçları doğrultusunda seçim yapabilmektedirler. Bu işlemin aşamalarını şöyle sıralayabiliriz;

1. Yayın ihtiyacı olan kütüphanelerin e-mail ya da resmi yazıyla yayın talebinde bulunması,

2. Bu talebin onaylanması ve kuruma seçim yapabilmesi için kullanıcı adı ve şifre verilmesi,

3. <http://www.isam.org.tr/depo> adresi üzerinden verilen kullanıcı adı ve şifreyle yayınların kayıtlarına alfabetik olarak ulaşılması ve internet üzerinden yapılan alışveriş mantığıyla (sepete ekle/çıkar) yayın seçimlerinin yapılması,

4. Seçim işlemi tamamlandıktan sonra, kitapların listelenerek mükerrer yayın deposundan çıkarılması ve listelerinin hazırlanıp, gönderimiyle ilgili olur alınması,

5. Onaydan sonra kitapların istekte bulunan kuruma yollanmasıyla da işlem tamamlanmaktadır.

İSAM Kütüphanesinden diğer kütüphanelere gönderilen yayın sayıları aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.14. İSAM Kütüphanesinden yapılan bağışlar

YIL	Gönderilen Kitap Sayısı	Gönderilen Dergi Sayısı
2011	20.341	890 başlık, 14.755 sayı
2012	9.868	473 başlık, 4.982 sayı
2013 (Ocak-Ekim)	5.133	440 başlık, 1.373 sayı
Toplam	35.143	1803 başlık, 21.110 sayı

3.3.6. Güncel Duyuru Hizmeti

Bu hizmet, web sayfası ve e-mail aracılığıyla yeni hizmet ve kaynaklardan kullanıcıları haberdar etmek, çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Kütüphanede verilen bu hizmetleri şöyle sıralayabiliriz;

1. Kütüphane üyelerine kaynak ve hizmetlerle ilgili e-mail yoluyla bilgilendirme işlemlerinin yapılması,
2. Yeni gelen dergiler ve içindekiler adlı yayının internet ortamında erişilmesi,
3. Sağlama servisi tarafından yeni gelen/yeni çıkan yayınların e-mail yoluyla ilgili araştırmacılara bildirilmesi.
4. İSAM Kurumu ve kütüphane haberlerinin yer aldığı bültenin web sayfası üzerinden ve basılı olarak erişilebilirliğinin sağlanması
5. İSAM tarafından çıkarılan yayınların web üzerinden duyurulması

6. Konferans, seminer, sempozyum gibi çalışmalarla ilgili üye araştırmacılara e-maille bildirim yapılması hizmetlerini sayabiliriz.

3.3.7. Kullanıcı Yayın İstekleri

Web sayfası <http://ktp.isam.org.tr/> veya e-posta yoluyla kutuphane@isam.org.tr adresleri üzerinden üye olsun olmasın tüm kullanıcı ve araştırmacıların yayın teklifleri kütüphane yayın politikaları çerçevesinde değerlendirilmekte, uygun olan yayınlar temininden sonra da ilgili kullanıcılara e-mail yoluyla bildirimde bulunmaktadır. Yayın isteklerinin yanında kullanıcı beğeni ve şikâyetleri de web üzerinden yapılabilmektedir.

3.4. İSAM Kütüphanesiyle İlgili Değerlendirme

3.4.1. Kullanım

İSAM Kütüphanesi 1988 yılında kurulmasına rağmen kısa süre içerisinde Türkiye'nin önde gelen kütüphaneleri arasına girmeyi başarmış olan bir araştırma kütüphanesidir. Bu başarının arkasında kurumun kuruluşundan günümüze kadar olan süre zarfında büyük emekler sarf etmiş yönetici ve personelin, fedakârca ve hizmet amaçlı çalışmalarının payı büyüktür.

İSAM Kütüphanesi özellikle akademik alanında hizmet veren araştırmacılar tarafından yoğun (bkz. Tablo 3.7.) olarak kullanılmaktadır. Bu yoğunluğun yaşanmasında aşağıdaki kriterlerin etkili olduğunu söyleyebiliriz;

- Dermenin kolay erişilebilir açık raf sistemiyle çalışması, depoda bulunan yayınlar ise istek olduğunda kısa süre içerisinde ulaşılabilmek imkânı,
- Derme oluşturulurken bağış yada satınalma yoluyla birçok önemli şahsiyete ait yayınların kütüphaneye kazandırılmış olması, bunun yanında veri tabanları, arşiv ve doküman belgelerinin yer aldığı bir merkez olması
- Hızlı ve uygun fiyatlarda verilen fotokopi ve tarama hizmetinin olması,
- Kütüphanenin merkezi bir konumda olması sebebiyle ulaşımın kolay olması

- Kütüphane binasının aydınlık, iyi bir havalandırma/ısıtma sistemi, ferah bir yapıda olması ve etrafında geniş bir bahçenin bulunması
- Kütüphanenin 09.⁰⁰-23.⁰⁰ saatleri arasında, dinî bayramlar dışında açık tutulması, makul fiyatta öğle yemeğinin imkânının bulunması ve ücretsiz çay imkânı sunması
- Kullanıcılara müşteri anlayışıyla hizmet edebilme isteğiyle kullanıcı memnuniyetinin ön planda tutulmasını sağlamak
- Personelin güler yüzlü ve hızlı bir şekilde hizmet verme arzusu
- Kullanıcıların kendi bilgisayarlarıyla bağlanabildiği internet hizmetinin bulunması,
- Sempozyum, toplantı, konferans, sosyal ve kültürel etkinliklerin yer almadığı bir merkez olması
- Akademik ve ilmi araştırmacıların aynı ortamı paylaşması sebebiyle bilgi alış-verişinin, sohbet imkânının, sosyalleşme imkânının sağlanması

3.4.2. Elektronik Bilgi Hizmetleri

Bu başlık altında İSAM Kütüphanesinde verilmekte elektronik kaynak ve bilgi hizmetleri hakkında bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

Diğer kütüphanelerde olduğu üzere İSAM Kütüphanesinde de kaynak ve hizmetlerin tam manasıyla elektronik ortam üzerinden verildiğini söyleyemeyiz. Halen kaynak ve hizmetlerin büyük bir bölümü basılı kaynaklar üzerinden verilmeye devam etmektedir. İSAM Kütüphanesi basılı kaynaklar üzerinden verilmekte olan kütüphane hizmetlerinin yanında teknolojik gelişmelerin kütüphanelere sağladığı imkânlardan hem kendi kurum çalışmalarında kullanmak hem de kullanıcılarına faydalı olabilmek adına elektronik ortamdan yararlanmaya çalışmaktadır.

İSAM Kütüphanesinde hangi veri tabanların oluşturulması/alınması gerekliliği, kuruluş misyonunda yer alan başta ilahiyat fakültelerine kaynak ve hizmetleriyle destek olma amacına uygun olarak kütüphane danışmanı ve müdürü tarafından belirlenmekle beraber konuyla ilgili personelin görüş ve fikirlerine de başvurulmaktadır. Bu veri tabanları oluşturulmasında kütüphanenin kuruluşundan itibaren hizmet eden personelin de katkıları bulunmaktadır. Oluşturulan her veri tabanı konusunda uzman farklı personel grubu tarafından gerçekleştirilmektedir. Veri tabanlarının kullanıma sunulması,

yedekleme ve saklama gibi teknik işlemler ise bilgi işlem birimi tarafından gerçekleştirilmektedir.

İSAM Kütüphanesi veri tabanlarının bir kısmı *Index Islamicus* hariç kurumun kendi çalışmalarında kullanmak ve bu alandaki boşlukları doldurmak üzere oluşturulmuştur. Veri tabanlarının maliyeti açısından bakıldığında kurumun bütçesine pek fazla maliyet yükü getirdiğini söyleyemeyiz. Belli bir para karşılığında alınmamasına karşın düzenli olarak istatistiklerin tutulmasına bunların analiz edilip kuruma fayda sağlayacak şekilde planlamalar yapılmasına özen gösterilmektedir. Veri tabanlarının düzenli olarak iç kullanım (intranet) ve dış kullanım (internet) istatistikleri aylık olarak tutulmaktadır. Veri tabanları istatistikleri için (bkz. Tablo 3.16.-3.31/Ek -4), *Index Islamicus* veri tabanı istatistikleri için bkz. Tablo 3.2.

Veri tabanları kullanım istatistiklerine baktığımızda İSAM Kütüphanesi kataloğunun tarama amaçlı yoğun olarak kullanıldığı, kurum dışından yapılan aramaların kurum içindekilerine oranla yaklaşık iki kat daha fazla olduğu görülmektedir. Dış kullanıma da açık olan veri tabanlarının (Dokümantasyon, İlahiyat Makaleleri, İlahiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler, Türkiye Kütüphaneleri, Osmanlıca Risaleler, Osmanlıca Salmeler) kurum içi kullanımlarının düşük , fakat internet üzerinden yoğun bir şekilde kullanıldıklarını görmekteyiz. Bu veriler bize yukarıda saydığımız veri tabanları ve İSAM Kütüphane kataloğunun tarama ve dosya indirme amaçlı dış kullanıcılar tarafından daha yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir. Üniversitelerin tatile girdiği yaz döneminde (Temmuz-Ağustos) hem katalog taramaları hem de veri tabanlarından yapılan tarama sayılarının azaldığı görülmektedir. Kullanım oranlarının düşük olduğu veri tabanları sadece iç kullanıcılar tarafından erişim sağlanabilen veri tabanları (Makaleler ve Tezler veri tabanları) ile arşiv kaynaklı bilgi ve belgelerin yer aldığı (Kadı Sicilleri, Kemal Batanay Arşivi, Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı, Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı, Muhammed Tanci Evrakı) veri tabanlarıdır. Bunun sebepleri arasında bu veri tabanlarından sadece tarama işlemlerinin yapılabilmesi, belgenin kendisine ulaşım imkânı olmamasının yanında sadece bu alanda/alanlarda araştırma yapan sınırlı kullanıcı grubu tarafından kullanılmasını gösterebiliriz. İSAM Kütüphanesinin kendi bünyesinde oluşturduğu veri tabanlarının kullanım istatistikleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.15. Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
Türkiye Kütüphaneleri	890	10.526	11.416	intranet + internet*	2013 Ekim
Türkiye Kütüphaneleri	1.233	9.157	10.390	intranet + internet*	2013 Eylül
Türkiye Kütüphaneleri	834	5.698	6.532	intranet + internet*	2013 Ağustos
Türkiye Kütüphaneleri	822	6.660	7.482	intranet + internet*	2013 Temmuz
Türkiye Kütüphaneleri	563	7.498	8.061	intranet + internet*	2013 Haziran
Türkiye Kütüphaneleri	1.289	6.540	7.829	intranet + internet*	2013 Mayıs
Türkiye Kütüphaneleri	1.149	5.219	6.368	intranet + internet*	2013 Nisan
Türkiye Kütüphaneleri	894	8.061	8.955	intranet + internet*	2013 Mart
Türkiye Kütüphaneleri	804	6.288	7.092	intranet + internet*	2013 Şubat
Türkiye Kütüphaneleri	979	8.187	9.166	intranet + internet*	2013 Ocak
TOPLAM	9.457	73.834	83.291		

*Bu veri tabanında bulunan kütüphane verilerinin tamamı internet ortamında verilmediğinden açılan kısmın kullanım istatistiğini kapsamaktadır.

Tablo 3.16. Dokümantasyon Veri Tabanı kullanım İstatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
Dokümantasyon	145	72.500	72.645	intranet + internet	2013 Ekim
Dokümantasyon	162	46.210	46.372	intranet + internet	2013 Eylül
Dokümantasyon	167	39.966	40.133	intranet + internet	2013 Ağustos
Dokümantasyon	87	32.977	33.064	intranet + internet	2013 Temmuz
Dokümantasyon	140	29.818	29.958	intranet + internet	2013 Haziran
Dokümantasyon	190	59.573	59.763	intranet + internet	2013 Mayıs
Dokümantasyon	159	46.864	47.023	intranet + internet	2013 Nisan
Dokümantasyon	226	67.308	67.534	intranet + internet	2013 Mart
Dokümantasyon	138	58.946	59.084	intranet + internet	2013 Şubat
Dokümantasyon	157	36.037	36.194	intranet + internet	2013 Ocak
TOPLAM	1.571	490.199	491.770		

Tablo 3.17. Makaleler Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Tolam		Dönemi
			Kullanım	Hizmet Ortamı	
Makaleler	2.053	0	2.053	intranet	2013 Ekim
Makaleler	1.785	0	1.785	intranet	2013 Eylül
Makaleler	1.304	0	1.304	intranet	2013 Ağustos
Makaleler	1.256	0	1.256	intranet	2013 Temmuz
Makaleler	1.901	0	1.901	intranet	2013 Haziran
Makaleler	2.197	0	2.197	intranet	2013 Mayıs
Makaleler	2.412	0	2.412	intranet	2013 Nisan
Makaleler	3.216	0	3.216	intranet	2013 Mart
Makaleler	2.188	0	2.188	intranet	2013 Şubat
Makaleler	2.528	0	2.528	intranet	2013 Ocak
TOPLAM	20.840	0	20.840		

Tablo 3.18. Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Tolam		Dönemi
			Kullanım	Hizmet Ortamı	
Osmanlıca Makaleler	118	5.345	5.463	intranet + internet	2013 Ekim
Osmanlıca Makaleler	199	3.678	3.877	intranet + internet	2013 Eylül
Osmanlıca Makaleler	128	2.391	2.519	intranet + internet	2013 Ağustos
Osmanlıca Makaleler	103	3.346	3.449	intranet + internet	2013 Temmuz
Osmanlıca Makaleler	120	4.181	4.301	intranet + internet	2013 Haziran
Osmanlıca Makaleler	128	5.684	5.812	intranet + internet	2013 Mayıs
Osmanlıca Makaleler	174	6.029	6.203	intranet + internet	2013 Nisan
Osmanlıca Makaleler	219	6.377	6.596	intranet + internet	2013 Mart
Osmanlıca Makaleler	225	15.401	15.626	intranet + internet	2013 Şubat
Osmanlıca Makaleler	239	9.323	9.562	intranet + internet	2013 Ocak
TOPLAM	1.653	61.755	63.408		

Tablo 3.19. Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Tolam		Dönemi
			Kullanım	Hizmet Ortamı	
Osmanlıca Risaleler	115	5.886	6.001	intranet + internet	2013 Ekim
Osmanlıca Risaleler	143	4.605	4.748	intranet + internet	2013 Eylül
Osmanlıca Risaleler	102	2.887	2.989	intranet + internet	2013 Ağustos
Osmanlıca Risaleler	150	4.089	4.239	intranet + internet	2013 Temmuz
Osmanlıca Risaleler	90	4.648	4.738	intranet + internet	2013 Haziran
Osmanlıca Risaleler	130	6.095	6.225	intranet + internet	2013 Mayıs
Osmanlıca Risaleler	177	6.020	6.197	intranet + internet	2013 Nisan
Osmanlıca Risaleler	198	7.175	7.373	intranet + internet	2013 Mart
Osmanlıca Risaleler	124	6.445	6.569	intranet + internet	2013 Şubat
Osmanlıca Risaleler	194	6.425	6.619	intranet + internet	2013 Ocak
TOPLAM	1,423	54.275	55.698		

Tablo 3.20. Osmanlı Salnâmeleri Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
Osmanlı Salnâmeleri	3.985	intranet + internet	2013 Ekim
Osmanlı Salnâmeleri	4.100	intranet + internet	2013 Eylül
Osmanlı Salnâmeleri	4.412	intranet + internet	2013 Ağustos
Osmanlı Salnâmeleri	4.900	intranet + internet	2013 Temmuz
Osmanlı Salnâmeleri	7.575	intranet + internet	2013 Haziran
Osmanlı Salnâmeleri	8.353	intranet + internet	2013 Mayıs
Osmanlı Salnâmeleri	16.565	intranet + internet	2013 Nisan
TOPLAM	49.890		

Tablo 3.21. Tezler Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Tolam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
Tezler	1.085	0	1.085	intranet	2013 Ekim
Tezler	936	0	936	intranet	2013 Eylül
Tezler	496	0	496	intranet	2013 Ağustos
Tezler	787	0	787	intranet	2013 Temmuz
Tezler	686	0	686	intranet	2013 Haziran
Tezler	791	0	791	intranet	2013 Mayıs
Tezler	1.056	0	1.056	intranet	2013 Nisan
Tezler	1.458	0	1.458	intranet	2013 Mart
Tezler	1.047	0	1.047	intranet	2013 Şubat
Tezler	1.035	0	1.035	intranet	2013 Ocak
TOPLAM	9.377	0	9.377		

Tablo 3.22. İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu	339	14.629	14.968	intranet + internet	2013 Ekim
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu	406	14.028	14.434	intranet + internet	2013 Eylül
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu	228	7.232	7.460	intranet + internet	2013 Ağustos
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu	218	10.831	11.049	intranet + internet	2013 Temmuz
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu	424	13.253	13.677	intranet + internet	2013 Haziran
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu	215	8.613	8.828	intranet + internet	2013 Mayıs
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu	254	7.237	7.491	intranet + internet	2013 Nisan
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu	276	7.886	8.162	intranet + internet	2013 Mart
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu	203	7.776	7.979	intranet + internet	2013 Şubat
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu	258	7.638	7.896	intranet + internet	2013 Ocak
TOPLAM	2.821	99.123	101.944		

Tablo 3.23. İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
İlâhiyat Makaleler	903	61.738	62.641	intranet + internet	2013 Ekim
İlâhiyat Makaleler	399	32.908	33.307	intranet + internet	2013 Eylül
İlâhiyat Makaleler	331	18.350	18.681	intranet + internet	2013 Ağustos
İlâhiyat Makaleler	286	24.072	24.358	intranet + internet	2013 Temmuz
İlâhiyat Makaleler	540	30.556	31.096	intranet + internet	2013 Haziran
İlâhiyat Makaleler	658	60.039	60.697	intranet + internet	2013 Mayıs
İlâhiyat Makaleler	866	57.314	58.180	intranet + internet	2013 Nisan
İlâhiyat Makaleler	822	69.182	70.004	intranet + internet	2013 Mart
İlâhiyat Makaleler	647	40.912	41.559	intranet + internet	2013 Şubat
İlâhiyat Makaleler	836	47.158	47.994	intranet + internet	2013 Ocak
TOPLAM	6.288	442.229	448.517		

Tablo 3.24. İslâm Ansiklopedisi Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
İslâm Ansiklopedisi	3.262	0	3.262	intranet	2013 Ekim
İslâm Ansiklopedisi	2.914	0	2.914	intranet	2013 Eylül
İslâm Ansiklopedisi	1.565	0	1.565	intranet	2013 Ağustos
İslâm Ansiklopedisi	3.785	0	3.785	intranet	2013 Temmuz
İslâm Ansiklopedisi	3.890	0	3.890	intranet	2013 Haziran
İslâm Ansiklopedisi	4.335	0	4.335	intranet	2013 Mayıs
İslâm Ansiklopedisi	5.181	0	5.181	intranet	2013 Nisan
İslâm Ansiklopedisi	4.333	0	4.333	intranet	2013 Mart
İslâm Ansiklopedisi	4.694	0	4.694	intranet	2013 Şubat
İslâm Ansiklopedisi	4.164	0	4.164	intranet	2013 Ocak
TOPLAM	38.123	0	38.123		

Tablo 3.25. Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	27	277	304	intranet + internet	2013 Ekim
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	80	257	337	intranet + internet	2013 Eylül
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	17	233	250	intranet + internet	2013 Ağustos
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	3	243	246	intranet + internet	2013 Temmuz
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	19	282	301	intranet + internet	2013 Haziran
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	53	268	321	intranet + internet	2013 Mayıs
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	33	231	264	intranet + internet	2013 Nisan
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	96	234	330	intranet + internet	2013 Mart
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	39	368	407	intranet + internet	2013 Şubat
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	59	339	398	intranet + internet	2013 Ocak
TOPLAM	426	2.732	3.158		

Tablo 3.26. Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	24	205	229	intranet + internet	2013 Ekim
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	5	169	174	intranet + internet	2013 Eylül
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	31	159	190	intranet + internet	2013 Ağustos
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	6	269	275	intranet + internet	2013 Temmuz
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	47	308	355	intranet + internet	2013 Haziran
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	8	418	426	intranet + internet	2013 Mayıs
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	17	482	499	intranet + internet	2013 Nisan
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	48	827	875	intranet + internet	2013 Mart
TOPLAM	186	2.837	3.023		

Tablo 3.27. Muhammed Tâvî et-Tancî Evrakı Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
Muhammed Tanci Evrakı	13	169	182	intranet + internet	2013 Ekim
Muhammed Tanci Evrakı	8	126	134	intranet + internet	2013 Eylül
Muhammed Tanci Evrakı	5	77	82	intranet + internet	2013 Ağustos
Muhammed Tanci Evrakı	2	135	137	intranet + internet	2013 Temmuz
Muhammed Tanci Evrakı	8	185	193	intranet + internet	2013 Haziran
Muhammed Tanci Evrakı	9	127	136	intranet + internet	2013 Mayıs
Muhammed Tanci Evrakı	6	170	176	intranet + internet	2013 Nisan
Muhammed Tanci Evrakı	41	130	171	intranet + internet	2013 Mart
Muhammed Tanci Evrakı	16	163	179	intranet + internet	2013 Şubat
Muhammed Tanci Evrakı	14	132	146	intranet + internet	2013 Ocak
TOPLAM	122	1.414	1.536		

Tablo 3.28. Kemal Batanay Arşivi Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
Kemal Batanay Arşivi	22	332	354	intranet + internet	2013 Ekim
Kemal Batanay Arşivi	9	249	258	intranet + internet	2013 Eylül
Kemal Batanay Arşivi	27	251	278	intranet + internet	2013 Ağustos
Kemal Batanay Arşivi	12	219	231	intranet + internet	2013 Temmuz
Kemal Batanay Arşivi	41	299	340	intranet + internet	2013 Haziran
Kemal Batanay Arşivi	12	252	264	intranet + internet	2013 Mayıs
Kemal Batanay Arşivi	24	291	315	intranet + internet	2013 Nisan
Kemal Batanay Arşivi	21	280	301	intranet + internet	2013 Mart
Kemal Batanay Arşivi	40	254	294	intranet + internet	2013 Şubat
Kemal Batanay Arşivi	53	250	303	intranet + internet	2013 Ocak
TOPLAM	261	2.677	2.938		

Tablo 3.29. Kadı Sicilleri Veri Tabanı kullanım istatistiği

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
Kadı Sicilleri	92	1.499	1.591	intranet + internet	2013 Ekim
Kadı Sicilleri	46	1.082	1.128	intranet + internet	2013 Eylül
Kadı Sicilleri	87	898	985	intranet + internet	2013 Ağustos
Kadı Sicilleri	16	1.454	1.470	intranet + internet	2013 Temmuz
Kadı Sicilleri	69	1.816	1.885	intranet + internet	2013 Haziran
TOPLAM	310	6.749	7.059		

Tablo 3.30. İSAM Kütüphanesi Kataloğu kullanım istatistiği

İSAM Kütüphanesi Kataloğu	Dahili	Harici	Toplam Kullanım	Hizmet Ortamı	Dönemi
İSAM Kütüphanesi Kataloğu	61.174	102.890	181.208	intranet + internet	2013 Ekim
İSAM Kütüphanesi Kataloğu	44.131	80.078	124.209	intranet + internet	2013 Eylül
İSAM Kütüphanesi Kataloğu	31.153	55.458	86.611	intranet + internet	2013 Ağustos
İSAM Kütüphanesi Kataloğu	32.294	64.887	97.181	intranet + internet	2013 Temmuz
İSAM Kütüphanesi Kataloğu	43.635	78.046	121.681	intranet + internet	2013 Haziran
İSAM Kütüphanesi Kataloğu	66.705	131.748	198.453	intranet + internet	2013 Mayıs
İSAM Kütüphanesi Kataloğu	64.111	122.831	186.942	intranet + internet	2013 Nisan
İSAM Kütüphanesi Kataloğu	72.359	130.534	202.893	intranet + internet	2013 Mart
İSAM Kütüphanesi Kataloğu	51.028	113.269	164.297	intranet + internet	2013 Şubat
İSAM Kütüphanesi Kataloğu	58.092	135.591	193.683	intranet + internet	2013 Ocak
TOPLAM	524.682	1.015.332	1.557.158		

İSAM Kütüphanesi yukarıda saydığımız veri tabanlarını haricinde yayınevleri tarafından sağlanan ücretli bir veri tabanına neden abone olunmadığıyla ilgili şu etkenleri sıralayabiliriz;

- Deneme amaçlı olarak kullanıma açılan veri tabanlarından istenilen düzeyde kullanım olmaması
- Kullanıcıların çoğunun okuduğu/çalıştığı üniversiteleri üzerinden bu kaynaklardan yararlanabiliyor olması
- Veri tabanı abonelik fiyatlarının yüksek olması
- Yayınlarla erişmek yerine, basılı olarak sahip olma anlayışı
- Elektronik kaynakların yöneticiler ve kullanıcılar tarafından tam olarak benimsenmemiş olması. (bkz. Tablo 3.2. Index Islamicus Veri Tabanı kullanım istatistikleri)
- Elektronik kaynakların ekrandan okuma zorunluluğu bulunması.

İSAM Kütüphanesi'nin sosyal bilimler alanında bir veri tabanına abone olması kütüphaneye sağlayacağı yararları şöyle sıralayabiliriz;

- Sürekli artan derme sayısına bağlı olarak oluşacak olan yer sıkıntısının giderilmesine
- Dermenin daha güncel tutulabilmesine
- Özellikle yurtdışı kaynaklı yabancı dergi ve kitapların temin aşamasındaki sürenin azalmasına,
- Kullanım-yarar hesapları yapılarak basılı yayınlara göre daha ucuza temin etme
- Kullanım yarar açısından kullanıma bağlı olarak daha çok kişinin yararlanabilmesine
- Basılı yayınlarda oluşan kitabın fotokopi edilmesi, ciltlenmesi, rafına yerleştirilmesi, etiket, tasnif numarası verme, ödünç işlemlerinde kitabın farklı binada bulunan araştırmacılara götürülmesi gibi personel tarafından yapılmakta olan işlerin azalmasına
- Aynı anda birden fazla kullanıcı tarafından kullanılabilme ve uzaktan erişim imkânı sağlama gibi avantajlardan yararlanılabilir.

İSAM Kütüphanesinin Web hizmetleri altında da belirtildiği üzere bilgi ve hizmet sunumunun yapıldığı kapsamlı bir web sayfası mevcuttur. İhtiyaca göre değişmekle beraber web sitesi sürekli güncel tutulmaya çalışılmaktadır. Web sitesi üzerinden; katalog taraması, veri tabanlarından tarama ve bazılarında tam metin erişim hizmeti (İlahiyat makaleleri, Osmanlıca makaleler, Osmanlıca risaleler, Osmanlı salnameleri, dokümantasyon veri tabanlarında yer alan içeriklere PDF ortamında erişilebilmekte), duyuru hizmetleri ve kısmen kullanıcı eğitimi hizmetleri verilmektedir. Kullanıcılara yardımcı olmak ve kaynaklara daha etkili bir şekilde ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla katalog taramayla ilgili arama ipuçları mevcut. Bunun yanında kütüphanedeki tüm rafların numaralandırmak suretiyle oluşturulmuş olan esere nasıl ulaşabilirim? (kullanıcı tarafından aranan yayın hangi katta ve kaç numaralı rafta olduğunu gösteren) uygulama yayınların yerini web ortamında göstermesi kullanıcılara kaynaklara daha hızlı erişim açısından büyük kolaylık sağlamaktadır. Örnek olarak aşağıdaki şekli gösterebiliriz.

Şekil 3.1. İSAM Kütüphanesi eserlerin yerini gösteren uygulama

Aradığınız yayın 3. kat
Yavuz Argıt Koleksiyonu
016.956142
CAN.E
tasnif numarasındadır.

27		
		Bilgisayarlar Asansör
	3. Kat Görevlisi	Merdiven

Öneri olarak İSAM Kütüphanesi'nde elektronik kaynak ve hizmetler kapsamında şu hizmetler verilebilir;

- Web sayfası üzerinden yeni gelen yayınların aylık olarak duyurulması hizmeti yapılabilir. Bu hizmet sayesinde kullanıcılar kendi alanlarındaki yeni kaynakların varlığından haberdar olabilirler.
- Makale veri tabanı altında sempozyum, konferans, armağan türü yayınların içinde yer alan makalelerin veri girişleri yapılmaktadır. Bunların yanında aynı mantıkla diğer yayınların içindekiler bilgilerinin taranıp katalog kaydının yanında görüntülenmesi işlemleri de gerçekleştirilebilir. Bu sayede kullanıcılar kitabı raftan almadan içindekiler bilgisine ulaşma imkânı sağlanmış olur.
- E-danışma hizmeti verilmemektedir. Bunun yanında kapsamlı, hızlı ve yönlendirici bir geleneksel danışma hizmeti verilmektedir. Sosyal ağlar

aracılığıyla veya kurulacak olan çevrimiçi mail sistemiyle ek maliyetler gerektirmeyen bir e-danışma hizmeti verilebilir. Tabi bu işler için hızlı klavye kullanabilen bir de danışma kütüphanecisi istihdam edilmelidir.

- Kütüphanede vakfın desteklediği bursiyer ve araştırmacılara seçmeli bilgi duyurusu hizmeti verilirken, diğer kullanıcılar bu hizmetten tam manasıyla yararlanamamaktır. Bu hizmet genellikle danışma hizmeti kapsamında kullanıcıların ilgili kaynaklara yönlendirilmesi şeklinde yapılmaktadır. Bu hizmetin tüm kullanıcıları kapsayacak şekilde gerçekleştirilebilmesi için kullanıcı çalışma alanlarının belirlenip, ilgili anahtar kelimeler ya da konu başlıkları sayesinde bu kaynaklara ulaşabilme imkânını sağlayan aynı zamanda kütüphane kataloğuyla eş zamanda çalışabilen kaynaklar bazında kullanıcıların mail adresleri üzerinden ulaşabilecekleri elektronik güncel duyuru hizmeti gerçekleştirilebilir.
- Kütüphanede var olan Osmanlıca gazetelerin dijitalleştirilip, eksik olanların da diğer kütüphanelerden tamamlanarak veri tabanı altında hizmete sunulması gerçekleştirilebilir. Osmanlıca gazetelerin yoğun olarak yer aldığı Milli Kütüphane veya Atatürk Kitaplığı'nda yer alan dijital kopyalar üzerinden yapılacak olan kaynak işbirliği sayesinde bu hizmetin gerçekleştirilebilmesi sağlanabilir. Bu sayede hem kaynakların yıpranması önlenmiş olur hem de okuyucular bu kaynaklara daha hızlı erişim imkânı sağlanmış olur.
- Osmanlıca gazetelerin yanında telif hakları bulunmayan Osmanlıca kitapların da aynı hizmet anlayışıyla kullanıma sunulması sağlanabilir. İSAM bu amaçla Marmara Üniversitesi Nadir Eserler üzerinden gerçekleştirdiği işbirliği çalışmalarına Atatürk Kitaplığı tarafından yapılmakta olan sayısallaştırma projesini de katılabilir. İSAM Kütüphanesi de kendi bünyesinde bulunan Osmanlıca kaynaklarla bu projeye destek sağlamalı, oluşturulacak olan bu havuzdan kullanıcılarına daha iyi hizmet verebilmek adına yararlanabilmelidir.
- Elektronik hizmetler ve veri tabanlarıyla ilgili ayrı bir servis oluşturulabilir. Bu servisin başına hem kütüphane hem de bilgisayar teknolojilerinden anlayan donanımlı bir personel getirilmelidir. Bu sorumlu veri tabanlarıyla ilgili veri girişinin yapılması, var olan bilgilerin güncellenmesi, kullanıcı eğitimi verilmesi, veri tabanlarıyla ilgili sorunlar giderilmesi ve yeni teknoloji ve

hizmetlerin kullanıcılara duyurulması hizmetlerinin yerine getirilmesi ve organize edilmesinden sorumlu olmalıdır.

- Tezler alanında İSAM Kütüphanesinde mevcut olan veri tabanlarına (Tezler Veri Tabanı, İlahiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler Veri Tabanı) ilave uluslararası tezlerinde yer aldığı ProQuest Dissertations&Theses veri tabanına abonelik yapılabilir. Bu hizmet kullanıcılarının çoğunluğu akademik araştırma yapan/ akademisyen kullanıcılar tarafından yoğun olarak kullanılacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. Yine tarih alanında e-dergilerin yer aldığı JSTOR veri tabanına veya EbscoHost veri tabanının sosyal ve din bilimleri alanlarıyla ilgili veri tabanlarına da abonelik gerçekleştirilebilir. Abonelikten önce bu veri tabanlarının kurum için gerekli olup olmadığı, fiyatı, abonelik şartları gibi kriterlerin değerlendirildikten sonra deneme erişimleriyle yapılacak olan kullanım yarar istatistiklerinden de yararlanılmalıdır.

3.4.3. İSAM Kütüphanesi'nin Özel Kütüphaneler İçindeki Yeri

İSAM Kütüphanesi derme ve hizmetlerinin oluşturulmasında aşağıdaki faktörlerin etkili olduğunu söyleyebiliriz:

- T.D.V. tarafından kuruluşundan günümüze derme, bütçe, personel, bina desteğinin kesintisiz olarak sağlanıyor olması,
- Kütüphane yönetim kadrosunun kütüphaneciler tarafından oluşturulmuş olması kütüphanenin; okuyucu beklentilerine ve kütüphanecilik prensiplerine uygun olarak gelişmesine imkan sağlamaktadır. Üst yönetimin de kuruluşundan bu yana bu yapıya müdahalede bulunmaması bu durumun sürdürülebilir olmasını sağlamıştır.
- İSAM Kütüphanesi diğer özel kütüphanelerden farklı olarak nitelik ve nicelik açısından yeterli personel grubuyla hizmet vermektedir (30 tam zamanlı personel). Bu personelin 18'i kütüphanecilik/bilgi-belge yönetimi bölümlerinden mezun, 6'sının yüksek lisans ve 2'sinin de doktora dereceleri bulunmaktadır.
- İSAM Kütüphanesi alışla gelmiş özel kütüphaneler gibi sınırlı sayıda okuyucuya hizmet vermek yerine; üyelik şartları uygun olan

araştırmacılara (yüksek lisans, doktora) da hizmet vermektedir. Bu sebeple kullanıcı sayısı ve profili diğer özel kütüphanelere oranla daha farklı ve fazladır. (bkz. Tablo 3.7)

- İSAM Kütüphane'si, kendi imkânlarıyla hazırlamış olduğu veri tabanlarıyla (örn. Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı, Tezler Veri Tabanı gibi) diğer kütüphanelerde mevcut olmayan bilgilerin karşılanmasında önemli bir rol oynamıştır.
- Kurum bilgi ve belge yönetimi alanında okuyan öğrencilere sağladığı staj yapma ve part-time çalışma imkanları sayesinde, hem mesleki tecrübe hem de ekonomik anlamda destek sağlamaktadır.
- Kütüphanenin, yurt içinden gelen okuyucu isteklerini düzenli olarak karşılıyor olması kurumun saygınlığının ve bilinirliğinin artmasına imkan sağlamıştır. Ayrıca İSAM Kütüphanesi, T.D.V. İslâm Araştırmaları Merkezi'nin yayınladığı *İslâm Ansiklopedisi* ve diğer yayınlarlar üzerinden ulusal ve uluslararası yapmış olduğu mübadele ve bağış anlaşmaları sayesinde Orta Doğu ve Batı'da bir çok kurum tarafından bilinir hale gelmiştir.

Bütün bu sayılanları Türkiye'deki özel kütüphanelerde bir arada bulmak pek mümkün gözükmemektedir. Bu fark ve özellikleri bir arada bünyesinde bulunduran İSAM Kütüphanesi, ister istemez diğer özel araştırma kütüphanelerinden ayrılmaktadır.

SONUÇ

Türü ne olursa olsun kütüphanelerin temel amacı bilgiyi sağlamak, işlemek ve kullanıma sunmaktır. Kütüphaneler hizmetlerini ister elektronik ortamda isterse basılı ortamda versin, temel amaç kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilmektir. Gelişen teknolojiler sadece kaynakların bulunduğu ortamı ve hizmetin veriliş şeklini değiştirebilmiştir, işin felsefesi aynı kalmıştır. Yaşanmakta olan teknolojik gelişmelerle beraber daha birçok yeni kaynak ve hizmetin kütüphanelerde kullanılabileceğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden özel kütüphaneler de etkilenmiş, derme ve hizmetlerini oluştururken artık elektronik kaynak ve hizmetlerden de yararlanmaya başlamışlardır. Okuyucuya daha iyi ve güncel hizmet sunabilmek amacıyla oluşturulan bu hizmetler aracılığıyla zaman ve mekân sınırları ortadan kalkmış, günün her saatinde birçok kaynağa ulaşabilme imkânı sağlanabilmiştir.

Çalışmanın örneğini teşkil eden İSAM Kütüphane'sindeki elektronik kaynak ve hizmetlerin büyük çoğunluğunu veri tabanları oluşturmaktadır. Kütüphanede toplam 17 adet veri tabanı bulunmaktadır. Bunların 15'i kurumun tarafından oluşturulmuş olan veri tabanlarıdır. Bunlar; Türkiye Kütüphaneleri, Dokümantasyon, Makaleler, Osmanlıca Makaleler, Osmanlıca Risaleler, Osmanlı Salnameleri, Tezler, İlahiyat Fakültesi Tezler Kataloğu, İlahiyat Makaleleri, Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı, Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı, Muhammed b. Tavit et-Tanci Evrakı, Kemal Batanay Müzik Arşivi, Kadı Sicilleri ve İslam Ansiklopedisi adlı veri tabanlarıdır.

İSAM Kütüphanesi'nde yer alan veri tabanlarının başka kütüphanelerde mevcut olmaması ve bu alandaki ihtiyaçların karşılanması adına oluşturulmuş olması yönüyle takdir edilmesi gereken uygulamalardır. Özellikle Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı Türkiye'de yazma ve Arap harfli matbu eser barındıran 120 kütüphaneye ait bibliyografik kayıtları bir araya getirdiği için önemlidir. Ayrıca <http://www.yazmalar.gov.tr/> 'den ulaşılamayan kayıtların erişilmesine de imkân sağlaması sebebiyle yazma eser kütüphaneleri tarafından da yoğun olarak kullanılmaktadır.

Bunların dışında kalan 2 veri tabanı ise biri ücretli (Index Islamicus), diğeri ise (Arapça makaleler veri Tabanı) veri tabanını hazırlayan kurumla yapılan anlaşma sonucu ücretsiz olarak hizmete sunulmakta olan veri tabanlarıdır. Index Islamicus başlığı altında hizmete sunulan veri tabanından ayrıca Brill, Oxford University, Cambridge University ve Edinburg University yayınevlerine ait ve aynı zamanda kütüphanede basılı nüshaları da yer alan dergilerin elektronik versiyonlarına da erişilebilmektedir. Bu dergilerin kullanım miktarlarına baktığımızda (bkz. Tablo 3.12.) elektronik ortam yerine basılı dergilerin tercih edildiği görülmüştür. Bu sonuç bize kullanıcılar tarafından bu kaynakların elektronik ortamda kullanımının tam benimsenmediği, basılı nüshaların tercih edildiğini göstermektedir.

İSAM Kütüphanesinde veri tabanları haricindeki elektronik hizmetlerin web sayfası, belge ve doküman sağlama, kullanıcı isteklerinin web üzerinden alınma, güncel duyuru hizmeti, mükerrer yayınların web üzerinden seçim işlemleri gibi hizmetler yer almaktadır. Bu hizmetlerin çoğu diğer özel kütüphaneler tarafından da verilmektedir. Mükerrer yayınların depolanarak yayın talebinde bulunan kurumlara web üzerinden seçimlerini gerçekleştirildiği sistem başka kütüphanelerde mevcut değildir. Bu hizmet kütüphanelerin yayın ihtiyaçlarının karşılanması adına önemli bir uygulamadır. Sistem birden fazla kurumun aynı anda seçim yapmasına imkân vermektedir. Bu sayede bir çok kütüphanenin yayın ihtiyacı karşılanmıştır. (bkz. Tablo 3.5.) Yukarıda saydığımız hizmetler genellikle internet veya e-mail aracılığıyla verilmekte olup sadece iletişim kanalı olarak elektronik ortamdan yararlanılmaktadır.

İSAM Kütüphane'si, son on yıldır profesyonel bakış açısıyla kendi öz kaynaklarına (kütüphanecilik/bilgi-belge yönetimi alanında uzman personel) dayalı hizmetler üretme çabası içerisine girmiştir. Bu düşüncenin arkasında kullanıcılarına faydalı olabilme ve kuruluş misyonunda yer alan ilahiyat fakültelerine kaynak ve hizmetleriyle destek olabilme sorumluluğu yatmaktadır. İSAM aynı zamanda kurumun daha kaliteli hizmetler üretilmesi adına personelin uzmanlaşmasını (6 Yüksek Lisans, 2 Doktora derecesi) da teşvik etmektedir. Özel kütüphanelerin özellikleri arasında yer alan kullanıcıların bilgiye daha kolay, hızlı ve içeriğe yönelik erişimini amaçlayan uygulamaların İSAM Kütüphanesi'nde sunulmakta olan veri tabanları aracılığıyla fazlasıyla verildiğini görmekteyiz.

Veri tabanı denildiğinde çoğumuzun aklına yayınevleri/sağlayıcılar tarafından sağlanan, elektronik kitap ve dergilerin yer aldığı ve genellikle ücretleri yüksek olan bilgi ortamları gelmektedir. Bana göre İSAM Kütüphanesi kendi imkânlarıyla hazırlamış olduğu veri tabanlarıyla bu algının değişmesine katkıda bulunmuş, kütüphanelerin kendi imkanlarıyla da kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik bilgi hizmeti üretilbileceğini ortaya koymuştur.

İSAM Kütüphanesi'nin oluşturmuş olduğu veri tabanları, internet üzerinden erişilebilme, bazılarında metin erişim imkânı sağlaması ve kütüphanecilik alanındaki ihtiyaçları karşılamaya yönelik oluşturulması gibi avantajları sebebiyle kullanıcılar tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu veri tabanlarını maliyet-yarar açısından değerlendirecek maliyetinin düşük, kullanım oranının ise genellikle yüksek olduğu görülmektedir. (bkz. ek-4)

Öneri olarak hizmete sundukları veri tabanıyla bu alanda ilkleri gerçekleştiren İSAM Kütüphanesi'nin, mevcut veri tabanlarını yayınevleri/sağlayıcılar tarafından sağlanan veri tabanları seviye ve kalitesine (görüntü kalitesi, standartlık, veri tabanı isimleri v.s.) çekilebilmesi hem kurum hem de kullanıcılar adına daha faydalı olacaktır.

Çalışmanın genelini kapsayan İstanbul'da yer alan özel kütüphanelerde verilmekte olan elektronik kaynak ve hizmetlerin belirlenebilmesi adına 40 özel kütüphanede 24 soruluk bir anket çalışması gerçekleştirildi. Yapılan bu anket sonucu

elde edilen veriler doğrultusunda elektronik bilgi hizmetlerinin özel kütüphanelerin derme ve hizmetlerinde kullanımını etkileyen şu verilere ulaşılmıştır:

- Kütüphanelerin bütçelerine baktığımızda %70 'i nin (28 adet) kendine ait bütçesi bulunmadığı , %30' u nun (12 adet) kendi harcamalarını yapabileceği bir bütçesinin olduğu görülmüştür. (bkz. şekil 2.5.) Kendine ait bütçesi olan kütüphanelerin, diğer kütüphanelere oranla elektronik kaynak ve hizmetlere (özellikle veri tabanlarına abonelik konusunda) daha fazla kaynak ayırdıkları görülmüştür. Çünkü bu kütüphaneler için kurumlardan ayrılan bütçe miktarları diğer kütüphanelere oranla daha fazladır. Kurum bütçelerinden kütüphaneler adına ayrılmakta olan bütçe miktarlarının, kurumun başında yer alan yöneticinin kütüphaneye verdiği değer ve yeniliklere açık olma anlayışıyla doğru orantılı olarak gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Özel kütüphanelerin %80'i nin de (32 adet) web sayfası mevcut iken, % 20 sinde (8 adet) web sayfası mevcut olmadığı görülmüştür. (bkz. şekil 2.6.) Web sayfası mevcut olan kütüphanelerin çoğunluğu ağırlıklı olarak katalog taraması ve duyuru hizmetleri için web sayfalarını kullanmaktadır. Web sayfası kullanmayan kütüphanelerin gerekçe olarak kütüphane yöneticilerinin geleneksel yöntemlerle hizmet verme isteği (teknolojiye yer vermeme), kütüphanenin dış kullanıcılara kapalı olması, bu hizmet için personel, bakım, araç-gereç donanım gerektirmesi gibi nedenleri göstermiştir.
- Özel kütüphanelerin % 80'i (32 adet) G.D.H. (Güncel Duyuru Hizmeti) vermektedir. Bu kütüphanelerin G.D.H.' ni avantajlarından dolayı genellikle web sayfaları, mail, sosyal medya aracılığıyla kullanıma sundukları görülmüştür. G.D.H.'nin hızlı, kullanıcılara güncel bilginin sunulması ve daha çok kullanıcıya ulaşılabilmesi gibi avantajlarının yanında bütçelere fazla yük getirmeyen uygulamalarla gerçekleştirilebiliyor olması hizmetin veriliş şeklinin elektronik ortam üzerinden verilmeye çalışıldığını göstermektedir. (bkz. tablo 2.5.)
- Özel kütüphanelerin % 45' inde (18 adet) veri tabanı mevcutken,% 55'inde (22 adet) veri tabanı mevcut değildir. (bkz. şekil 2.8.) Bu yüzdeler bize veri

tabanlarının özel kütüphaneler tarafından kullanımının henüz tam manasıyla yaygınlaşmadığını göstermektedir. Bunların nedenleri arasında; veri tabanlarının fiyatlarının yüksek olması, kurum bütçelerinden özel kütüphaneler için ayrılan miktarların azlığı, bulundukları ortam gereği kurum yöneticileri ve kullanıcılar tarafından tam benimsenememesi gibi faktörlerin etkili olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucu ulaştığımız veriler “İstanbul’da yer alan özel araştırma kütüphaneleri; ekonomik, yönetsel ve teknolojik sınırlandırmalardan dolayı elektronik kaynak ve hizmetlerden tam manasıyla yararlanamamaktadır” hipotezini doğrulamıştır.

Bu çalışma teknolojik yeniliklerin övülmesi bunları uygulayan kurumların çağdaş, iyi kurumlar olduğunu, uygulamayan kurumların ise geri kalmış kurumlar olduğunu vurgulamak için yapılmamıştır. Tek başına “teknoloji ne iyi ne kötü ne de tarafsızdır.”¹⁶² Bu amaçla elektronik bilgi ve kaynakların gerekli analizlerden sonra kullanılması kurum menfaatleri açısından fayda sağlayacaktır. Diğer kütüphanelerde var, bizde de olsun mantığıyla gerekli planlama ve alt yapı çalışmaları yapılmadan oluşturulan hizmetlerden istenilen verim alınamayacağı unutulmamalıdır. Ayrıca özel kütüphaneler yönetmelik ve politikalarına artık elektronik kaynak ve hizmetleri de katmalıdırlar.

Peter Burke’nin de belirttiği üzere; “Teknoloji, kurumlar, zihniyetler ve uygulamalar hep farklı hızlarda değişir. Teknoloji, özellikle “yeniliğin kurumsallaşması” çağı denilen günümüzde hızla değişmektedir. Toplum ve kurumlar ise kurumsal durgunluk sonucunda daha yavaş değişir. En son değişenler ise günümüz dünyasında geçmişin varlığını yansıtan zihniyetler ve uygulamalardır”.¹⁶³

Bulgular:

- Her özel kütüphanenin kendine ait ödemelerinin yapılabileceği, kullanıcılarına daha iyi hizmet verebileceği bir bütçesi olmalıdır. Çünkü özel kütüphanelerin

¹⁶² Yaşar Tonta (2009), a.g.e., s. 763.

¹⁶³ Peter Burke, Bilginin Toplumsal Tarihi II: Encyclopedie’den Wikipedia’ya, çev. Mete Tunçay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2013, s. 278-279.

güncel ve iyi bir dermeye sahip olabilmesi, hizmetlerinde bilgi teknolojilerine yer verebilmesi için iyi bir bütçeye sahip olmasını gerektirir. Bu sebeple kurum yöneticilerinin kütüphane bütçeleri için ayırdıkları miktarları artırmaları gerekmektedir.

- Özel kütüphaneler, politika ve yönetmeliklerini tekrar gözden geçirerek elektronik bilgi hizmetleri ve kaynaklarını da içerecek şekilde revize etmelidir.
- Aynı/benzer konu alanlarında hizmet veren özel kütüphaneler arasında elektronik hizmet ve kaynak paylaşımını içeren işbirlikleri yapılabilir. Bu sayede sınırlı olan bütçelerin daha verimli kullanılması sağlanabilir. Aynı zamanda kütüphanelerin bu iş için gerekli olan teknolojik alt yapılarının uygun hale getirilmesi gerekmektedir.
- Elektronik hizmet ve kaynakların hiç yer almadığı kütüphanelerin en azından kataloglarının web üzerinden kullanıcıların hizmetine açılması gerekmektedir. Bizi bilen gelsin mantığıyla hizmet verme artık günümüz anlayışına ters düşmektedir. Biraz reklamın kütüphanelere hiçbir zararı olmaz.
- Özel kütüphaneler veri tabanı kullanım istatistiklerinin tutulmasına daha hassas bir şekilde bakmalı, bütçe planlamalarında ortaya çıkan sonuçlara göre hareket edilmelidir. İstatistiklerin yanında kullanıcı memnuniyetini ölçmek adına kurum içi anket çalışmaları da yapılmalıdır.
- Özel kütüphanelerde personel durumuna göre elektronik hizmet ve kaynaklardan sorumlu en az bir personel bulundurulmalıdır. Bu personel bilgi ve belge yönetimi alanındaki teknolojik gelişmeleri yakından takip ederek kuruma yarar sağlayacak şekilde hizmetleri uygulayabilmelidir.
- Web sayfası üzerinden katalog tarama ve veri tabanlarından yararlandırmayla ilgili kullanıcı eğitimine yönelik kılavuzlar hazırlanmalıdır. Yeni gelen kullanıcılar varsa elektronik kaynak ve hizmetlerden sorumlu personel tarafından bu kaynakların kullanımıyla ilgili bilgilendirilmelidir.

- Kullanıcılar, genelde bağlı bulunan kurumların web siteleri üzerinden hizmet veren özel kütüphanelerin web sayfalarına ulaşımında zorluk çekebilmektedir. Bu sebeple kütüphane linklerinin herkes tarafından görülebilecek şekilde sayfanın üst kısmına alınması, kütüphane web sayfalarının renk, tasarım açısından göze hoş gelebilecek şekilde düzenlenmesi bu iş için kullanıcı istek ve önerilerinden de yararlanılması gerekmektedir. Özel kütüphaneler mümkünse kendilerine ait web sayfası oluşturmali, bu sayfaların güncelliği sağlanmalı, elektronik kaynak ve hizmetlere göre yeniden tasarlanmalıdır.
- Ülkemizde yer alan özel kütüphanelerde verilmekte olan elektronik kaynak ve hizmetlerin oluşturulması ve yararlandırılmasındaki standartlar henüz oluşmamıştır. Bu kurumların daha iyi hizmet verebilmeleri adına standartlarını belirlemiş olmaları gerekmektedir. Ülkemizde böyle bir standart mevcut değilse yurtdışındaki uygulamalardan yararlanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Afzali, Mehdi, *Elektronik Bilgi Kaynaklarının Üniversite Kütüphanelerine Ekonomik Etkisi: İran Temel Bilimler İleri Araştırmalar Enstitüsü Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2003.
- Akbaytürk, Tuba, *E-Kitaplar ve Kütüphaneler*, (çevrimiçi 22.02.2013 tarihinde <http://eprints.rclis.org/8455/1/ekitap-Tuba.pdf> adresinden erişildi.)
- Akış, Cennet, *Seçmeli Bilgi Yayımı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2000.
- Akkaya, Mehmet Ali, *Endüstriyel Örgütlerde Bilgi Hizmetleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2010.
- Akyüz, Asuman, Tuba Akbaytürk, “Konsorsiyumlarda Elektronik Kitap Sağlama Modelleri ve Türkiye Örneği: eBrary”, *inet-tr’ 06 –XI. “Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri 21-23 Aralık 2006*, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara, 2006. (çevrimiçi 22.02.2013 tarihinde http://inettr.org.tr/inetconf11/kitap/akyuz_akbayturk_inet06.pdf adresinden erişildi.)
- Alkış, Havva, Bülent Yılmaz, “Kütüphanelerarası Ödünç Verme Hizmeti: Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi Örneği”, *Balkan Ülkeleri Kütüphanelerarası Bilgi ve Belge Yönetimi ve İşbirliği 2008=Information-Documentation Management and Cooperation among the Libraries in the Balkan Countries Symposium Papers, Edirne (Turkey), 5-7 June 2008*, Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, Edirne, 2008.
- Alpay, Meral, *Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1973.

- Altıkulaç, Tayyar, “İslâm Araştırmaları Merkezi”, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, c. XXIII, 2001.
- Ar, Mukaddes, *Dokümantasyon Nedir? Arşivcilik ve Kütüphanecilikle İlişkisi ve Türkiye’de Uygulamaları*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2003.
- Ataman, Bekir Kemal, “*Arşivcilik Terimleri Sözlüğü: Almanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Hollandaca, Rusça ve İspanyolca Karşılıklarıyla=Dictionary of Archival Terminology: With Equivalents in German, English, French, Italian, Dutch, Russian and Spanish*”, Librairie de Pera, İstanbul, 1995.
- Atılğan, Doğan, Yusuf Yalçın, “Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi”, *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 2009, s. 776.
- Avery, Robert, *İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü = The Redhouse English-Turkish Dictionary*, 37. bs., SEV Matbaacılık, İstanbul, 2004.
- Ayverdi, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük = Kubbealtı Lugatı: A-G*, 1. c., Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2005.
- Ayverdi, İlhan, Ahmet Topaloğlu, *Türkçe Sözlük: Kubbealtı Lugatı*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2007.
- Baysal, Jale, *Kütüphanecilik Alanında Yeni Kavramlar Araçlar Yöntemler*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1987.
- Baysal, Jale, *Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş*, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, İstanbul, 1996.
- Boz, Mehmet, *Internet Üzerinden Tezlere Tam Metin Erişim: Türk Üniversiteleri İçin Kavramsal Bir Model*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2001.
- “Britannica artık basılmayacak”, *Sabah Gazetesi*, (çevrimiçi 13.03.2013 tarihinde <http://www.usasabah.com/KulturSanat/2012/03/14/britannica-artik-basilmayacak> adresinden erişildi.)
- Burke, Peter, *Bilginin Toplumsal Tarihi II: Encyclopedie’den Wikipedia’ya*, çev. Mete Tunçay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2013.

- Çakın, İrfan, “Özel Kütüphaneler: Tanım Boşluğu”, *Türk Kütüphaneciliği*, 5, 2(1991), s. 50-51.
- Çapar, Bengü, “Bilgi İşletmelerinin yönetiminde Sistem Yaklaşımı ve Sistem Analizi,” *Jale Baysal’ a Armağan*, yay. haz. Hasan S. Keseroğlu, Yapı Tasarım Üretim, İstanbul, 1993.
- Çelik, Kasım, “İhtisas Kütüphaneleri ve Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi”, *43. Kütüphane Haftası VEKAM İhtisas Kütüphaneleri Paneli: 29 Mart 2007 Bildiriler*, yay. haz. Esin Sultan Oğuz, editörler Zeynep Önen, Mehtap Türkyılmaz, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara, 2008.
- Çelik, Sönmez, Sami Çukadar, “Araştırmacıların Bilgiye Erişimde Kullandıkları Araçlar: Online Kütüphane Katalogları, Veri Tabanı Arayüzleri ve Arama Motorları”, *VIII. Türkiye’de İnternet” Konferansı 19-21 Aralık 2002*, İstanbul, 2002. (çevrimiçi, 10.01.2013 tarihinde <http://earsiv.dogus.edu.tr:8080/jspui/handle/1/22> adresinden ulaşıldı.)
- Çelikbaş, Zeki, “What is RSS and How Can it Serve Libraries?”, *In First International Conference on Innovations in Learning for the Future: e-Learning*, İstanbul (Turkey), 26-27 October 2004. Istanbul University. [Yayınlanmış Konferans Metni], (çevrimiçi, 09.12.2012 tarihinde http://eprints.rclis.org/bitstream/10760/5617/1/RSS_and_libraries_EN3.pdf adlı adresten erişildi.)
- Çukadar, Sami, Sönmez Çelik, “İnternete Dayalı Uzaktan Öğretim ve Üniversite Kütüphaneleri”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 2003, 4(1), s. 39.
- Daubert, Madeline J., “Bütçe Sürecini Anlamak”, çev. Mesut Yalvaç, *Türk Kütüphaneciliği*, 14(1), 2000, s. 83.
- Derek, Law, “Academic Dijital Libraries of the Future: an Environment Scan”, *New Review of Academic Librarianship*, 2009, 1(1), s. 61.
- Diriarın, Hasan, “Türkiye’de Elektronik Yayıncılık Üzerine Bir İnceleme: Marmara Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği”, *EXLibris BBY*, 1(2011), s. 35
- Dollah, Abdulkadir Wan, Diljit Singh, “Dijital Reference Services in Academic Libraries”, (çevrimiçi, 28.01.2013 tarihinde,

<http://www.lib.usm.my/elmuequip/conference/Documents/ICOL%202005%20Paper%207%20Wan%20Abdul%20Kadir%20&%20Diljit%20Singh.pdf>
adresinden erişilmiştir.

Dossett, Judith C., “Budgets and Financial Management in Special Libraries” (2004),
(çevrimiçi 17.08. 2013 tarihinde
<http://faculty.libsci.sc.edu/bob/class/clis724/SpecialLibrariesHandbook/Budgets%20and%20Financial%20Management.htm> adresinden erişilmiştir.)

Ebscohost, (çevrimiçi 13.03.2013 tarihinde <http://www.ebscohost.com/about-us>
adresinden erişildi.)

Ergen, Bülent, *Bilgi Hizmetlerinin Değerlendirilmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2007.

Erol, Aysun, *Dünyada ve Türkiye’de Elektronik Yayıncılık*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2009.

Ersoy, Osman, *Kütüphanelerin Çağımızdaki Önemi*, Doçentlik Ders Metni, 2 Aralık 1960.

Erünsal, İsmail E., *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri: Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2008.

Erünsal, İsmail E., Mustafa Birol Ülker, Fatih Çardaklı. *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu (1953-2010)*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), İstanbul, 2010.

Guinchat, Claire, Michel Menou, *Bilgi ve Dokümantasyon Çalışma Tekniklerine Giriş*, çev. Sönmez Taner, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1990.

Gürdal, Oya, “Enformasyon: Terminolojik Yaklaşım”, *Türk Kütüphaneciliği*, 3(1991), s. 118-119.

Gürdal, Gürtekin, Uğur Bulgan, “Kullanıcı Merkezli Kütüphane Web Siteleri ve Yeni Teknolojiler”, (çevrimiçi 26.11.2012 tarihinde
<http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak06/u06-7.pdf> adresinden erişildi.)

Güvenç, Burcu, *Bir Özel Kütüphane Türü Olarak Televizyon Kütüphaneleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996.

- Hakgüder, Zeynep, *Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Kaynaklarının Sağlanmasında Konsorsiyumların Rolü: ANKOS Örneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.
- Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı Kataloğu, proje yöneticisi Mustafa Birol Ülker, yay. haz. Ömer Faruk Bahadır, v.d., Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), İstanbul, 2006.
- Işık, Demet, "Üniversite Kütüphanelerinde Web 2.0 Teknolojilerinin Kullanımı ve Web Tabanlı Kullanıcı Eğitimi İçin Öneriler", *Türk Kütüphaneciliği*, 2013, 27(1), s. 104.
- İnce, Nesrin, *Özel Kütüphanelerde Kullanıcı Eğitimi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1989.
- İskeçeli, Metin, "Seçme Bilgi Yayımı (Selective Dissemination of Information – SDI)", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 19(3), 1970, s. 197-200.
- İstanbul Kütüphaneleri, (çevrimiçi, Ağustos 2013 tarihinde <http://www.istanbulkutuphaneleri.org/> adresinden erişilmiştir.)
- İş Dünyasına Yönelik Bilgi Merkezleri: Kütüphaneler, Dokümantasyon ve Özel Araştırma Merkezleri, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, 2008.
- Kayaoğlu, Hülya Dilek, "Bilimsel İletişim Sürecinde Basılı Dergiden Elektronik Dergiye Geçiş", *Aysel Yontar Armağanı*, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul, 2004.
- Kayaoğlu, Hülya Dilek, *İstanbul Kütüphaneleri=Libraries of Istanbul*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, İstanbul, 2010.
- Kemal Batanay Müzik Arşivi, (çevrimiçi 05.06.2013 tarihinde <http://ktp.isam.org.tr/> adlı adresten erişilmiştir.)
- Kenna, Frank E. Mc, "Special Libraries and the Special Libraries Association", *Encyclopedia of Library and Information Sciences*, Marcel Dekker, New York, Vol. 28 (1980), s. 387.
- Keseroğlu, Hasan, R. Tuba Çavdar, *Fotoğraflarla İstanbul kütüphaneleri : Değişik Kesitlerden Örnekler Libraries of Istanbul : a Cross-Section of the Libraries*

With Related Texts & Specialized Photographs, trc. Hakan Turgun, Türk Kütüphaneciler Derneği, İstanbul, 1995.

Keskin, Faik, “Hizmetlerin tanıtılması ve pazarlanması açısından üniversite kütüphanelerinin web sitelerinin değerlendirilmesi”, (çevrimiçi 08.10. 2012 tarihinde http://www.ilipg.org/sites/ilipg.org/files/itu_poster_ozet.pdf adresinden erişildi.)

Konya, Ümit, *İstanbul'un 100 Kütüphanesi*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2010.

Kurulgan, Mesut, Fatih Bayram, “Üniversite Kütüphaneleri Web Sitelerinin Biçim ve İçerik Analizi: Türkiye'deki Uygulamaya İlişkin Bir Araştırma”, *Türk Kütüphaneciliği*, 2006, 20(2), s. 143-145.

Küçükcan, Berrin (Balkaş), *Bilgisayara Dayalı Kütüphane Ağları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993.

Külcü, Özgür, “Toplumsal ve Ekonomik Değişim Sürecinde Bilgi ve Bilgi Hizmetleri”, *Türk Kütüphaneciliği*, 15(1), 2001, s. 5-6.

Lemaitre, Henri, Anthony Thompson, Leman Şenalp, *Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü (Vocabularium Bibliothecarii)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1959.

Lerner, Fred, *Yazının İcadından Bilgisayar Çağına Kütüphanelerin Hikayesi*, çev. Dilek Çenkkiler, Bileşim Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Maharana, Bulu, K. C., Panda, “Virtual Reference Service in Academic Libraries: a Case Study of the Libraries of IIMs and IITs in India”, (çevrimiçi 27.01.2013 tarihinde http://eprints.rclis.org/9314/1/virtual_reference_service.pdf adresinden erişilmiştir.)

Muhammed b. Tâvî et-Tancî Evrakı,(çevrimiçi 05.06.2013 tarihinde <http://ktp.isam.org.tr/> adlı adresten erişilmiştir.)

Nergiz, Emine, *Özel Kütüphanelerde Bütçe Yönetimi Sorunları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993.

Odabaş, Hüseyin, “Teknolojik Gelişmelerin Bilgi Merkezlerine Etkisi ve Elektronik Yayınlar” (çevrimiçi 22.02.2013 tarihinde

<http://odabashuseyin.files.wordpress.com/2011/04/teknolojik-gelic59fmelerin-bilgi-merkezlerine-etkisi-ve-elektronik-yayc4b1nlar.pdf> adresinden erişilmiştir.)

Olca, Erol, “Elektronik Bilgi Kaynakları ve Derme Geliştirme Politikaları”, (çevrimiçi 20.02.2013 tarihinde <http://inettr.org.tr/inetconf3/bildiriler/kutuphan.htm> adresinden erişildi.)

Önder, Işık, *Elektronik Kitap Olgusu ve Türkiye’de Durum*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

Ören, Çiğdem Özbağ, *Elektronik Danışma Hizmetleri: ODTÜ Kütüphanesi Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

Ötüken, Adnan, *Bibliyotekçinin El Kitabı: Bibliyotek Bilgisi-Enstrüksiyon Denemesi-Bibliyografya ve Denemeleri*, 2. c., Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1948.

Özel, Nevzat, Tolga Çakmak, “Çevrimiçi Kütüphane Kataloglarına Yönelik Kullanıcı Beklentileri: Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri Örneği”, *Bilgi Dünyası*, 2011, 12(1), s. 31-33.

“Referans hizmeti” (çevrimiçi, 27. 2012 tarihinde <http://kutuphane.ieu.edu.tr/index.php/hizmetlerimiz/referans-hizmeti> adresinden erişildi.)

Reitz, Joan M., “Dijital Reference ”, *ODLIS: Online Dictionary for Library and Information Science*, (çevrimiçi, 21.05.2012 tarihde http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_d.aspx#digitalref adresinden erişildi.)

Reitz, Joan M., “Reference Services”, *ODLIS: Online Dictionary for Library and Information Science*, (çevrimiçi, 21.04.2012 tarihinde http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_r.aspx adresinden erişildi.)

Reitz, Joan M., “Reserves”, *ODLIS: Online Dictionary for Library and Information Science*, (çevrimiçi 08.01.2013 tarihinde http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_r.aspx adresinden erişildi.)

- Reitz, Joan M., "Special Library", *Online Dictionary for Library and Information Science*, (çevrimiçi 03.03.2012 tarihinde http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_r.aspx adresinden erişildi.)
- Sağsan, Mustafa, "Web 2.0. Örgütlerde Etkili Bir Şekilde Kullanılabilir mi? / Can Web 2.0 be Used Effectively Inside Organisations?", *Bilgi Dünyası*, 2007, 8(1), s. 143.
- Schwarzer, Marianne, Paul Kaegbein, "Özel Kütüphanecilerin Meslek Özellikleri", çev. Meral Alpay, *Türk Kütüphaneciliği*, 7, 1(1993), s. 55.
- Süküt, Fatih, *İçerik Yönetim Sistemleri ve Sanal Kütüphanelerde Bilgi Hizmetleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.
- Tabak, Yazbahar, *Bilgi ve Belge Merkezlerinde Hizmet Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Bir Uygulama: Marmara Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.
- Tarlan, Mine, *Türkiye’de Akademik Tıp Kütüphanelerinde Kullanılan Elektronik Kaynakların Analizi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.
- Tonta, Yaşar, "Dijital Hizmetlere ve Kaynaklara Erişim." (bildiri). *PULMAN-XT Türkiye Ulusal Toplantısı, 16-19 Kasım 2002, Milli Kütüphane*, Ankara, (çevrimiçi, 06.06.2012 tarihinde <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/pulman-dijital-hizmetler.pdf>, adresinden erişildi.)
- Tonta, Yaşar, "Dijital Yerliler, Sosyal Ağlar ve Kütüphanelerin Geleceği", *Türk Kütüphaneciliği*, (2009), 23 (4), s. 744, 751.
- Tonta, Yaşar, "Elektronik Yayıncılıkta Son Gelişmeler", *Bilgi Dünyası*, 2000, 1 (1), s. 110.
- Tonta, Yaşar, "Elektronik Yayıncılık ve Elektronik Bilgi Kaynakları", (çevrimiçi 13.03. 2013 tarihinde <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/fall2002/kut655/02-e-yayincilik-e-bilgi-kaynaklari.pdf> adresten erişildi.)

- Tonta, Yaşar, Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesi: Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlilik Tezlerinin Dijitalleştirilmesi ve Tam Metinlerinin İnternet Aracılığıyla Erişime Açılması (Proje). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, 2006, (çevrimiçi 13.03. 2013 tarihinde <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/eng/02G064.pdf> adresinden ulaşıldı.)
- Tonta, Yaşar, "Kütüphanelerarası işbirliği ve bilgi kaynaklarının etkin kullanımı = Interlibrary cooperation and the effective use of information sources". *Kütüphanecilik Bölümü 25. Yıl'a Armağan*, edit. Bülent Yılmaz, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü, Ankara, 1997. (çevrimiçi 08.07.2012 tarihinde <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/isbirligi.pdf> adresinden erişildi.)
- Tonta, Yaşar, "Kütüphanelerarası işbirliğinin neresindeyiz ?", *Bilginin Serüveni: Dünyü, Bugünü, Yarını... Türk Kütüphaneciler Derneğinin Kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 17-21 Kasım 1999*. Ankara, TKD, 1999. (çevrimiçi 08.07.2012 tarihinde <http://yunus.hun.edu.tr/~tonta/yayinlar/isbirligi-50.htm> erişildi.)
- Toplu, Mehmet, "Belge Sağlama Hizmetlerinin Gelişimi ve Türkiye Perspektifi", *Türk Kütüphaneciliği*, 23 1(2009), s. 85.
- "Türkiye'de Kütüphanecilik Alanında Bilgisayar Uygulamaları I. Sempozyumu Sonuç Raporu", *Kütüphanecilik Dergisi: Belge Bilgi Kütüphane Araştırmaları*, 1(1987), s. 228.
- Uçak, Nazan, "Değişen Bilgi Ortamının Danışma Hizmetine Etkisi", *Türk Kütüphaneciliği*, 18(4), 2004, s. 408.
- Uçak, Nazan, "Elektronik Danışma Hizmetleri", *Bilgi Dünyası*, 4(2), 2003, s. 104.
- Uçak, Nazan, Tolga Çakmak, "Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Öğrencilerinin Web 2.0 Araçlarını Kullanım Özellikleri", Serap Kurbanoglu, v.d., *Bilgi Yönetiminde Teknolojik Yakınsama ve Sosyal Ağlar. 2. Uluslar arası Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu, 22-24 Eylül 2010*, Ankara, 2010.

- Üçok, Bengü, “Üniversite Kütüphaneleri ve Müracaat Hizmeti”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 21(1), 1972, s. 31.
- Ülker, Mustafa Birol, “Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi ve Kütüphanesi”, *Yavuz Argıt Armağanı*, 2. bs., Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli, 2012.
- Ülker, Mustafa Birol, “İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Arşiv-Dokümantasyon Koleksiyonu ve Veri Tabanları”, *Arşiv Emektarlarına Armağan*, yay. haz. Nizamettin Oğuz, İshak Keskin, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013.
- Üstüner, Abdullah, *Kurum Kütüphanelerinde Elektronik Danışma Hizmetleri: DSI Kütüphanesi Örneğinin Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.
- Wiegeand, Wayne A., Donald G. Davis, *Encyclopedia of Library History*, Garland Publishing, New York, 1994.
- Withers, F.N., *Kütüphane Hizmeti Standartları: Milletlerarası Bir İnceleme*, çev. Sönmez Taner, Aysel San, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1988.
- Yalvaç, Mesut, “Elektronik Yayıncılıkta Güvenlik”, *Aysel Yontar Armağanı*, yay. haz. Bekir Kemal Ataman, Mesut Yalvaç, Türk Kütüphaneciler Derneği, İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2004.
- Yenikurtuluş, Hatice, *Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Kaynaklarına Dayalı Yararlandırma Hizmeti: İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Uygulama Örneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
- Yeşiltaş, Kamil, “Kütüphanelerde Bütçe Yönetimi” 17 Ağustos 2013 tarihinde çevrimiçi <http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak02/u02-16.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Yıldız, Gülten, *Endüstri ve Ticaret Kesimine Hizmet Veren Özel Kütüphanelerde Yararlandırma Hizmetleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1985.

- Yılmaz, Erol, “Etkin Kütüphane Kullanımı Önünde Büyük Bir Engel Olarak Kütüphane Kaygısı: Genel Bir Değerlendirme”, *Türk Kütüphaneciliği*, 25, 3(2011), s. 373.
- Yılmaz, Malik, “Bilgi Merkezleri ve Toplam Kalite Yönetimi İlişkisi: Bir Uygulama”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4,2 (2003), s. 260-261.
- Yılmaz, Malik, “Danışma Hizmetlerinin Değişen Yüzü: Geleneksel Danışma Hizmetlerinden Dijital Danışma Hizmetlerine”, *Prof. Dr. K. Gülbün Baydur’a Armağan*, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, 2012.
- Yontar, Aysel, “Bilgi Çağı ve Türkiye’ de Bilgi Hizmetlerinin Planlanması: Kavramsal Bir Yaklaşım,” *Jale Baysal’ a Armağan*, yay. haz. Hasan S. Keseroğlu, , Yapı Tasarım Üretim, İstanbul 1993.
- Young, Heartsill, *ALA Glossary of Library and Information Science*, IL: American Library Association, Chicago, 1983.
- Yörü, Halime Atıl, “Türkiye’de Kütüphanelerarası İşbirliğinin Kısa Tarihçesi ve Günümüz Uygulamaları”, *Türk Kütüphaneciliği*, 26, 1(2012), s. 155.
- Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı, (çevrimiçi 05.06.2013 tarihinde <http://ktp.isam.org.tr/> adlı adresten erişilmiştir.)
- Zan, Umut, *Derleme Olgusu ve Elektronik Yayınlar*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

EKLER

Ek-1: İstanbul'daki Özel Araştırma Kütüphanelerindeki Elektronik Bilgi Hizmetlerini Belirlemeye Yönelik Hazırlanan Anket Soruları

Sayın Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi Yetkilisi,

Bu anket, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilimdalı'nda "İstanbul'daki Özel Araştırma Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Hizmetleri: İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesi Örneği" isimli Yüksek Lisans tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır. İstanbul'da bulunan özel araştırma kütüphanelerinin, elektronik kaynak ve hizmetlerden nasıl etkilendiklerini belirleyebilmek amacıyla hazırlanan anketin kütüphaneniz yöneticisi veya varsa elektronik kaynak ve hizmetler sorumlusu tarafından doldurulup anketin altında yer alan formu gönder butonu tıklayarak gönderilmesi , tez çalışmam için son derece değerli veriler sağlayacaktır.

Elde edilen veriler, Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi adı zikredilmeden, sayısal değerler olarak tez çalışmasında kullanılacaktır.

Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.
Saygılarımla,

Hasan DİRİARIN

ANKET SORULARI

1. Kütüphaneniz/Bilgi Merkeziniz hangi tarihte kurulmuştur?
2. Kütüphanenizin/Bilgi merkezinizin kuruluş amaçları nelerdir?
3. Kütüphaneniz/Bilgi Merkezinizin örgüt yapısı hangisidir?
 - ☐ Kamu
 - ☐ Özel
 - ☐ Vakıf
 - ☐ Dernek
 - ☐ Diğer

4. Kütüphane yönetmeliğiniz var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

5. Dördüncü soruya cevabınız “Evet” ise kim ya da kimler tarafından oluşturulmakta?

6. Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi Yönetmeliğiniz güncelleniyor mu?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

7. Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi Yönetmeliğiniz hangi sıklıkta güncelleniyor?

8. Kütüphanenin/Bilgi merkezinin kendine ait bir bütçesi var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

9. Kütüphanenin/Bilgi Merkezinin yıllık bütçesi nedir?

10. Bütçenin kütüphane kaynakları için dağılımı nedir?

11. Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi bütçesi kim/hangi kurum tarafından sağlanmaktadır?

12. Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezinizde kaç personel çalışıyor?

13. Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezinizde Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunu kaç personel çalışıyor?

14. Abone olduğunuz Veri tabanları var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

15. Hangi veri tabanlarına abone olunacağına kim tarafından karar verilmektedir? (Uygun olanların tümünü işaretleyin.)

- ☐ Kurum Müdürü
- ☐ Kütüphane Müdürü/Sorumlusu
- ☐ Elektronik hizmetler/ Veri Tabanları Sorumlusu
- ☐ Diğer:

16. Veri tabanlarını hangi yollardan sağlamaktasınız? (Uygun olanların tümünü işaretleyin.)

- ☐ Yayıncısından satın alma/kiralama
- ☐ Konsorsiyum aracılığıyla
- ☐ Veri tabanlarını kendimiz oluşturuyoruz
- ☐ Diğer:

17. Veri tabanlarında yararlanılma nasıl olmakta? (Uygun olanların tümünü işaretleyin.)

- ☐ Kurum içi
- ☐ Kurum dışı
- ☐ Tüm kullanıcılara açık
- ☐ Sadece personele hizmet vermekte
- ☐ Diğer:

18. Veri tabanlarının kullanımıyla ilgili kullanıcılarınıza eğitim veriyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

19. Veri tabanlarıyla ilgili kullanım istatistikleri tutuyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

20. Güncel duyuru hizmeti veriyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

21. Güncel duyuru hizmetini hangi yollarla vermektedirsiniz? (Uygun olanların tümünü işaretleyin.)

- ☐ Web sayfası aracılığıyla
- ☐ Kütüphane bültenleri
- ☐ Mail yoluyla
- ☐ Posta yoluyla
- ☐ Diğer:

22. Kütüphanenize ait bir web sayfası var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

23. Web sayfası üzerinden verdiğiniz hizmetler neler? (Uygun olanların tümünü işaretleyin.)

- ☐ Katalog tarama
- ☐ Veri tabanlarından yararlanılma
- ☐ E-danışma
- ☐ Duyuru hizmetleri
- ☐ Kullanıcı eğitimi
- ☐ Rezerv hizmeti
- ☐ Diğer:

24. Web sayfanızı güncelleme sıklığınız nedir?

- ☐ Ayda bir
- ☐ 1-3 ay
- ☐ 3-6 ay
- ☐ 6-12 ay

Adınız ve Soyadınız:

Kurumdaki göreviniz:

Kütüphanenizin adı:

Anketle ilgili size ulaşmamız gerekirse

İletişim adresiniz (mail, tel.):

Ek-2: Anket Uygulaması Yapılan Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezleri

1. Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi
2. Akbank Sanat Merkezi Kütüphanesi
3. Akol Avukatlık Bürosu Kütüphanesi
4. Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi
5. Alvaro Mutis (Cervantes Enstitüsü) Kütüphanesi
6. American Research Institute in Turkey
7. Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi(ANAMED) Kütüphanesi
8. Bilim ve Sanat Vakfı Kütüphanesi
9. Boğaziçi Üniversitesi Mithat Alam Film Merkezi
10. Cam Araştırma Merkezi Kütüphanesi
11. Çamlıca Basım Yayın Araştırma Kütüphanesi
12. Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) Kütüphanesi
13. Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı
14. Feza Gürsey Enstitüsü Kütüphanesi
15. Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi
16. Fransız Kültür Merkezi Kütüphanesi
17. Goethe-Institut İstanbul Kütüphanesi
18. Hollanda Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi
19. İETT Ulaşım Kütüphanesi
20. İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırmaları Merkezi (IRCICA) Kütüphanesi
21. İstanbul Araştırma ve Eğitim Vakfı (İSAR) Kütüphanesi
22. İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi
23. İstanbul Borsa Kütüphanesi
24. İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesi
25. İstanbul Modern Sanat Müzesi Kütüphanesi
26. İstanbul Sanayi Odası Kütüphanesi
27. İstanbul Ticaret Odası (İTO) Bilgi Merkezi
28. İsveç Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi
29. İtalyan Kültür Merkezi Kütüphanesi
30. Milli Reasürans Kütüphanesi
31. Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir (TMMOB) Şubesi Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi
32. MSA Yiyecek –İçecek Kütüphanesi
33. Orient Institut Kütüphanesi
34. Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi= Salt Araştırma
35. Özgen Berkol Doğan Bilimkurgu Kütüphanesi
36. Portakal Sanat Galerisi Kütüphanesi
37. Sadberk Hanım Müzesi Kütüphanesi
38. Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı Kütüphanesi
39. Vakko Moda Merkezi Kütüphanesi
40. Yapı Endüstri Merkezi Kütüphanesi

Ek-3: İstanbul'da Yer Alan Özel Araştırma Kütüphaneler/Bilgi-Belge Merkezleri ve İletişim Adresleri

- Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü
Adres: Alemdar Mah. Alemdar Cad. Gülhane Park içi Alay Köşkü Fatih/ İstanbul
Telefon: 0212 520 20 81
E-posta: kutuphane3438@kultur.gov.tr
Web adresi: <http://www.facebook.com/pages/Ahmet-Hamdi-Tanp%C4%B1nar-Edebiyat-M%C3%BCze-K%C3%BCt%C3%BCphanesi/3212988912>
- Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Akbank Sanat Merkezi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Akbank T.A.Ş.
Adres: İstiklal Cad. Zambak Sok. No: 1 Beyoğlu
Tel: 0212 252 35 00
E-posta: akbanksanat@akbank.com
Web adresi: http://www.akbanksanat.com/web/132-6078-1-1/akbank_sanat/yayinlar/yayinlar/kutuphane
- Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Akbank Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Akbank T.A.Ş.
Adres: Sabancı Center Kule 1 4. Levent Beşiktaş/İstanbul
Tel: 0212 385 55 55-10012
E-posta: nazli.senturk@akbank.com
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)
- Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Akol Avukatlık Bürosu Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Akol Avukatlık Bürosu
Adres: Maya Akar Center Büyükdere Cad. 100/29 34394 Esentepe/ İstanbul
Tel/Fax: 0212 355 13 00/0212 355 13 01
E-posta: herbay@akol.av.tr
Web adresi: www.akol.av.tr
- Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Alman Arkeoloji Enstitüsü
Adres: İnönü Cad. No: 10 34437 Gümüşsuyu/ Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 393 76 00/0212 393 76 14
E-posta: bibliothek@istanbul.dainst.org
Web adresi: www.dainst.org
- Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Alvaro Mutis (Cervantes Enstitüsü) Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Cervantes Enstitüsü
Adres: Tarlabası Bulvarı Zambak Sok. No: 25 Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 292 65 36/ 0212 292 65 37
E-posta: bibest@cervantes.es
Web adresi: http://estambul.cervantes.es/tr/kutuphane_turkce/kutuphane_hakinda.htm
- Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** American Research Institute in Turkey
Bağlı Olduğu Kurum: American Research Institute
Adres: Üvez Sokak No: 5 34345 Arnavutköy
Tel/Fax: 0212 257 81 11/0212 257 83 69
E-posta: arist2@gmail.com
Web adresi: <http://ccat.sas.upenn.edu/ARIT/IstanbulCenter.html>
- Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Amerikan Bilgi ve Belge Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: A.B.D. Dışişleri Bakanlığı İstanbul Başkonsolosluğu
Adres: İstinye Mahallesi, Üç Şehitler Sokak No: 2 34460 İstinye
Tel/Fax: 0212 335 90 00/ 0212 335 90 93
E-posta : ozakinci@state.gov
Web adresi: <http://istanbul.usconsulate.gov>
- Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi (ANAMED) Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Koç Üniversitesi
Adres: İstiklal Cad. Ziya Nur Sok. No: 181 Merkez Han 34433 Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 393 60 00/0212 245 17 61
E-posta: info@ku.edu.tr / oertem@ku.edu.tr
Web adresi: <http://rcac.ku.edu.tr>
- Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Arçelik A.Ş. Kütüphanesi
Bağlı Oduğu Kurum: Arçelik A.Ş.
Adres: Arçelik A.Ş. Tuzla
Tel/Fax: 0216 395 45 15
E-posta: yok
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)

11. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Askeri Müze Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Türk Silahlı Kuvvetleri
Adres: Vali Konağı Cad. Askeri Müze ve Kültür Sitesi No: 1 Harbiye Şişli
Tel: 0212 233 27 20
E-posta: yok
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)
12. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Aysın Rafet Ataç Kültür ve Eğitim Vakfı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Aysın Rafet Ataç Kültür ve Eğitim Vakfı
Adres: Abide-i Hürriyet Cad. Arpasuyu Sok. Ataç Han No: 18 Osmanbey
Tel/Fax: 0212 219 01 93/0212 219 01 99
E-posta: vakif@atakutup.com
Web adresi: www.atakutup.com
13. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Basın Müzesi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
Adres: Divanyolu Cad. No: 76 Çemberlitaş / Fatih
Tel/Fax: 0212 513 84 58 / 0212 513 84 57
E-posta: bm@tgc.org.tr
Web adresi: www.tgc.org.tr
14. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Merkezi Bilgi Bankası
Bağlı Olduğu Kurum: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Adres: Divanyolu Cad. No: 76 Çemberlitaş / Fatih
Tel/Fax: 0212 513 84 58/ 0212 513 84 57
E-posta: dokumantasyon@devletarsivleri.gov.tr
Web adresi: <http://www.devletarsivleri.gov.tr/dokumantasyon/search.aspx>
15. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
Adres: Yıldız Posta cad. Yener Sok. No: 3 Kat: 2 Gayrettepe
Tel/Fax: 0212 337 70 00/0212 337 71 63
E-posta: yok
Web adresi: <http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/kutuphane/istarama.asp>
16. **Kütüphane/Bilgi Merkezi:** Bersay İletişim Enstitüsü Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Bersay İletişim Grubu
Adres: Cemal Sahir Sokak 26-28/2 Profilo Plaza A Blok Mecidiyeköy
Tel/Fax: 0212 337 52 91/ 0212 275 41 83
E-posta: kutuphane@bersayenstitu.com.tr
Web adresi: <http://www.bersayenstitu.com.tr/tr-TR/Kutuphane.htm>
17. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Beykoz Vakfı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Beykoz Vakfı
Adres: Merkez Mahallesi Ahmet Mithat Cad. No: 36 Beykoz
Tel/Fax: 0216 323 85 80/ 0216 323 98 97
E-posta: iletisim@beykozvakfi.org
Web adresi: <http://www.beykozvakfi.org>
18. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Bilim ve Sanat Vakfı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Bilim ve Sanat Vakfı
Adres: Vefa Cad. No: 41 34134 Vefa/Fatih
Tel/Fax: 0212 528 22 22/0212 513 32 20
E-posta: bilgi@bisav.org.tr
Web adresi: <http://www.bisav.org.tr/kutuphane>
19. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Boğaziçi Üniversitesi Mithat Alam Film Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Boğaziçi Üniversitesi
Adres: Boğaziçi Üniversitesi, Güney Kampüs, 34342 Bebek/Beşiktaş
Tel/Fax: 0212 359 46 77-78/0212 359 66 91
E-posta: maf@boun.edu.tr
Web Adresi: <http://www.mafm.boun.edu.tr/kategori/134/kutuphane>
20. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Borsa İstanbul Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Borsa İstanbul A.Ş.
Adres: Reşitpaşa Mah. Tuncay Artun Cad. 34467 Emirgan Sarıyer
Tel/Fax: 0212 298 21 00/ 0212 298 25 00
E-posta: kutuphane@borsaistanbul.com
Web adresi: <http://borsaistanbul.com/kurumsal/kutuphane>
21. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Borusan Kültür ve Sanat Merkezi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Borusan Holding
Adres: İstiklal Cad. No: 213 Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 336 32 80/0212 252 45 91
E-posta: info@borusansanat.com
Web Adresi: http://www.borusansanat.com/_MuzikKutuphanesi/Kutuphane_Tanitim.aspx
22. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Caddebostan Butik Sanat Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Kadıköy Belediyesi
Adres: Bağdat Caddesi Haldun Taner Sokak No: 11 Kadıköy
Tel/Fax: 0216 467 36 00/0216 386 09 33
E-posta: info@ckm.gen.tr
Web adresi: <http://www.ckm.gen.tr/>
23. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Cam Araştırma Merkezi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: ŞİŞECAM
Adres: Davutpaşa Kışla Cad. Askeri Fırın Sok. No: 1 Topkapı/ Fatih
Tel/Fax: 0212 459 55 50
E-posta: sisevi@sisecam.com.tr
Web adresi: <http://www.sisecam.com.tr>

24. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Cumhuriyet Gazetesi Bilgi ve Belge Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Cumhuriyet Gazetesi
Adres: Prof. Nurettin Mazhar Öktel sok. No: 2 Şişli
Tel/Fax: 0212 344 72 74
E-posta: yok
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)
25. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Çamlıca Basım Yayın Araştırma Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Çamlıca Basım Yayın
Adres: Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No: 52 Bağcılar
Tel/Fax: 0212 657 88 00
E-posta: admin@camlicabasim.com
Web adresi: <http://www.camlicabasim.com/?sayfa=icerik&bid=4>
26. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi Belge Bilgi Erişim Birimi
Bağlı Olduğu Kurum: Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
Adres: Yarımburgaz Mah. Nükleer Araştırma Merkezi Yolu Küçükçekmece
Tel/Fax: 0212 473 26 00/0212 473 26 29
E-posta: cnaem@taek.gov.tr
Web adresi: <http://www.taek.gov.tr/kutuphane-taek.html>
27. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
Adres: Ekrem Tur Sok. No: 8 34435 Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 251 54 44/0212 251 54 45
E-posta: cekul@cekulvakfi.org.tr
Web adresi: <http://www.cekulvakfi.org.tr/proje/bilgi-belge-merkezi>
28. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı
Bağlı Olduğu Kurum: Çelik Gülersoy Vakfı
Adres: Soğukçeşme Sok. No: 36 Sultanahmet Fatih
Tel/ Fax: 0212 512 57 30
E-posta: cgulersoyvakfi@ttnet.net.tr
Web adresi: http://www.ayasofyakonaklari.com/tr/history_tr.jsp
29. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) Bilgi ve Belge Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
Adres: TOBB Plaza Harman Sokak No: 10 34394 Esentepe/Şişli
Tel/Fax: 0212 339 50 00/0212 270 30 92
E-posta: info@deik.org.tr
Web adresi: <http://www.deik.org.tr>
30. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Dr. Emel Esin Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Tek-Esin Vakfı
Adres: Piyer Loti Cad. 5 Saka İş Hanı kat 4-5 Binbirdirek Eminönü
Tel/Fax: 0212 516 17 07 / 0212 517 30 19
E-posta: info@tekesin.org.tr
Web adresi: <http://www.tekesin.org.tr/tr/kutuphane-ve-arsiv/2>
31. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Eczacıbaşı Holding Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Eczacıbaşı Holding
Adres: Kanyon Ofis Büyükdere Cad. No: 185 34394 Levent
Tel/Faks: 0212 371 70 00/0212 371 71 10
E-posta: yok
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)
32. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** European Union Info Bilgi Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Bilgi Üniversitesi
Adres: Kurtuluş Deresi Cad. No: 47 Dolapdere Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 311 51 57
E-posta: kutuphane@bilgi.edu.tr
Web adresi: <http://eu.bilgi.edu.tr/>
33. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Feza Gürsey Enstitüsü Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: TÜBİTAK
Adres: Kuleli Mah., Şekip Ayhan Özışık Cad. No: 44, Çengelköy
Tel/Fax: 0216 308 94 30/ 0216 308 94 30
E-posta: yok
Web adresi: <http://www.gursey.gov.tr/catalog.php?m=lib>
34. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Fransa Dışişleri Bakanlığı
Adres: Nuru Ziya Sok.10 P.K. 54 Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 244 17 17/0212 252 80 91
E-posta: bibliotheque@ifea-istanbul.net
Web adresi: <http://www.ifea-istanbul.net/>
35. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Fransız Kültür Merkezi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Fransa Dışişleri Bakanlığı
Adres: İstiklal Cad. No: 4, Taksim Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 393 81 11/0212 244 44 95
E-posta: contact.istanbul@ifturquie.org
Web adresi: <http://www.ifturquie.org/>
36. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Belge Bilgi Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Genelkurmay Başkanlığı
Adres: Selimiye Mah. Tıbbiye Cad. Haydarpaşa Üsküdar
Tel: 0216 542 23 23
E-posta: yok
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)

37. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Gelirler Kontrolörleri İstanbul Grup Başkanlığı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: T.C. Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı
Adres: Büyükdere Cad. No: 189 Levent
Tel/Fax: 0212 270 20 97/0212 281 22 22
E-posta: mehmet.erdemir@gelkont.gov.tr
Web adresi: <http://www.gkd.org.tr/kutuphane.asp>
38. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Global Yatırım Holding Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Global Yatırım Holding A.Ş.
Adres: Rıhtım Cad. No: 51 Karaköy 34425 Fatih
Tel/Fax: 0212 244 60 00
E-posta: eminen@global.com.tr
Web adresi: <http://www.globalyatirim.com.tr/>
39. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Goethe-Institut İstanbul Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Goethe-Institut
Adres: Yeniçarşı Cad. No: 32 34433 Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 249 20 09/0212 252 52 14
E-posta: kutuphane@istanbul.goethe.org
Web adresi: <http://www.goethe.de/ins/tr/ist/bib/trindex.htm>
40. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Hasan Yelmen Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Derimod A.Ş.
Adres: Kazlıçeşme Beşkardeşler 4. Sok. No: 14 Zeytinburnu
Tel/Fax: 0212 547 16 04/0212 582 12 11
E-posta: derimod@derimod.com.tr
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)
41. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Hava Kuvvetleri Müzesi Komutanlığı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Hava Kuvvetleri Komutanlığı
Adres: Hava Kuvvetleri Müzesi Komutanlığı 34149 Yeşilköy
Tel/Fax: 0212 663 24 90/0212 663 15 60
E-posta: havacilikmuzesi@hho.edu.tr
Web adresi: <http://www.hho.edu.tr/muze/muze.htm>
42. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Hollanda Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Hollanda Araştırma Enstitüsü
Adres: İstiklal Caddesi No: 181, Merkez Han Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 293 92 83/0212 251 38 46
E-posta: nit@nit-istanbul.org
Web adresi: <http://www.nit-istanbul.org/nitlibrarytr.htm>
43. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İETT Ulaşım Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İETT
Adres: Şahkulu Mah. Erkan-ı Harp Sok. No: 2 Tünel Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 372 22 22/ 0212 243 08 83
E-posta: iETT@iETT.gov.tr
Web adresi: <http://www.iETT.gov.tr/tr/main/library>
44. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İGDAŞ Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: İGDAŞ
Adres: Bulgurlu Mahallesi Alemdağ Cad. No:6 Üsküdar
Tel/Fax: 0216 681 44 44/ 0216 521 22 44
E-posta: kutuphane@igdas.com.tr
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)
45. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İhlas Holding Merkez Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İhlas Holding A.Ş.
Adres: Merkez Mahallesi 29 Ekim Cad. İhlas Plaza No: 11 Yenibosna Bahçelievler
Tel/Fax: 0212 454 20 00/ 0212 454 21 36
E-posta: kutuphane@ihlas.com.tr
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)
46. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME) Marmara Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: T. C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı
Adres: Dış Ticaret Kompleksi Çobançeşme Mevkii Sanayi Cad. D blok 4. kat Yenibosna/ Bahçelievler
Tel/Fax: 0212 454 08 00/0212 454 08 01
E-posta: igemeist@igeme.org.tr
Web adresi: yok
47. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İktisadi Kalkınma Vakfı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İktisadi Kalkınma Vakfı
Adres: Talat Paşa Cad. TOBB Plaza No: 3 Kat: 1 Gültepe/Levent
Tel/Fax: 0212 270 93 00/ 0212 270 30 22
E-posta: svalid@ikv.org.tr
Web adresi: <http://www.ikv.org.tr/icerik.asp?konu=kutuphane&baslik=Tan%FDt%FDm>

48. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İlmi Araştırmalar (İLAM) Merkezi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Aziz Mahmud Hüdayi Vakfı
Adres: Küçükçamlıca Mah. Çilehane Yolu Cad. No: 12 Üsküdar
Tel/Fax: 0216 428 39 60/ 0216 327 75 83
E-posta: yok
Web adresi: <http://www.ilamonline.com/kutuphane>
49. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İSKİ Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İSKİ Genel Müdürlüğü
Adres: Aksaray İnebey Mah. İnkılap Cad. No: 34 Fatih
Tel/Fax: 0212 301 50 00/ 0212 529 00 81
E-posta: yok
Web adresi: www.iski.gov.tr
50. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Türkiye Diyanet Vakfı
Adres: İcadiye Bağlarbaşı Cad. No: 40 34662 Üsküdar
Tel/Fax: 0216 474 08 50 / 0216 474 08 74
E-posta: kutuphane@isam.org.tr
Web adresi: www.isam.org.tr
51. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İslâm Berksan Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İslâm Berksan Kültür Merkezi
Adres: Kısıklı Mah. Ferah Cad. Yenişen Sk. No:1 B.Çamlıca Üsküdar
Tel/Fax: 0216 505 3415 / 0216 505 3411
E-posta: bilgi@ibkm.org
Web adresi: <http://ibkm.org/>
52. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırmaları Merkezi (IRCICA) Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İslam Konferansı Teşkilatı
Adres: Yıldız Sarayı Seyir Köşkü, Barbaros Bulvarı Beşiktaş
Tel/Fax: 0212 259 17 42/ 0212 258 43 65
E-posta: library@ircica.org
Web adresi: <http://library.ircica.org>
53. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Araştırma ve Eğitim Vakfı (İSAR) Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Araştırma ve Eğitim Vakfı
Adres: Aziz Mahmut Efendi Mah. Aziz Efendi Mektebi Sok. No: 4 Üsküdar
Tel/Fax: 0216 310 99 20 / 0216 391 26 33
E-posta: kutuphane@isar.org.tr
Web adresi: www.isar.org.tr
54. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Suna ve İnan Kırar Vakfı
Adres: Meşrutiyet Cad. No: 47 Tepebaşı-Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 334 09 00/0212 245 01 45
E-posta: kutuphane@iae.org.tr
Web adresi: <http://www.iae.org.tr/kutuphane>
55. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Adres: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Alemdar Cad. Osman Hamdi Bey Yokuşu Sk. 34122 Gülhane Fatih
Tel/Fax: 0212 520 77 40/ 0212 527 43 00
E-posta: info@istanbularkeoloji.gov.tr
Web adresi: <http://www.istanbularkeoloji.gov.tr>
56. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Barosu Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Barosu
Adres: Orhan Adli Apaydın Sokak Baro Han Kat 2 34430 Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 251 63 25 / 0212 293 89 60
E-posta: baro@istanbulbarosu.org.tr
Web adresi: <http://www.istanbulbarosu.org.tr/kitap/kitap.asp>
57. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Defterdarlığı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Defterdarlığı
Adres: Ankara Cad. 34110 Cağaloğlu Fatih
Tel/Fax: 0212 402 40 00/0212 522 04 00
E-posta: istanbuldef@maliye.gov.tr
Web adresi: <http://www.ist-def.gov.tr/>
58. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Deniz Müzesi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Deniz Müzesi Komutanlığı
Adres: Sinan Paşa Mah. Beşiktaş Cad. 6/1 Beşiktaş
Tel/Fax: 0212 327 43 45/ 0212 236 68 93
E-posta: yok
Web adresi: <http://www.denizmuzeleri.tsk.tr/idmk/sayfalar.asp?KID=269>
59. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Devlet Opera ve Bale Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü
Adres: Paşalimanı Cad. Eski Tekel Binası Üsküdar
Tel/Fax: 0216 334 73 80
E-posta: idobale@idobale.com
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)

60. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Moda Akademisi
Adres: Teşvikiye Cad. No: 10/1 Sadrazam Sait Paşa Konağı 34365 Nişantaşı
Tel/Fax: 0212 219 41 41/ 0212 232 74 74
E-posta: library@istanbulmodaakademisi.com
Web adresi: <http://www.istanbulmodaakademisi.com/kutuphane>
61. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Modern Sanat Müzesi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Modern Sanat Müzesi
Adres: Meclis-i Mebusan Cad. Liman İşletmeleri Sahası Antrepo No: 4 34433 Karaköy
Tel/Fax: 0212 334 73 00 / 0212 243 43 19
E-posta: kutuphane@istanbulmodern.org
Web adresi: www.istanbulmodern.org
62. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Rehberler Odası (İRO) Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Rehberler Odası
Adres: Cihangir Mah. Sıraselviler Cad. Soğancı Sok. Cihangir Palas Apt. No: 3 Kat: 1
Tel/Fax: 212 292 05 20/0212 292 08 55
E-posta: iro@iro.org.tr
Web adresi: <http://iro.org.tr/>
63. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Sanayi Odası Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Sanayi Odası
Adres: Meşrutiyet Cad. No: 62 Tepebaşı Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 252 29 00 / 0212 249 50 84
E-posta: kutuphane@iso.org.tr
Web adresi: http://www.iso.org.tr/tr/web/StatikSayfalar/Kutuphane_default.aspx
64. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Serbest Muhasebeciler Mali Müşavirler Odası Bilgiye Erişim Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Serbest Muhasebeciler Mali Müşavirler Odası
Adres: Kurtuluş Cad. No: 114 34375 Kurtuluş Şişli
Tel/Fax: 0212 315 84 00 / 0212 343 47 80
E-posta: bem@ismmmo.org
Web adresi: <http://www.istanbulsmmmmodasi.org.tr/bem.asp>
65. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Ticaret Odası (İTO) Bilgi Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Ticaret Odası
Adres: Reşadiye Cad. 34112 Fatih
Tel/Fax: 0212 455 63 30 / 0212 513 88 27
E-posta: bdy@ito.org.tr
Web adresi: <http://kutuphane.ito.org.tr/>
66. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Avrupa Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Üniversitesi
Adres: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Avrupa Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi 34452 Beyazıt
Tel/Fax: 0212 440 01 25 / 0212 440 00 00
E-posta: iahaum@istanbul.edu.tr
Web adresi: <http://www.istanbul.edu.tr/merkezler/iahaum/kutuphane.htm>
67. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İsveç Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İsveç Araştırma Enstitüsü
Adres: İstiklal Caddesi 247 Tünel, Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 252 41 19 / 0212 249 79 67
E-posta: birgitta.kurultay@sri.org.tr
Web adresi: <http://www.srii.org/Page/Library>
68. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** İtalyan Kültür Merkezi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: İtalyan Kültür Merkezi
Adres: Meşrutiyet Cad. No: 75 Tepebaşı, Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 293 98 48 / 0212 251 07 48
E-posta: iicistanbul@esteri.it
Web adresi: http://www.iicbelgrado.esteri.it/IIC_Istanbul/Menu/Biblioteca+e+Links/
69. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Kadın Eserleri Kütüphane ve Bilgi Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Kadın Eserleri Kütüphane ve Bilgi Merkezi Vakfı
Adres: Kadir Has Cad. No: 8 34220 Fener Haliç
Tel/Fax: 0212 621 81 34 / 0212 523 74 08
E-posta: kadineserleri@gmail.com
Web adresi: www.kadineserleri.org
70. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Karikatür ve Mizah Müzesi Kitaplığı
Bağlı Olduğu Kurum: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
Adres: Atatürk Bulvarı Kovacılar Sok. No: 12 Fatih
Tel/Fax: 0212 521 12 64
E-posta: kutuphanemuzeler@ibb.gov.tr
Web adresi: yok
71. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Dokümantasyon Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Marmara Üniversitesi
Adres: Avrupa Birliği Enstitüsü Göztepe Kampusu Enstitüler Binası K: 3 Kuyubaşı 34722 Kadıköy
Tel/Fax: 0216 336 33 35 / 0216 347 45 43
E-posta: europe@marmara.edu.tr
Web adresi: <http://avrupa.marmara.edu.tr>

72. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Milli Reasürans Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Milli Reasürans Türk A.Ş.
Adres: Maçka Cad. No: 35 34367 Şişli
Tel/Fax: 0212 231 47 30 / 0212 230 66 08
E-posta: kutuphane@millire.com
Web adresi: <http://kutuphane.millire.com>
73. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Milli Saraylar İhtisas Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Milli Saraylar Daire Başkanlığı
Adres: TBMM Genel Sekreterliği (Milli Saraylar) Dolmabahçe Sarayı 34357 Beşiktaş
Tel/Fax: 0212 236 90 00 / 0212 259 32 92
E-posta: info2@millisaraylar.gov.tr
Web adresi: <http://www.millisaraylar.gov.tr/>
74. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent (TMMOB) Şubesi Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: TMMOB Mimarlar Odası
Adres: Kemankuş Cad. No: 31 Karaköy Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 251 49 00 / 0212 251 94 14
E-posta: arsiv@mimarist.org.tr
Web adresi: <http://www.mimarist.org/arsiv-ve-dokumantasyon.html>
75. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Mutfak Sanatları Akademisi (MSA) Yiyecek –İçecek Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Mutfak Sanatları Akademisi
Adres: Meydan Sok. Beybi Giz Plaza B Blok No:123-124,136 Maslak Şişli
Tel/Fax: 0212 290 35 50/ 0212 290 35 55
E-posta: kutuphane@msa.com.tr
Web adresi: <http://www.msa.com.tr/kampus/kutuphane.aspx>
76. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Nazım Hikmet ve Sanat Vakfı Bilgi Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Nazım Hikmet ve Sanat Vakfı
Adres: Sıraselviler Cad. No: 10 Hrisovergi Apt. Kat: 1 Taksim
Tel: 0212 252 63 14
E-posta: nazimhikmetvakfi@turk.net
Web adresi: http://www.nazimhikmet.org.tr/bilgi_merkezi.asp
77. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Nesin Vakfı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Nesin Vakfı
Adres: Nesin Vakfı, PK 5, 34540 Çatalca
Tel: 0212 783 63 58 / 0212 783 60 50
E-posta: nesinvakfi@nesinvakfi.org
Web adresi: <http://www.nesinvakfi.org/>
78. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Orient Institut Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Max Weber Vakfı
Adres: Susam Sokak No: 16 D.8 Cihangir Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 293 60 67/ 0212 249 63 59
E-posta: oiist@oidmg.org
Web adresi: <http://oiist.org/>
79. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi= Salt Araştırma
Bağlı Olduğu Kurum: Garanti Bankası
Adres: Bankalar Cad. No: 11 Karaköy 34420
Tel/Fax: 0212 334 22 00
E-mail: salt.research@saltonline.org
Web adresi: <http://saltonline.org/tr/>
80. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Özgen Berkol Doğan Bilimkurgu Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Özgen Berkol Doğan Eğitim, Kültür ve Dayanışma Derneği
Adres: Özgen Berkol Doğan Eğitim, Kültür ve Dayanışma Derneği, Moda, Kadıköy
Tel/Fax: 0216 349 38 59
E-mail: obdbilimkurgukutuphanesi@gmail.com
Web adresi: <http://www.ozgenberkoldogan.com/kutuphane.html>
81. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Portakal Sanat Galerisi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Portakal Sanat Galerisi
Adres: Mim Kemal Öke Cad. Gün Apt. No: 8 Nişantaşı
Tel/Fax: 0212 225 46 37 / 0212 225 37 13
E-posta: rportakal@portakal.com
Web adresi: <http://www.rportakal.com/>
82. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Rahmi M. Koç Müzesi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Rahmi M. Koç Müzesi
Adres: Hasköy Cad. No: 5 Hasköy 34445
Tel: 0212 369 66 00 / 0212 369 66 06
E-posta: rmkmuseum@koc.com.tr
Web adresi: www.rmkmuseum.org.tr
83. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Sadberk Hanım Müzesi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Vehbi Koç Vakfı
Adres: Büyükdere Piyasa Cad. 27-29 Sarıyer
Tel/Fax: 0212 242 38 13-14/ 0212 242 03 65
E-posta: shm@biri.com.tr
Web adresi: <http://www.sadberkhanimmuzesi.org.tr/>
84. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Tarih Vakfı
Adres: Ragıp Gümüşpala Cad. No: 10 Eminönü
Tel/Fax: 0212 522 02 02 / 0212 513 54 00
E-posta: tarihvakfi@tarihvakfi.org.tr
Web adresi: <http://www.tarihvakfi.org.tr/>

85. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı
Adres: Ankara Cad. Ankara Han Kat: 3, No: 308 Sirkeci
Tel/Fax: 0212 527 29 43/ 0212 512 56 57
E-posta: tulay.duran@hotmail.com
Web adresi: <http://www.ttt.org.tr/>
86. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** TEMA Vakfı Belge Bilgi Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: TEMA Vakfı
Adres: Çayır Çimen Sokak Emlak Kredi Blokları A-2 kat:2 Daire: 8 34330 Levent
Tel/Fax: 0212 283 78 16 / 0212 281 11 32
E-posta: tema@tema.org.tr
Web adresi: <http://www.tema.org.tr/>
87. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı (TUGEV) Dokümantasyon Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı
Adres: İstanbul Ticaret Odası Ek Hizmet Binası, Reşadiye Cad. 34112 Eminönü
Tel/Fax: 0212 522 55 55/ 0212 522 01 01
E-posta: tugev@tugev.org.tr
Web adresi: <http://www.tugev.org.tr/>
88. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Turizm Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB)Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Turizm Seyahat Acenteleri Birliği
Adres: Esentepe Mah. Villa Cad. No 7 Şişli
Tel/Fax: 0212 259 84 04/ 0212 259 06 56
E-posta: tursab@tursab.org.tr
Web adresi: <http://www.tursab.org.tr/>
89. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü
Adres: İstiklal Caddesi, Merkez Han No: 181 Kat: 2 Beyoğlu
Tel: 0212 292 09 63
E-posta: info@turkinst.org
Web adresi: <http://turkinst.org/kutuphane.html>
90. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı (TSEV) Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı
Adres: Maçka Cad. No: 35C K: 2 34367 Teşvikiye
Tel: 0212 296 22 57/ 0212 230 04 76
E-posta: kutuphane@tsev.org.tr
Web adresi: <http://www.tsev.org.tr/component/content/article/168.html>
91. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Ulvi Uraz Sanat Kitaplığı
Bağlı Olduğu Kurum: Türker İnanoğlu Vakfı
Adres: Yeni Çarşı Cad. No: 24 Galatasaray Meydanı 34430 Beyoğlu
Tel: 0212 245 80 91/92/93
E-posta: info@turvak.com
Web adresi: <http://www.turvak.com.tr/>
92. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Türk Edebiyat Vakfı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Türk Edebiyat Vakfı
Adres: Divanyolu Cad. No: 14 Sultanahmet Fatih
Tel/Fax: 0212 526 16 15
E-posta: yok
Web adresi: yok
93. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Türk Spor Vakfı Olimpiyatevi Spor Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Türk Spor Vakfı
Adres: Olimpiyatevi 4. Kısım Sonu, Ataköy
Tel/Fax: 0212 560 07 07 / 0212 560 07 69
E-posta: gcanbay@olimpiyat.org.tr
Web adresi: www.tvsporkutuphanesi.org.tr
94. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı
Adres: Rüstempaşa Mah. Asmaaltı Cad. No: 2 Kirazhan Eminönü
Tel/Fax: 0212 230 96 80 / 0 212 230 99 47
E-posta: tac@tacvakfi.org.tr
Web adresi: <http://www.tacvakfi.org.tr/>
95. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Türkiye Bankalar Birliği Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Türkiye Bankalar Birliği
Adres: Nispetiye Cad. Akmerkez B3 Blok, Kat 13 Etiler
Tel/Fax: 0212 282 09 73 /0212 282 09 46
E-posta: kutuphane@tbb.org.tr
Web adresi: <http://en.tbb.org.tr/tr/Kutuphane/Default.aspx>
96. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Türkiye Bilimler Akademisi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Türkiye Bilimler Akademisi
Adres: İstanbul Teknik Üniversitesi Maçka Kampüsü Yabancı Diller Yüksek Okulu Maçka
Tel/Fax: 0212 219 16 60 / 0212 225 20 66
E-posta: kutuphane@ist.tuba.gov.tr
Web adresi: <http://www.ist.tuba.gov.tr/kutuphane/>
97. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Türkiye İstatistik Kurumu Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı
Adres: Cihannüma Mah. Barbaros Bulvarı No: 53 34353 Beşiktaş
Tel/Fax: 0212 258 69 46 / 0212 258 75 20
E-posta: tuikistanbul@tuik.gov.tr
Web adresi: <http://kutuphane.tuik.gov.tr/>

98. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Bilgi Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
Adres: Meclis Mebusan Cad. No: 81 34427 Fındıklı Beşiktaş
Tel/Fax: 0212 334 50 50 / 90 (212) 334 52 34
E-posta: kutuphane@tskb.com.tr
Web adresi: <http://www.tskb.com.tr/>
99. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Vakko Moda Merkezi Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Vakko
Adres: Kuşbakışı Cad. No: 35, 34662 Nakkaştepe Üsküdar
Tel/Fax: 0216 554 07 00 / 0216 474 40 15
E-posta: kutuphane@vakko.com.tr
Web adresi: <http://kutuphane.vakko.com.tr/>
100. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Yapı Endüstri Merkezi Malzeme Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Yapı Endüstri Merkezi
Adres: Fulya Mah. Yeşilçimen Sok. No:12/430 34394 Fulya
Tel/Fax: 0212 266 70 70 / 0212 266 70 10
E-posta: yem@yem.net
Web adresi: <http://www.yem.net/>
101. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık A.Ş.
Adres: İstiklal Cad. No: 161 Kat:4 34433 Beyoğlu
Tel/Fax: 0212 252 47 00 –422 / 0212 293 07 23
E-posta: saydin@ykykultur.com.tr
Web adresi: <http://www.ykykultur.com.tr/sermet/>
102. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Yapı Merkezi İnşaat ve Sanayi A.Ş. Bilgi Belge Merkezi
Bağlı Olduğu Kurum: Yapı Merkezi İnşaat ve Sanayi A.Ş.
Adres: Hacı Reşit Paşa Sokak No: 4 34676 Çamlıca
Tel/Fax: 0 216 321 90 00 / 0 216 321 90 13
E-posta: nurdan.gozum@ym.com.tr
Web adresi: <http://www.ym.com.tr/>
103. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Zaman Gazetesi ve Arşiv ve Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Zaman Gazetesi
Adres: Fevzi Çakmak Mah. Ahmet Taner Kışlalı Cad. No: 6 Bahçelievler
Tel/Fax: 0212 454 84 41
E-posta: arsiv@zaman.com.tr
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)
104. **Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezi:** Ziraat Bankası Kütüphanesi
Bağlı Olduğu Kurum: Ziraat Bankası
Adres: Karaköy Beyoğlu
Tel/Fax: 212 251 40 40
E-posta: yok
Web adresi: yok (kurum içi kullanım)

Ek-4: İSAM Kütüphanesi Veri Tabanları Kullanım istatistiği (2013 Ocak-Ekim)

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam	Hizmet Orta	Dönemi
İSAM Kütüphane Kataloğu	61.174	102.890	164.064	intranet + internet	2013 Ekim
Dokümantasyon Veri Tabanı	145	72.500	72.645	intranet + internet	2013 Ekim
İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı	903	61.738	62.641	intranet + internet	2013 Ekim
İlâhiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler Veri Tabanı	339	14.629	14.968	intranet + internet	2013 Ekim
Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı	890	10.526	11.416	intranet + (ksmn intrnt)	2013 Ekim
Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı	115	5.886	6.001	intranet + internet	2013 Ekim
Salnâmeler			3.985	intranet + internet	2013 Ekim
Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı	118	5.345	5.463	intranet + internet	2013 Ekim
DİA Ciltleri	3.262	0	3.262	intranet	2013 Ekim
Makaleler Veri Tabanı	2.053	0	2.053	intranet	2013 Ekim
Kadı Sicilleri	92	1.499	1.591	intranet + internet	2013 Ekim
Tezler Veri Tabanı	1.085	0	1.085	intranet	2013 Ekim
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	27	277	304	intranet + internet	2013 Ekim
Kemal Batanay Arşivi	22	332	354	intranet + internet	2013 Ekim
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	24	205	229	intranet + internet	2013 Ekim
Muhammed Tanci Evrakı	13	169	182	intranet + internet	2013 Ekim

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam	Hizmet Orta	Dönemi
İSAM Kütüphane Kataloğu	44.131	80.078	124.209	intranet + internet	2013 Eylül
Dokümantasyon Veri Tabanı	162	46.210	46.372	intranet + internet	2013 Eylül
İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı	399	32.908	33.307	intranet + internet	2013 Eylül
İlâhiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler Veri Tabanı	406	14.028	14.434	intranet + internet	2013 Eylül
Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı	1.233	9.157	10.390	intranet + (ksmn intrnt)	2013 Eylül
Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı	143	4.605	4.748	intranet + internet	2013 Eylül
Salnâmeler			4.100	intranet + internet	2013 Eylül
Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı	199	3.678	3.877	intranet + internet	2013 Eylül
DİA Ciltleri	2.914	0	2.914	intranet	2013 Eylül
Makaleler Veri Tabanı	1.785	0	1.785	intranet	2013 Eylül
Kadı Sicilleri	46	1.082	1.128	intranet + internet	2013 Eylül
Tezler Veri Tabanı	936	0	936	intranet	2013 Eylül
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	80	257	337	intranet + internet	2013 Eylül
Kemal Batanay Arşivi	9	249	258	intranet + internet	2013 Eylül
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	5	169	174	intranet + internet	2013 Eylül
Muhammed Tanci Evrakı	8	126	134	intranet + internet	2013 Eylül

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam	Hizmet Ortamı	Dönemi
İSAM Kütüphane Kataloğu	31.153	55.458	86.611	intranet + internet	2013 Ağustos
Dokümantasyon Veri Tabanı	167	39.966	40.133	intranet + internet	2013 Ağustos
İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı	331	18.350	18.681	intranet + internet	2013 Ağustos
İlâhiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler Veri Tabanı	228	7.232	7.460	intranet + internet	2013 Ağustos
Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı	834	5.698	6.532	intranet + (ksmn intrnt)	2013 Ağustos
Salnâmeler			4.412	intranet + internet	2013 Ağustos
Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı	102	2.887	2.989	intranet + internet	2013 Ağustos
Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı	128	2.391	2.519	intranet + internet	2013 Ağustos
DİA Ciltleri	1.565	0	1.565	intranet	2013 Ağustos
Makaleler Veri Tabanı	1.304	0	1.304	intranet	2013 Ağustos
Kadı Sicilleri	87	898	985	intranet + internet	2013 Ağustos
Tezler Veri Tabanı	496	0	496	intranet	2013 Ağustos
Kemal Batanay Arşivi	27	251	278	intranet + internet	2013 Ağustos
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	17	233	250	intranet + internet	2013 Ağustos
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	31	159	190	intranet + internet	2013 Ağustos
Muhammed Tanci Evrakı	5	77	82	intranet + internet	2013 Ağustos

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam	Hizmet Ortamı	Dönemi
İSAM Kütüphane Kataloğu	32.294	64.887	97.181	intranet + internet	2013 Temmuz
Dokümantasyon Veri Tabanı	87	32.977	33.064	intranet + internet	2013 Temmuz
İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı	286	24.072	24.358	intranet + internet	2013 Temmuz
İlâhiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler Veri Tabanı	218	10.831	11.049	intranet + internet	2013 Temmuz
Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı	822	6.660	7.482	intranet + (ksmn intrnt)	2013 Temmuz
Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı	150	4.089	4.239	intranet + internet	2013 Temmuz
DİA Ciltleri	3.785	0	3.785	intranet	2013 Temmuz
Salnâmeler			4.900	intranet + internet	2013 Temmuz
Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı	103	3.346	3.449	intranet + internet	2013 Temmuz
Kadı Sicilleri	16	1.454	1.470	intranet + internet	2013 Temmuz
Makaleler Veri Tabanı	1.256	0	1.256	intranet	2013 Temmuz
Tezler Veri Tabanı	787	0	787	intranet	2013 Temmuz
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	6	269	275	intranet + internet	2013 Temmuz
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	3	243	246	intranet + internet	2013 Temmuz
Kemal Batanay Arşivi	12	219	231	intranet + internet	2013 Temmuz
Muhammed Tanci Evrakı	2	135	137	intranet + internet	2013 Temmuz

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam	Hizmet Ortamı	Dönemi
İSAM Kütüphane Kataloğu	43.635	78.046	121.681	intranet + internet	2013 Haziran
İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı	540	30.556	31.096	intranet + internet	2013 Haziran
Dokümantasyon Veri Tabanı	140	29.818	29.958	intranet + internet	2013 Haziran
İlâhiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler Veri Tabanı	424	13.253	13.677	intranet + internet	2013 Haziran
Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı	563	7.498	8.061	intranet + (ksmn intrnt)	2013 Haziran
Salnâmeler			7.575	intranet	2013 Haziran
Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı	90	4.648	4.738	intranet + internet	2013 Haziran
Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı	120	4.181	4.301	intranet + internet	2013 Haziran
DİA Ciltleri	3.890	0	3.890	intranet	2013 Haziran
Makaleler Veri Tabanı	1.901	0	1.901	intranet	2013 Haziran
Kadı Sicilleri	69	1.816	1.885	intranet + internet	2013 Haziran
Tezler Veri Tabanı	686	0	686	intranet	2013 Haziran
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	47	308	355	intranet + internet	2013 Haziran
Kemal Batanay Arşivi	41	299	340	intranet + internet	2013 Haziran
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	19	282	301	intranet + internet	2013 Haziran
Muhammed Tanci Evrakı	8	185	193	intranet + internet	2013 Haziran

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam	Hizmet Ortamı	Dönemi
İSAM Kütüphane Kataloğu	66.705	131.748	198.453	intranet + internet	2013 Mayıs
İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı	658	60.039	60.697	intranet + internet	2013 Mayıs
Dokümantasyon Veri Tabanı	190	59.573	59.763	intranet + internet	2013 Mayıs
İlâhiyat Fakülteleri Tezler Veri Tabanı	215	8.613	8.828	intranet + internet	2013 Mayıs
Salnâmeler			8.353	intranet	2013 Mayıs
Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı	1.289	6.540	7.829	intranet + (ksmn intrnt)	2013 Mayıs
Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı	130	6.095	6.225	intranet + internet	2013 Mayıs
Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı	128	5.684	5.812	intranet + internet	2013 Mayıs
DİA Ciltleri	4.335	0	4.335	intranet	2013 Mayıs
Makaleler Veri Tabanı	2.197	0	2.197	intranet	2013 Mayıs
Tezler Veri Tabanı	791	0	791	intranet	2013 Mayıs
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	8	418	426	intranet + internet	2013 Mayıs
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	53	268	321	intranet + internet	2013 Mayıs
Kemal Batanay Arşivi	12	252	264	intranet + internet	2013 Mayıs
Muhammed Tanci Evrakı	9	127	136	intranet + internet	2013 Mayıs

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam	Hizmet Ortamı	Dönemi
İSAM Kütüphane Kataloğu	64.111	122.831	186.942	intranet + internet	2013 Nisan
İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı	866	57.314	58.180	intranet + internet	2013 Nisan
Dokümantasyon Veri Tabanı	159	46.864	47.023	intranet + internet	2013 Nisan
Salnâmeler			16.565	intranet + internet	2013 Nisan
İlâhiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler Veri Tabanı	254	7.237	7.491	intranet + internet	2013 Nisan
Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı	1.149	5.219	6.368	intranet + (ksmn intrnt)	2013 Nisan
Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı	174	6.029	6.203	intranet + internet	2013 Nisan
Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı	177	6.020	6.197	intranet + internet	2013 Nisan
DİA Ciltleri	5.181	0	5.181	intranet	2013 Nisan
Makaleler Veri Tabanı	2.412	0	2.412	intranet	2013 Nisan
Tezler Veri Tabanı	1.056	0	1.056	intranet	2013 Nisan
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	17	482	499	intranet + internet	2013 Nisan
Kemal Batanay Arşivi	24	291	315	intranet + internet	2013 Nisan
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	33	231	264	intranet + internet	2013 Nisan
Muhammed Tanci Evrakı	6	170	176	intranet + internet	2013 Nisan

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam	Hizmet Ortamı	Dönemi
İSAM Kütüphane Kataloğu	72.359	130.534	202.893	intranet + internet	2013 Mart
İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı	822	69.182	70.004	intranet + internet	2013 Mart
Dokümantasyon Veri Tabanı	226	67.308	67.534	intranet + internet	2013 Mart
Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı	894	8.061	8.955	intranet + (ksmn intrnt)	2013 Mart
İlâhiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler Veri Tabanı	276	7.886	8.162	intranet + internet	2013 Mart
Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı	198	7.175	7.373	intranet + internet	2013 Mart
Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı	219	6.377	6.596	intranet + internet	2013 Mart
DİA Ciltleri	4.333	0	4.333	intranet	2013 Mart
Makaleler Veri Tabanı	3.216	0	3.216	intranet	2013 Mart
Tezler Veri Tabanı	1.458	0	1.458	intranet	2013 Mart
Yusuf İzzeddin Efendi Ailesi Evrakı	48	827	875	intranet + internet	2013 Mart
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	96	234	330	intranet + internet	2013 Mart
Kemal Batanay Arşivi	21	280	301	intranet + internet	2013 Mart
Muhammed Tanci Evrakı	41	130	171	intranet + internet	2013 Mart

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam	Hizmet Ortamı	Dönemi
İSAM Kütüphane Kataloğu	51.028	113.269	164.297	intranet + internet	2013 Şubat
Dokümantasyon Veri Tabanı	138	58.946	59.084	intranet + internet	2013 Şubat
İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı	647	40.912	41.559	intranet + internet	2013 Şubat
Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı	225	15.401	15.626	intranet + internet	2013 Şubat
İlâhiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler Veri Tabanı	203	7.776	7.979	intranet + internet	2013 Şubat
Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı	804	6.288	7.092	intranet + (ksmn intrnt)	2013 Şubat
Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı	124	6.445	6.569	intranet + internet	2013 Şubat
DİA Ciltleri	4.694	0	4.694	intranet	2013 Şubat
Makaleler Veri Tabanı	2.188	0	2.188	intranet	2013 Şubat
Tezler Veri Tabanı	1.047	0	1.047	intranet	2013 Şubat
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	39	368	407	intranet + internet	2013 Şubat
Kemal Batanay Arşivi	40	254	294	intranet + internet	2013 Şubat
Muhammed Tanci Evrakı	16	163	179	intranet + internet	2013 Şubat

Veri Tabanı Adı	Dahili	Harici	Toplam	Hizmet Ortamı	Dönemi
İSAM Kütüphane Kataloğu	58.092	135.591	193.683	intranet + internet	2013 Ocak
İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı	836	47.158	47.994	intranet + internet	2013 Ocak
Dokümantasyon Veri Tabanı	157	36.037	36.194	intranet + internet	2013 Ocak
Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı	239	9.323	9.562	intranet + internet	2013 Ocak
Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı	979	8.187	9.166	intranet + (ksmn intrnt)	2013 Ocak
İlâhiyat Fakültelerinde Devam Eden Tezler Veri Tabanı	258	7.638	7.896	intranet + internet	2013 Ocak
Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı	194	6.425	6.619	intranet + internet	2013 Ocak
DİA Ciltleri	4.164	0	4.164	intranet	2013 Ocak
Makaleler Veri Tabanı	2.528	0	2.528	intranet	2013 Ocak
Tezler Veri Tabanı	1.035	0	1.035	intranet	2013 Ocak
Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı	59	339	398	intranet + internet	2013 Ocak
Kemal Batanay Arşivi	53	250	303	intranet + internet	2013 Ocak
Muhammed Tanci Evrakı	14	132	146	intranet + internet	2013 Ocak